

ODKAZ
PROF. ALB. BRÁFA
UNIVERSITĚ MASARYKOVĚ

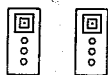
PAMĚTNÍ LIST

K JUBILEU 20LETÉHO TRVÁNÍ

NÁR. JEDNOTY PRO JIHOZÁP. MORAVU.

OBSAH:

- Práci národní. St. Cyliak.
Dopis zakladatele jednoty, řid. L. Čecha.
Provolání ku založení Nár. jednoty pro jihozáp. Moravu z časopisu
Orla 1886.
Dvacet let činnosti Nár. jednoty pro jihozáp. Moravu. Jar. Vašica.
Národnostní poměry v oblasti Nár. jednoty pro jihozápadní Moravu.
Jar. Vašica.
Pokrok v území Nár. jednoty pro jihozápadní Moravu po stránce
národohospodářské. F. V. Kolátor.
Rozvoj českého školství v jihozáp. Moravě od r. 1886. J. Matějčík.

V Brně 1906.

Tiskem moravské akciové knihtiskárny. — Nákladem Národní jednoty.

Ústřední výbor:

Starosta: Jan Máša, císařský rada, tajemník českého odboru zemědělské rady v Brně.

Náměstkové starosty: JUDr. Ladislav Pluhař, advokát v Brně, JUDr. Fr. Koželuha, advokát v Brně.

Jednatelé: Jaroslav Vašica, c. k. místopředsedský úředník v Brně, Ed. Toman, oficiál Cyrillo-Methodějské záložny v Brně.

Pokladník: Arnošt Piša, knihkupec a nakladatel v Brně.

Účetní: Ed. Toman, oficiál Cyrillo-Methodějské záložny v Brně.

Zapisovatel: Rolene K., c. k. pošt. úředník v Brně.

Členové výboru:

Bláha In. Arn., c. k. professor české reálky v Novém Městě; Bezdiček Jos., c. k. professor českého gymnasia v Brně; Dopita Lad., c. k. professor české reálky v Brně; MUDr. Drož Bedř., lékař ve Žďáře; Charvát Fr., c. k. školní inspektor v Husovicích; Kancný ř Bedř., rada zemského soudu a zemský poslanec v Brně; MUDr. Karas Fr., lékař v Třebíči; Kott A., ředitel obchodní školy v Třebíči; MUDr. Kučera Jan, lékař v Židlochovicích; JUDr. Kviz J., advokát v Mor. Budějovicích; Matějčík J., učitel v Husovicích; Navrátilová Marie, vdova po lékaři v Brně; JUDr. Pičman Ad., advokát ve Vel. Meziříčí; JUDr. Podbrdský Jos., c. k. vrchní rada zemského soudu a zemský poslanec v Brně; JUDr. Prokeš K., advokátní koncipient v Brně; Špačková Julie, choť zubního lékaře v Brně; Štefán Josef, c. k. účetní pošt. official v Brně; JUDr. Štoll Floryš, advokát v Mor. Krumlově; Večeř Ant., inženýr a professor ve Velkém Meziříčí; JUDr. Veleba Vilém, advokát a říšský poslanec ve Znojmě; Votruba Vilém, redaktor „Lidových Novin“ v Brně; Vyhnáček Rud., úředník pojišťovny v Brně; Ziskal St., professor a majitel obchodní školy v Brně.

Přehližitelé účtů:

JUDr. Anderle Theod., advokát, Kratochvíl Ferd., ředitel Cyrillo-Methodějské záložny a Volný Alfred, pokladník banky Slavie z Brna.

Kancelář Národní jednoty v Brně,

Solniční ulice 13.

Tajemník F. Vl. Kolátor.

STANISLAV CYLIAK:

Práci národní!

*Děj práce národní nás stejným citem ladí
jak oné, kterou stříbrosasý koná kmet,
když za jeseň v sadě štípek útlý sadí,
byť, jara že se dočká, nemoh povědět,
a tím i těšiti se z práce svojí zdu,
že strom se rozzelená v listí lepočaru,
že tryskne v květy, zvažní v plodů kráse,
již posléz vděčně k nohám kmetu stráse.*

*Ne, vše to neví, vědomí však jemu zbývá,
že dětem ku prospěchu bude jeho čin,
a památka že jeho i pak bude živa,
až hospodařit bude jeho syna syn,
a ten že po větvičce štěpu něžně vztáhne paži,
kdys v květ se zahledí, řka: Jak ta vůně blaží!,
a opojen pak lehne k spadlé květů vůni,
jež růžemi a sněhem kol štěpu se sluní.*

*Však možno též, že strůmek neujme se ani,
že bude nutno vysadit jej zas a zas,
to učiní kmet bdělý vždycky bez váhání,
až vrosté v zem a listí nakadeří vlas;
i pak jej bude třeba ochraňovat bděle,
vzdor bouři vichrů, mrazu, záští nepřítelů,
jež krutěji nad živly nejdravější vzlétá
a dílo lidské práce druhdy v zkázu smetá.*

*I práce národní jest takým štěpem v sadu,
jenž opatrován, střežen, růst má v šíř i výš,
by květů půvabem se ovil v družném ladu
a skytal plody sladké, skytal stínu tiš,
v níž odpočinutí jest po práci tak milé.
Jen žel, že záští hrozí jemu uzavilé,
chtíc zničit jej a sdrásat květy jeho svěží. —
O, kéž jej naše paž jak oko v hlavě střeží!*

Slavný výbore!

Žádáte mne, abych podal Vám zprávu o intencích, které mne před 20 lety vedly k založení Národní jednoty a o jejich prvopočátcích. Historii vzniku a počátku jednoty nejlépe lze seznati z časopisů „Orla“ a „Orlice“, které v roce 1885 knihkupec a nakladatel p. Em. Šolc v Telči vydával a k jejichž zakladatelům i přispívatelům jsem také náležel. Pro jejich založení mluvily tytéž příčiny, jako pro založení jednoty. Dačicko, Jemnicko, Znojemsko, Mor.-Krumlovsko, Jihlavsko vypadalo před 20 lety jinak než dnes. První provolání zakladatelů jednoty nepraví neoprávněně, že jihozápadní kraje moravské byly tehdy ohroženy výbojnou germanisací, že byly pohřženy v hluboký spánek národní netečnosti a duševní zanedbalosti, hlavně pak že byly zatíženy krutým hmotným nedostatkem a hospodářskou neuvědomělostí. To přední znatelé poměrů a lidé uvědoměli v celém kraji cítili všichni a pomýšleli na nápravu.

Na doklad toho upozorňuji jen na článek v pražském časopise „Politik“ v čís. 252. ze dne 18. září 1885, ve kterém byly podány návrhy k organizaci národní na Moravě. O tomto návrhu jsem referoval v čís. 9. časopisu „Orla“ r. I. (15. října 1885) a poukázav na hlas časopisu „Kroměřížské Noviny“, které se pro založení západomoravské jednoty vyslovily, prvé jsem odporučil založení jednoty se sídlem v Telči, maje zakládání jednoty národní za důležitější a tehdy za snadnější než zakládání jednot politických. Obrátil jsem se tehdy na všechny povolane činitele na Moravě a hlavně na známé pracovníky v jihozápadní Moravě a všichni se vyslovili pro založení jednoty. Jak vidno, nebyl jsem ničím jiným, než vykonavatelem toho, čehož, abych tak řekl, nutnost ležela v srdcích všech. Již dne 23. února 1886 konala se za předsednictví Dr. Josefa Sobotky důvěrná schůze a usneseno k zařízení nutné jednoty přikročiti. Vypracovány a schváleny stanovy, takže v pondělí dne 26. dubna 1886 o 1½ hodině odpoledne v městské radnici v Telči konána byla ustavující valná hromada za účastenství 117 členů z Telče, Dačic, Třeště, Nové Říše, Zeletavy, Studené, Mrákotína, Jemnice, Jihlavy, Znojma a

Velkého Meziříčí. Při ustavující schůzi podával jsem zprávu o zařízení jednoty. Jest otiskána v 10. čísle 2. ročníku „Orla“ (1. května 1886). Z řeči této uvedu jen tato místa: „Těžkého porušení národních povinností by se dopustil ten, kdo by vnášeti chtěl do jednoty cíle osobní slávy a ziskuchtivosti, a každý takový pokus musil by zmařen býti v zárodku, ať by pocházel odkudkoli, neboť by byl počátkem smrti a rozkladu jednoty, která však za hlavní účel má život, práci, organizaci. Ne jednotlivé osobě nebo některým osobám sloužiti bude jednota, ale všemu českému lidu na jihozápadě moravském: ne pro jedno místo zřízena jest jednota, ale pro celý jihozápadní kraj. Duch vzájemné pospolitosti, duch nad osobnostmi a místní neshody vysoko povznesený, duch jen k nejvyšším a skutečným národním potřebám hledící, duch nesobecký vládnouti musí těmi, kdož budou povoláni státi v čele. Ukazoval jsem dále, že jednota naše není jen národní a vlastenecká, ale že má i čistě humaní a mravní cíl, na to jen kladl důraz, že musí šířiti onu vznešenou pravou osvětu, která dokonalost lidskou nevidí jen a jen v pouhých vědomostech, ale i v čistě, ryzi mravní povaze. Proto jsem si přál, aby naše jednota se nesla duchem pravého lidumilného křesťanství a aby jí byly posvátny pevné základy pravé a skutečné zbožnosti i nábožnosti. Takové dary dával jsem jednotě do vínku a mohu říci, že slova moje našla souhlas. Opakuji se ovšem i v povolání, kterým se zakladatelé jednoty s předními poslanci a jinými vynikajícími muži obrátili k národu. Jest otiskáno v témž čísle „Orla“, kde jest zpráva o ustavující valné hromadě.

První výbor čítal 20 členů; z Telče bylo jich 10 (já, MUDr. Em. Krupička, prof. Martinek, obchodník, B. Petzl, obchodník, Jos. Pospíchal, obecní radní, V. Povolný, děkan, Fr. Plhal, advokát, JUDr. J. Sobotka, správce, Em. Šrp a knihkupec Em. Šolc), dále zvoleni do výboru MUDr. J. Čermák z Velkého Meziříčí, JUDr. V. Faber, advokát v Dačicích, J. Gruss, farář v Mrákotíně, F. Hriš, starosta v Nové Říši, JUDr. V. Kaláb, advokát v Novém Městě, JUDr. J. Kofránek, advokát v Třebíči, MUDr. J. Konarovský, lékař v Třešti, J. F. Kubeš, starosta v Třebíči, JUDr. K. Malát, advokát v Jihlavě a J. Lacina, majitel domu ve Znojmě. Prvním předsedou jednoty byl Dr. Sobotka, místopředsedou MUDr. Krupička, jednatelem já, pokladníkem prof. Martinek a zapisovatelem Em. Šolc.

Chci jen ještě se zmíniti, proč ústřední sídlo nebylo dáno do Brna. Opakuji, co stálo v 1. čísle I. roč. „Orlice“ (8. března 1886): „Osamocení našeho jihozápadu, vzdálenost naše od města Brna — to vše samo o sobě vyžadovalo, aby do Brna sídlo ústřední naší jednoty kladeno nebylo, má-li jednota míti budoucnost. Mimo to v Brně starostmi politickými vůbec, péčemi o rozvoj národní města Brna samého zvláště jsou a musí tak býti zaměstnáni, že nemohou síly své věnovati starostem o ostatní

kraje moravské, aniž by tam sami ku zdolání veškeré práce své více ještě platných sil potřebovali.“

Výbor ustaviv se započal ihned svoji činnost. Co vše učinil, o tom nebudu šířiti slov. Podávají o tom důkaz výroční zprávy tiskem vydané, jakož i hojně zprávy v časopisech „Orel“ a „Orlice“, které se staly orgánem spolku. Již na konci druhého roku své činnosti měla jednota 47 odborů v hejmanství Dačickém, Hustopečském, Jihlavském (město i venkov), Mor.-Krumlovském, Novoměstském, Třebíčském, Velko-Meziríčském, Znojenském (město i venkov) a Akademický odbor v Praze.

Škoda, že nemohu šířiti o všech pracovních v jednotě, hlavně o obětavosti a nezištnosti, s jakou někteří členové pracovali. Vzpomeňme, že nebylo železničního spojení v hejmanství Dačickém, že všude se musilo jezdit vozem v letě v zimě, za pohody i nepohody, že do každého místa jezdili 3 i 4 členové výboru, že se při organisování jednoty všechny tyto jízdy a pobyt konaly na vlastní útraty. Ale za to byla to milá podívaná na život, ruch a nadšení, které tehdy hlavně bylo na Dačicku a i částečně na Jihlavsku. Všechny stavy byly práce té účastny, rolnictvo, řemeslnictvo, obchodnictvo, katolické i evangelické kněžstvo, zvláště však, jak již tehdy jsem kdesi pověděl, velmi mile působilo tehdy značné účastenství národního učitelstva, za kteréžto porozumění národní práci a svému kulturnímu úkolu zasluhuje tehdejší učitelstvo veškeré uznání. Kdo zná vývoj našich poměrů vládnoucích po našem passivním odporu proti přijatým školským zákonům, posoudí, jak tato kulturní práce uvědomělého učitelstva před 20 lety blaživě působila! Já na tuto dobu vzpomínám velmi rád. Poznal jsem kraj, poznal jsem lid, nabyl jsem velkých zkušeností, opravil ve velmi mnohém své názory, od romantického snění uváděn jsem byl ve skutečný život a poznal, jaký jest rozdíl mezi smělymi nápady i bouřlivými výpady a plodnou skutečnou prací. Práci v jednotě jsem se věnoval s tělem i duší a věnoval jsem jí všechen svůj volný čas.

Jednota naše se utěšeně šířila. Ale já brzy začal poznávati, že k šíření jednoty v Telči nestačíme. Nemohli jsme stačiti časem, penězi, zkušenostmi a vědomostmi. Nedostatek železničního spojení nedovoloval nám zajížděti do vzdálenějších míst a přece na osobním styku tak mnoho záleželo. Na založení jistých podniků potřebovali jsme peněz, a těch bylo nedostatek, neboť mnohá města, kruhy zámožné, peněžní ústavy nepodporovaly nás tak, jak jsme očekávali. Objevila se i žárlivost, některá větší města nechtěla připojovati se k malé Telči. Ale hlavní věc: začaly se hlavně na poli národohospodářském objevovati otázky, ve kterých bylo třeba odborných znalců a těch jsme neměli. Nejlepší vůle, nejlepší nadšení nenahradí nedostatek vědomostí a zkušeností v otázkách odborných. Já jako professor moderní filologie, jehož hlavní prací byla literární historie a aesthetika, nemohl jsem

stačiti v různých otázkách tak speciálních, jaké se začaly vyskytovat. A nepřitelem všech frází stal jsem se velmi brzy. Zatím začaly se ozývati hlasy o založení třetí jednoty se sídlem v Brně a bylo také jednáno o přenesení ústředního sídla jednoty do Brna. Jelikož byla potřeba nevyhnutelná, aby jednota měla svého vlastního úředníka, poněvadž ke zdolání práce nestačila sebe větší obětavost členů výboru ústředního: po vyjednávání s Brnem, kam jsem se osobně odebral, uznal jsem z vážných důvodů za nutné, aby sídlo jednoty přeneseno bylo do Brna. Po tuším odporu mnohých mých přátel a velmi vážných pracovníků v jednotě ústřední výbor i valná hromada většinou uznala mé důvody a sídlo Národní jednoty přeneseno bylo z Telče do Brna.

Tolik si dovoluji na ctěný Váš dopis odpověděti, jsa hotov a ochoten i jiná vysvětlení dle přání Vám sdělit.

Znamenám se s úctou

oddáný

Leander Čech.

V Novém Městě dne 2. června 1906.

Moravané! Čechové!

Předstupující před Vás, vyzýváme Vás, abyste se účastnili vlastenecké práce, tiché, ale plodné, kterou společně chceme podnikati na duševní, národní a hmotné zvelebení krajin na jihu a západě Moravy!

Když v život byly vstoupily v Čechách „národní jednota pošumavská“ a později „Národní jednota severočeská“, když na Moravě utvorila se s podobným programem „národní jednota pro východní Moravu“ — cítil to každý z nás ihned v srdci svém, jak nutným a prospěšným, ba přímo již nevyhnutelným jest založení podobné jednoty též pro jihozápadní kraje moravské, ohrožené výbojnou germanisací, pohřížené ještě namnoze v hluboký spánek národní netečnosti a duševní zanedbalosti, hlavně pak tížené krutým hmotným nedostatkem a hospodářskou nevědomeostí. Čím blahodárněji dosavadní jednoty rozvíjejí svou činnost, tím důrazněji se nám vnucuje přesvědčení, že jest naší povinností, abychom podobným směrem uchopili se společně práce v našich ohrožených a ještě zanedbanějších krajinách moravských. — A práce té na nás čeká mnoho!

Obrovská tedy, ale zároveň vděčná práce v hojně míře se nabízí každému pravému vlastimilu! Dobrý zajisté a všeho slechetného a velkého schopný lid obývá visky naše, a čeká jen těch, kdož pravým způsobem dovedou promluvit k němu a vhoditi v srdce jeho pravou plodnou jiskru, aby z ní vyrostla po-

chodeň národní uvědomělosti a vzdělanosti. Šíření pravou osvětou, zničení znemravňující vlivy a učiniti takto na skálopevných mravních zásadách sebevědomý, vzdělaný lid — zdaž může býti pro šlechtěného vlastence snahy a práce vznešenější? A na druhé straně odstraňovati rostoucí a vzrůstající se bídu a nouzi, oživovati průmysl a obchod, obstarávati práci a výživu zbědovanému a utýranému lidu — zdaž nad to úkolu lidumilnějšího? A konečně čeliti výbojně germanisaci zachovávatí národu našemu dítky, jež berou a odnárodňují se nám — zdaž nad to cíle vlastenečtějšího?

A takové práce u nás jest potřeba největší. Nuže my vše to znajíce a vidouce stále víc a více klesati náš jihozápad v každé příčině, nemohli jsme déle odkládati s jediným možným prostředkem, jak doufáme, pomoci a spásy a založili jsme pro jihozápadní kraje moravské

„Národní jednotu pro jihozápadní Moravu“,

jejímž účelem jest přispívati ku národnímu, duševnímu a hmotnému zvelebení krajín na jihu a západu Moravy, hlavně v bývalých krajích jihlavském a znojemském.

Stanovy jednoty této byly vys. c. k. ministerstvem vnitra schváleny a spolek rádně se ustaviv činnost svou již započal.

Za tou příčinou vyzýváme veškeré věrné syny národa českého, jimž na srdci leží národní, duševní a hmotné blaho ohrožených a zanedbaných dosud krajů moravských, aby přístupem svým k jednotě té osvědčili lásku k vlasti a národu přichylnost svou k slabším a ohroženějším bratrům svým! Voláme nejen k synům národa českého na Moravě, ale i ve Slezsku a hlavně i ve slavném království českém, jakožto k bratrům starším a silnějším, kteří ještě nikdy nezapřeli nám svého bratrství.

A tak spoléhajíce na účinnou podporu všech vlasteneckých a obětavých Čechů s dobrými nadějemi pohlížíme do budoucna, pevně jsouce přesvědčeni, že, ač těžkou a nesnadnou podstupujeme práci, zdárných se doděláme výsledků, neboť můžeme zajisté vysloviti přesvědčení, že zakotví se v srdcích všech čistá, nezištná a obětavá chuť ku práci pro blaho lidu našeho, že národní jednotu pro jihozápadní Moravu se stane milou a drahou všem!

A tak dá Bůh, že dílo naše bude pozehnáno, že poctivá práce a snahy naše provázeny budou šťastným výsledkem, že kulturní snahy naší jednoty ovoce a pozehnání přinesou českému lidu na Moravě.

Kéž do roku není v jihozápadním kraji Moravy jediné obce české, kde by ještě scházel místní odbor naší jednoty.

Dáno v Telči v dubnu 1886.

Zakladatelé „Národní jednoty pro jihozáp. Moravu“:

Následuje 177 podpisů, jednak pp. poslanců zemských a říšských, jednak pp. starostů v obcích jihozápadní Moravy a ostatních čelnějších mužů jihozápadní Moravy.

První schůze ústředního výboru Národní jednoty pro jihozápadní Moravu.

Hned po skončené valné hromadě sešel se ústřední výbor ku schůzi, aby zvolil své funkcionáře. Byli pak jednohlasně zvoleni:

Předsedou: J. U. Dr. Josef Sobotka, zemský poslanec a advokát v Telči, místopředsedou: MUDr. Em. Krupička, obvodní lékař v Telči, jednatelem: L. Čech, prof. v Telči, pokladníkem: V. Martinek, professor v Telči, zapisovatelem: Em. Šolc, rektor v Telči.

Zpráva o zřízení Národní jednoty pro jihozápadní Moravu v Telči,

kterou při valné hromadě ustavující dne 26. dubna přednesl prof. L. Čech.

Velectěné shromáždění!

Maje podati Vám zprávu o zřízení Národní jednoty pro jihozápadní Moravu nebudu široce hovořiti o neutěšených poměrech národnosti naší v celém tom značném obvodu, jež obsáhnouti má činnost spolku našeho. Jsouť zajisté dostatečně známy těm, kdož poněkud jen blíže přihlíželi a všimali si našeho národního života, a bylo často o nich mluveno v časopisech veřejných. Nedostatek národního vědomí, národní statečnosti a uvědomělosti, znemravnělé odrodilství, nedostatek vzdělanosti ve všech vrstvách, nedostatek intelligence s jedné strany a na druhé straně v četných krajích velká a ohromná bída se všemi svými příčinami i následky ohromnou tíhou spadá na život náš národní v našem kraji a dusí veškeren jeho čilejší rozvoj. Soukromé dopisy, které z nejrůznějších stran byly zařizujícího výboru došly, často až bolestnými výjevy dokládají a dotvrzují neveselou tuto skutečnost, a vše dokazuje pádnými důvody, že potřeba jest nejvyšší, aby se hledělo odpomáhati národně společenským těmto neduhům, a aby se přispívalo ku pomoci národnímu, duševnímu i hmotnému zvelebení svým časem historicky památných a zámožných krajů. Již tehdy, kdy založena byla jednota Pošumavská, přetřásána otázka zříditi podobnou jednotu i pro naše krajiny. Avsak veliká obtížnost podjatého úkolu zrazovala mnohé, a hlavně ten citelný nedostatek bližšího mezi vlastenci kraje našeho spojení nedal vzrůstati a ve skutek vejíti myslence obsahlé, a tak zatím sešlo s podnikem toho. Když mezi tím zřízeny byly Národní jednoty severočeská a severovýchodní

moravská, tu se o této otázce znovu počalo mluvit, a sice veřejně v novinách. Byly to pak především „Kroměřížské Noviny“, které přímo vyzvaly kruhy brněnské, aby se postaraly o zřízení Národní jednoty i pro kraje jihozápadní. Po nich „Mor. Orlice“ o téměř předměte jednala a rovněž v místním časopise teleckém „Orlu“ otázka ta byla přetrásána. Než jak bohužel u nás na Moravě častěji se děje, dobrá myšlenka stále zůstávala jen na papíře, ku praktickému provedení nikdo se neměl. Usneseno tedy ve schůzi dne 23. února konané ve zdejší Občanské Besedě, aby přes všelike naskytující se obtíže a nesnadnosti přece jen konečně přikročeno bylo ku zřízení Národní jednoty s ústředním sídlem v Telči. Zdělaný tudíž stanovky dle stanov všech tří dosavadních jednot, od nichž se stanovy naše v kusech hlavních i podstatných ničím neliší. Zařízení jednoty této bylo nyní oznámeno do všech čelných měst našeho jihozápadu a všem vynikajícím vlastencům našich krajů, jakož i předsedovi moravského klubu poslanceckého a jiným vynikajícím mužům našeho národa. Nuže, kterak myšlenka naše byla skutečně vzata ze srdce a myslí všech našincův, o tom důrazně svědčí ta zajisté radostná a potěšující okolnost, že téměř všude myšlenka tato se potkala se souhlasem, a že ze všech měst přihlásili se vlastenci, kteří jakožto zakladatelé podepsali provolání, kterým naše jednota po dnešním svém ustanovení na celou českou veřejnost o podporu a přízeň se hodlá obrátiti. A tak tedy o zdárný rozkvět jednoty pracovati budou vlastenci nejen z našich měst sousedních, Třebíče, Jihlavy, Znojma, Jemnice, Dačic, Želetavy, Nové Říše, Třeště, Studené, ale i z míst vzdálenějších, jako z Bystrice nad Pernštýnem, Nového Města, Zďáru, Vel. Meziříčí, Křížanova, jakož i jiných četných míst.

Nemoha vypočítati všech vlasteneckých našincův, kteří velmi srdečnými přípisy uznali nutnost jednoty naší, připomínám, že to byli mužové jako dr. Šrom, dr. Mezník, dr. Tuček, prof. Bartoš a mn. j. v. Rovněž i naše časopisectvo rozhodně podporovalo vznik jednoty naší a zajisté i na dále podpory své neodepře. Neméně příznivým zjevem jest, že i akademické naše studentstvo moravské nabídlo své služby zařizujícímu výboru a že oznámilo vytvoření akademického místního odboru v Praze. Podobně i rolnictvo jest nakloněno naší jednotě a druhý již oznámený místní odbor v Urbanově se velkou většinou skládá jen z uvědomělého našeho rolnictva. Jakkoli všichni tito činitelé u vědomí, že konají pouze svou vlasteneckou povinnost, nečiní zajisté nároků na zvláštní díky, nemohu přec opomenouti toho a vysloviti jest mi za výbor zařizující důkopné uznání za toto potěšitelné zajisté znamení kladené do vinku mladé a dalekosáhlé naší jednoty.

Za takových okolností, když vys. c. k. ministerstvo vnitra v zákonitě lhůtě neučinilo žádných námitek proti stanovám jednoty schválených výnosem vys. c. k. ministerstva ze dne 13. dubna b. r. mohl výbor zařizující s myslí nesklíčenou svolali dnešní

valnou hromadu, kterou konečně spolek žádoucí ve skutečný život vchází. A i tato valná hromada tak četně navštívená, tolika cizími hosty z blízka i daleka, zástupci všech národních našich vrstev, jež jménem zařizujícího výboru vítám vřele v našem kruhu, jest zárukou, že s prospěchem bude pracovati nový náš spolek.

Vyčerpal jsem tímto krátkou zprávu o zřízení národní jednoty, než dovolte mi, abych ještě několika slovy směl obtěžovat trpělivost Vaši. Chci totiž odpověděti ještě na některé obavy, které mi v listech některých byly sděleny a za jejichž mužné otevřené pronesení jen povinný dík musím vzdáti. Bylo vysloveno, že Telč chce sobě vyhraditi jakýsi abych řekl primat a rozhodčí stanovisko nad městy ostatními, že obavy jsou před terorismem a pašovstvím. Není tomu tak! Obavy tyto odstraní stanovy, které jakmile budou vytištěny, dostanou se ctěným pánům členům do ruky a z nichž hlavní kusy byly již též v místním časopise Orlu uveřejněny. Jestliť nejvyšší instancí našeho spolku valná hromada. Ale při každé z příštích valných hromad má sice každý člen právo rokovati, ale hlasovati budou jen zástupcové místních odborů, jejichžto počet se řídí dle počtu členů toho kterého odboru. Nuže Telč sama též musí utvořiti jen takový místní odbor a bude tudíž při každé příští valné hromadě rovněž jen zastoupena určitým dle počtu členů na ni připadajícím číslem zástupců. Nuže a tato valná hromada rozhoduje dle § 17. stanov o všech návrzích ústředního výboru a místních odborů. Ve správě jednoty tedy měrou značnou se účastní tyto místní odbory, které samy volí sobě své představenstvo a jemuž značný obor působnosti přidělen, neboť podávají návrhy o věcech nutných dobra a blaha vlastního místa se týkajících jest především věcí jeho. Není proto možno, aby taktó sestavená valná hromada nedbala oprávněných přání toho kterého místa. Mimo to dle § 23. v jednotlivých okresích může ústřední výbor zříditi sbor důvěrníků, jemuž se důležité záležitosti okresu toho se týkající podávají se k uvážení a podání zpráv. Z toho tuším jest patrné, že ve správě jednoty se účastní skutečně celý jihozápad a že nemohou při dobré a snaživé vůli i kontrole členů samých dělati se žádné přehmaty. Celá přednost, kterou Telč má, jest ta, že tedy 10 členů výboru ústředního musí míti své sídlo v Telči, jakožto v ústředním sídle jednoty. Avšak tuším tato přednost se dostatečně vyváží velkou zodpovědností, kterou členové výboru v Telči sídlící na se berou. Jim na prvním místě bude dokázati, zda jsou schopni i obětavosti, aby velikému úkolu jednoty vyhověli. Všeliký větší nebo menší zdar, neb i nezdár jednoty spočívati bude ne ovšem jedině, ale hlavně též na bedrách jejich, jen o to se musí jednati, aby důvěru v ně kladenou sobě udržovali, ale i stále šíření důvěry v jednotu naší možným činili. Snad se mi naskytne příležitost, promluvit ještě o důležitosti výboru ústředního vůbec, na tom místě jsem chtěl jen dokázati, že tuto jakousi

přednost Telče, že jest ústředním sídlem, úplně vyváží zodpovědnost, kterouž na se bere. Ji bude dokázati, zda skutečně se hodí za sídlo ústřední, jí na tom bude muset býti záleženo, aby jednoho dne nemohl býti dán na denní pořádek valné hromady oprávněný a ospravedlněný návrh na změnu § 1. stanov, na změnu ústředního sídla jednoty.

A z toho patrně vysvitá, že ústřednímu výboru na srdci ležeti musí jedině zdar jednoty, který hlavně spočívá ve skutečné a obětavé práci, aby skutečně veškeré národní, duševní a hmotné poměry jihu a západu důkladně byly seznány a aby všeho bylo použito, čím by lze bylo přispěti ku povznesení národního vědomí, osvěty a národního života vůbec a ku zvelebení rolnictví, řemesel, průmyslu a obchodu zvláště. A jako myšlenka zříditi Národní jednotu tuto vznikla jen z nutné potřeby vlastenecké a jen z myslí láskou k vlasti horoucně prodechnutých, tak i na dále musí jednotu býti řízena jen touto čistou a nezištnou vlasteneckou láskou a obětavostí. Velectění pánové! Těžkého porušení národních povinností by se dopustil ten, kdo by vnáseti chtěl do jednoty cíle osobní slávy a ziskuchtivosti, a každý takový pokus musil by zmařen býti v zárodku, ať by pocházel odkudkoli, neboť by počátkem byl smrti a rozkladu jednoty, která však za hlavní účel má život, práci, organizaci. Jsouf politické záležitosti z činnosti jednoty vyloučeny, různost politických mínění nemůže nikomu brániti, aby v jednotě naší nepracoval a v čisté národní práci nemůže a nesmí mezi námi býti sporu. Ne jednotlivé osobě nebo některým osobám sloužiti bude jednotu, ale všemu českému lidu na jihozápadě moravském; ne pro jedno místo žřizena jest jednotu, ale pro celý jihozápadní kraj. Duch vzájemné pospolitosti, duch nad osobností a místní neshody vysoko povznesený, duch jen k nejvyšším a skutečným národním potřebám hledící, duch nesobecký vládnouti musí těmi, kdož budou povoláni státi v čele. A zajisté mluvím z přesvědčení vašeho, kteří dnes zcela svobodnou volbou zvolíte si představenstvo jednoty, jestliže k budoucímu výboru ústřednímu volám, aby právě tyto zásady mnou pronesené, vzal za hlavní vodítka své činnosti, aby snad veškerými jeho činy a pracemi se vznášela tato čistě a ryze ideální snaha jediného národního prospěchu.

Tedy jen národní a vlastenecká jest naše jednotu. Ale spolek náš má rovněž čistě humaní a mravní cíl. Mravní v širokém slova významu. Žřizování škol, opatrování levného úvěru, podporováním hmotným obchodníkův, živnostníkův, řemeslníků, a jiné čistolidské snahy vloženy mu za úkol. Avšak i povznesení osvěty napsal na prapor svůj, ovšem osvěty pravé, vznesené, té osvěty, která dokonalost lidskou nevidí jen a jen v pouhých vědomostech, ale i v čisté ryzi, mravní povaze. A tak i povinností bude naší jednoty též přispívati k utvoření ryziých a statečných mravních povah, skálopevných, neoblomných charakterů a veškerou svojí

mocí k tomu hleděti, aby znemravňující živly, tak těžce náš národní život ohrožující, co nejméně lidu našemu mohly býti na újmu. Pročež i duchem pravého lidumilného křesťanství se naše jednotu ponese a posvátnými jí budou pevné základy pravé a skutečné zbožnosti a nábožnosti!

Tímto tedy vzneseným směrem aby se naše jednotu nesla, toť cílem bylo naší jednoty zařizovatelů. Takový i já myslí své nakreslil sobě obraz o činnosti její, a přál bych sobě, aby výbor ústřední, vámi zvolený, tento cíl měl na myslí. Přikročíme nyní k volbě výboru ústředního, výboru, na něhož čeká velká zodpovědnost a velká práce. O tuto nouzi míti nebude, kamkoli se rozhlédneme, všude naskýtá se jí dost a dosti. Národní jednotu naše jest jednotou práce; ale právě proto, mimo ústřední výbor, mimo místní odbory a jich představenstva ku práci této mnozí a mnozí členové musí býti přivoláni. Nikdo se nebude mocí vymlouvat, já chci a chtěl pracovat, ale nebyla mi dána příležitost. Vždyť právě organizace práce národní jest této jednoty matkou. I užije zajisté ústřední výbor v plné míře § 23., dle něhož se ustavití může ve zvláštní skupiny a povolati do nich odborníky, tudíž všechny ty, kdož práci národní se věnovati chtějí. Zříditi odbor národní, knihovni, školský, živnostenský, národohospodářský a jiné, toť bude nucen zajisté učiniti hned, a zde tedy kdo miní a chce súčastniti se práce, milerád bude vítán, a jest si jen přáti, aby důkladných, soudných, rozvázných a skutečných pracovníkův nalezlo se množství hojně, aby chuť k práci nezištné a obětavé se zakotvila u všech členů jednoty, by takto účelu jejího bylo dosaženo a zařízení její skutečně bylo tím, čím každý si přeje, aby bylo skutečným totiž pozhánáním a dobrodiním pro náš kraj. Nelekejme se velikosti záměrů svých; roste člověk se svými záměry, praví básník a proto bez obavy s chutí a rozvahou k záměrům vzneseným. Vzpomínejme, že na Moravě zanedbána byla celá ta doba, která v Čechách nazývá se vzkříšením českého národa, ta doba, kdy nejen velicí Jungmanové, ale i vlastenečtí Plankové s úspěchem pracovali na rozkvět českého lidu, a že na Moravě ta doba doháněna a dohoněna býti musí. Blaho naší vlasti, blaho našeho národa, toť přání všech zakotvené v hlubinách našeho srdce, toť osa, kolem níž se život náš točí. To na žřeteli měžž též naše jednotu, jsouc jednou ku blahu tomu cestou, — toto blaho budíž cílem budoucích místních odborů, budíž vůdčí hvězdou těm, kdož do výboru ústředního budou voleni, a kteří slova moje mrtvá proměnití musí v čin, jimž jedině řidítež se nyní i vy, velectění pánové, při volbě, kterou konati bude. A v tomto znamení zvítězíme zajisté. (Z čas. „Orel“ v Telči z 1/5. 1886.)

Dvacet let činnosti Národní jedn. pro jz. Moravu.

I. Činnost organizační.

a) Organizace spolková.

1886—1887.

Ústřední výbor zvolený valnou hromadou dne 26. dubna 1886 sestavil se takto: předsedou JUDr. Jos. Sobotka, místopředsedou MUDr. Em. Krupička, jednatelem prof. Leander Čech, pokladníkem prof. V. Martínek, zapisovatelem Em. Šolc, knihkupec; výbory: Fr. Plhal, děkan, V. Povolný, tajemník záložny, Em. Srp, správce velkostatku, Jos. Pospíchal, obchodník, B. Petzl, obchodník — vesměs z Telče, a dále venkovští členové: J. Gruss, farář v Mrákotíně, Frant Hrys, starosta a obchodník v Nové Říši, MUDr. Konarovský v Třešti, JUDr. K. Malát v Jihlavě, JUDr. J. Kofránek a J. F. Kubeš, starosta v Třebíči, J. Lacina, měšťan a majitel domu ve Znojmě, JUDr. V. Faber v Dačicích, MUDr. J. Čermák a JUDr. V. Kaláb ve Velkém Meziříčí.

Ve smyslu § 22. stanov výbor zvolil též náhradníky, kteří ochotně a horlivě se podjali čestného povolání a pracovali ve prospěch jednoty. Byli to zejména pánové: professor A. Erhart a Jos. Krepčík, městský důchodní v Telči.

Činnost jednoty prostírala se hlavně v bývalých krajích: jihlavském a znojemském, tedy v nynějších hejtmanstvích dačickém, jihlavském, krumlovském, mikulovském, novoměstském, trebičském a znojemském.

Činnost ústředního výboru byla především přípravnou a hlavní zřetel musil býti vzat k organizování spolku.

Veškeré zprávy o došlých dopisech a žádostech v sezeních přednášel jednatel prof. L. Čech, který obstarával též veškeré práce konceptní a řídil celou agendu jednoty.

Sezení ústředního výboru konala se v místnostech Občanské Besedy v Telči, jednu schůzi pak konal ústřední výbor též dne 13. února v Jihlavě. Celkem konal výbor 18 schůzí, jichž se téměř všichni členové výboru v Telči bydlící pilně účastnili, ba i někteří venkovští členové neobtěžovali si nesnadné jizdy do Telče, aby brali podíl na schůzích a poradách výboru.

První snahou výboru ústředního bylo, zjednat co nejvíce členův a utvořit co nejvíce odborů. Dopsáno tudíž všem redakcím vlasteneckých časopisů, obráceno se zvláštními dopisy na všechna obecní zastupitelstva, na veškeré učitelstvo a všechny farní úřady, požádán veliký počet vlasteneckých mužů na jihozápadě Moravy, obracelo se na všechny záložny a spořitelny v Čechách i na Moravě, žádána slavná okresní zastupitelstva v Čechách, aby jednak přistupoval za členy, jednak se přičinili o zřízení místních odborů, na nichž celá organizace spočívá.

Výsledek této agitace byl, že jednota čítala do 10. března 1625 členův, a to zakládajících 15, skutečných 86, činných 661, výkonných 863.

Zakládajícími členy v prvním roce jednoty byli tito: Slavné obecní zastupitelstvo města Telče.

Vzájemná záložna v Telči.

Společnost „Parlament“ v Telči.

† JUDr. Jos. Sobotka, zemský advokát a poslanec v Telči.

Bohdan Peltzl, obchodník v Telči.

Emil Šolc, knihkupec v Telči.

JUDr. V. Faber, advokát v Dačicích.

† JUDr. F. Fandrlík, advokát, zemský a říšský poslanec v Uh. Hradišti.

† JUDr. Josef Tuček, advokát, poslanec atd. v Brně.

† Fr. Bartoš, ředitel gymnasia ve výslužbě.

† Josef Vlk, notář ve Znojmě.

Fr. Urbánek, knihkupec v Praze.

JUDr. A. Kominik, advokát v Jihlavě.

Okresní zastupitelstvo ve Vysokém Mýtě v Čechách.

H. Konečný, majitel bělidla v Popelíně.

Odborů čítala jednota v prvním roce 32, jichž seznam tuto, dle tehdejších hejtmanství podáváme:

Dačice: Budč 85, Dačice 56, Doupě 49, Jemnice 79, Kdousov 37, Kostelní Myslová 17, Krásonice 47, Lomy 35, Mrákotín 47, Nová Říše 33, Palupín 21, Stará Říše 24, Studená 72, Telč 229, Trebelovice 24, Urbanov 51, Velká Lhota 21, Zeletava 49 členů.

Jihlava (město): Jihlava.

Jihlava (venkov): Batelov 50, Brtnice 23, Luky 110, Mor. Kamenice 44, Třešť 57 členů.

Nové Město: Nové Město 34 členů.

Třebíč: Přibislavice 26, Třebíč 21 členů.

Velké Meziříčí: Velké Meziříčí 61 členů.

Znojmo (město): Znojmo 66 členů.

Znojmo (venkov): Domamil 74, Jevišovice 33 členů.

Praha: Akademický odbor 50 členů.

Uvážíme-li malou zámožnost krajů našich, malé národní uvědomění i nedostatek intelligence, musíme uznati, že po stránce organizační vykonán byl hned v prvním roce trvání Nár. jednoty naší značný kus práce, ač nedá se upřít — jak napovídá nám jednatelská zpráva — že i velká část české intelligence nekonala svou povinnost, že na mnohých místech byla úplná lhůstojnost k jednotě, ba někde i přímo nechť k ní se jevila. A pátráme-li po příčině tohoto zjevu, děje se tak jednak z neznalosti účelu a cíle jednoty, jednak z nedostatečnosti smyslu pro blaho celku. Bohužel, že pravdivost slov těchto potvrditi musíme i nyní po dvacetiletích činnosti jednoty!

1887—1888.

O valné hromadě, konané dne 12. dubna 1887, která byla asi vůbec prvním velkým shromážděním jihozápadní Moravy, které nedalo se za pouhou slavností neb oslavou, ale za příčinou vážnější práce směřující ke blahu našich krajů, zvolen byl nový výbor, který ovšem, jelikož nejen všech osm vylosovaných pánů výborů valnou hromadou, ale i titíž funkcionáři v prvním zasedání výborovém byli zvoleni, zůstal týž jako roku minulého. Jen malou změnu utrpěl ústřední výbor tím, že v měsíci listopadu oznámil své vystoupení p. JUDr. K. Malát v Jihlavě, za něhož povolán za náhradníka ve smyslu § 22. teadejších stanov p. JUDr. F. Scheichel, advokát tehdy v Jihlavě a nynější starosta Nár. jednoty Pošumavské; mimo to povolán byl ještě za náhradníka p. L. Tomas, národní učitel v Telči.

Sezení ústředního výboru, kterých bylo 10, konala se v místnostech Občanské Besedy v Telči.

I tento rok ústřední výbor k tomu přihlížel, aby počet místních odborů jednoty se rozšířil a tím počet členů se rozmnožil. Nové tedy utvořeno bylo 15 odborů, takže jich jednota čítala 47; tím i počet členstva vzrostl na 2040. K tomu podotknouti dlužno, že příčiněním místního odboru v Telči utvořil se první dámský místní odbor v Telči.

Aby snahy jednoty vešly v širší známost, pořádal ústřední výbor dva sjezdy, a to ve Znojmě a v Mor. Krumlově, jež potkaly se se zdařilým a skvělým výsledkem. Od sjezdu v Třebíči pro překážky místní upuštěno.

Přehled dosavadních odborů Nár. jednoty pro jihozápadní Moravu podává připojená tabulka:

O d b o r		Hejtmanství	Soudní okres	Povoleno	Ustaven
1	Batelov	J.	J.	11./7.86	13./8.86
2	Brtnice	J.	J.	14./9.86	4./10.86
3	Budeč	D.	D.	28./10.86	8./12.86
4	Budišovice	D.	D.	13./4.87	27./7.87
5	Budkov	D.	J.	7./3.88	—
6	Dačice	D.	D.	12./7.86	15./8.86
7	Domamile	Z.	B.	18./10.86	8./12.86
8	Doupě	D.	T.	12./10.87	6./3.87
9	Jemnice	D.	J.	26./7.86	26./9.86
10	Jevišovice	Z.	Z.	1./2.87	20./3.87
11	Jihlava	J.	J.	12./4.86	27./11.87

O d b o r		Hejtmanství	Soudní okres	Povoleno	Ustaven
12	Kamenice	J.	J.	6./8.86	28./11.86
13	Kdousov	D.	J.	25./2.87	5./6.87
14	Krásonice	D.	T.	18./10.86	28./11.86
15	Krumlov Mor.	K.	K.	29./8.87	23./10.87
16	Kuchařovice	Z.	Z.	23./9.87	30./10.87
17	Kynice	D.	D.	8./11.87	26./12.87
18	Lhota Velká	D.	D.	14./9.86	7./11.86
19	Lomy	D.	J.	12./1.87	27./2.87
20	Luka	J.	J.	11./7.86	8./8.86
21	Mašovice	Z.	Z.	8./3.88	—
22	Mašůvky Hluboké	Z.	Z.	8./3.88	—
23	Mělnčany	H.	Ž.	8./11.87	24./11.87
24	Město Nové	N.M.	N.M.	13./8.86	16./2.87
25	Meziříčí Velké	M.	M.	12./7.86	17./10.86
26	Mrákotín	D.	J.	6./8.86	12./9.86
27	Myslová Kostelní	D.	J.	18./12.86	Není ust.
28	Olšany	D.	D.	87	24./7.87
29	Palupín	D.	J.	12./2.87	27./3.87
30	Plenkovice	Z.	Z.	87	28./8.87
31	Popelín	D.	T.	3./2.88	8./4.88
32	Praha akad. odbor	Čechy		?	17./11.86
33	Přibyslavice	T.	T.	18./1.87	20./2.87
34	Puklice	J.	J.	18./1.88	—
35	Říše Nová	D.	T.	11./8.86	12./12.86
36	Říše Stará	D.	T.	22./1.87	3./4.87
37	Studená	D.	T.	26./7.86	24./10.86
38	Telč (mužský odbor)	D.	T.	11./7.86	29./7.86
39	Telč (dámský odbor)	D.	T.	19./12.87	25./3.88
40	Třebelovice	D.	J.	18./1.87	6./3.87
41	Třebetice	D.	J.	27./1.88	8./4.88
42	Třebíč	T.	T.	26./7.86	Není ust.
43	Třešť	J.	J.	12./7.86	19./9.86
44	Urbanov	D.	T.	12./7.86	5./9.86
45	Znojmo	Z.	Z.	26./7.86	19./12.86
46	Želetava	D.	T.	26./8.86	10./10.86

Pokrok u pojímání působnosti Nár. jednoty jak v Čechách, tak na Moravě zplodil krásnou myšlenku Společné Národ. jednoty, jež v sebe pojati měla všechny dosavadní jednoty a jejíž stanovy byly

už také tou dobou vypracovány. I ústřední výbor naší jednoty s radostí přijal myšlenku tuto a vyslovil s ní svůj souhlas. Zároveň však naznal, že do společné národní organizace pojata býti musí též hlavní město Moravy Brno. Inaskytla se otázka, zda v Brně zřízena býti má jednota třetí (druhá pro východní Moravu existovala už v Olomouci) na Moravě, či zda přenéstí jest sídlo jednoty nynější z Telče do Brna. Ústřední výbor, jemuž bylo jednati o této otázce, prozkoumav ji bedlivě a důkladně, z důvodů vlasteneckých došel přesvědčení, že vyžaduje prospěch jednoty, aby přeneseno bylo sídlo z Telče do Brna.

Návrh tento byl také skutečně o valné hromadě Národní jednoty pro jihozápadní Moravu s tímto prohlášením přijat: Národní jednota pro jihozápadní Moravu se sídlem v Brně jest pouze další pokračování téže jednoty se sídlem v Telči a budoucímu výboru ústřednímu náleží i na dále pokračovati v pracích započatých a přijati všechny povinnosti a závazky dosud učiněné.

1888—1889.

Národní jednota pro jihozápadní Moravu přeložena byla z Telče do Brna hlavně za tím účelem, aby v organizaci národní, již pomocí stávajících již jednot a pomocí Společné Národní jednoty, která měla býti v život uvedena a která měla býti sdružením všech jednot v zemích koruny české, pojata bylo také královské hlavní město vlasti naší. Uznávána byla toho potřeba, aby Brno bylo sídlem Nár. jednoty pro střední Moravu. Když však ozvaly se hlasy, že by výhodnější snad bylo Národní jednotu v Telči, která měla hlavně polohou sídla svého význam více lokální pro město a jeho obvod, přenéstí do Brna, zavedeno bylo hlavně popudem českého polit. spolku v té příčině vyjednávání, jež vedlo k tomu, že valná hromada v Telči dne 22. května r. 1888 se usnesla, aby Národní jednota byla do Brna přeložena. Pozměněny byly proto stanovy a zvolen pak na základě stanov nových ve valné hromadě dne 30. září v Telči konané nový výbor, v němž zasedali P. T. pp.: JUDr. Fr. Al. rytíř Šrom, člen panské sněmovny, nám. zem. hejtmána, advokát, J. Dvořák, chefredaktor „Hlasu“, Dr. Ho dr. prof. theologie, V. Hübner, redaktor „Mor. Orlice“, JUDr. Josef Koudela, zem. poslanec a advokát, Kuneš Kunz, zem. official, Dr. Jos. Pospíšil, prof. theologie, JUDr. Ot. baron Pražák, zemský poslanec a advokát, JUDr. Jos. Tuček, zemský poslanec a advokát, JUDr. Sovadina, advokát, Kristián Žáček, obchodník, vesměs v Brně; Fr. Bakeš, em. nadučitel a velkostatkář v Ořechově, P. Čáslavský, starosta v Kunštátě, MUDr. Čermák, lékař ve Velkém Meziříčí, JUDr. V. Faber, advokát v Dačicích, J. N. Heimrich, zem. poslanec, maj. par. mlýna a pily v Bohdalově, JUDr. Ctibor Helcelet, zem. a říš. poslanec

a advokát ve Vyskově, Holánek, učitel v Mor. Krumlově, Jelínek, starosta v Nov. Městě, MUDr. J. Komarovský, lékař v Třebíči, P. Koudela, farář v Jemnici, F. Kubeš, starosta v Třebíči, V. Lebloch ml., statkář v Bilovicích, Lacina, mydlář a měšťan ve Znojmě, JUDr. Jan Sedláček, advokát ve Slavkově, JUDr. Václ. Šílený, advokát v Tišnově, Frant. Urbánek, ředitel cukrovaru v Pohorelicích, MUDr. Krupička a prof. L. Čech v Telči.

Při volbě výboru brán byl zřetel k tomu, aby venkovskými členy byla zastoupena přední města a místa rozšířeného obvodu působistě naší jednoty.

Výbor ustavil se ve schůzi dne 22. října, předsedou zvolen p. Dr. F. A. ryt. Šrom, místopředsedou p. Dr. J. Tuček, pokladníkem p. Dr. Sovadina, jednatelem pp. J. Dvořák a V. Hübner, zapisovatelem p. Krist. Žáček.

Během času zemřeli pp. Lacina a P. Koudela, z výboru pak vystoupili pp. řed. E. Černý, K. Kunz a v září 1889 prof. L. Čech. Výbor na jevo dal upřímnou lítost, že nutno bylo p. professoru L. Čechovi, zakladateli jednoty a přehorlivému jednatelem z výboru vystoupiti. Hned na počátku své činnosti zvolil výbor ústřední zvláštní odbor národní, knihovní, školský, organizační, živnostenský a hospodářský, kteréžto odbory hleděly, pokud bylo možno, vyštíhnouti přínaležející jim část činnosti Národní jednoty stanovami vytčené.

Odbor národní zakročil, aby zamezeno bylo českým obcím neprospěšné zřízení jednoho okresního soudu a vynasnažil se opatřití českého advokáta do jednoho města moravského, kde byla obava, aby se neusadil advokát, byl i ne snad národnosti naší nepřátelský, ale aspoň lhostejný.

Hned po ustavení se výboru najata byla v Besedním domě nejprve v přízemí místnost pro kancelář a opatřeno bylo slušné zařízení kanceláře, v níž po nějaký čas pravidelně jeden z jednatelů úřadoval, později však jediný tento člen nemohl pravidelně úřadování zastati a proto zavedena věc tak, že možno bylo, s jednatelem o záležitostech Národní jednoty jednati v kancelářích jejich. Později přesídlila kancelář do jiné světnice v přízemí Besedního domu, odkudž pak přestěhovala se do II. patra, uprázdně tak hudební škole Filharmonického spolku besedy brněnské světnici, které nutně třeba bylo.

Výbor vydal provolání, jež bylo uveřejněno ve všech listech českých na Moravě, v němž dovolával se všemožné podpory mravní i hmotné. Provolání to v několika tisících výtisků bylo rozšířeno, a to nejen na spolky a korporace, ale také zasláno jednotlivcům. Také přečetné žádosti zaslány na průmyslové závody, záložny, zastupitelstva četných měst a obcí, a to nejen na Moravě, ale i v Čechách. Pohříchu výsledek akce této byl skrovný a nespůlnil nikterak naději, jež výbor si ohledem na dosažení podpor

činil. Podobný skoro nezdar provázal také pilnou snahu výboru, aby co nejvíce odborů a hlavně v bývalém kraji brněnském bylo v život uvedeno. Do všech měst a čelnějších obcí rozeslány příписы na vynikající osoby, aby laskavě na se vzaly zřízení odborů; v málo jen případech setkaly se příписы tyto s úspěchem; právě do některých větších míst marně bylo dopisováno na přední osobnosti, aby se postaraly o zřízení odborů, takže na př. města, Tišnov, Vyškov, Boskovice a Ivančice stále neměly odborů naší jednoty, ač by právě odbory měst těchto, protože by poměrně málo potřebovaly pro sebe, mohly aspoň hřivnou svou přispívati, aby podpory v ohledu národním se dostati mohlo obcím neprobudilým, zanedbaným a národně ohroženým.

Pohříchu také v Brně neujala se myšlenka Národní jednoty tak, jak očekávati se dalo, jak by jen na prospěch české věci v poněmčeném našem hlavním městě bylo žádoucí. Výbor dal si všemožnou práci, aby označil pravý názor o úspěšnosti jednoty do nejširších vrstev lidu českého. Za tím účelem sestavil organizační odbor celou řadu důvěrníků, kteří byli pozváni ke schůzi, v níž bylo promluveno o významu a důležitosti Národní jednoty. Jednatel také ve schůzi živnostenského spolku pojednal o Národní jednotě hlavně ohledem na živnostnictvo a také v kruzích dámských učiněno vše, aby půda pro Národní jednotu byla upravena, nehledě ani k tomu, že politické denníky naše celou řadu úvah o Národní jednotě a organizaci národní v Brně, na základě odborů dle jednotlivých okresů města Brna uveřejnily. Svolána také veřejná schůze lidu do velké dvorany Besedního domu, která byla velmi čteně navštívena a v níž jednatel a živnostník p. A. Jungmann pojednal o Národní jednotě. Po všech těchto přípravách pak přikročeno teprve k zřízení 4 místních odborů v Brně dle okresů a jednoho společného odboru ženského. Tento odbor hlavně vytkl si účelem zříditi poptavárnu a útulnu pro ženskou čeleď v Brně a vykonal veškeré práce přípravné. Pohříchu však, mimo nadání, c. k. mistodržitelství zamítlo udělení koncese ústavu tomu, ač příčinu, proč tak se stalo, nelze vypátrati, neboť není pochyby, že právě v Brně jest třeba ústavu, kde by ženská čeleď bez služby nebo službu si hledající měla bezpečného i v ohledu mravním útulku. Není pochyby, že by byla poptavárna a útulna pro ženskou čeleď dodělala se úplného úspěchu, neboť četné již docházely dotazy a přihlášky a proto tím více jest litovati, že ženský odbor v blahodárné této činnosti narazil na překážky tak nepřekonatelné, že další jeho činnost byla ochromena.

Z ostatních odborů brněnských dva zahájily pouze činnost; odbor pro I. a II. okres. Odbor pro I. okres pohříchu velmi záhy ochábl, hlavně následkem toho, že kromě předsedy ostatní členové výboru se vzdali. Za to velmi horlivou a úspěšnou činnost rozvinul hlavně přičiněním předsedy svého p. K. Nováka

odbor pro II. okres brněnský, a to ve všech oborech činnosti jednoty, hlavně pak vykázal nemalý zdar ve výsledku agitace pro české školství. Odbory pro III. a IV. okres ani nezapočaly s činností svou.

Celkem od přeložení Národní jednoty z Telče do Brna zřízeny byly tyto nové odbory: ve Slavkově, ve Šlapanicích, v Rosicích, v Židlochovicích, v Bilovicích u Podivína, v Pozořicích, v Drásově a v Horní Slatině.

K ustavujícím schůzím odborů těchto byly zasilány po-zdravné příписы nebo telegramy, nebo vyslání zástupci výboru, kteří u příležitosti této promluví o Národní jednotě. Ve Vranovicích konala se schůze zástupců židlochovického a hustopečského okresu, již se účastnil rovněž zástupce výboru a na níž bylo ujednáno, že dva okresy tyto mají se v ohledu národním organiso-vati pomocí místních odborů; pohříchu i v případě tomto zůstalo při pouhém usnesení. Jak malý zájem jevil se pro Ná-rodní jednotu, zjevno i z toho, že v několika případech se odbor neustavil, ač stanovy jeho zadány, ba že nenalezla se v celé obci ani osobnost, která by svolání ustavující schůze chtěla na se vzíti. K účelům organizačním místních odborů vydal výbor instrukce pro odbory tiskem a rozdál je v značném počtu. Ruch a činnost místních odborů obmezovala se většinou jen na přednášky, zábavy, na odebírání a vykládání časopisův a v ně-kterých na zřízení nebo doplnění knihovny. Pohříchu, že větší část odborů místních nevyvinula činnost náležitou a dostatečnou. Zkušenost dokázala, že třeba jest s odbory a hlavně v menších obcích, pokud možno, udržovati styky osobní, že třeba, by aspoň jednou do roku některý člen ústředního výboru do sídla odboru zavítal a nějakou schůzi a přednášku uspořádal, jinak že odbor v činnosti své ochabuje, až úplně se rozejde, jak se stalo v ně-kolika případech. Tak rozešly se odbory v Maršovicích, Lukách, Batelově, Kuchařovicích, Myslové Kostelní.

Celkem čítala tehdy Nár. jednota naše odborů místních 55. Se strany ústředního výboru nebylo možno udržovati styky osobní hlavně s místními odbory v bývalém kraji jihlavském pro přílišnou vzdálenost a protože navštěvování odborů těch bylo by spojeno s nákladem tak značným, jaký finanční poměry jednoty naší nedovolovaly, neboť pohříchu nedoznala jednota naše ani dostatečné podpory hmotné, následkem čehož arci také činnost její byla valně obmezována. Vyzývání výboru intelligentních kruhů našich, aby členové jejich, profesori, knězi, učitelé atd. laskavě pořádali přednášky, zůstalo až na nepatrné výjimky úplně bezvýsledné. Jednou takovouto, tím čestnější výjimkou byl pan Poláček v Ivančicích, který několik přednášek uspořádal.

Výbor udržoval styky s Národní jednotou olomouckou a všemi jednotami v Čechách a hleděl, seč byl, pohnouti je k ustavení „Společné národní jednoty“, jejíž stanovy již dávno

povoleny byly a k níž naše jednota přistoupila. Úsilí jeho však zůstalo marné, společná Národní jednota pomocí níž měla být provedena národní organisace ve všech třech zemích koruny české, té doby v život uvedena nebyla, a pokusy vyburcovati ji ze sna zůstaly bezvýslednými.

V době od přeložení Národní jednoty z Telče do Brna konaly se dva sjezdy, a sice o Letnicích r. 1889 v Jemnici a 1891 v Telči. Ku prvému sjezdu vyslán byl jednatel výboru, jakožto zástupce výboru. Dále sjezdu se účastnili členové ústředního výboru pp. P. Koudela, Dr. Faber, Dr. Krupička a L. Čech; ku druhému sjezdu zastoupen byl ústřední výbor členy pp. Drem. Krupičkou a Drem. Fabrem. Oba sjezdy byly četně navštíveny a rokováno na nich o důležitých otázkách, jimž by Národní jednota měla pozornost svou věnovat.

Sjezd v Jemnici nezůstal také bez výsledku na tamní národnostní poměry a za vítězství národní strany při volbách obecních připadá část zásluhy sjezdu tomuto a ruchu, který v táboře národním vyvolal.

Nejen při posledním sjezdu v Telči, nýbrž i v Brně bylo pomýšleno na nutnost reorganisace jednoty a uvažováno o ochablosti činnosti její, jakož i o příčinách, proč nelze zjednat, a to nejen jednotě naší, nýbrž národním jednotám vůbec takové půdy jaké by potřebovaly k rozvinutí zdárné a úspěšné činnosti.

O otázkách těchto uvažováno bylo na schůzi, svolané odborem místním pro I. okres brněnský. Také soukromá společnost seskupivši se ze zástupců vlasteneckých kruhů českých v Brně za tím účelem, aby všimaly si pilných i časových otázek našeho národního života v Brně, po celou jednu schůzi rokovala o Národní jednotě a o tom, jak by se dal opět ruch a činnost jednoty osvěziti. Za příčiny ochablosti jednomyslně uznán nedostatek pracovních sil a malý zájem, jenž se pro jednotu vůbec a v Brně zvláště jevil a jako hlavní prostředek k nápravě označeno opatření placené síly úřednické, která by byla organisátorem jednoty.

Jak praveno, činnost a rozvoj Národní jednoty dusil nedostatek pracovních sil; ve výboru zasedalo z Brna 12 členů, ostatní členové byli venkovští, kteří ovšem nemohli pro vzdálenost svou od Brna účastniti se na pracích výboru; z oněch pak 12 členů většina byla různými funkcionáři v jiných spolcích a účastenstvím na všech podnicích národních v Brně tak zaměstnána, že nemohla věnovati se zcela Národní jednotě, jak toho skutečně jest třeba. Také dlužno ještě na zřeteli míti, že právě nedostatek sil a vzdálenost zabránily styky bližší a hlavně pak těch, které z Telče byly v okresích městu tomu blízkých založeny.

Dovolím si uvést tuto též některé důležitější body z průběhu valné hromady, konané dne 7. června 1891 v malém sále Besedního domu v Brně.

K jednatelské zprávě promluví pan Dr. Jan Sedláček ze Slavkova a Karel Novák z Brna, kteří kladli váhu na to, že měla být ve zprávě zmínka o odborech, jež se mohou vykázati nějakou činností, poněvadž byla by taková čestná zmínka jistě vzpružinou v další práci i v odborech jiných. Po některých poznámkách p. red. Čermáka zpráva potom byla schválena.

Pan Dr. Jan Sovadina podal po té zprávu pokladniční. Po debatě, které se účastnili pp. Volný, Barvič, Dr. Sedláček, Dr. Stránský a Dr. Koudela byla také pokladniční zpráva schválena a přijat návrh p. Barvičův, aby příště před každou valnou hromadou byla zpráva jednatelská i pokladniční dána do tisku a rozelaána všem odborům a členům.

Přikročuje se k volbě členů výboru, kteří jsou níže vyjmenováni.

Při volných návrzích referoval p. Dr. Jan Sovadina o následujícím návrhu ústředního výboru:

Slavná valná hromada Národní jednoty pro jihoz. Moravu ratiž se usnésti:

1. Národní jednota zřídí během r. 1891 v Brně veřejnou knihovnu pro lid;

2. ústřednímu výboru se ukládá, aby ihned po svém konstituování potřebné kroky učinil a vše opatřil, aby knihovna počátkem měsíce října t. r. byla otevřena, a sice, pokud to poměry dovolí, s čítárnou a též i půjčovnou.

Po stručném odůvodnění, podaném p. Drem. J. Sovadinou, byl návrh tento bez debaty přijat.

Valná hromada ukládá výboru, aby prostudoval otázku krajské organisace Národní jednoty, vykonal do podzimku potřebná setření, sestavil dle toho návrhy a předložil je valné hromadě, jež zcela jistě kována bude r. 1892.

1891—1892.

Ve zmíněné nahoře valné hromadě zvoleni byli do ústřed. výboru tito pp.: Frant. Bakeš, velkostatkář z Orechova, Joža Barvič, knihkupec z Brna, Petr Čáslavský, starosta z Kunštátu, Jindřich Dvořák, chefredaktor Hlasu z Brna, Dr. Viktor Faber, advokát z Dačic, Dr. Ant. Fleischer, lékař z Brna, J. N. Heimrich, maj. parního mlýna, pily a zem. poslanec z Bohdalova, Dr. Frant. Hodáč, advokát z Brna, Václ. Hübn er, redaktor „Mor. Orlice“ z Brna, Dr. Jos. Illner, advokát z Brna, Dr. J. Komarovský, lékař z Třeště, Dr. E. Krupička, lékař z Telče, Josef Kummer, chefredaktor „Mor. Orlice“ z Brna, Václav Lebloch ml., statkář z Bilovic u Podivína, Karel Novák,

pokladník banky „Slavie“ z Brna, Dr. Václav Perek, advokát z Mor. Krumlova, Dr. Aug. rytíř Popelka, advokát z Brna, Dr. Jos. Pospíšil, profesor bohosloví z Brna, Dr. Otakar baron Pražák, zemský poslanec a advokát z Brna, Dr. Jan Sovadina, advokát z Brna, Dr. Jan Sedláček, advokát ze Slavkova, Dr. Adolf Stránský, advokát z Brna, Dr. Václ. Šílený, advokát z Tišnova, Dr. Fr. Šujan, c. k. gymn. prof. z Brna, Dr. Švec, advokát z Brna, Dr. Josef Tuček, zemský poslanec a advokát z Brna, Frant. Urbánek, ředitel cukrovaru z Pohořelic, Čeněk Vávra, c. k. gymn. prof. z Brna, Krist. Žáček, společník fy. Ed. Kordina & spol. z Brna, Dr. Rudolf Zák, kandidát advokacie z Brna.

V ustavující schůzi konstituoval se výbor takto: předsedou dr. Tuček, I. jednatel a zapisovatel dr. Zák, II. jednatel red. Kummer, pokladník p. Novák, hospodář Krist. Láček, knihovník Čeněk Vávra.

Uvažováno hlavně o tom, jak oživit brněnské odbory, zvláště III. a IV., i naznáno, že mají si všechny odbory zvolit po dvou delegátech do společných schůzí. IV. odbor znovu vzkříšen dne 3. prosince 1891 a předsedou zvolen prof. Thoř.

Aby agenda spolková rychleji mohla býti vyřizována, najmut s počátku kancelářský zřízenec Jan Gaya, jenž brzy vystřídán tajemníkem jednoty p. Hirtem, s měsíčním služným 15 zl.; 18. března 1892 převzal tajemnictví p. Dohnal.

Pro veřejnou knihovnu a obstarávání různých záležitostí vzat od 1. března 1892 spolkový sluha p. Polívka, jenž po několik let jednotě rádně sloužil.

1892—1894.

O valné hromadě, konané dne 8. prosince 1892, zvoleni byli do výboru tyto pánové: Ant. Bartoš, řed. Frant. Bartoš, JUC. Fr. Bohdan, red. Emil Čermák a Jos. Čermák z Vel. Meziríčí, J. N. Heimrich, dr. Hodáč, dr. Illner, Ježek z Letovic, dr. Koudela, prof. Kořínek, řed. Mareš, red. Merhaut, P. Nitče, Karel Novák, dr. Václav Perek, dr. Aug. ryt. Popelka, dr. Ot. baron Pražák, P. Skoták, naduč., dr. Sovadina, dr. Václ. Šílený, Fr. Šimíček, naduč., dr. Švec, prof. dr. Šujan, JUC. Frant. Roháček, prof. Thoř, naduč. Trubáček, řed. Urbánek, prof. Vávra, Kr. Žáček.

Ve schůzi pak dne 20. prosince 1892 ustavilo se předsednictvo takto: Starosta dr. Koudela, jeho náměstek prof. Vávra, I. jednatel red. Čermák, II. jednatel prof. Kořínek, pokladník K. Novák a zapisovatel red. Merhaut.

V tomto období ubírala se činnost ústř. výboru v obvyklých kolejších, nemohouc se pochlubití značnějším výkonem v nižádném

směru, kromě zdokonalení a rozšíření veřejné knihovny, k jejímuž rozkvětu věnoval prof. Vávra téměř veškeren svůj volný čas.

1894—1895.

Je to zjevem málo utěšeným, že Národní jednoty na Moravě tak špatně prospívají, kdežto v království českém během posledních let tak krásnou a všestrannou působnost projevují. A přece máme jich zde více potřebí, než tam. Příčina toho spočívá jednak v poměrech, jednak v neporozumění věci. U nás nechce se stále pochopiti, že odbory Národní jednoty jsou totéž, co skupiny volných bojovníků v drobné válce, kde každá četa vede boj na svůj vrub, dle vlastního uznání a způsobem místu přiměřeným, že tedy nesmí čekati žádných popudů z centra, které může nanejvýše býti zprostředkujícím článkem a dbáti toliko velkých pohybů nepřitele. A pak, jak nevhodně položeny jsou většinou odbory naše!

V království právě odbory v „uzavřeném území“ jsou nejčilejší a nejlepším také důkazem, že není žádného „uzavřeného území“! Tam všechny stavy se předstihují činností.

Ústřední výbor zvolil v první schůzi své předsedou pana JUDra. Josefa Koudelu, advokáta a zemského poslance v Brně, místopředsedou pana K. Kořinka, profesora, pokladníkem pana Františka Boř. Wurma, jednateli pp. P. Františka Venhudu, katechetu v Husovicích a MUDra. Františka Veselého, prakt. lékaře v Brně. Členy výboru byli pánové: z Brna: Frant. Bartoš, školní rada a ředitel gymnasia, JUDr. Frant. Hodáč, advokát, Frant. Mareš, ředitel školy Vesniny, Josef Merhaut, redaktor a spisovatel, Ph. Dr. Jan Korec, profesor, Karel Novák, pokladník banky Slavie, JUDr. rytíř Aug. Popelka, JUDr. Otakar baron Pražák, advokát, JUDr. Frant. Roháček, spisovatel, PhDr. Fr. Šujan, profesor, J. Thoř, profesor, V. Vávra, profesor, Kr. Žáček, obchodník. Z venkova: F. Bakeš, velkostatkář v Ořechovičkách, MUDr. J. Bohdan, lékař v Ivanovicích, Jos. Čermák, mlynář ve Velkém Meziríčí, J. Heimrich, továrník a zemský poslanec v Bohdalově, V. Hübner, nadučitel v Husovicích, St. Katrnožka, učitel v Želetavě, Richard Sedláček, učitel v Krumlově, JUDr. Fr. Sedláček, advokát ve Slavkově, JUDr. Václ. Šílený, advokát v Tišnově, Fr. Šimíček, nadučitel v Jundrově, P. J. Skoták, kaplan v Bilovicích, Josef Trubáček, nadučitel v Náměšti.

Za příčinou provedení úspěšné reorganizace a obrození jednoty usnesl se výbor sebrati nejprve potřebný materiál, a to rozesláním dotazníků odborům ku zodpovídání. Než ze 40 došlo jich zodpovězených toliko 11 a byly tytéž dle možnosti vyřizeny. Národní jednotě Pošumavské dopsáno o statut reorganisační.

Důležitou příčinou na dosti zdárné činnosti Nár. jednoty byla a jest stálá peněžitá tíseň, neboť příjmy jednoty vystačily

právě tak na vydržování české veřejné knihovny v Brně. Proto usneseno po návrhu p. pokladníka, zaslati prosebné listy ku záložnám, okresním zastupitelstvům a jednotlivcům o dary a přistupování za členy. Než výsledek nelze nazvat uspokojivým. Aby vzbuzen byl větší zájem pro jednotu a její činnost, usneseno: 1. podávati do novin občasně zprávy o činnosti, 2. zavésti informační a sprostředkující kancelář ku povznesení české výroby a českého obchodu a 3. rozmnožit odbory v nejbližším sousedství Brna.

Výroční zpráva tehdejší vykazuje tyto odbory:

1. Akademický odbor v Praze. 2. Bílovice u Podivína.
3. Brno I. okres. 4. Brno II. okres. 5. Brno III. okres. 6. Brno IV. okres. 7. Brtnice u Jihlavy. 8. Budeč u Dačic. 9. Dačice.
10. Drásov. 11. Husovice. 12. Ivanovice. 13. Jemnice. 14. Jihlava.
15. Jundrov. 16. Kamenice u Jihlavy. 17. Kdousov u Dačic.
18. Krasovice u Dačic. 19. Krumlov Mor. 20. Kyjov. 21. Kynice u Dačic. 22. Lomy u Dačic. 23. Lulč. 24. Markvartice u Dačic.
25. Náměšť. 26. Olšany u Dačic. 27. Slavkov. 28. Nová Říše.
29. Šlapanice. 30. Telč (mužský odbor). 31. Telč (damský odbor).
32. Třebetice u Dačic. 33. Třešť. 34. Urbanov. 35. Velká Lhota u Dačic. 36. Velké Meziříčí. 37. Volfírov u Dačic. 38. Želetava.

1895—1896.

V tomto roce zřízeny byly dva odbory, a to v Komině a Kloboukách. Za to však zaniklo 5 odborů, a sice: Palupín, Popelín, Rosice, Horní Slatina a Znojmo. Tak tedy zbylo z 38 odborů 33.

Ústřední výbor podnikl také akci na vzpružení a sesílení vnitřní činnosti a agitační hybnosti celého organismu jednoty. Rozeslán ke všem odborům o 200 exemplářích, ke každému přiloženo bylo po 2 exemplářích poučky „Národní jednoty pošumavské“.

Členové „ústředního výboru“, jak se ve valné schůzi ze dne 6. dubna 1895 ustavil, byli tyto: dosavadní zasloužilý předseda pan dr. Jos. Koudela zvolen zase, p. MUDr. Frant. Veselý místopředsedou, p. F. B. Wurm pokladníkem, pp. Jan Spáčil, red. „Hlasu“ a JUDr. Barvič, koncipient, jakožto jednateli a p. Josef Merhaut, redaktor „Mor. Orlice“ zapisovatelem. Usneseno, že se zřídí zase odbory: školský, národohospodářský a knihovní, jehož trojčlenné kádry utvořily se přihláškami těchto panů: odbor školský: prof. Vávra, prof. dr. Dvorský, prof. dr. Korec a dp. theol. dr. Seifert. Odbor knihovní: zemský školní rada Bartoš, ředitel Mareš a prof. Vávra. Odbor národohospodářský: Žáček, red. Spáčil a dr. Seifert.

1896—1897.

Ústřední výbor sám pořádal 12 schůzí, při nichž probrány různé návrhy k povznesení činnosti jednoty. Ústřední výbor dne 11. května ustavil se takto: předseda p. dr. Josef Koudela, místopředseda p. dr. Veselý, jednatelé p. J. Spáčil a p. Jar. Tůna, zapisovatel p. JUDr. Jar. Barvič, pokladník p. MUDr. Mathon.

Na to usnesením tyto odbory se ustavily:

1. Přednáškový odbor.
2. Školský odbor.
3. Knihovní odbor.
4. Odbor pro zakládání knihoven.
5. Národohospodářský odbor.
6. Odbor pro zprostředkování práce.

Za předsedy těchto odborů zvoleni: v přednáškovém prof. Hnilička, v knihovním pro Brno prof. Vávra, v knihovním pro zakládání knihoven vlp. Ant. Burian, v školském dr. Dvorský a v národohospodářském Kristian Žáček, v navrženém organizačním p. stavitel Tebich.

Rozvoj celé jednoty neklesl. Zanikly sice dva odbory: Kyjov a Slavkov, ale za to zřízeny dva nové: v Bohumelicích a Kuřimě, tak že počet 33 odborů zůstal zachován.

1897—1898.

Počátkem nového roku spolkového vycelena organizace ústředního výboru tím, že k dosavadním odborům v něm trvajícím, a to: knihovnímu, školskému, přednáškovému, hospodářskému zřízeny byly tři nové: živnostenský, organizační a akademický pro zakládání knihoven. Z těchto zvláště čilou a úspěšnou činnost vykazuje odbor živnostenský a přednáškový, jehož duší a zároveň silou výkonnou byl předseda jeho JUDr. L a d. P l u h a ř.

Ústřední výbor podal v čas sněmovního zasedání prostřednictvím svého předsedy petici o subvenci, kteréž se mu obnosem 200 zl. také dostalo.

Počet odborů venkovských zůstal nezměněn, totiž 33, z nichž jen 12 zaslalo zprávy výroční.

Jak jednota naše už tou dobou klesla, pozorovati možno z návrhu odboru ve Velké Lhotě, jenž zněl:

Pro zdejší kout Moravy (hejtm. Dačice a Jihlava) budiž zřízen buď samostatný aneb jaksi druhý ústřední výbor se sídlem v Telči.

Důvody: 1. Brno je odtud daleko a vliv ústř. výboru na činnost zdejších odborů nepatrný.

2. Činnost existujících odborů by se zlepšila a nové odbory by mohly býti zřízeny, kdyby ústř. výbor byl bliž a kdyby si zdejšího kraje více hleděl, než jak se to děje z Brna.

A ústřední výbor, jenž sestával z tohoto předsednictva: starosta JUDr. J. Koudela, I. náměstek MUDr. Frant. Veselý, II. JUC. Jar. Tůna, jednatel JUDr. Jindřich Vácha a red. J. Spáčil, pokladník prof. Fr. Pravoslav Hnilička a zapisovatel technik G. Kúrka, byl by málem na tento návrh přistoupil, ježto prý měl dostatečně práce s okolím Brna a nemohl vzhledem na prašpatné spojení Brna s oním krajem činněji tam zasáhnouti.

Nutno k tomu ještě podotknouti, že měl tehdy ústřední výbor výpomocnou sílu akademika p. Theimra a později pana Jandourka.

Ústřední výbory sesterských jednot v Praze zaslaly v říjnu 1897 darem své zprávy, tiskopisy a brožurky ke vhodnému použití, které byly místním odborům rozeslány.

1898—1899.

O valné hromadě dne 5. června 1898 zvoleni byli do výboru tito pánové: ředitel Fr. Mareš, učitel J. Šimiček, Dr. Dvorský, redaktor Spáčil, oficial Kadlec, učitel K. Elgart, prof. S. Krejčí, auskultant V. Chalupa, Dr. P. Janěk, Jan Faust, K. Pilnáček, inženýr Večeř, Ferdinand Karásek, Dr. Podbrdský, Dr. Peka, Josef Nevim, prof. Vávra, Dr. Veselý, K. Sojka, Dr. Pluhař, prof. Rypáček, Dr. Elgart, JUC. Tůna, učitel Lang, Pilnáček z Jestřebí, Holubička Alois, Dr. Koudela, prof. Hnilička, inženýr Tebich, P. Venhuda; revisory: Kettner, Kratochvíl, Volný.

Výbor pak ustavil se takto: starostou Dr. Koudela, jeho náměstký Dr. Veselý a Dr. Podbrdský, pokladníkem Ferdinand Karásek, jednatelem Dr. Elgart, Dr. Janěk, zapisovatelem K. Elgart, a zřídil opět tyto odbory: knihovní, přednáškový a živnostenský.

Jednáno o tom, nemělo-li by býti přeneseno sídlo jedno do Třebíče, kdež za tím účelem svolána velká schůze, která se však jednohlasně usnesla, že sídlem jednoty i nadále má zůstat Brno.

1899—1900.

O valné hromadě dne 28. května zvolen tento výbor: Starosta MUDr. Frant. Veselý, majitel „Šaratice“ v Brně. Náměstkové starosty: JUDr. Josef Podbrdský, rada zemského soudu v Brně, inženýr Antonín Večeř, ředitel hosp. školy ve Velkém Meziříčí. Jednatel Jan Máša, oficial zemědělské rady v Brně. Pokladník Ferdinand Karásek, sollicitator v Brně. Knihovník Josef Šustal, professor v Brně. Dále Bělohříbek J., Čížek Ivan, Dvorský Fr., Faust Jan, Holubička Alois, Chalupa F., Janěk K., Kadlec Josef, Kancnýr Bedřich, Košťál Josef, Koudelka A., Krejčí Štěpán, Lang A., Liska Ant., Marák Stanislav, Nevim Josef, Pluhař Lad., Pokorný Vilibald, Sláma, Šafář Rudolf, Šimiček Fr., Šolc Emil, Tebich Antonín, Veleba Vilém. Revisory: Kettner Karel, Kratochvíl Ferdinand, Volný Alfred.

Činnost jednoty odnášela se po výtce k probuzení odborů starých a k zakládání odborů nových. Práce tato setkala se všeobecně s opravdovým zájmem, neboť k 27 odborům starým přibýlo 21 odborů nových. Vedle toho povoleny stanovy dalších 38 odborů, z nichž však většina nebyla vůbec ustavena. Vzkříšen dále odbor II. a také odbor I. osvěžen mladými silami.

Přijata síla úřednická, která však pro nedostatek financí po dvou měsících musila býti propuštěna a agendu spolkovou převzal na sebe sám Dr. Fr. Veselý.

Otázka župního zřízení, která byla dříve fedrována, byla upuštěna a místo ní sáhnuto k jednatelemským odborům.

Sjezd krajinský byl v roce uplynulém pořádán jen jeden, a to v Mor. Budějovicích. Neváhám na tomto místě otisknouti stať p. Jana Máši ze slavnostního čísla Věstníku r. 1903, kdež podrobně o něm a o výsledcích se zmiňuje:

Jedenatřicátého července bylo tomu již šest let. „Jihlavské Listy“ přinesly provolání k důvěrnému sjezdu občanstva a studentstva, podepsané předními pracovníky jihozápadní Moravy od Jihlavy po Znojmo, od Telče po Mor. Krumlov.

„Naše kraje jihozápadní Moravy“, pravilo se v provolání, „jsou polem, kde třeba přiložit pilně ruku na všech stranách k dílu a boji. Ukazuje se potřeba objasniti si předem národnostní a kulturní poměry jihozápadní Moravy, pojednati o všech potřebách a nedostatcích krajů těch, poraditi se o další činnosti, jež obsáhla by všechny stránky potřeb národa kulturního a moderního, postarati se o pevnější organisaci, která je nezbytná. má-li se pracovati účelně, bez tříštění sil a s výsledkem.“

Palčivá důležitost a potřeba sjezdu byla dokumentována sjezdem samým, účastí při sjezdu pracovním vskutku překvapující, věcností rokování a vážnými programovými usneseními.

Sjezd konal se 12. září 1897 ve dvoraně národního domu moravskobudějovského. Na 400 důvěrníků celé jihozápadní Moravy na sjezd se dostavilo, z poslanců Heimrich, Kancnýr, Němec, Perek, Pospíšil a Šílený brali účast na jeho poradách. Mnohá velká města jako Telč, ryze česká Telč, sjezd naprosto ignorovala, za to kraje ohrožené vyslaly zástupce velmi četné, kteří svou přítomností již velmi výmluvně ukazovali, kolik máme na jihozápadě Moravy míst národnostně ohrožených, kde je třeba národní, kulturní i hospodářské práce vydatné...

V předvečer sjezdu byla akademie studentská s obsažnými referáty právníka Pana Pospíšila a medika pana Janička. V den sjezdu byly pilné předporady ku sjezdu, jenž zahájen o 1/3 hod. odpolední. Čestným předsedou byl zesnulý starosta moravskobudějovický pan Purmer, výkonným předsedou pan J. Máša, místopředsedy pp. posl. Heimrich a dělník Tomek, zapisovateli studující pan Holza a Škrábek. Sjezd pozdravil předseda Máša, posl. dr. Šílený, za akademiky pan PhC. Schenk, za Národní

jednotu a stranu pokrokovou pan dr. Vácha. Referentem o organizaci národnostní byl pan právník Pospíšil, jenž v referátu se svědomitostí až překvapující probral národnostní poměry naše na jihozápadní Moravě. K referátu ujal se slova pan dr. Perek. Pak sjezd přijal jednomyslně národnostní resoluci, z níž první čtyři body jako důvěrné nepublikovány. Ostatní resoluce pak zněla:

5. Budtež zvoleni tímto shromážděním, v němž zastoupeny všechny interesované okresy, dva poslancové národních menšin s funkcí čestnou, kteří nechť jsou o každém bezpráví německých krajanů ihned a se všemi podrobnostmi informováni, aby okamžitým zakročením u zemské vlády anebo přímo u ministerstva vnitra přehmaty tyto byly závčas a příznivě pro trpící občanstvo té které obce odstraněny. Tito dva národnostní poslanci zvoleni budtež za Krumlovsko, Znojensko a Vranovsko, druhý za Jemnicko, Dačicko a Jihlavsko.

6. Budiž zřízen naprosto spolehlivý katastr národnostní všech zněmčených a němčících se obcí v pohraničním pásmu, který by byl jakýsi orbis pictus jihozápadní Moravy, názorně a spolehlivě informující o všech slabostech těchto obcí. Tento katastr nechť vypracuje národní jednota pomocí svých důvěrníků

7. Nechť se provede soukromé sčítání lidu, zvláště v místech s českými menšinami. Sčítání podniknou důvěrníci pomocí svých přátel zněmčené obce.

8. Nechť jsou ve všech okresních městech v jihozápadní Moravě zřízeny politické spolky, poněvadž obsáhlý obvod jihlavského spolku politického, který posud všechny tyto kraje zahrnoval, nemůže dostačiti přijatým povinností.

9. Národní jednota pro jihozápadní Moravu vezmiž si za svůj nejhlavnější cíl celý náš pohraničný pás, pro nějž nechť pracuje všemi stanovními prostředky.

10. Aby se Národní jednotě tato práce dařiti mohla, musí býti podporována celou naší myslící inteligencí co možná nejintenzivněji. Proto ať jsou všude, kde jiných nepolitických spolků není, zřizovány odbory této jednoty. Odbory dosavadní nechť postaveny jsou na stanovisko autonomní vůči ústředí a všechny spolky nepolitické v celé jihozápadní Moravě nechť vejdou ve styk s ústředím Národní jednoty a ať podporují nejhrohlivěji její činnost.

11. Ve dnech, kdy české menšiny v Čechách a na Moravě úpí pod neslýchaným vykořisťováním hospodářské převahy ze strany německé, cítíme více než jindy potřebu, aby „Svět k svému“ stalo se heslem našeho hospodářského života, abychom pomocí jeho dostali všechna odvětví obchodní a průmyslová v krajinách našich do rukou svých.

K resoluci jménem Národní jednoty promluvil p. dr. Vácha, jenž kladl důraz na reorganizaci její.

Potom sjezd zvolil minoritními poslanci pp. dra. V. Perka za Znojensko, red. Jana Mášu za Jihlavsko — jednomyslně a jedenácte důvěrníků (pp. dra. Stavěla, Nevrklu, Palliardiho, dra. Perka, Šubrtu, Augustu, Gartnera, Kancnýře, Plocka, Procházkou a Mášu).

Referentem o kulturních potřebách byl pan prof. Schenk. Debatty se účastnili pp. MUC. Janíček, soc. dem. Otopal, posl. Heimrich, dr. Vácha, akad. Herbrych, kaplan Süssmaier, star. Purcner. Přijata pak jednohlasně následující resoluce o požadavcích kulturních:

Důvěrný sjezd vyslovuje své přesvědčení, že péče o kulturní potřeby co neširších vrstev lidu je nezbytnou podmínkou rozvoje jihozápadní Moravy. Uznáváje plnou měrou nezbytnost pěstování kulturní individuality národní a potřebu studovat v té příčině duševní život našeho lidu, má za stejně důležité, aby přístupny byly lidu našemu proudy kultury světové, aby bylo mu možno osvojovati si všechny výsledky pokroku naší doby.

Otázky školské:

1. Stojíce na stanovisku, že naše obecné školství vůbec nemůže pod nynějším nátlakem byrokracie vyhověti požadavkům školství moderního, odmítáme rozhodně všechny pokusy o sklerikalizování škol, k jakému by vedl návrh Ebenhochův.

2. Žádáme vůbec rozšíření škol národních. V místech národnostních menšin určeno zřizovati školy soukromé, o jejichž zřizování nechť se zasadí Nár. jednota pro jihozápadní Moravu.

3. Podobně nutno je rozmnožení škol měšťanských zvláště pro dívky.

4. Předsedek o nadbytku studované inteligence přestaň již. Potřebujeme více středních škol a více studujících na nich, abychom vyplnili škodlivé mezery odborové inteligence české.

5. Požadavky jhoz. Moravy v příčině středního školství jsou tyto: Zřízeny budtež gymn. a reálka v Jihlavě, gymn. v Dačicích anebo v Jemnici, gymn. v Mor. Budějovicích, reálka ve Znojmě, gymn. v Mor. Krumlově.

6. Přidružujeme se s největším důrazem k žádosti ostatní české Moravy, by co nejdříve dostalo se Moravě české university a techniky.

7. Příliv dorostu českého k obchodu a řemeslu, jak je dosud, dostačuje, ale je žádoucí, aby též dorost opatřil si pro praktický život vzdělání na průmyslových školách pokračovacích, obchodních a jiných odborných školách.

8. Vyslovujeme politování, že dosud na Moravě nebyla zřízena žádná obchodní škola česká nákladem státu neb země.

9. Žádáme, aby zřízena byla řemeslnická škola ve Velkém Meziříčí.

10. Pro dorost rolnický budiž pečováno, aby každé město soudního okresu mělo svou zimní hospodářskou školu, péčí

hospodářského spolku zřízenou, a aby upraveno bylo pokračovací vyučování odborné na školách obecných v obcích čistě rolnických.

Kulturní požadavky jsou:

1. Každá obec měž svoji veřejnou knihovnu, vydržovanou z ročních podpor obce, záložny a místních spolků. V místech s německou správou nechť zřizují se systematicky knihovny za pomoci Národní jednoty pro jihozápadní Moravu a akcí klubů.
2. Každá městská obec měž veřejnou čítárnu.
3. Všude pořádány buďtež hojně přednášky a rozhovory, ve větších místech zorganizovány buďtež přednáškové odbory za dohodnutí místních vzdělávacích spolků.
4. Příštího jubilejního roku budiž použito co nejvíce k pořádání přednášek a rozhovorů o Palackém v roce 1848 k objasnění osvětových úkolů našeho národa a k probuzení uvědomění politického.
5. Obce nechť užijí veškerého vlivu a svých práv v příčině mravního stavu obce, zejména proti pijáctví a karbanu. Ušlehlých zábav budiž použito jako protiváhy.

Poslední referent pan posl. Heimrich musil se pro pokročilost času ve svém národohospodářském referátu obmeziti na nejstručnější. Také resoluce k témuž bodu byla stručná železničních nedostatků kraje jihozápadu moravského se týkající.

Schválením návrhu dra. Perka, aby příští sjezd se konal ve Znojmě neb v Jihlavě, a díky prof. Schenka, jakož i doslovem předsedy sjezdového byl památný sjezd ten skončen. —

Po šesti letech zamyslili jsme se nad ním. Po šesti letech rekapitulujeme si jednání jeho, naděje, pokud byly uskutečněny a pokud pravdivými byla slova, jimiž jsem v doslovu svém volal ku práci všechny poctivé lidi dobré vůle, upozorňuje důtklivě, aby nestalo se pravdou, že každá naše akce papírová povzbudí nepřítele ku zvýšené činnosti a místo prospěchu přinese nám nové citelné škody národní!

Bohužel byl jsem prorokem. Němci ve svém „Bundu“ ujali se houževnatě práce našim sjezdem povzbuzeni, vykazují úspěchy opravdu skutečné ceny a my? Naše Želetice, naše Rybníky, náš Radíkov, naše Kounice atd. vše to ukazuje, že u nás je jak v zámku zámku, v němž straší. U nás nikdo skoro nechce do toho zámku dobré práce národní. Dobrá práce národní v tom zámku straší a té se bojíme jako čert kríže a hořekujeme nad ztrátami, jež jsme sami zavinili. Trpká jsou slova, jež píšeme, avšak po tolika zklamáních, po tolika marných pokusech a nezdarech věru už často bychom zoufali nad lepší budoucností. Inteligence naše nekoná naproti našim národním menšinám své povinnosti. Či ano, když nejdůležitější organizaci naši, naši Národní jednotu pro jihozápadní Moravu, nechává živořit s příjmy v pravdě žebráckými? Či ano, když nepřikládá ruce k dílu ať v kulturní, ať minoritní práci, ovšem až na pranepatrné čestné výminky? Či ano, když celé

okresy s řadou velikou inteligence nezmohly se přes všechno úsilí ústředního výboru na odbory, nezmohly se na krejcar příspěvku na záchranu našich menších trpících a zápasících?

Jako výčitky svědomí zni dnes usnesení moravsko-budějovického sjezdu z roku 1897. Zda podaří se jim zburcovati to ukonejšené svědomí těch, jimž platí?

Zda také v těch 400 účastnících tehdy plných nadšení a ochoty k práci vyvolá vědomí, že jest to jejich povinností otázku cti jejich, aby o provedení resolucí těch se přičinili?

Doufejme!

1900—1901.

Doznati dlužno, že ani tentokráte ještě nerozvinula Národní jednotka naše takovou činnost, jaké smutné poměry doby by toho vyžadovaly. Nebyti krásné činnosti několika cílých a pracovitých odborů, z nichž vytknouti dlužno Batelov, Brno I, II. a III., Byteš, Dačice, Budějovice, Klobouky, Kněžice, Krumlov, Říše Nová, Žďár, nemohla by se Národní jednotka vlastně vykazati žádnou větší činností. A není tedy divu, když mnohá kolečka tohoto ústrojí jsou pokryta rezem netečnosti a celek stůně nedostatkem hybné síly — peněz. Jediný Žďárský odbor podal zářivý příklad i v tomto ohledu a odvedl ústřední pokladně z krajiny ovsu a brambor 350 korun! (V loni 200 korun!) Při těch bédných pokladních poměrech činil se ústř. výbor seč mohl a brala se činnost jeho několika směry:

Organisace učinila značnější pokrok jednak zřízením odborů roku loňského povolených, jednak zřízením odborů zcela nových, dále vzkříšením dřímajících, takže počet činných odborů stoupl na 81 proti loňským 47. — Krajinský sjezd konán opět v Mor. Budějovicích zásluhou tamějšího odboru, a to s uspokojivým výsledkem.

1901—1902.

Ústřední výbor: Starosta: MUDr. Frant. Veselý, majitel „Šaratic“ v Brně; náměstkové starosty: JUDr. Josef Podbrský, rada zem. soudu a zemský poslanec v Brně, ing. Ant. Večeř, učitel hospod. školy ve Velkém Meziříčí; jednatelé: Nesvadbik Frant. Lad., c. k. prof. české reálky v Brně, Vašica Jar. Ed., c. k. místodržitelský úředník v Brně; pokladník: Joza Barvič, knihkupec v Brně. Členové výboru: Dr. Andrie Theodor, advokát v Brně, Boček Antonín, úředník hypoth. banky v Brně, Culík Ferd., úředník zem. výboru v Brně; Doležel Alois, oficiál hyp. banky v Brně, Dr. Drož Bedřich, lékař ve Žďáře, Faust Jan, soustružník v Brně, Fiber V., učitel ve Znojmě, Holubička Alois, krejčí v Brně, Kanecný Bedřich, rada zemského soudu a zemský poslanec v Brně, Marák Stanislav, odbor učit. v Mor. Budějovicích, Máša Jan, oficiál zemědělské rady v Brně, Minařík Vlad., úředník

Cyrillo-Meth. záložny v Brně, Dr. Nachtikal Frant., c. k. prof. české realky v Brně, Nevim Josef, krejčí v Brně, Pavlas Josef, soukromník v Král. Poli, Dr. Pičman Adam, advokát ve Velkém Meziříčí, Dr. Pluhař Lad., advokát v Brně, Dr. Sláma František, rada zem. soudu, zemský a říšský poslanec v Brně, Suchá Božena, choť inženýra v Brně, Suchý Oldřich, inženýr v Brně, Sindelář Leopold, odb. učitel v Brně, Štoll Florian, advokát v Ivančicích, Šustal Josef, cvičný učitel v Brně, Dr. Veleba Vilém, koncipient ve Znojmě. Přehlížitelé úctů: Kettner Karel, prokurista Živnost. banky v Brně, Kratochvil Ferd., ředitel kanceláře Cyrillo-Methodějské záložny v Brně, Alfred Volný, pokladník banky „Slavie“.

Již bedlivé rokování a celý stkvělý průběh valné hromady sliboval, že nastává pro naši Národní jednotu čilejší doba, že mnohé naděje v blízké budoucnosti ve skutek se vtělí. Ze konečně dospělo k této mnohoslibné změně, o to získal si zásluhy hlavně náš předseda, MUDr. Fr. Veselý, jenž kypril k tomu půdu už po několik let, jsa hlavní tepnou života Národní jednoty a sbíraje kol sebe kroužek snaživých pracovníků, hlavně z I. odboru Národní jednoty, z nichž zvláště se uplatňovali pp. Boček Antonín, Culík Ferd. a podepsaný jednatel. Valná hromada, ocenivši jeho neobyčejné zásluhy o jednotu, jmenovala ho svým čestným členem s vroucím přáním, aby i na dále zůstal jejím známým příznivcem a osvědčeným pracovníkem. Od této valné hromady datujeme znovuzkříšení Národní jednoty pro jihozápadní Moravu. Po nesusoustavné totiž a více méně nahodilé práci přikročeno ku pravidelné činnosti, čímž zahojila se mnohá bolestná jizva na jejím těle.

Pokud se týče vnitřního života ústředního výboru, konáno 22 schůzí, mezi nimiž tři plenární, které byly četně navštíveny a živým zájmem o věc prodchnuty. Sezení ústředního výboru konala se v místnostech I. odboru Národní jednoty, jenž též laskavě svolil, aby si ústřední výbor tamtéž zřídil svou kancelář.

S uspokojením pohlížíme na to, že i finanční poměry značně se zlepšily. Darů a příspěvků mimo subvenci Zemského výboru a sbírky mezi účastníky první plenární schůze pro zřízení místa tajemnického nedostalo se jednotě odnikud. Vzpomínám jen laskavé ochoty redakce všech časopisů, jež naše zprávy přinášely, doufajíce, že i na přístě s touž ochotou vstříc nám přijdou, výmluvných řečníků, spoluúčinkujících na našich schůzích, krátce všech, kdo přispěli jakkoliv ku provádění účelu Národní jednoty.

Činnost obrácena byla především k organizaci. Za tím účelem pracováno na vzkříšení odborů starých a na zakládání nových, na zreorganizování celé Národní jednoty a na utužení a sesílení života ústředního výboru, aby pevnými otěžemi veškerou rozsáhlou činnost ovládati mohl.

Co se týče činnosti v jednotlivých odborech, pozorujeme s radostí, že se v letoším období značně zvýšila. V pravdě vzornou

činností vyznamenal se odbor brněnský v I. a III. okresu, budějovický, krumlovský, meziříčský, žďárský a m. j., a poskytly tak mnohým odborům vzácné příklady obětavé práce.

Celkem bylo 17 odborů povolených, dosud však neustavených: Boží Požeňání, Přímětice, Citonice, Nové Město, Mikulovice u Znojma, Police, Mladoňovice, Blatnice, Dolní Lažany, Ostejkovice, Pálovice, Jakobov, Čidružice, Baňovice, Prokopov, Boňov, Příložany, vzkříšeno 5, založeno nově 8 odborů: Jamné, Královo Pole, Křížanov, Měřín, Rozseč, Tasov, Vomicice, zanikly dva: Šlapanice, Brtnice, takže vykazuje jednatelská zpráva toho roku 104 místních odborů, z nichž činnost jeví 77 se 4318 členů Národní jednoty.

Krajinský sjezd projektován byl do Krumlova, než pro nepříznivou tehdejší dobu a tamější poměry sešlo s něho.

Velmi důležité bylo usnesení ústředního výboru, aby dle § 23. našich stanov území Národní jednoty rozděleno bylo v osm okresů, v nichž zřízeny byly sbory důvěrnické, které pořádaly místní agendu potřebnou, takže ústřednímu výboru ponechána byla jen direktiva ku práci. Při volbě okresů přihlíženo k tomu, aby v každém byl vždy nejčilejší odbor střediskem, by svou činností ostatní odbory k čilosti a k životu pobádal.

Ku docílení rychlejšího úspěchu a k utužení silnější organizace měly se dle usnesení první plenární schůze dne 12. prosince r. 1901 okrskové sbory spojití s jednotami učitelskými a se župami sokolskými a rozdělití se s nimi o drobnou práci národní. Těmito kroky, které jen k částečnému cíli vedly, počata akce na vzpružení a sesílení vnitřní činnosti a agitační hybnosti celého organismu Národní jednoty.

Druhým důležitým bodem v provádění organizace, zvláště vnitřního života ústředního výboru bylo zřízení místa tajemníka spolkového. Po vypsaném konkursu jmenován jím právník, pan Alois Kalík. Úřad svůj nastoupil dne 1. února t. r., a hned v době poměrně krátké přec pozorovati bylo možno značné zvýšení činnosti.

Styky s ostatními Národními jednotami udržovány písemně i osobně a přihlíženo k tomu, aby s nimi spjaty byly svazky co nejužší. Za tím účelem usneseno bylo na druhé plenární schůzi dne 5. ledna r. 1902, aby toho roku svolána byla schůze všech Národních jednot, na níž by se stanovil společný postup ku vyplnění snah našeho národa. Tou dobou došel právě stejný návrh od Pošumavské jednoty, který byl tedy tím vřejeji přijat.

Sluší též podotknouti, že Nár. jednotu Severočeskou stihla velmi bolestná ztráta úmrtím jednoho z nejlepších jejích pracovníků, MUDr. Václava Pařika, starosty v Třebenicích a průkopníka české národní práce v tamějším kraji. Předsednictvo naší Národní jednoty projevilo vdově po Dr. Pařikovi svou soustrast.

1902—1903.

Ústřední výbor: starosta: MUDr. Frant. Veselý, majitel „Šaratic“ v Brně; náměstkové starosty: I. JUDr. Jos. Podbrdský, rada vrch. zem. soudu a poslanec zemský v Brně, II. Jan Máša, místotajemník českého odboru zemědělské rady v Brně; jednatele: I. Jaroslav Vašica, c. k. místodržitelství úředník v Brně, II. Leopold Šindelář, odborný učitel v Brně; pokladník: Bedřich Kancnýř, rada zemského soudu a zemský poslanec v Brně; zapisovatel: Ferdinand Culík, úředník zemského výboru v Brně. Členové výboru: JUDr. Andrlé Theodor, advokát v Brně, Barvič Joža, knihkupec, Bayer Emil, prof. II. čes. gymn., JUDr. Calábek Karel, koncipient v Brně, Doležal Alois, oficial hyp. banky, MUDr. Drož Bedřich, lékař ve Žďáře, Dvořák Florian, prof. průmyslové školy v Brně, Holubička Alois, krejčí a komor. rada v Brně, JUDr. Koželuha Frant., koncipient v Brně, Lang Ant., nadučitel v Žabovřeskách, Marák Stanislav, odborný učitel v Mor. Budějovicích, Dr. Nachtikal, prof. vyšší prům. školy v Brně, Fr. L. Nesvadbík, prof. české reálky v Brně, Nevím Josef, krejčí v Brně, Pavlas Josef, soukromník v Králově Poli, JUDr. Pičman Adam, advokát ve Velkém Meziříčí, Rom Josef, inženýr zemský, Syrový Čeněk, profesor vyšší obchodní školy v Brně, JUDr. Štol Floryš, advokát v Mor. Krumlově, JUDr. Šilený Václav, říšský a zemský poslanec v Brně, JUDr. Veleba Vilém, koncipient ve Znojmě, Vepřek Klem., prof. české reálky v Brně, Večeř Ant., inženýr a prof. hospod. školy ve Vel. Meziříčí. Přehlížitelé účtů: Kettner Karel, prokurista Živnost. banky v Brně, Kratochvil Ferd., ředitel kanceláře Cyrillo-Methodějské záložny v Brně, Alfred Volný, pokl. banky Slavie v Brně.

Řádných schůzí užšího Ústředního výboru bylo 15, mimořádné 2, širšího výboru byla shůze jen jedna. Schůze výborové konaly se jednak ve výborově Besedního domu, jednak v kanceláři p. starosty.

Aby agenda spolková rychleji a účinněji mohla být vedena, ustaveny byly pracovní komise, mezi něž rozdělena byla rozsáhlá, stále vzrůstající agenda jednoty, a zvoleni do nich členové Ústředního výboru.

V komisi organizační pp.: Jan Máša, Jos. Ron, Leopold Šindelář, Jar. Vašica, Klem. Vepřek;

ve finanční pp.: B. Kancnýř, Dr. Frant. Koželuha a Jaroslav Vašica;

v knihovní pp.: prof. Bayer E., Fl. Dvořák, dr. Nachtikal a Jar. Vašica;

ve školské pp.: prof. Kl. Vepřek a uč. Leop. Šindelář;

v redakční pp.: MUDr. Fr. Veselý, Jan Máša, Leop. Šindelář a Jar. Vašica;

v administrační Joža Barvič a Jar. Vašica;

ve zpravodajské pp.: učitel Leop. Šindelář, Jaroslav Vašica a tajemník Al. Kalík.

Nejčinnější a nejdůležitější byla organizační komise, která vlastně za předsednictví vicesekretáře J. Máši rozproudila neobyčejný ruch a život v Národní jednotě. Vedle této sluší připomenouti neúnavnou činnost komise zpravodajské, jež učinila na mnoha stranách průlom jak do řad intelligence, tak zvláště do širších kruhů lidových.

Přikročeno též ku provádění organizace skupinové, v něž celé území Národní jednoty pro jihozápadní Moravu bylo rozděleno, a zpravodaji v těchto skupinách zvoleni byli z členů ústředního výboru tito pánové:

I.	pro skupinu Brněnskou:	p. Jan Máša.
II.	„ Mikulovskou:	p. Ant. Boček.
III.	„ Vyškovskou:	p. Jar. Vašica.
IV.	„ Novoměstskou:	p. MUDr. Fr. Veselý.
V.	„ Trebičskou:	p. Dr. Fr. Nachtikal.
VI.	„ Dačickou:	d. Leop. Šindelář.
VII.	„ Budějov.-Znojenskou:	p. B. Kancnýř.
VIII.	„ Krumlovskou:	p. Fl. Dvořák.
IX.	„ Hodonínskou:	p. Dr. Fr. Koželuha.

Potřeba rozdělení práce ústředního výboru mezi jednotlivé členy jeho jevila se tím nutnější, čím více vzrůstala se agenda naší jednoty. Dle podacího protokolu došlo 577 dopisů, 436 tiskopisů, 254 časopisů, celkem 1267; expedováno 1582 dopisů, 2266 tiskopisů, 234 časopisů, celkem 4082. K tomu přičísti dlužno expedici Věstníku Nár. jednoty pro jihozáp. Moravu, jehož s výroční zprávou za tento správní rok vypraveno bylo přes 1000 č.

Nutno též uvážit, že vydáváním „Věstníku N. j. pro jz. Moravu“ odpadla namnoze potřeba zvláštních oběžníků, pokynů a vyzvání odborů. Mnoho dopisů uspořeno upotřebením telefonu, který k dispozici laskavě propůjčil starosta MUDr. Fr. Veselý a v některých případech p. Joža Barvič.

Kancelář Ústředního výboru s počátku nacházela se v místnostech místního odboru Nár. jednoty pro jz. Moravu v Brně I. v Kounicově paláci, načež přemístěna na 4¹/₂ měsíce na Velké nám. č. 22, a odtud, když starosta p. MUDr. Fr. Veselý svou kancelářskou místnost laskavě nabídl nám zdarma, přeložena kancelář do Solniční ulice č. 8. II. posch.

S radostí jen oznamujeme, že co se vzrůstu počtu odborů i života jejich týče tímto rokem učiněn značný pokrok. Celá řada živoucích odborů vzkříšena k novému zdárnému životu, hojně odborů neustavených pomocí našich důvěrníků jednak v život uvedeno, jednak nově založeno, a při tom ještě docházely z různých stran přihlášky a dotazy směřující k založení nových odborů. S nelíčeným potěšením shledáváme, že porozumění pro snahy naší jednoty utěšeně vzrůstala a že jistě, byt

i znenáhla nesla zdárné ovoce organizační práce, kde stále a stále jsme dosud v počátcích. Vždyť je ještě hojnost bohatých a uvědomělých míst, kde snahy Národní jednoty zůstávají nepovšimnuty. Mnoho ještě práce a času bude třeba, než půdu jen zhruba obrátíme, než naše inteligence i lid jen částečně pochopí dosah účelu a činnost Národní jednoty pro jz. Moravu. S uspokojením jen zjišťujeme, že právě tam, kde český lid nejvíce je ohrožen, jest nejvíce odborů jednoty naší a také nejsilněji pracují. Toť nejlepším vysvědčením pro tichou, drobnou práci jednoty, a doufáme pevně, že i kraje zejména ve vnitrozemí, které posud tak málo odborů vykazují, že i tyto kraje uznají důležitost naší Národní jednoty pro naše bytí a připojí se ke společné, usilovné práci na záchranu utlačovaných našich bratrů.

Nově ustanoveny byly v roce 1902: Budikovice, Hermanice u Mor. Budějovic, Chlumeč, Milonice, Nebovidy, Slatina Horní, Třebíč, Třesov, Věteřov, Zabovřesky, v roce 1903: Brno-Zábrdovice, Bystřec, Řečkovice.

Zadány ku schválení stanovy pro Nové Černovice, Lelekovice, Dolní Němčice, a Sobovice.

K novému životu vzkříšeny: Bilovice, Jevišovice, Krepčice, Markvarec, Měřín, Moratice, Náměšř, Nedvědice, Police Studená, Tišnov, ve správním roce zanikly tyto odbory: Doupě, Jaroměřice, Krízanov.

Akce organizační zvláště úspěšná byla v Brně a jeho okolí. Brněnské odbory zvolivše ze sebe delegaty, utvořily sdružení odborové jak k věcem vážným tak i zábavním. Zvláště vzaly si na zřetel otázku školskou, jejíž těžiště spočívá ve zřízení obecné školy na Vranovské ulici a na Cejlu. Odbory brněnské zároveň s ústředním výborem navazovaly styky s bratrskými odbory v předměstích a v okolí, aby tato bašta německá sevřena byla pevnými hradbami odborů, jež mají býti pevnou oporou venkova; téměř polovička nově zřízených odborů nalézá se v okolí brněnském a, ač teprve nedávno byly ustaveny, přece prokazují už značnou činnost.

Celkem v tomto období ustaveno 13 odborů nových, povoleno, leč dosud neustaveno 37, tedy úhrnem 135 odborů, z nichž bylo 101 činných. Počet členů sdružených pod praporem Národní jednoty pro jz. Moravu, pokud ze zasláných zpráv odborů souditi možno, činil i s přímými členy ústředního výboru 5088; počet tento svědčil sice o mohutnosti organizace, jakou tou dobou jednota naše znamenala, leč číslice tato přec je jen směnkem horčiny proti obrovským číslicím Národní Jednoty Severočeské, která měla tehdy 470 činných odborů s 5500 členy, a Národní Jednoty Pošumavské, která čítala 355 odborů se 24.037 členy.

S potěšením oznamujeme, že činnost odborů stále vzrůstal jak rozsahem tak i obsahem. Zejména vzdělávací činnosti hleděly si odbory velmi horlivě, směřující k tomuto účelu jednak posilováním akce ve prospěch českého školství obecného, měšťanského i odborného, jednak zakládáním veřejných knihoven a čítáren, hlavně však pořádáním přednášek v počtu četném, jako nikdy před tím, a také volba tematik dokázala, jak odbory stále hlouběji vnikají v úkoly jednoty a jim snaží se zadost učiniti. Rovněž ve směru hospodářském pracováno v mnohých odborech tak zdatně, že se úplně vyrovnaly odborným spolkům hospodářským. S horlivostí a obětavostí skutečně vzornou a všeho uznání hodnou pracoval dámský odbor ve Velkém Meziříčí, jenž zajistil si první místo mezi všemi odbory Nár. jednoty naší.

V uznání zásluh zaslal ústřední výbor tomuto odboru tento příspěj:

Vzkaz Dámskému odboru ve Vel. Meziříčí.

Ústřední výbor Národní jednoty pro jihozápadní Moravu koná milou povinnost, když ve výroční zprávě projevuje dík a spravedlivé uznání Dámskému odboru Národní jednoty ve Vel. Meziříčí za jeho vskutku obdivuhodnou činnost. My blahopřejeme dámám tohoto odboru k úspěchům jich práce. Podepsaný předseda ústředního výboru Národní jednoty navštívil Velké Meziříčí a viděl školy a pensionát „Světlá“, za kterýž divěi ústav veřejnost česká děkuje slechetným snahám Velkomeziříčských žen a dívek. Za tak krátkou dobu vybudovaly ústav, který již k větším toho druhu patří. Zprávu o školáči a pensionátě „Světlá“ čtenář najde na místě jiném. Podepsaný předseda však musí říci, že byl překvapen překrásnými místnostmi — v nichž bydlí skoro 50 chovank — ladným nábytkem, vzornou čistotou a vším zařízením. Ústřední výbor Národní jednoty prosí slechetné dámy Velkomeziříčské, aby dilo své, které bude růsti a plniti veliké poslání národní, osvětové a hospodářské v národě českém, neopoustěly, aby na ně byly hrdy a aby je milovaly, ve vážnosti měly.

My v ústředním výboru upozorňujeme, že tři čtvrtiny chovank ústavu toho jsou z Čech a jen jedna čtvrtina z Moravy a proto doporučujeme všem odborům naší Národní jednoty, aby hleděly pro školu Světlou ve Velkém Meziříčí starati se o chovanky Moravanky, neboť jsou ty školy založeny pod praporem Národní jednoty a v duchu jejím.

Z Ústředního výboru Národní jednoty v Brně v měsíci únoru 1903.

Jar. Vašica,
jednatel.

MUDr. Fr. Veselý,
předseda.

Rovněž uznání hodnou byla činnost odboru žďárského, brněnských I., II., III., IV., budějovického, batelovského, bitovského, bílovického, velkobytešského, dačického, husovického, kravského, krumlovského, velkomeziříčského (mužského), telečského (dámského i mužského) a vomického. Z nově založených odborů tuží se hlavně Brno-Zábřdovice, Řečkovice a Žabovresky. Arci i ostatní jak nové tak starší odbory konaly dle možnosti plnou měrou své povinnosti.

S bolem oznamujeme na tomto místě, že i z našeho nepatrného počtu neunavných pracovníků vyrván byl vzorný a zasloužilý předseda odboru v Nové Říši, dr. Karel Křivý a předseda odboru v Bačkovicích, nadučitel Jan Přívětivý. Budiz jim vzdána čestná paměť a nehynoucí dík!

Záslužná práce vykonána byla na poli organisace jednotlivých skupin. Nedocílili jsme sice žádných velkých pozitivních výsledků, ježto veškeré naše počínání v tomto směru neslo se jen k tomu, abychom vyzkoumali, jak nejlépe daly by se skupiny zorganizovat k vydatné práci, ale nabyté zkušenosti byly nám vydatnou pomůckou při sestavování řádů organisace skupin. K těmto organizačním schůzím zvaní byli vždy zástupci všech českých měst a větších míst v obvodu skupin, zástupci ústavů finančních, odborů Nár. jednoty pro jz. Moravu a jiných národních významných spolků a četní důvěrníci naší jednoty.

Za příležitosti výstavy v Hodoníně konán za čteného účastenství organizační sjezd Národní jednoty skupiny IX. (hodonínské) v Hodoníně, aby tam promluveno bylo otevřeně o úpadku české věci v Hodoníně a o cestách, jimiž nutno pracovati k nápravě. Za Ústřední výbor Nár. jednoty dostavili se pp.: posl. dr. Podbrdský a Kanenýř, dr. Koželuha a prof. Bayer. O organizační práci na Hodonínsku, hospodářské, osvětové a národní promluvil referent této skupiny p. dr. Fr. Koželuha a poukázal, že hospodářská neodvislost jest základem úspěchů českých věcí v Hodoníně, že třeba zde výchovy našeho živnostnictva v místě a pevně spjetí s venkovem. Po stránce osvětové poukázal na nedostatek školství a na břímě, které nésti musí česká společnost na českou realku, kdežto německou realku s přepychem vydržuje pohodlně německé zastupitelstvo z našich peněz. Do vzniklého rozhovoru účinně zasáhli pp.: MUDr. Sev. Joklik, náměstek starostů z Kyjova, JUDr. Fr. Hess, advokát v Hodoníně, Karel Vrána, starosta v Čejči, Raška, předseda „Palackého“ z Rohatce, dr. Dorazil, advokát z Hodonína a dr. Čermák z Břeclavy. Schůzi zakončil místopř. Nár. jednoty, posl. dr. Podbrdský, důtklivým připomenutím, že nutno rychle, houževnatě a spojenými silami pracovati.

Velkolepým způsobem oslavila Národní jednota pro jz. Moravu vzkříšení své v Náměšti nad Oslavou, kam svolala pátou skupinu (Třebíčskou) místních odborů a uspořádala u příležitosti

té slavnost. Sjezd tento utvrdil řady národních našich pracovníků o dobré vůli pro věc a zájem národní v nejširších vrstvách lidu a podal pádný důkaz, že působnost Národní jednoty má právě v oblasti její volný průběh k svému uplatnění. Slavnosti i sjezdu účastnili se: dámský i mužský odbor Nár. jednoty z Velkého Meziříčí, odbor bytešský, náměstský, třesovský, krumlovský, zástupcové všech čtyř brněnských odborů a Turistické Jednoty z Brna, kluby cyklistické z Náměště, Ivančic, Hrotovic, Třebíče, Rosic a Vel. Meziříčí, zpěvácké spolky „Vesna“ z Třebíče, „Svatopluk“ z Brna, pěvecký kroužek z Třesova, již vesměs s nevšední ochotou přispěly k vyplnění pořadu slavnostního, „Sokol“ z Meziříčí, Náměště, Byteše, Remeslnická beseda meziříčská, trebičská, „Pokrok“ bytešský, „Tyl“ z Božího Požehnutí, hasičské sbory z Náměště, Senohrad, Kralic, Třebíče Naloučan a Vicenic a velmi mnoho spolků vyslalo své zástupce.

Sjezdu účastnilo se na 300 osob. Po zahájení schůze místostarostou Národní jednoty p. JUDrem. Jos. Podbrdským chopil se slova referent skupiny a druhý místostarosta Národní jednoty, p. vicesekretář Jan Máša a objasniv několika slovy příčiny sjezdu a úkol Nár. jednoty promluvil v dobře propracované řeči „O národních, kulturních a hospodářských potřebách páté skupiny místních odborů Národní jednoty“. Druhým bodem byla zpráva „o hospodářské, průmyslové a živnostenské výstavě v Třebíči 1903“ přednesená p. Ad. Kottlem, řiditelem obchodní školy v Třebíči, který přehledně a věcně pojednal především o prvních přípravách a pak předvedl úplný a bohatý pořad chystaného podniku, dokázav zároveň důležitost jeho pro kraj trebičský. Zpráva třetího bodu pořadu „Jak zabezpečit pravidelné příjmy Nár. jednoty“ přednesena v promyšlené řeči pokladníkem ústředního výboru p. radou Bedř. Kanenýřem a otištěna je ve 2. č. Věstníku I. roč. Rozhovoru k jednotlivým bodům účastnili se pp.: dr. A. Pičman z Vel. Meziříčí, posl. Němec a nadučitel Trubáček. Ku konci schůze přijata jednomyslně resoluce ve prospěch českých vysokých škol na Moravě.

Dne 3. srpna 1902 u příležitosti výstavy výškovské svolána byla do Vyškova schůze zástupců všech spolků a národních pracovníků třetí skupiny (výškovské) za účelem organisace a prohloubení drobné práce národní.

K hojně navštívené schůzi dostavil se za město Vyškov nám. starostův p. Jan Strnad, za výst. výbor Br. Štíbr a četní zástupcové mnohých spolků. Z Nár. jednoty přítomni byli zástupcové z prostějovského odboru Nár. jednoty pro vých. Moravu, z Ústř. výb. Nár. jednoty pro jz. Moravu, odboru měřinského, ivanovického, rousinovského a brněnských pro I. a III. okres. Schůzi předsedal pan dr. Pičman, advokát z Velkého Meziříčí, jako člen ústředního výboru, vyložil účel Národní jednoty, která drobnou prací se obírá, poukázav na nutnost a prospěchy takové

drobné práce národní, vysvětlil pak pojem její a ukázal v promyšlené řeči, jak by se dala prováděti v rodině, obci, spolecích i v jednotlivých stavech a vřelými slovy vyzval ke společné práci národní všechny pracovníky národní bez rozdílu přesvědčení. Na to nastínil druhý řečník p. Jar. Vašica, jednatel ústř. výboru a zpravodaj této skupiny, ve věcné propracované řeči národní, kulturní a hospodářské poměry na Vyškovsku. K poměru národnímu se zvláštním zretelem k něm. ostrůvku promluvil krátce, ale jadrně p. dr. Bohdan z Ivanovic, jenž poukázal na důležitost dobrého krajinského časopisu pro Vyškovsko. Dále přihlásili se ke slovu p. uč. Lásk a, pan Bř. Štíbr a pan Šindelář. Na konec přijata resoluce ve prospěch vysokých škol na Moravě se sídlem v Brně.

V srpnu též konána býti měla organizační schůze na Telešsku, leč sešlo z ní, poněvadž tou dobou řádily v tomto kraji nakažlivé nemoce.

Sjezd delegátů sedmé skupiny místních odborů (Budějovicko-Znojensko) konal se 23. listopadu 1902 v Mor. Budějovicích. Zastoupeny byly odbory Babice, Mor. Budějovice, Domamil, Hermanice, Kdousov, Lesonice, Litohoř, Lukov, Martinkov, Syrovice Nové, Šebkovice, Třebelovice, Újezd Horní a Velký, Vesce, Bitov a m. j. spolky vesměs z Mor. Budějovic. Schůzi zahájil o 10. hod. dop. v Besedním domě starosta MUDr. Veselý, uvítav přítomné, načež promluvil „O utvoření národní organizace na Budějovicko-Znojensku“. Na to jednatel ústředního výboru, Jar. Vašica, podal statistický přehled národních, kulturních a hospodářských poměrů této skupiny. O menšinových úkolech Národní jednoty krásně promluvil p. V. Fibr, odborný učitel ze Znojma, a načrtl pěkný plán, jak hědným poměrům našich menšin dalo by se odpomoci. (Blíží zprávy viz v 1. čísle „Věstniku“.) V rozpravě na to nastalém zvolen odbor budějovický jednatelským odborem na Budějovicku.

Skupinový sjezd místních odborů na Brněnsku konal se dne 14. prosince v Brně v Besedním domě. Kromě některých spolků brněnských zastoupen byl ústřední výbor, všechny 4 odbory brněnské, odbor husovický a žabovřeský, omluven byl královopolský. Schůzi zahájil místostarosta pan vicesekretář J. Máša a udělil slovo jednatelem ústředního výboru Jar. Vašicovi, jenž načrtl skizy národních a spolkových poměrů na Brněnsku. Dr. Frant. Koželuha ukázal v pročitěné řeči, která nejlépe dala by se brněnská předměstí organisovat. Bohatou látku ku přemýšlení a ku provádění podal zas II. místostarosta, p. vicesekretář J. Máša, promluviv „O národohospodářských úkolech Národní jednoty na Brněnsku“. Druhý jednatel ústředního výboru, p. učitel Leopold Šindelář, vyličil opět obsírně „Nedostatky českého školství na Brněnsku“. Velmi živá debata po těchto řečech vyzněla v ten smysl, aby podobné schůze na Brněnsku častěji byly pořádány.

Pěkný příklad samostatné práce podal odbor krumlovský, jenž svolal 11. prosince 1902 manifestační schůzi spolků do Mor. Krumlova, kde projeveny byly stesky v ohledu národním, kulturním (zvláště školském) i hospodářském a prohlášena sjednocenost všech českých stran za účelem povznesení lidu. Ke schůzi této, která měla skvělý průběh a na níž probráno množství důležitých věcí, dostavilo se na 300 zástupců z celého okresu.

Všechny tyto sjezdy byly jen náběhem k organizaci spolků v jednotlivých skupinách, avšak zkušenosti jimi nabyté byly nám dobrým vodítkem ku sestavení řádů skupinové organizace Národní jednoty naší. Na nich sebrán byl veliký materiál podrobné znalosti poměrů místních i osobních i vzácných zkušenosti jednotlivých pracovníků. Ovoce těchto sjezdů bylo patrno hned na intenzivnější práci jednoty naší.

Dne 25. a 26. října konán byl sjezd pracovníků se všech obranných jednot českých i moravských, jehož výsledkem je společný postup těchto obranných jednot za účelem zabezpečení stálých příjmů. Do výboru tohoto sdružení za naši jednotu zvolen MUDr. Fr. Veselý, jenž poctěn byl místopředsednictvím o tomto sjezdu, a pan vicesekretář Jan Máša.

Styky se sesterskými jednotami v Čechách i na Moravě byly stále udržovány. Naším pak přičiněním povstala na Moravě nová organizace Národní jednoty Československá.

1903—1904.

Ústřední výbor: starosta MUDr. Frant. Veselý, majitel „Šaratic“ v Brně; náměstkové starosty: I. JUDr. J. Podbrdský, rada vrchního zemského soudu a zemský poslanec v Brně, II. Jan Máša, tajemník českého odboru zemědělské rady v Brně; jednatel Jaroslav Vašica, c. k. místopředsednický úředník v Brně; pokladník A. Píša, knihkupec v Brně; zapisovatel Karel Kaštil, úředník v Brně. Členové výboru: JUDr. Anderle Theodor, advokát v Brně, Bayer Em., prof. II. čes. gymnasia. Culik Ferdinand, úředník zemského výboru v Brně, MUDr. Drož Bedřich, lékař ve Žďáře, Dvořák Flor., prof. průmyslové školy v Brně, Holubička Alois, krejčí a komorní rada v Brně, Kancný Bedřich, rada zem. soudu a zemský poslanec v Brně, Kocman Frant., rolník v Husovicích, JUDr. Koželuha Frant., koncipient v Brně, Lang Ant., nadučitel v Žabovřeskách, Marák Stan., odb. učitel v Moravských Budějovicích, Nesvadbík Fr. L., professor české reálky v Brně, Nevím Josef, krejčí v Brně, JUDr. Pičman Adam, advokát ve Velkém Meziříčí, Ron Josef, inženýr zemský, JUDr. Šilený Václ., říšský a zemský poslanec v Brně, Šindelář Leopold, odbor. učitel v Bohonicích, Štefan Josef, pošt. official v Brně, JUDr. Štoll Floryš, advokát v Mor. Krumlově, JUDr. Veleba Vilém, advokát ve Znojmě, Večeř Antonín, inženýr a professor v hospodářské škole ve Velkém Meziříčí. Přehlížitelé účtů: Kettner Karel, prokurista Živnost. banky v Brně, Kratochvíl Ferdinand, ředitel

kanceláře Cyrillo-Methodějské záložny v Brně, Alfred Volný, pokladník banky Slavie v Brně.

Schůze výborové, kterých bylo 7, konány byly v kanceláři p. starosty MUDr. Fr. Veselého, Solniční ul. čís. 8, II. p., kdež také nacházela se kancelář Národní jednoty naší. Co se týče vnitřní činnosti ústředního výboru, dostoupila tato dosti značné výše přes krisi tajemnickou a hlavně jednatelskou. Jednatel Jar. Ed. Vašica vzdal se totiž po dvakráte své funkce z odůvodněných příčin, avšak po uprázdění místa II. jednatele Leop. Šindeláře z ohledů privatních, když nikdo funkci jednatelskou přijmouti nechtěl, — podjal se opět úkolu jednatelského, a převzal po vypořádání tajemníka, p. Ant. Zelinky, od Nového roku 1904 veškerou agendu spolkovou na sebe dotud, pokud by se nenašel schopný kočující učitel a zároveň tajemník pro naši Národ. jednotu. Bez takovéto pomoci jest rozmach a rozkvět naší jednoty, zvláště pak činnost dřímajících odborů a paralisovaná činnost celé jednoty oproti našim nejuživějším odpůrcům, svazům německým, nemožna a nemyslitelna.

I tohoto správního roku ustaveny byly jednotlivé pracovní komise, mezi něž rozdělena byla rozsáhlá agenda jednoty a zvoleni byli do nich členové ústředního výboru.

V komisi organizační zasedali pp. MUDr. Fr. Veselý, Jan Máša, Josef Štefan, Karel Kaštil, Fr. Dedrle a Jar. Ed. Vašica;

v komisi finanční pp.: Em. Bayer, B. Kancnýr, Dr. Fr. Koželuha, A. Piša a Dr. Jos. Podbrdský;

v komisi knihovní pp.: Em. Bayer, Dvořák Fl., Dr. V. Šílený a Jar. Ed. Vašica;

v komisi redakční pp.: Dr. Fr. Veselý, Jan Máša, Karel Kaštil a Jar. Ed. Vašica;

v komisi zpravodajské pp.: Karel Kaštil a Jar. Ed. Vašica.

Z komisi těchto nejuživější práce připadla komisi organizační, která za předsednictví neúnavného pracovníka naší jednoty, J. Máši, snažila se přivésti Národní jednotu pro jz. Moravu stále k většímu a většímu rozkvětu. Vyznávám směle, že za nepřítomnosti našeho velezasloužilého starosty MUDr. Fr. Veselého, byl tento často jedincem mou oporou, u níž jsem hledal pomoci a dobré rady. Vedle této komise sluší připomenouti neúnavnou činnost komise redakční, bohužel však, že snahy její nemohly býti korunovány žádoucími výsledky, poněvadž odbory naše velmi slabě podporují finančně ústřední výbor. Co dobrých myšlenek, co dobrých popudů přišlo tím na zmar!

Ku provádění organizační skupinové letošního roku nedošlo, avšak po různých rozmanitých zkušenostech doznáno přec jen, že nutno zase k této myšlence se vrátiti a hleděti jí stělesniti.

Potřeba rozdělení práce ústředního výboru jevila se stále nutnější, ježto agenda jednoty rok od roku vzrůstá měrou netušenou, neboť došlo dle podacího protokolu 876 dopisů, 523

tiskopisů, 398 časopisů, celkem 1797 čísel; expedováno 1722 dopisů, 1283 tiskopisů, 323 časopisů. Přičteme-li k tomu ještě expedici Věstniku Národní Jednoty pro jihozápadní Moravu, kterého vypraveno bylo v minulém období i s výroční zprávou 2421 čísel, činí úhrnný počet veškerých zásilek kanceláři vypravených 5749 kusů.

Vydáváním Věstniku odpadla namnoze potřeba zvláštních oběžníků, pokynů a vyzvání odborům. Vedle toho dosti často intervenováno bylo v různých otázkách a stescích našich menšin na místech příslušných jednak osobně, jednak telefonicky, k čemuž laskavě propůjčil starosta jednoty MUDr. Fr. Veselý svůj telefon.

Valná většina odborů vyvinula značnou činnost, jež blahodárnou se osvědčila pro účely jednoty a získala jí řady nových příznivců. S nelíčeným potěšením opět konstatujeme, že porozumění pro snahy naší jednoty utěšeně vzrůstá a že sice zvolna, ale jistě přinese zdárné ovoce organizační práce, která dosud stále je ještě v plénkách. Jsme jisti, že poctivá snaha a nezištná práce v jednotách musí si pomalu podmaniti všechny našince, kteří mají cit k svému lidu a kterým budoucnost národa není lhostejna.

Nově ustaveny byly v letoším období odbory: Brno dámský, Brno IV. pro Františka Josefa třídu a okolí, Černovice Nové, Lažany dolní, Lelekovice, Líšeň, Němčice Dolní, Pálovice a Sedlec u Náměště; k novému životu probuzen byl odbor v Kuřimě. Zadány ku schválení stanovy pro: Bučovice, Budišov, Koryčany, Krumvíř, Maloměřice, Mramotice, Vacenovice, v Brně pak pro Giskrova a Šmerlingovu ulici a pro Cejl. Dosud neustaveny jsou odbory v těchto obcích v hejtmanství brněnském: Tuřany, Sokolnice, Telnice, Boží Požehnutí, Brno VII. pro Trnitou ulici a Komárov, v hejtmanství moravsko-budějovickém Vostějkovice, Příložany, Baňovice, Jakubov, Prokopov, Blatnice, Štěpkov, Dešov Velký, Boňov, v hejtmanství dačickém Kostelní Myslová, hustopečském Sobotovice, Vranovice, jihlavském Luky, novoměstském Starč, Nové Město, znojemském Citonice, Přímětice, Mikulovice. V letoším správním roce zanikly tyto odbory: Čidružice, Blížkovice, Křepice, Mladeňovice, Pavlice, Žerotice.

Úhrnem ustaveno 9 odborů, 1 vzkříšen, povoleno, leč neustaveno, 23 odborů, takže čítá Národní jednotu pro jz. Moravu s přičtením odborů činných, kterých je 107, celkem 136 odborů.

Takrka ve všech odborech pořádány byly poučné i zajímavé přednášky, odbory upozorňovaly ústřední výbor na poměry národní, školské, průmyslové a hospodářské, žádaly podporování různých důležitých záležitostí, pořádaly slavnosti, súčastnily se samy neb na vyzvání ústředního výboru národních slavností, pečovaly o podporu českých živnostníků a průmyslníků, zřizovaly pěvecké a hudební kroužky, organizovaly nové odbory místní, napomáhaly ku zdaru letoších výstavek v Kloboucích, Krumlově

a Třebíči, oznamovaly stav průmyslu a hospodářství ve svém okolí, staraly se o udržení českých krojů a písní národních.

Diplom uznání udělen byl dámskému odboru Nár. jednoty ve Velkém Meziříčí, jenž svou horlivostí a obětavostí skutečně vzornou a všeho uznání hodnou, zajistil si i letos první místo mezi všemi odbory Národní jednoty naší, dále dámskému odboru Národní jednoty v Telči, dámskému kroužku I. a III. odboru Národní jednoty v Brně; diplomem uznání poctěna byla též paní Fr. Kytarová IV. odborem Národní jednoty v Brně za zásluhy, které si získala o rozkvět odboru.

Akce organizační zvláště úspěšná byla v Brně a jeho okolí. Jako loni tak i letos utvorily brněnské odbory, vyslavše ze sebe delegáty, sdružení odborové, které zvolilo si za předsedu pana J. Štefana, jednatele Jar. Ed. Vašicu, pokladníka MUDr. M. Valníčka, Doufáme pevně, že dle konajících se příprav za předsednictví této osvědčené síly letošního roku vykonán bude značný kus organizační práce v Brně, na jejíž basi pak bude lze lehčeji a s jistotou pracovat k dalším cílům. Sdružení odborové rozdělilo si Brno v pracovní okresy, snažilo se vybudovat v něm patričný počet nových činných odborů Národní jednoty, stanovilo si nejvhodnější postup pracovní a navázalo užší styky s českým odborem Nár. rady v Brně.

Za příkladem sdružení brněnských odborů utvořeno sdružení odborů z předměstí a z brněnských odborů, kteréžto sdružení přetvořilo se pak v samostatný spolek pro brněnské předměstí, aby takto zdatněji paralysovat mohl činnost německého spolku pro předměstí.

Pracovní sjezdy konány byly tři: v Třebíči, Kloboucích a Krumlově.

U příležitosti výstavy trebičské svolána byla zároveň s pracovním sjezdem i valná hromada Národní jednoty pro jihozáp. Moravu. K hojně navštívené schůzi dostavili se kromě zástupců spolků též zástupci za městský výbor a za výstavní výbor.

Valnou hromadu zahájil za nepřítomnosti starosty a jeho náměstka jednatel Jar. Ed. Vašica, přivítal přítomné zástupce městské rady, výstavního výboru a všech spolků a předal další řízení II. náměstkovi starosty p. tajemníku J. Mášovi, jenž zatím do schůze se dostavil. Tento objasniv několika slovy příčiny sjezdu, po přečtení a schválení protokolu poslední valné hromady Národní jednoty pro jihozápadní Moravu udělil slovo jednateři ústředního výboru Jar. Ed. Vašicovi, jenž ve věcné, propracované řeči probral národní a kulturní poměry na Třebíčsku. O menšinových úkolech Národních jednot nadšeně promluvil JUDr. Floryš, advokát v Mor. Krumlově, a načrtl pěkný plán, jak bédným poměrům našich menšin dalo by se odpomoci. Ve volných návrzích hlavní zřetel upírán byl stále na tuto otázku, vskutku pro naši

jednotu velmi závažnou. Jisto je, že bez náležité finanční podpory nemůžeme vykonati to, co národ od nás požaduje.

Ústřední výbor Národní jednoty pro jz. Moravu přál si, aby v tento den svolán byl též sjezd menšinových pracovníků, leč nedošlo k tomu.

Dne 20. září 1903 u příležitosti výstavy kloboucké svolána byla do Klobouk u Brna organizační schůze zástupců všech spolků a národních pracovníků na Hustopečsku. Ku četné navštívené schůzi dostavil se za města Klobouky a za výstavní výbor Dr. Fr. Drbal a četní zástupci mnohých spolků. Schůzi tuto poctil také svou přítomností zemský a říšský poslanec p. Otakar baron Pražák, jenž pozorně vyslechl všechny řeči a slibil, že jako poslanec za tyto kraje bude veškeré naše snahy a požadavky vždy a všude podporovati.

Po uvitacích řečech podal jednatel ústředního výboru Jar. Ed. Vašica, jenž schůzi předsedal, za řeči podrobný statistický přehled národních a kulturních poměrů této skupiny. Druhý referent, p. JUDr. Jar. Seidl, advokát v Brně, promluvil zas v pročitěné řeči o hospodářských úkolech Národní jednoty. Násťin pak národní práce na Hustopečsku, její dobré a stinné stránky, velmi pěkně vylíčil JUDr. Fr. Drbal, jenž v mnohých věcech žádal o intervenci přítomného zemského a říšského poslance, p. Otak. barona Pražáka. Ku konci schůze přijata jednomyslně resoluce ve prospěch českých vysokých škol na Moravě.

Dne 26. září 1904 v čas výstavy ovoce v Mor. Krumlově svolán byl pracovní sjezd této VIII. skupiny do M. Krumlova. Ač počasí bylo velmi nepříznivé, přec účast lidu hlavně z venkova byla neobyčejná. Schůzi zahájil p. JUDr. Floryš Stoll, advokát v Krumlově, jenž udělil slovo p. Dr. Lad. Pluhařovi, advokátu z Brna. Tento v delší hluboce propracované řeči vylíčil mistrně národní, kulturní a hospodářské požadavky naše. Po něm chopil se slova jednatel ústředního výboru Jar. Ed. Vašica, jenž načrtl ve stručné, ale věcné přednášce statistický přehled národních a kulturních poměrů této skupiny, načež nastínil několika pěknými, pročitěnými slovy p. JUDr. Jar. Seidl menšinové úkoly Národní jednoty. Pozornost, jaká věnována byla jednotlivým přednáškám, nasvědčuje tomu, že tamější lid dychtí po podobných přednáškách.

Podobně svolány býti měly pracovní sjezdy v Hustopeči, Dolních Kounicích a ve Znojmě, leč pro různé překážky nedošlo ke skutku.

Připomenouti též sluší přátelské styky ve společné práci, jež pěstovány byly se sesterskými jednotami: Severočeskou, Pošumavskou, s Národní jednotou pro východní Moravu a s Československou národní jednotou, dále s Ústřední a Brněnskou Maticí školskou, s Družstvem Národního divadla, Národní Radou Českou v Praze a jejím odborem v Brně, s Ústředním spolkem živnostníků v Brně, s Českým spolkem pro opatrování služeb ve Vídni,

Videň IX., Pramerg. 12, s Československou obchodnickou besedou v Praze, s Klubem Mor. Besedy v Praze, s Turistickou jednotou, s Pohorskou jednotou Radhošť a j.

Dne 27. února 1904 konána byla poradní schůze v Praze stran jednotného zavedení národního kolku a jeho participaci pro Ústřední Matici školskou, pro obranné Jednoty v Čechách a na Moravě a pro Národní divadlo v Brně na kteréžto schůzi naši Národní jednotu zastupoval starosta MUDr. Fr. Veselý.

Ústřednímu výboru značně ulehčeno bylo tak zvanou přenesenou působností, když totiž vzaly si jednotlivé odbory na přímou starost některé obce ohrožené neb drímající odbory. V tom zvláště vynikal odbor ve Velké Lhotě starající se o české školství v Dolním Radikově, III. odbor Národní jednoty v Brně z téže příčiny v Nových Černovicích, bytěšský starající se o Osovou Bytýšku a Radoškov, dačický o Olešnou a Chlumec, krumlovský o Budkovicce, Jezeřany, Krtěnice, Rabšice a Žbánice, velkomeziříčský o Měřín, Jabloňov, Nové Syrovce, Lhotku, Kuchařovice, Bory Horní, Lavičky, volčířovský o Dolní Němčice, žďárský o Ostrov, Obyčtov, Sázavu, Nové Veselí, Najdek a Lhotku.

Okolností velice potěšitelnou bylo pro jednotu, že v řady jejich pracovníků přistouplo hodně dam, které založily jednak samostatné odbory, jednak jako kroužky nejen osvěžily činnost odboru, ale byly též bohatým zdrojem příjmů odboru, dovedouce hravě sebrati sumy peněz. Počet dam dostoupl na 500 členek.

K utužení organizace jednotlivých odborů a vzájemného styku jich s ústředním výborem, jakož i k šíření zájmu pro práci menšinovou značnou měrou přispěl i Věstník Národní Jednoty pro jz. Moravu.

1904—1905.

Ústřední výbor: Starosta: MUDr. Frant. Veselý, majitel „Saraticce“ v Brně. Náměstkové starosty: Jan Máša, tajemník českého odboru zemědělské rady, a Josef Štefán, c. k. účetní pošt. official v Brně. Jednatelé: Jar. Vašica, c. k. místodržitelský úředník a ing. cand. Jar. Vašíček v Brně. Pokladník: A. Písa, knihkupec a nakladatel v Brně. Zapisovatel: K. Kaštil, úředník v Brně. Členové výboru v Brně: MUDr. Drož Bedřich, lékař ve Žďáře, Dvořák, Fl., professor průmyslové školy, Fiala Josef, c. k. pošt. kontrolor, Holubička Alois, krejčí, MUDr. Hradil J., zubní lékař, Kancnýř Bedřich, rada zem. soudu a zemský poslanec v Brně, Kocman F., rolník v Husovicích, Kott A., ředitel v Třebíči, MUDr. Kučera J., lékař v Židlochovicích, Lang A. M., nadučitel v Žabovřeskách, Marák S., odb. učitel v M. Budějovicích, Nevím Josef, krejčí v Brně, JUDr. Pičman A., advokát ve Vel. Meziříčí, JUDr. Pluhař Ladislav, advokát v Brně, JUDr. Podbrdský Josef, rada vrch. zem. soudu a zemský poslanec v Brně, JUDr. Šílený V., říšský a zemský poslanec v Brně, Šimíček J., nadučitel v Jundrově,

Šindelář Leop., odborný učitel v Bohonicích, JUDr. Štoll Floryš, advokát v Mor. Krumlově, Večeř Antonín, inženýr a professor ve Velkém Meziříčí, JUDr. Veleba Vilém, advokát ve Znojmě. Přehližitelé účtů: JUDr. Andrlé T., advokát, Kratochvíl Ferdinand, ředitel kanceláře Cyrillo-Methodějské záložny a Volný Alfred, pokladník banky Slavie v Brně. Kancelář Národní jednoty v Brně, Solniční ulice 13. Tajemník: MUC. Přerovský Bedřich.

Schůzi výborových bylo konáno 12, schůze organizační byla každý týden a komise finanční i školská scházely se častěji.

Jako již jiná léta, tak i letošního správního roku ustaveny byly jednotlivé skupiny pracovní, jimž rozdělena obsáhlá práce jednoty.

Do komise organizační zvoleni: pp. Máša, Vašica, Kaštil, Štefán, Šindelář a Vašíček.

Do komise finanční: pp. Kancnýř, Bayer, dr. Podbrdský a of. Štefán.

Do komise knihovni: pp. Bayer, Dvořák, Kancnýř, Culík.

Do komise školské: pp. Šindelář, Lang, Bayer, Dvořák a Vašica.

Do komise redakční; pp. dr. Veselý, Máša, Vašica, Šindelář, Kaštil a Štefán.

Do komise administrační: pp. Vašica, Kaštil a Vašíček.

Do komise národohospodářské: pp. dr. Šílený, Máša, Holubička, Kocman, Nevím.

Z komisí nejuživnější práce připadla komisi organizační (předsedal p. taj. Máša) a finanční.

Před vytčením hlavní činnosti v tomto období nutno dříve zmíniti se o vůdčích ideách, které byly hybnou silou vši činnosti a které krásně vylíčil p. jed. Vašíček ve své jednatelské zprávě.

V jedné z posledních výborových schůzí, které předcházely minulé valné hromadě, bylo usneseno zříditi místo tajemníka a místo kočovného učitele. A zde jsme hned u první takové vůdčí idee, která vložena nám do vínku. Idea tato jest výsledkem usilovného uvažování a podvižení činnosti Nár. jednoty, o jejím vžití v krev každého českého člověka a o vžití se pocitu povinnosti tohoto člověka k tak důležité instituci národní. Není možno, aby ústřední výbor byl takým srdečním orgánem, v němž by se poznatky z menšinového boje, příspěvky finanční, organizace, drobná práce atd. slévaly, z malých zkušeností a poznatků velké budovaly a jako takové se po celém těle jednoty rozstříkly — jestliže Národní jednota nebude mít aspoň jednoho kočovného učitele. Svaz Němců z jižní Moravy docela správně ve své výroční zprávě r. 1903 poukazuje na to, že od té doby, co nebylo obsazeno místo kočovného učitele, jeho agenda upadá. A jak by také ne? Kočující učitel musí být včelkou, která snáší med do společného úlu, ale musí být zároveň orlem, který bystrým okem stihá krajinu pod

sebou, zda nehrozí nebezpečí jeho mládatům, musí být předbojovníkem v územích nových a vůdcem armád v místech ohrožených. Jak docela jinak chápou důležitost kočovných učitelů jiné jednoty, ať již české nebo moravské německé! Byla by nyní na místě výzva; učíte i vy podobně! Tu třeba toliko pohlédnouti na finanční bilanci takých spolků a srovnat ji s bilancí naší a zrak se otevře.

Ústřední výbor však neleká se špatných perspektiv a chutě přiložil ruce k dílu. A z tohoto snažení plyne druhá idea, která připadla finanční komisi, pozvednutí příjmu ústředního výboru. Finanční komise zásluhou pánů v ní zasedajících podnikla několik velkých akcí, zmiňuji se jen o městské a na získání 10 K členů, jejichž výsledek nejlépe vidět ze vzrůstu příjmu. Celkový příjem přesahoval minulý o 1129·16 K.*) Snad je to první krok k lepší budoucnosti, snad je to známka porozumění úkolů Národní jednoty pro jihozáp. Moravu.

K obsazení místa kočovného učitele nepřišlo, ústřední výbor však učinil aspoň tolik, kolik bylo v jeho silách. Zřídil místo tajemníka, který ovšem tehdy, kdy mu práce v kanceláři dovoľovala, zajel si také mezi vzdálenější odbory. Tajemníkem jmenován pan Josef Svozil; jméno jeho samo bylo zárukou šťastné volby. V několika dnech možno říci bylo pozorovat živý ruch, ovšem jen v nejbližším okolí, neboť nebylo kočovného učitele. Pan tajemník Svozil podnikl okružní cestu po odborech na Jemnicku a Znojensku, spojenou s pracovním sjezdem v Jemnici, kde laskavě mluvil také p. posl. Bedřich Kancnýř. Bohužel dne 1. srpna 1904 převzal redakci „Moravského Kraje“, ale bohudík s jeho odchodem nepominula jeho láska k jednotě. Tajemníkem prozatímním pak jmenován p. MUC. Bedřich Přerovský.

Je přirozeno, že finanční komise za stávajících poměrů musela se omezit na nejužší kruh, na konec jen na Brno. Ale je i na dále toto možno a je spravedливо, aby jenom Brno, totiž jeho jinými sbírkami přetížena česká veřejnost podporovala sama širé kraje jihozápadní Moravy? Jistě že ne.

Proto bylo pracováno na klíči a stanoven poměr 80 : 20. Leč dolela správně bylo dále uvažováno, zda vůbec takto nějaká náprava nastane. A přišlo se k přesvědčení, že ne. Konečně vypracován byl návrh, aby dle poměru položení, velikosti a j. odboru byl nejmenší příspěvek stanoven. Návrh tento byl uvítán jako jediný východ z nynější finanční tísně a proto přijat a proveden.

Organizační komise, která týdně konala své porady, pracovala po tichu dále jako léta minulá. Ji právě připadla ta pravá drobná práce, ať již to byl zápis do škol, nebo vysílání řečníků, pořádání schůzí a přednášek atd.

*) Není započtena položka 600 K jako subvence zem. výboru na pořádání přednášek.

Kancelář Národní jednoty laskavostí p. starosty dra. F. Veselého zůstala i v roce minulém v jeho kanceláři. Ale když agenda vzrostla a pan starosta nás podpořil, přestěhovala se na Giskrovu ul., kde měla společné místnosti s kanceláří Národní rady. Od 15. listopadu nachází se kancelář ve slušných místnostech v Solniční ul. čís. 13 v I. poschodí společně v jednom bytě s kanceláří Národní rady, Matice skolské a spolkem pro brněnská předměstí.

Aby v otázkách širší působnosti postupovaly odbory brněnské společně, vysílaly po dvou delegátech a dvou náhradnících do sboru důvěrníků odborů brněnských. Předsednictví ustavilo se takto: předseda: Josef Štefán c. k. účetní official v Brně, místopředseda Vlad. Zach, c. k. účetní pošt. official, jednatel Bohumil Liška, člen redakce „Mor. Orlice“, pokladník František Piša, zadržník, zapisovatel Karel Kaštil, úředník, náhradníci Rudolf Bártek, místopředs. úředník a Josef Sýkora, c. k. finanční účetní asistent.

Že předcházející vývody hlavně stran kočovného učitele byly správné, dotvrzuje také návrh odboru v Mor. Budějovicích :

Slavnému

Ústřednímu výboru Národní jednoty pro jihozáp. Moravu,
Brno.

Místní odbor Národní jednoty v Mor. Budějovicích oznamuje, že na valné hromadě dne 1. ledna 1905 byl jednohlasně přijat návrh, aby ústředí Nár. jednoty bylo z Brna přeloženo na venek, a to do Mor. Budějovic. Návrh budiž předložen valné hromadě Nár. jednoty 26. března 1905 s odůvodněním, že dnešní práce ústředního výboru potřebám jihozápadní Moravy naprosto nevyhovuje.

V případě, že by návrhu vyhověno nebylo, navrhuje M. O. v Mor. Budějovicích zřízení sboru důvěrnického pro celé Podvyjí se stejnou pravomocí, jako ji má ústřední výbor.

Mor. Budějovice, 9. ledna 1905.

Josef Jahoda,
jednatel.

Dr. J. Váňa,
předseda.

Ústřední výbor, kterému jde o věc a ne o osoby, vysílá tomuto návrhu vstřícně, tím že dopsal 26 odborům a důvěrníkům o dobrozdání. Dvě odpovědi v případě přeložení byly pro Třebíč a šest pro Mor. Budějovice. Dle přání odboru dáno přeložení ústředí na program valné hromady, která odhlasovala, že i na dále má zůstatí sídlem Nár. jednoty naší Brno, právě z těch

důvodů, které na předu jsou uvedeny pro přeložení Nár. jednoty z Telče do Brna.

Za organizačním účelem konaly brněnské i okolní odbory tři porady v Brně, z nichž vyšel spolek pro brněnská předměstí a na popud odboru žabovřeského poradní schůze v Žabovřeskách za velmi hojné účasti.

Kromě dvou členů ústředního výboru zastoupeny byly odbory Národní jednoty naší: Brno I., Brno IV., Brno V., Brno VI., Brno VII., Brno VIII., Bystřec, Husovice, Jundrov a Žabovřesky. Pan nadučitel Lang promluvil pak o tematě „k jaké činnosti v létě míti zřetel a jaké návazati styky s okolními odbory“. Přednáška pana řídícího Langa byla velice dobře promyšlena a důležitá, neboť poukazoval hlavně na netečnost a nechuť ku práci spolkové a zejména ku zřizování odborů v českých místech okolí brněnského. 39 obcí kolem Brna nemá odboru Národní jednoty, a v kterých jest, jen živoří. Proto nabádá a žádá veškeré zástupce odborů, by ve směru tomto pracovali společně a svědomitě. Poukazuje na Němce, že títo jen následkem uvědomělosti a spolkové práce ovládají takřka celou Moravu a Slezsko. Jest tedy zapotřebí, abychom veškerý lid, ať jest jakéhokoliv stavu, podporovali finančně a uvědomovali knihovnami, přednáškami, zábavami a jiným a toho dosáhneme, když zřídíme v každé obci odbor Národní jednoty. Pomocí spolků a hlavně odborů Narod. jednot podaří se lehko obcím zříditi záložny, nákupni a prodejní družstva, ovocnické a zelinářské kursy a jiné a poukazujeme, že zemský sněm podobné podniky subvencuje. Ku konci přednášky své apeluje na přítomné, aby podporovali naše živnostnictvo a řemeslnictvo, neboť jen takto můžeme dosíci nějakých výsledků.

Na této schůzi odborů bylo usneseno, aby brněnské odbory přenesenou působností hleděly provádět organisaci skupinovou.

Vzrůstající agenda jednoty rok od roku dosahuje čísel podacího protokolu značně výše usilovnou prací informační a přípravnou, jak již počet došlých a expedovaných dopisů a tiskopisů aspoň zhruba naznačuje. Expedováno úředních dopisů dle zápisů jednat. protokolu 685 kusů
dopisů 2593 ”
zaslána čísla „Věstníku“ 6., 7., 8., 9. a II. roč. 1., 2. 2500 ”
časopisů 505 ”
Celkem tedy 6283 kusů.

Je totiž nutno podotknouti, že v letních měsících nelze celkem více konati, než práce přípravné. A ovšem i podzimní práce závisí více od toho, zda se přihlásí a zda skutečně budou čile pracovati místní pracovníci. Nevyhnutelno je také, aby každé okresní město stalo se jaksi ohniskem všech místních odborů, aby mělo práci v okrese v evidenci, popohánělo liknavé a podporovalo činné odbory, aby sprostredkovalo spojení s ústředním

výborem a usnadňovalo mu práci, a také zlacňovalo. Bylo by zajisté možno hodně mnoho uspořiti, kdyby tak se pracovalo. Není ani možno a není ani radno, aby v každé věci musil ústřední výbor vysílati řečníky a tajemníka. Je nutno, aby co nejvíce vykonáno bylo v každém okrese místními pracovníky. Ústřední výbor pak aby mohl práci skutečně jen podporovati, scelovati a řídití.

V dubnu byl tajemník Národní jednoty na cestě v Třebíči, Mor. Budějovicích a Jemnici. Všude se jednalo hlavně o soustavné ucelení vzdělávací činnosti jednoty a o tom, co by se dalo kde zvláště co začítí. Dle úrad započalo se pracovati na podzim, kdy teprve bylo možno dosíci takové účasti na jednání, jaká je minimálně potřebna. Vykonány přípravy k založení Spolku brněnských předměstí, jenž byl již také ustaven. Ustavil se na valné hromadě dne 2. června t. r. Výbor zvolil si do předsednictva za předsedu pana J. Mášu, tajemníka českého odboru zemědělské rady, I. náměstkem pana dra. Fr. Špačka, zubního lékaře, II. náměstkem p. nadučitele Langa ze Žabovřesk, I. jednatelem úř. u místodržitelství p. Jar. Vasiča, II. jednatelem p. dra. Špiška, adv. koncipienta, a pokladníkem p. dra. Koželuhu.

Koncem června byl tajemník na informační cestě na Znojemsku.

Dne 1. července pořádal tajemník za ochotné součinnosti akademického spolku „Zory“ studentskou schůzi, na níž mimo jiné šlo také o to, aby studentstvo zaopatřilo Národní jednotě přes prázdniny informace o poměrech ve svých rodných obcích a v okolí, hlavně, aby bylo dle nich možno vejítí v pracovní styky s nimi.

Činěny byly také pokusy o velikou slavnost Národní jednoty, jež však narazily všude na překážky takové, že slavnost nebyla možná. Pro Brno pak sepsán seznam všech členů místních odborů Národní jednoty, aby se vědělo, kdo ještě má býti vyzván, aby za člena přistoupil.

Na jednotlivé obce obrátil se ústřední výbor písemně a vyzváním:

Naše města a — Národní jednot a. Nečinnost českých měst v ohledu národním pocituje na Moravě hlavně Národní jednot a pro jihozápadní Moravu, již finanční prostředky nedovolují vydržovati stálého kočovného učitele pro její stanovami určený obvod, totiž bývalý kraj brněnský, jihlavský a znojemský, kdežto výbojné spolky německé „Südmährerbund“ a „Nordmährerbund“ mají po dvou kočovných učitelích a odbory v každém větším městě. A kdo podporuje tyto výbojné spolky německé, kdo je financuje? V první radě zámožní jednotlivci a v druhé radě občanstvo německých měst, kde zřízeny odbory spolků těch, které hlavní činnost jeví ve sbírání peněz a odvádění jich na ústředí za účelem upotrebení jich na národnostní čáře. — A jak chovají se ku naší Národní jednotě, hájící jiho-

západ Moravy proti hrabivosti „Südmährerbundu“, naši zámožní jednotlivci a naše česká města? — Bohužel takřka nečinně. Jednotlivci zámožní naši nezávodí s Brassem a naše města daleko pokulhávají za městy německými. Ci není to indolencí vůči Národní jednotě, když města česká nemají odborů Národní jednoty, ač by bylo v prvé řadě jejich povinností zakládati odbory za účelem sbírání peněz na hájení našich obcí před poněmčováním? A tohoto úkolu musí se konečně podjati naše uvědomělé občanstvo českých měst, hlavně intelligence, nemáme-li pozbyti té krásné jihozápadní Moravy a z nedostatku peněz na udržování kočovného učitele přenechati ji na pospas těm nenasytným susedům. Slov těchto nechť všimnou si naši lidé dobré vůle ve městech, kde dosud odboru není, jako: Nové Město, Kunštát, Boskovice, Blansko, Jevíčko, Vyškov, Slavkov, Bučovice, Ždánice, Kyjov, Konice, Ivančice, Jaroměřice a i menší místa českých krajů, jako: Jimramov, Doubravník; Měřín, Letovice, Sloup, Jedovnice, Šlapanice, Olešnice, Pozorice, Vracov, Podivín, Hrotovice, Zeletava, Brtnice a m. j., zvláště změněná místa, kde by odbor Nár. jednoty dobře mohl minoritu českou skoncentrovati, jako Hustopeč, Zidlochovice, Pohořelice, Hodonín, Břeclava, Mikulov Hrušovany, Miroslava, Jihlava, Znojmo. Jen srovnáme příjmy Nár. jednoty za rok minulý s jiným obranným spolkem v Čechách, tak na př. s Pošumavskou jednotou, jež měla za rok 1903 příjmů 130.000 K a naše Národní jednota tři tisíce korun, a uvedeme na př. našim městům na Moravě, co odvedla některá místa Pošumavské jednotě v roku 1903: Benešov 240 K, Budějovice České 4140 K, Dejvice 300 K, Hluboká 330 K, Humpolec 270 K, Klatovy 430 K, Kolín 530 K, Netolice 500 K, Písek 2810 K, Prachatice 1500 K, Treboň 715 K, Týn nad Vltavou 700 K atd. Číslice tyto nechť pohnou stávajícími odbory Národní jednoty, z nichž dvě třetiny ústřední pokladně nic neodvedly! Jako vždy vzorem našim bývají bratři z „království“, zvláště v obranné práci, a proto očekává ústřední výbor Národní jednoty pro jihozápadní Moravu, že ujmou se jednotlivci v místech výše uvedených, jakož i nejménovaných práce k založení odboru a v brzkou počátek ten ohlásí a stanovy, hodící se svou šíří pro místo každé, si od ústředního výboru Národní jednoty v Brně vyžádají. Nestane-li se tak, pak pokusí se Národní jednota sama vyhledati pracovníky v oněch místech.

Nezdari-li se ani pokus ten, padá zodpovědnost na všechny ztráty na naší državě v jihozápadní Moravě na města česká, neuvědomnělá a na jednotlivce, nemající chuti své pohodlí obětovati spravedlivé práci národní.

A proto práce Národní jednoty směřovala zvláště k tomu, aby co možná nejvíce získáno bylo této nejprřednější národní instituci hojnost členů, zvláště z řad intelligence a zámožných lidí v Brně.

Jak jsem se již krátce zmínil, ústřední výbor Národní jednoty pro jihozápadní Moravu v Brně usnesl se, že odbory Národní jednoty mají z příspěvků svých odváděti 80% pokladně ústředního výboru a 20% si ponechati na správu vlastní. Usnesením tímto měl býti upraven finanční stav Národní jednoty. Některé z odborů tuto ustanovenou daň již odvedly, ale daleko větší jich počet této povinnosti až dosud nedostal.

Nově ustaveny byly v letošním období tyto odbory: v Brně: Dámský odbor, VII. pro Jiskrovu ulici, VIII. pro Cejl, IX. pro Obilní trh, X. pro Pekařskou ulici, XI. pro Trnitou, XII. pro Křídlovickou, XIII. pro Šmerlingovu, XIV. pro Vídeňku; na venkově: v Žabovřeskách (dámský), v Koryčanech, Budišově, Bystrici, Jemnici, v Inačovicích, v Maloměřicích, Mramotičích, Pavlovicích u Vyškova, Kozlancech, Blažovicích, Vacenovicích, Nov. Veselí, Rozdrojovicích, Nárámci, Žebětíně; k účinné práci byl povzbuzen odbor v Líšni a v Budkově: povoleny a dosud neustanoveny byly odbory: v Bohonicích, Žeroticích, Pratici, Komárově, Adamově, Bilovicích, Tvarožné, Přibyslavicích, Bučovicích, M. Kynicích, Kohoutovicích, Krumvíři, Jirikovicích.

Ustaveno tedy v tomto období 25 odborů. Přičítáme-li z dřívějších činných 107 odborů, čítá Národní jednota pro jihozápadní Moravu 127 činných odborů s 5638 členy.

Pracovní sjezdy pořádané byly tři. Účastnili se jich nejen zástupci našich odborů, nýbrž zástupci všech spolků a vůbec byly to sjezdy české intelligence dobré vůle. První sjezd konán byl v Dačicích, kde mluvil p. posl. B. Kancnýř, druhý v Jemnici, kde mluvil taktéž p. poslanec a p. red. J. Svozil a třetí v Telči.

Když jednateli p. Jaroslavu Vašicovi pro nemoc udělena byla dovolená, převzal agendu Národní Jednoty II. jednatel Jar. Vašíček, jenž ji až do valné hromady vzorně vedl.

Právě tak jako léta minulá, pěstovány přátelské styky s ostatními národními organizacemi. Požádání Národní Radou o rozšiřování národního kolku učinili jsme tak několikerou výzvou v novinách a ve Věstniku, jakož i přímými dopisy na odbory. Dle příkladu Národní jednoty pošumavské a Severočeské žádala i naše jednota Národní Radu, by z národního kolku jejími odbory prodaného obdržela 50 proc.

Mezi Jednotami českými a naší Jednotou byly přátelské styky udržovány výměnou Věstníků a na valné hromadě jednoty pro východní Moravu zastupoval p. jednatel J. Vašica naši jednotu.

1905—1906.

Ústřední výbor: Starosta: JUDr. Josef Podbrský, zemský poslanec a c. k. vrchní rada zemského soudu v Brně. Náměstkové starosty: Josef Štefán, c. k. účetní pošt. oficiál v Brně, JUDr. Frant. Koželuha, advokát v Brně. Jednatelé: Jar. Vašica, c. k. místopředsedelský úředník v Brně, K. Rolenc, c. k.

poštovní úředník v Brně. Pokladník: A. Píša, knihkupec a nakladatel v Brně. Zapisovatel: Ferdinand Culík, zemský úředník v Brně. — Členové výboru: Bártek Rud., c. k. místodrž. úředník v Brně; Dopita Ladislav, c. k. profesor na české realce v Brně; MUDr. Drož Bedřich, lékař ve Žďáře; Ehrenberger Jan, administrátor „Mor. Orlice“ v Brně; Holubička Al., krejčí a komorní rada v Brně; Kancnýr Bedřich, rada zem. soudu a zemský poslanec v Brně; Kocman F., rolník v Husovicích; Kott A., ředitel obchodní školy v Třebíči; MUDr. Kučera Jan, lékař v Židlochovicích; Lang A., nadučitel v Žabovřeskách; Liška Boh., red. „Mor. Orlice“ v Brně; Marák Stan., odborný učitel v Mor. Budějovicích; Nevím Josef, krejčí v Brně; JUDr. Pičman A., advokát ve Vel. Meziříčí; JUDr. Pluhař Ladislav, advokát v Brně; JUDr. Šílený Václav, zemský a říšský poslanec v Brně; Špačková Julie, choť zubního lékaře v Brně; JUDr. Štoll Floryš, advokát v Mor. Krumlově; Valničková M., choť zubního lékaře v Brně; Vašíček Jar., inž. cand. v Brně; Večer Ant., inženýr a prof. ve Velkém Meziříčí; JUDr. Veleba Vilém, advokát a říšský poslanec ve Znojmě; Vyhnaček, úředník v Brně. Přehlížitelé účtů: JUDr. Andrie Theod., advokát, Kratochvíl Ferd., ředitel Cyrillo-Methodějské záložny a Volný Alfred, pokladník „Slavie“ z Brna.

O minulé valné hromadě Národní jednoty pro jihozápadní Moravu, konané dne 26. března 1905, vystoupili po výpadech, z různých stran činěných, všichni tehdejší členové z ústředního výboru. Jest sice pravdou, že někteří starí osvědčení pracovníci byli jednotě přece zachováni, leč nelze upříti, že jednota naše utrpěla nezhojitelnou ránu odejitím dlouholetého a velezasloužilého starosty a čestného člena p. Dr. Fr. Veselého i znamenitého pracovníka a rádce odboru p. cí. rady J. Máši, kteří přes veškeré snažné prosby a domluvy do výboru už nevstoupili, slíbivše pouze, že Národní jednotě vždy radou i skutkem budou nápomocni.

Schůzí užšího výboru bylo konáno 12, širšího výboru 4. a s výboru brněnských odborů 2.

Jako jiná léta, tak i letošního správního roku ustanoveny byly jednotlivé skupiny pracovní, rozdělena obsáhlá práce jednoty.

Do komise organizační zvoleni: Štefán (referent), Dopita, Vašica, Vašíček, později kooptováni Rolenc, Vyhnaček; do komise finanční: Píša (referent), pí. Špačková, Valničková, Kancnýr a Štefán;

do komise knihovní: prof. Dopita (referent), Culík a Lang,

do komise redakční: Vašica (referent), Ehrenberger, Liška a Štefán.

Uvedené komise se scházely dle potřeby.

Nejusišnější práce připadla komisi organizační, která za předsednictví velmi obětavého našeho I. nám. starosty Josefa Štefána snažila se přivést Národní jednotu naši k mohutnému rozkvětu. — Dosti značnou činnost jevila též komise knihovní a finanční. — Komise redakční vyvinula činnost teprve po upravení financí naší Jednoty a pověřila redakci Věstníka jednatele Jar. Vašicu, jenž za spolupracovníctví tajemníka Kolátora snažil se informačními články vzbuditi v odborech čilejší zájem a zápas v národní práci. S potěšením konstatujeme, že mnohé odbory pilně čítaly články ve Věstníku a dle daných informací rádně se řídily. Tím učiněn náběh tužší organizace, bez níž národnostní práce v Národní jednotě již nemožnou.

Následkem usnesení ve schůzi dne 19. dubna 1905 ústřední výbor dal výpověď prozatímnímu tajemníkovi p. B. Přerovskému a vypsál rádné místo tajemníka do 15. června 1905 s ročním stlužným 2000 K a s hrazením výloh cestovních. Vedení agendy spolkové zatím převzal jednatel Jar. Vašica a redaktor Boh. Liška. Když pak tento nenadále byl povolán do Prahy a jednatel pro tehdejší změnu životní nemohl se tak intenzivně věnovati úkolu mu svěřenému, vzat byl na výpomoc p. Farek, jenž svěřené mu záležitosti svědomitě prováděl.

Konkurs na místo tajemnické vypsán a uveřejněn v denních listech i v čelnějších krajských listech a došlo k němu 50 žádostí, z nichž po důkladném prostudování kvalifikace všech jednotlivých žadatelů komisi organizační sestaveno terno, z něhož na širší schůzi ústředního výboru dne 24. června 1905 zvolen tajemníkem p. Kolátor, důchodní na statcích knížete Salma. Vedle tajemníka sestává kancelářský personál ústředního výboru ještě ze síly manipulační, pana Kantorka, jehož si financuje tajemník sám a částečně ústřední výbor a Spolek brněnských předměstí. Vždy více citěna je potřeba rozmnožení sil kancelářských a rozdělení práce jim dle jednotlivých odborů, než ani roku letošního pro neutěšené hmotné poměry jednoty nebylo možno přikročiti k rozřešení této otázky. Za zmíněných poměrů a za stále vzrůstající agendy jednoty nebylo možno, často při vůli nejlepší, vyhověti v čas žádostem našich odborů, i doufáme, že odbory naše uznají plnou měrou tuto omluvu.

Nově ustaveno bylo v letošním správním roce těchto 15 odborů: Bohonice, Hrušovany, Ivaň, Jestrabice, Kovalovice, Město Nové, Němčice Velké, Nosislav, Sobotovice, Syrovice u Sokolnic, Šardice, Sošůvka (vlastně Sloup), Újezd na Hustopečsku, Žebětín a Židlochovice, a značná část drimajících odborů probuzena k novému životu.

Celkem čítá dnešního dne Národní jednota pro jhz. Moravu 191 odborů. V řadě odborů těchto jest arci jako v letech předešlých hojně neustavených odborů, dědictví to let minulých, kdy zadány stanovy nescíslného množství odborů, bez ohledu,

bude-li moci vůbec odbor kdy býti ustaven, a pak značná část odborů, (zvláště na Hustopečsku), které teprve v poslední době byly povoleny, leč pro krátkost času nemohly dosud býti ustaveny.

Ze 193 odborů naší jednoty je 148 ustaveno, a až na několik mají se čile k životu. Členů dle výročních zpráv odborů napočteno v nich 6345, kterýžto počet svědčí sice o vzrůstajícím zájmu o jednotu naši, leč daleko a daleko zůstává ještě za sesterskými Jednotami českými, z nichž Pošumavská Jednota má na 30.000 a Severočeská na 60.000 členů.

Práce v odborech vykonaná byla vskutku intensivní, ba mnohé odbory pracovaly s horlivostí a obětavostí skutečně vzornou a všeho uznání hodnou. Na prvním místě opět jako v letech předešlých jmenovati sluší dámský odbor ve Vel. Meziříčí, jenž za vedení své neúnavné a veleobětavé předsedkyně, pí. Růženy Pí č m a n o v é, dodělal se výsledků, zajišťujících jemu přední místo mezi všemi odbory naší jednoty. Neméně všeho uznání hodnou je činnost těchto odborů: Bitov, Brno dámský, Brno III., Budějovice Mor., Budišov, Klobouky, Koryčany, Kozlany, Krumlov, Lišeň, Město Nové, Meziříčí V. mužský, Milonice, Sedlec, Veselí Nové, Vomice, Žabovřesky dámský i mužský, Žďár, Židlochovice.

Takřka ve všech odborech pořádány byly poučné i zajímavé přednášky, odbory upozorňovaly ústřední výbor na poměry národní, školské, průmyslové a hospodářské, žádaly podporování různých důležitých záležitostí, pořádaly slavnosti, účastnily se samy neb na vyzvání ústředního výboru národních slavností, pečovaly o podporu českých živnostníků a průmyslníků, zřizovaly pěvecké a hudební kroužky, organisovaly nové odbory místní, oznamovaly stav průmyslu a hospodářství ve svém okolí, staraly se o udržení českých krojů a písní národních atd.

Značný kus práce vykonán na poli organisace okrskové. Organisační komise totiž naznala, že je nevyhnutelné, aby každé okresní město stalo se ohniskem všech místních odborů, aby mělo práci v okrese v evidenci, popohánělo liknavé a podporovalo činné odbory, aby sprostředkovalo spojení s ústředním výborem a usnadňovalo mu práci a také zlacňovalo. Není ani možno a radno, aby v každé věci musil ústřední výbor vysílati řečníky a tajemníka. Je nutno, aby co nejvíce vykonáno bylo v každém okrese místními pracovníky. Ústřední výbor má práci tu skutečně jen podporovati, scelovati a řídit. Jinak se práce zdražuje cestovným a dietami. Finance pak jednoty nutí jen k účelné a rozumné spořivosti.

Těmito myšlenkami veden vyzval tudíž ústřední výbor okresní odbory, aby jmenovaly čilou osobu za okresního jednatele, který by byl pojítkem ústředního výboru s odbory. Těmuž připadá

úkol udržovati odbory v náležité činnosti, nové odbory zřizovati, ústř. výboru přání odborů oznamovati a návrhy činiti.

Přípis na okresní odbory byl zaslán do těchto míst: Telč, Dačice, Jemnice, Mor. Budějovice, Třebíč, Vel. Meziříčí, Bystrice n. P., Tišnov, Žďár, M. Krumlov, dále na důvěrníky, kteří by jako okresní jednatele fungovali: Znojmo (Dr. Veleba), Jihlava (naduč. Vozáb), Židlochovice (Dr. Kučera), Hustopeč (red. Slov. Kraje), Břeclava (Dr. Čermák), Kyjov (Dr. Joklík), Ivanovice (Dr. Bohdan).

Organisaci okrskovou splněno dávné přání odborů a předních venkovských pracovníků našich po decentralisaci práce menšinové, již vytvořeny budou postupem času nové, stále ve vzájemném styku postupující obvody pracovní, v nichž bude možno plnou měrou využití podrobné znalosti poměrů místních i osobních i vzácných zkušeností jednotlivých pracovníků.

Rovněž brněnské odbory za příčinou systematické a hlubší práce utvořily jako jiná léta, vyslavše po dvou delegátech, S b o r d ů v ě r n í k ů, který v poslední schůzi zvolil si za předsedu Vašicu Jar., místopředs. off. T o m a n a Ed., jednatele tajemníka Brněnské Matice Č e r v i n k u Jana, pokladníka inž. S v o b o d u Jos. a zapisovatele B e z d ě k a. Důležitost jmenovaného sdružení ukázala se zvláště cennou v akci školské v době zápisu do škol a v organisaci národní v jednotlivých brněnských okresích.

Pracovní sjezdy konány byly letos dva, a zváni byli vždy k nim zástupci všech českých měst a větších míst v obvodu skupin. První konán byl 25. června 1905 v Jemnici a druhý 2. července 1905 v Dačicích. Na obou četně navštívených schůzích promluvil o národních našich úkolech zemský poslanec p. Bedřich K a n c n ý r.

Okolností velice potěšitelnou je pro jednotu, že v řady jejich pracovníků přistupuje hodně dam, které zakládajice jednak samostatné odbory, jednak jako kroužky nejen osvěžují činnost odboru, ale jsou též bohatým zdrojem příjmů odboru, dovedouce hravě sebrati sumy peněz. Letos dostoupl počet dam na 767 členek, doufejmež, že v příštím roce počet ten se zdvojnásobí a s ním zároveň i činnost odborů.

K utužení organisace jednotlivých odborů a vzájemného styku jich s ústředním výborem, jakož i k šíření zájmu pro práci menšinovou značnou měrou přispěl i Věstník Národní jednoty pro jihozápadní Moravu.

Připomenouti též sluší přátelské styky ve společné práci, jež pěstovány byly se sesterskými jednotami: Severočeskou, Pošumavskou a Národní jednotou pro východní Moravu a s Československou národní jednotou, dále s Ústřední a Brněnskou Maticí školskou, se Spolkem brněnských předměstí, s Družstvem Národního divadla, s Národní Radou Českou v Praze a jejím

odborem v Brně, s Ústředním spolkem živnostníků v Brně, s Českým spolkem pro opatrování služeb ve Vídni, Vídeň IX., Pramergas. 12, s Klubem Mor. Besedy v Praze atd.

K valným hromadám sesterských jednot v Čechách zaslány byly blahopřejné přípisy; na valné hromadě pak Národní jednoty pro vých. Moravu v Olomouci zastupoval naši jednotu jednatel Jar. Vašica. Týž zastupoval jednotu naši na loňské i letošní valné hromadě Brněnské Matice a s p. radou B. Kancným a drem Pluhářem ve valné hromadě Spolku brněnských předměstí.

V první schůzi výborové byl přijat jednohlasně návrh, aby odstoupil a zasloužilý člen, tajemník zemědělské rady pan Jan Máša jmenován byl čestným členem Národní jednoty pro jihozápadní Moravu pro jeho velké zásluhy v naší jednotě, i doufá ústřední výbor, že dnešní valná hromada na návrh tento jednohlasně přistoupí.

Na základě usnesení v téže výborové schůzi poděkovali osobně jménem výboru nynější starosta JUDr. Jos. Podbrdský a jednatel Jar. Vašica dlouholetému předsedovi a čestnému členu Národní jednoty naší p. MUDru. Fr. Veselému za jeho neocenitelné zásluhy, jež si jednak vzkříšením a zvelebením jednoty, jednak osvobozením jejím od dluhů svou stědrosť a dobrotivostí získal. Zároveň vysloveno přání, aby oba jmenovaní pánové příštím rokem opět do výboru vstoupili.

V předposlední schůzi výborové usneseno, aby udělen byl diplom uznání pí. Růženě Píčmanové za její obětavou péči a neúpornou starostlivost o dívčí školu „Světlá“ ve Velkém Meziříčí, jejímž zřízením za přispění velečilého odboru postavila netoliko sobě a naší jednotě, ale i celému národu nehynoucí památku a pomník. Diplom čestného uznání udělen byl též IV. odborem valnou hromadou Národní jednoty pro jihozápadní Moravu jednateli Jar. Vašicovi za jeho zásluhy o rozkvět odboru, a dp. Pavel Vlas jmenován čestným členem téhož odboru za jeho dlouholetou horlivou činnost knihovni.

b) Organisaace národní.

1886—1887.

Ústřední výbor snažil se zjednatí sobě důkladnou známost o poměrech na rozhraní jazykovém na moravském jihozápadu. Zprávy tyto ovšem velmi smutně zněly, ježto německví úzasně se širilo a přčetné obce české ohroženy byly měrou značnou, neboť obyvatelstvo hospodářsky ovládáno bylo od národních našich protivníků, a jsouc z velké části neuvědomělé, téměř samovolně germanisaci se poddávalo.

Ústřední výbor usnesl se vydati časem důkladný popis o poměrech naší národnosti, aby tento truchlivý obraz otevřel oči všem, kteří viděti nechtěli, kde že by u nás práce bylo zapotřebí.

1887—1888.

Ústřední výbor ze všech sil se přičiňoval, aby rozmnožil se počet intelligence české na jihozápadě Moravy, seznal však, že v této věci jest nutno od samého kořene pracovati a k tomu působiti, aby i na jihozápadě počet studentstva se zvětšil, neboť z rodáků na jihozápadní Moravě více se jich v rodném kraji po studiích usadí.

Abý seznámil se důkladně s národními, duševními a hmotnými poměry, zejména v krajinách ohrožených, vyzval dne 6. srpna, zejména místní odbory v Jevišovicích, Znojmě, Třebelovicích, Jemnici, Budči, Dačicích, Velké Lhotě, Batelově a Brtnici, aby mu odpověděly na tyto otázky: 1. Jména úplně německých obcí, 2. jména obcí smíšených, kde obě národnosti jsou si asi rovny a počet obyvatelstva obou národností, 3. jaké jsou školy v těchto obcích, 4. jaké jest národní vědomí v těchto obcích, 5. jména obcí, kde česká národnost jest v menšině a počet obyvatelstva, 6. jména obcí českých, které se poněmčují a tudíž ohroženy jsou, 7. kteří jsou vynikající a důvěry požívající mužové obou stran, 8. proč ubývá půdy národnosti naší a jak by se dalo povznéstí národní vědomí. — Bohužel se nedostalo na otázky tyto od některých místních odborů odpovědi žádné, asi dva odpověděly, že jim poměry známy nejsou a pouze odbor ve Velké Lhotě dal důkladnou odpověď, kterou, aby všechny odbory byly daly, bylo by si bývalo práti. Aby zjevno bylo, jak jest důležité všimati si těchto poměrů, budiž tu uvedena jen tato zajímavější zpráva na doklad. Tak na př. dle této zprávy německou školu v Dolním Radíkově musili navštěvovati všechny české dívky z Nového Světa, dívky 10 českých rodin z Horního a 4 českých rodin z Dolního Radíkova.

Ku prozkoumání pak zněmčelého poloostrova znojemského povolil ústř. výbor řídícímu učiteli ve Znojmě p. Janu Stránskému 50 zl.

Z veřejných projevů, jichž se účastnil ústřední výbor, dlužno jmenovati dva. Když totiž Jeho Excellence c. k. mor. ministodržitel p. hrabě Schönborn při své dozorní cestě v politickém okrese dačickém též do Telče zavítal, uvítal ho jménem Nár. jednoty pro jihozáp. Moravu výbor ústřední, vyslav mu vstříc v kočárech s ostatními deputacemi dva zástupce, a to p. Pospíchala, obchodníka a p. Šolce, knihkuce v Telči.

Když pak pořádala sesterská jednota Severočeská za příčinou nejvyššího vyznamenání svého zasloužilého předsedy říšského poslance dra. P. Stojana slavnostní večírek, zaslal ústř. výbor Nár. jednoty naší oslavenci blahopřejný telegram:

Konečně dal ústřední výbor působnosti své podnět k významnému, loyálnímu a vlasteneckému projevu tím, že vyzval veškeré odbory, aby důstojně oslavily čtyřicetiletou památku nastoupení trůnu nejjasnějšího mocnáře našeho, císaře a krále Františka Josefa I.

1888—1891.

V tomto směru snažil se odbor národní ústředního výboru všemožně vyvíjeti horlivou činnost, která však mu stále byla slabována neutěšenými finančními prostředky. Přes to však rozvíjející se organizaci spolkovou šířen byl i ruch národnostní do všech uhlí jihozápadní Moravy a tím kypřena půda pro příští šťastnější období jednoty.

Národní jednota společně s Ústředním spolkem moravských živnostníků pořádala po dvě léta již vánoční tržnici v Brně, která dodělala se nemalého zdaru a která stala se velice důležitým podnikem pro české Brno a širé jeho okolí. Ze sběsilosti, s jakou se vrhly listy německého tábora na podnik tento, zjevně jest nejlépe důležitost podniku tohoto a dokázáno, jak podnik ten, na poměry naše velice rozsáhlý a velkolepý, pro zdar svůj páčil a mrzel naše protivníky. Uváží-li se, že tržnice tato a přípravy k ní vyžadují usilovné, skoro vždy pololetní práce a uváží-li se, že hlavními činiteli poradními při podniku tomto byli členové našeho výboru, tu zajisté dlužno přiznati, že velký podíl zásluhy o zřízení tržnice a další její zdar náleží Národní jednotě.

Národní jednota naše vzala na se akci, při volbách do moravsko-slezské vzájemné pojišťovny, rovněž obrovský to kus práce, který byl proveden hlavně za vedení členů výboru pp. Dra. Koudely a Hübnera. Také na důležitých pracích k volbám do úrazové pojišťovny dělnické brali členové výboru největší podíl, a ujali se rovněž vydatné agitace při volbách do obchodní komory brněnské a agitace při sčítání lidu, k níž vydány různé tiskopisy, jež pro praktičnost svou užívány byly i od Národní jednoty olomoucké a dle nichž podobné tiskopisy opatřeny byly pro agitaci v Čechách. Výbor účastněn byl velmi činně ve vyjednávání o účastenství na zemské výstavě jubilejní v Praze a zastoupen byl v pořadatelstvu výstavních vlaků do Prahy.

Vůbec nebylo v posledních dvou letech žádného podniku národního, ať velkého či malého, na němž by jednota naše nebyla brala podílu prostřednictvím zástupců svých; uvádíme na př. také značná účastenství pro velké národní slavnosti pro Matici Školskou v Brně. A všude brali zástupci jednoty na se takorka veškerou práci a vykonávali ji zajisté k úplné spokojenosti.

Na tomto místě vzpomenouti dlužno též, že vzdány byly díky panu Frant. Procházkovi, spisovateli v Praze, který věnoval jednotě naší vroucí, vlasteneckou báseň.

1891—1892.

Zvolena komise sestávající z Dr. J. Švece, Dr. V. Perka, Krist. Žáčka a Dr. Fr. Hodáče, aby sestavila adressář českých firem na Moravě, leč jak se zdá k uskutečnění této myšlenky nedošlo.

Ústřední výbor i odbory staraly se, aby Morava řádně se reprezentovala na národopisné výstavě v Praze.

Ústřední výbor účastnil se voleb do mor.-slezské pojišťovny.

1896—1897.

Za spolupůsobení jiných činitelů, především „Ústředního spolku živnostníků moravských“, docíleno konečně českých přednášek v síni průmyslového musea zemského, z nichž jednu z nejzajímavějších měl horlivý člen „Ústřed. výboru“ p. red. Mareš.

Vyjednáváno s jistou pražskou firmou stran vydání národnostní mapy se pro příliš velký náklad, jehož vyžaduje — 14.000 zl. — rozbilo. Věc tato stala se předmětem dalšího rokování, jehož výsledkem bylo usnesení, nedávati zatím myšlenku o vydání národnostní mapy do veřejnosti, až vydání to bude zabezpečeno.

1897—1898.

Z veřejných manifestací, jichž se Národní jednota naše účastnila, uvésti dlužno oslavu stoletých narozenin Fr. Palackého.

1900—1901.

Sčítání lidu mělo se státi v uplynulém roce největším podnikem, protože důležitost jeho výsledku jest velmi veliká. Než žel, jednak pro nedostatek prostředků, jednak pro právě konané volby a na sněm i na riskou radu nebylo možno sehnati pracovníků. Ku společné akci všech činitelů na Moravě nedošlo, schůze pak za tím účelem svolávané nemohly se mnohdy pro naprostou neúčast ani konati. Nicméně docíleno jakéhos úspěchu alespoň rozesláním značného počtu stručného vydání brožury A. Hubky „Sčítání lidu“, které 20.000 výtisků bylo rozesláno, a to nejen po krajích našich, nýbrž i do Slezska a Dolních Rakous. Účinek její možno nazvati uvědomujícím, neboť vědomí národní čtenářů stouplo, takže oni nebyli lhostejní ku vyplnění rubriky „jazyk obcovací“, jak tomu bývalo dříve.

Přes to pracováno v Brně i venku též přednáškami, plakáty a zařizováním sčítacích kanceláří ku dobrému výsledku sčítání lidu. V Brně pracoval v tom směru nejvíce I. a II. odbor.

Odbor Dačický vydal samostatnou výbornou brožuru, sepsanou panem odborným učitelem Cilijákem a rozšířil ji po celém hejtmánství.

Důležitost změny práva domovského přiměla ústřední výbor vyzvatí odbory, aby konaly hojně přednášky v tom směru a zasláno jim po výtisku brožury Dr. Dedka.

Území, v němž Nár. jednota naše pracuje, je většinou české, avšak vážně vybojným naším národním odpůrcem ohroženo. Jest celá řada míst jak v ostrůvech německých, tak na jihu Moravy a zvláště v Brně samém, odkud usilovně se pracuje na poněmčování našich vesniček i měst. A připočteme-li k tomu ještě nepřítel z našeho středu, odrodilství, lhostejnost a vlažnost národní, tu vidíme jasně, jak obrovská a těžká práce nám jen v tomto oboru vykázána. Celý tento boj menšinový v jádru svém je vlastně bojem výhradně hospodářským a kulturním. Kde cítíme se hospodářsky silnými a národně uvědomělými, tam také marnými zůstávají útoky německé a zdárně jsou odraženy zhoubné vlny germanisace. Naše odbory se snažily státi se středisky této naší vzdělávací a hospodářské činnosti, zvláště na území národně ohroženém. Tam náš lid musí být nejbystřejší, národně a hospodářsky nejvyspělejší, neboť nebezpečí tam je největší a velké opatrnosti, pile a obětavosti třeba, aby nezastihly nás citelné ztráty.

Národnostní boj v drobném tichém střetnutí obou živlů děje se sice jak na poli národním, tak hospodářském, na mnoha místech téměř den co den, avšak vlastní boj nastává pravidelně v zápase volebním. Národní jednotě naší není dle stanov možným, aby činně a přímo zasáhla v boj volební, avšak úspěchy o volbách docílené jsou nejlepším měřítkem, jak kde český živel je na postupu nebo v úpadku.

O volbách do obchodní komory brněnské zasáhli velmi úspěšně naši lidé a podařilo se jim vítězstvím ve čtvrtém sboře obchodním učiniti průlom do řady komorních radů, jimž dříve požadavky a záležitosti českých živnostníků a obchodníků ponechávány na jejich zvlí.

Netečností se strany voličů ztracen byl první sbor ve velmi ohrožené obci Jundrově, kde rozpínavý živel německý snaží se o zřízení německé školy a zaopatření dvojazyčných tabulek.

Šťastně odrazen byl německý útok na Královo Pole, kde přes veškerou podporu Němců z Brna uhájena značná většina v obecním zastupitelstvu.

Z úspěchu na kolbišti národnostním nemalého povšimnutí zasluhuje odrazení agitace ku poněmčení Nebovid, zásluha to p. uč. Sojky tamtéž.

Na popud krumlovského odboru podány byly obcemi petice zemskému finančnímu ředitelství, aby k bernímu úřadu dosazování byli úředníci čeští se zřetelem na národnostní poměry v tomto kraji, s podotknutím, že podána bude stížnost v zákonodárných sborech, nebude-li vyhověno jejich žádostem.

Velmi důležitou jest otázka zakupování důležitých majetků ve smíšeném území a na rozhraní. Ústřední výbor v tomto při-

padě mohli být pouze rádcem a prostředníkem, ježto finanční stav nedovoloval zakupování nemovitostí ve smíšeném území a ku záchraně jich v rukou českých. A tu nelze ubrániti se trpkému stesku, že mnohem více dalo by se vykonati při vydatnější podpoře jednoty. Vždyť každá, českým rukám urvaná píď české půdy značí pro nás ztrátu nenahraditelnou a nový krok na postupu našich odpůrců.

Pro český živel na rozhraní i v území smíšeném vedle středisk společenských jsou i neocenitelného významu střediska finanční. S potěšením oznamujeme, že i v tomto směru Národní jednota neostala pozadu. Tak odborem kravským zřízena Raiffeisenka v Pločkoviciích a odbor husovický tímto rokem zřídí si záložnu.

I v Ústředním výboře důkladně probráno bylo zřízení záložny Nár. jednoty pro jz. Moravu a stanovy vypracovány.

Národní jednotou naší přihlíženo bylo též ku zdravotním poměrům, a za tím účelem podáno bylo některými obcemi 120 petic na zřízení okresních nemocnic. Bohužel že tužby naše nevyšly ve skutek.

Znajíce zhoubné účinky alkoholu na tělesný i duševní stav člověka, kdekoliv příležitost se nám namanula, brojili jsme proti škodlivému oddávání se alkoholu. Spojili jsme se též se spolkem abstinentů brněnských a slíbili mu pomoc jak radou, tak i přednáškami. V boji tomto utěšenou činnost rozvinul hlavně odbor meziříčský, který podal resoluci, na schůzích přijatou, říšsk. a zem. poslanci p. dru. V. Šílenému.

1903—1904.

Organisační snahy jednoty nesly se jednak k utužení, posílení a prohloubení činnosti odborů stávajících, jednak ku vybudování pevné hradby nových odborů v krajinách smíšených a na pomezí národním, aby odbory v těchto krajích staly se středisky veškerého ruchu národního, vzdělávacího a hospodářského.

Národní jednota naše jsouc velmi důležitým článkem národní naší organizace sledovala především cíle národní a byla jakýmsi pojítkem, ve kterém soustřeďoval se národní život českého živlu na jihozápadě Moravy a odbory byly v ní národní radou — národní gardou.

Důležitý tento význam pochopily zvláště odbory královopolský, husovický, meziříčský a sdružení odborové v Brně. Odbory naše staraly se o záležitosti školské (Brno I.—VI., Husovice, Královo Pole a j.), o pořádání schůzí národních (brněnské odbory), o organisování dělnictva, o sprostředkování služeb a dosazování našich lidí do úřadů, o vedení seznamů českých živnostníkův a obchodníků (Věteřov) — zkratka o obstarávání úkolů národní policie.

1905—1906.

Organizační snahy jednoty nesly se jednak k utužení, posílení a prohloubení činnosti odborů stávajících, jednak ku vybudování pevné hradby nových odborů v krajinách smíšených a na pomezí národním, aby odbory v těchto krajích staly se středisky veškerého ruchu národního, vzdělavacího a hospodářského. Tam, kde opíraly jsme se o uvědomělé, národních svých povinností dbalé obyvatelstvo, tam marnými zůstávaly pokusy a útoky německé o dobytí toho kterého místa.

Vlastní boj národní veden byl sice den co den v tom drobném, tichém, namnoze neznatelném střetnutí se obou živelů v těch kterých místech, vlastním měřítkem jeho, zejména pro místa na čáře pohraniční a ve smíšeném území byl pravidelně zápas volební, jehož výsledky jsou rozhodujícími pro národní budoucnost toho kterého místa.

Jednotě naší není sice dopráno, by sama činně a přímo mohla zasáhnouti v boj volební neb přispěti zápasícím svou pomocí, leč přes to úspěchy při volbách docílené jsou nejlepším měřítkem, jak kde český živel jest na postupu nebo v úpadku a tím i neprávem jakýmsi obrazem, zda práce jednotou v těch místech konaná setkává se s úspěchem či nikoli.

Věnujme nejdříve pozornost Brnu.

Veškeré zraky naše — čteme v 10. čísle Lidové Revue moravsko-slezské — nesly se v posledních dnech (začátkem října) k Brnu, kdež odbýváán zápas mezi oběma národnostmi obývajícimi Moravu o to, na čí straně je větší síla, větší živnost, které národnosti přísluší nárok, aby zemi spravovala a osudy její řídila. Brněnské události zjednaly průchod pravdě, daly příležitost nám i celému světu seznati naši převahu a ukázaly v pravém světle podstatu našich nepřátel.

Němci chráněni nespravedlností, ať se jeví ve školách, v systému vládním, ve volebních rádech, chtěli svým „Volkstagem“ a policií vyvrcholiti svůj terror nad námi, seznali však, že jsou malomocni tam, kde vůle našeho lidu sama si zjedná platnosti.

A že náš lid dovede vítězit a obětovat se pro svou myšlenku, dokázaly brněnské ulice 1. října. Nevyšli jsme z boje toho úplně jako vítězi, musíme se však těšiti aspoň tím, čeho bylo vydobyto a jež nám usnadňuje cestu k dalším vítězstvím. Dosáhli jsme na sněmu zemském většiny, čímž Morava uznána na venek zemi českou a nové školské zákony vyrvou mnohou obět germanizačnímu molochu z jeho nenasytného chřtánu.

Pod dojmem říjnových událostí súčasnilo se české poplatnictvo v Brně na základě nového volebního řádu ponejprve voleb do městského zastupitelstva. Nedostali-li jsme žádného z českých kandidátů do městské rady, stalo se tak jen následkem nejhanebnějšího terrorismu vůči českému voličstvu od brněnské

radnice a následkem zrady německých sociálních demokratů na svých soudruzích.

O volbách do obchodní a živnostenské komory v Brně uhájila česká strana svou pozici ve čtvrtém sboru živnostenském, ve čtvrtém však sboru obchodním proti našim kandidátům zvítězili Němci pouze většinou 31 hlasů. Nelze zatajiti, že porážku v tomto sboru zavinila jen nedbalost důvěrníků právě ze dvou českých okresů.

Přes agitaci německou, jež silně podporována byla tamější radnicí, dosáhli čeští voličové o obecních volbách v Hodoníně značného počtu hlasů, a jest naděje, že o příštích volbách přece jen podaří se české straně učiniti průkop do obecního zastupitelstva.

O obecních volbách v Jundrově vydobyť opět ztracený první sbor, Řečkovice zbaveny smutně proslulého starosty Oskara ze Schindlerů a v Husovicích dostala se obecní správa do rukou národně uvědomělých lidí. Doufáme pevně, že nynější starosta p. Severa nezklame naděje v něj skládané.

O obecních volbách rovně získán na Dačicku Horní Radíkov a jest naděje, že Dolní Radíkov brzy bude vydobyť.

Boj volební vzplanul tak v našem nejmladším městě Král. Poli, kdež česká strana opanovala všechny sbory.

Na Znojemsku dobyli jsme čestného vítězství tím, že zvolen byl do říšské rady za V. kurií člen ústř. výboru JUDr. Vilém Veleba.

V národnostní práci vykonáno vše, co bylo zapotřebí a pokud síly a finance jednoty stačily.

Po bouřlivých říjnových událostech podjala se jednota naše nesnadného úkolu a vydala Adresář českých obchodníků a živnostníků brněnských. Účelem jeho bylo, seznámiti, obecenstvo s českými firmami, abychom si konečně byli jasni, kde potřeby svoje ve smyslu příkazu hesla „Svůj k svému“ uhrazovati dlužno.

Kromě toho uspořádána ústř. výborem v tomto směru v okolí Brna celá řada přednášek, které všechny byly četně navštíveny a potkaly se s žádoucím výsledkem.

Rovněž Dámský odbor Nár. jednoty v Brně svolal koncem října do Besedního domu manifestační schůzi žen, která byla neobyčejně četně navštívena a kde si naše ženy slavnostně slíbily, že budou řídit se přesně dle hesla otce národa.

Po této stránce pracoval též sbor důvěrníků, jež činí nyní přípravné kroky ku založení katastru českých lidí v Brně.

Mnohé odbory, jako na př. XII. odbor v Brně, Kozlany a j., přičinily se, že čeští lidé vypověděli pojistné u Mor.-slezské pojišťovny, která, ač tyje z českého lidu, postavila se o Volkstagu proti němu.

Ústřední výbor vydal vkusné pohlední listky podobizny sokola-dělníka Pavlíka, nešťastné to oběti o smutně památném Volkstagu. Vedle obrázku jsou na pohledových listcích vytištěny vhodné průpovědi a výroky, tak že pohlednice mají cenu trvalou. Čistý výtěžek odevzdán Národní radě na postavení a udržování pomníku nešťastné oběti.

Ústřední výbor staral se pilně, by velkostatek v ohroženém místě přešel v ruce české, než snaha jeho dosud nepotkala se s úspěchem. Není toho tentokrátě příčinou jen známá nepodnikavost bohatých Čechů, ale cena je tak veliká, že těžko věru najíti tak bohatého českého kupce.

Ústřední výbor vynasnažil se v několika případech s dobrým výsledkem sprostředkovati místa našim lidem v ohrožených krajích.

Bedlivou pozornost věnoval též ústřední výbor ostrůvku jihlavskému a za účelem systematické a jednotné práce pracovní program umluvil se sesterskou Pošumavskou jednotou.

Příčiněním okresního jednání v Krumlově provádějí se v okolních českých obcích rádná česká označování a číslování domů. Též u českých obchodníků zakročeno o české tabule vývěsní.

Akce odboru v Kloboucích za zřízení musea vykazuje též slušné výsledky. Pracováno hlavně o probuzení zájmu a porozumění v místě i okrese, k opatření financí a sbírání předmětův. Za tím účelem konal jednatel odboru, Ant. Kodýtek, 8 schůzi po venkově, spojených s přednáškou o významu museí vůbec a Klobouckého zvláště, agitoval slovem i písmem též po venkově mimo zmíněný okres. Mimo to předsevzaty první kroky k založení museální společnosti a opatřeny laskavostí výkonného výboru jihomoravské výstavy v Kloboucích hmotné základy musea věnováním částky přebytku z výstavy 242 K a postoupením pohledávky per 500 K za obcí Klobouckou. Se sbíráním počato už v několika obcích. Kromě toho získány už byly mnohé pěkné věci a pracuje se na modelování staveb lidových a strojů, z nichž hotovy jsou již model větráku a stará stoupa.

Mnohé odbory, jako na př. Brno III., Kozlany a j. pečovaly o zachování národních krojů, starých národních obyčejů, tanců, her, písní a zaváděly je o svých slavnostech a zábavách.

Odbor Židlochovický působil za účelem zbudování národní organizace skoro ve všech českých obcích okresu Židlochovického, zvláště pak dal podnět k ustavení se sboru starostenského, v jehož výboru tři členové odboru místního pracují, a to: dr. Zavadil jako jednatel, dr. Kučera a P. Ed. Gryc jako rádcí.

O slavnosti povýšení Král. Pole na město zastupoval jednotu naši Jar. Vašica.

Příčiněním odboru v H. Dunajovicích slíbila tamější mlékárna, že o výplatě mléka za každých 10 K dá 2 h na nár. kolek.

O rozšíření nár. kolků, zvláště o zavedení jeho na vstupenky o zábavách přičinila se vůbec velká většina odborů.

II. Činnost hospodářská.

1886—1887.

Národní jednota jest ovšem povolána také k tomu, aby o hmotný blahobyt obyvatelstva českého na jihozápadě Moravy se starala a k povznesení jeho pracovala.

Jakkoli pro chudost kraje našeho tato otázka je nejdůležitější a nejpálčivější, jest přece také nejobtížnější a obrat v této příčině velmi těžko se provede.

Ústřední výbor vida, že nedostatek komunikačních prostředků jest pro mnohé osady s velikou škodou, podporoval svou váhou různé žádosti a projekty. Tak podporoval zvláštní svou žádostí žádost města Telče, aby zřízeno bylo přímé poštovní spojení mezi Telčí a Třebíčí; podobně podporoval žádost obce Velké Lhoty a jiných obcí za poštovní spojení mezi Dačicemi a Studenou, a za zřízení poštovní expositury ve Velké Lhotě. Rovněž radou i přimlouvou podporoval různé snahy po zřízení nových silnic, tak zejména obcí kolem V. Lhoty za silnici od Č. Rudolce k silnici dačicko-studenské.

Vida dále lhostejnost velikou ve příčině zalesňování strání a pustých kopců, obracel pozornost místních odborů na tuto otázku a slíbil nejen žádanou podporu na zalesňování a vysazování toho, ale i podporoval zařízení zahrádky k pěstování stromů ve Studené a usnesl se zříditi podobnou zahrádku též v Telči samé. S díky ovšem přijal ústřední výbor zprávu studenského odboru, že pan farář Marek udělí členům výboru studenského štěpy a sazenice vrbové, jakož i zprávu odboru ve Velkém Meziříčí, jenž slíbil zříditi z jara vzorné stromořadí. Z téže příčiny odhodlal se ústřední výbor vydati spis pana prof. Večere, jednatele odboru posledně zmíněného „O vysazování stromů“.

Dále doporučováno pěstování vrby košíkářské a objednáno pro odbory sazenice vrbové z Val. Meziříčí. Na žádost ústředního výboru daroval též pan lesmistr Heřman de Navarre v Telči značný počet vrbových sazenic.

Vzhledem k tomu, že poněmčováním našich učňů v Brně a ve Vidni ničí se drahocenný materiál lidí, kteří prací a důmyslem mají se teprve vyšínouti a blahobyt sobě zjednatí, jak i k tomu, že tím dopouštíme, aby nejdůležitější část obecnstva městského byla nám stále odcizována a odnárodňována, hleděl ústřední výbor k tomu, aby pro učedníky naše v Praze a jinde v Čechách zaopatřil místa. Obrátil se proto na všechny živnostenské spolky v Praze, jež se zvláštní ochotou vešly mu vstříc,

takže četných nabídek pražských dobrých mistrů ústřednímu výboru se dostalo. Žel však, že v této příčině v krajích našich panovaly i panují dosud velké předsudky ještě, které dlužno odstraniti, aby dobré snahy došly žádoucího cíle.

1887—1888.

Přední snahou výboru ústředního bylo, aby vykonal v tomto směru, co bylo mu uloženo valnou hromadou. Byly tehdy přijaty tyto tři návrhy:

1. Ústřednímu výboru se ukládá, aby svolal co nejdříve anketu odborníkův a znalecův poměrů na jihozápadu, která o otázce laciného úvěru u nás pojedná, a návrhy ústřednímu výboru předloží, jemuž jest o to pečovatí, aby co nejdříve podobný peněžní ústav byl zřízen. Anketa tato nechť v úvahu vezme přání odboru Velko-Meziříčského, jakož i ostatní rokování při dnešní valné hromadě.

2. Místní odbory buďtež vyzvány, aby požádaly místní spřítelny, by vyhověno bylo připsu vysok. ministerstva vnitř. z roku 1885 a zřídily se záloženské odbory.

3. Ústřednímu výboru se ukládá, aby vymáhal a pečoval o zřízení státního ústavu pro kameníky z jihozápadní Moravy, aby však volba místa ponechána byla na dobu pozdější, až též znalci věc vyšetří, a až budou známy oběti, jaké budou chtítí přinéstí obce o školu tuto se ucházející.

Výbor přikročil ku provedení všech těchto úkolův ihned a seč síly jeho byly se staral, aby vše vešlo ve skutek. Jestliže se snahy jeho potkaly buď pouze se zdarem částečným neb i s nezdarem, tu vina toho a příčina není na něm, ale v okolnostech a poměrech jiných. Budiž tu o krocích výboru, jež ve všech těchto třech kusech byly učiněny, zevrubněji po sobě promluveno.

Co se týče školy kamenické, tu hned v první výborové schůzi dne 20. dubna zvolena komise, skládající se z pp. Beringera, Čecha, Erharta a Šolce, kteráž ihned vyzvala místní odbory v Dačicích, Mrákotíně, Studené, Telči a Velké Lhotě, aby odpověděly zevrubně na tyto otázky: 1. Ve kterých místech k odboru patřících a jiných okolních se pěstuje kamenictví? — 2. Kolik mistrů, tovaryšův a učedníkův kamenických se nalézá v těchto místech? — 3. Jaké množství materiálu se asi ročně zpracuje? — 4. Jaké práce kamenické a sochařské se zhotovují? — 5. Do kterých míst vzdálenějších se zhotovené výrobky odvádějí? — 6. Jaké jest dosavadní průměrné předběžné vzdělání kameníků?

Dle došlých odpovědí objevila se tato fakta: 1. že v 28 obcích v c. k. okr. hejtmanském dačickém práci kamenickou se

živi 251 kameníkův, a sice 23 mistrů, 200 tovaryšův a 28 učedníkův; 2. že se ročně zpracuje asi 5000 krychlových metrů surového kamene; že se zhotovují veškeré práce od nejhrubších kostek stavebních až po leštěné pomníky (prahy, sloupy, dlaždice, žlaby, schody, jehlance, kříže, náhrobky). Na základě těchto údajův a na základě historických zpráv o zdejším průmyslu kamenickém sdělených p. prof. Janouškem vypracována byla důkladná žádost k c. k. ministerstvu kultu a vyučování, s níž souhlas svůj podpisem vyslovili městská zastupitelstva v Dačicích, Studené, Telči, ve Velké Lhotě, Radlicích, místní odbory v Dačicích, Mrákotíně, Studené, Telčia Velké Lhotě, dále živnostenské společenstvo v Telči, živnost. společenstvo ve Studené, společenstvo živností svobodných a koncessovaných, a společenstvo živností řemeslných v Dačicích.

Zároveň odeslány opisy té žádosti slavnému klubu českých poslanců na říšské radě ve Vídni a klubu českých poslanců na zemském sněmu moravském, jakož i říšským poslancům pp. dr. Fanderlíkovi, dr. Mezníkovi a dr. Mikyškovi, jakož i členu c. k. komise pro zřizování průmyslových škol dr. Koristkovi s naléhavou žádostí, aby o zřízení této školy se přičinili.

Rovněž zaslána byla těmitéž činiteli petice k vysokému zemskému sněmu moravskému, již podal zemský poslanec dr. Tuček, aby moravský sněm zemský povolil i zemskou subvenci na zřízení této školy.

Moravský zemský sněm již ve schůzi 12. vyřídil tuto petici v ten rozum, aby zemský výbor zřízení kamenické školy na jihozápadní Moravě náležitě vyšetřil a po té s vládou vyjednával o zřízení školy v některém městě hejtmanském Dačického a o výsledku jednání aby v příštím zasedání sněmovně zprávu podal.

O žádosti podané k c. k. ministerstvu kultu a vyučování jednala ústřední komise pro průmyslové školství ve Vídni dne 30. ledna letošního roku. Dle veřejných zpráv o schůzi této pronesených zamítnuta byla sice žádost ústředního výboru Národní jednoty pro jihozápadní Moravu za zřízení kamenické školy, za to však usneseno zříditi stipendia pro jihozápadní Moravu ku návštěvě kamenické školy v Horicích a systemisovati místo odborného kreslení se zřetelem ku potřebám kamenickým při pokračovacích školách v Dačicích a Telči.

Jakkoli tímto rozhodnutím nedosaženo toho, co výbor ústřední zamýšlel, nicméně nezůstaly kroky jeho úplně bez výsledku.

Ústřední výbor však přes to neupustil od své snahy, aby zřízena byla kamenická škola, poněvadž v ní viděl právem jeden z oněch prostředků, jimiž by se jediný průmysl jihozápadního cípu Moravy stal výnosnějším a dokonalejším. I obrátil se v této

otázce na obchodní a živnostenskou komoru v Brně. Ta totiž místnímu odboru Národní jednoty pro jz. Moravu v Telči, který již před loňskou valnou hromadou se na ni obrátil s otázkou, za jakých podmínek komora zřízení školy kamenické v Telči by podporovala, odpověděla sice, že se vyslovuje proti zřízení této školy, jelikož mimo jiné i stavební společenstva i c. k. okr. hejtmanství v Dačicích potřebu školy takové popírají, avšak že by nebyla od toho, podporovati zřízení kamenické dílny nižšího druhu, kde theoreticky a prakticky vzdělaný dílovedoucí místním poměrům přiměřeně vyučuje. Tím ústřední výbor vyhověl návrhu učiněnému hned na první schůzi dr. Konarovským, aby dle možnosti pro kamenictví a po případě i jiné živnosti povolání byli zkoušeni mistři k praktickému vyučování a zdokonalování v řemesle. Ústřední výbor otázal se tudíž obchodní a živnostenské komory, které normální předběžné podmínky mají býti vyplněny, aby obchodní komora zřízení této dílny podporovala.

Jestliže tedy návrh valné hromady na zřízení kamenické školy aspoň s částečným se potkal výsledkem, nelze ovšem tak říci o návrzích prvních. Neboť co se týče zřízení peněžního ústavu na poskytování laciného úvěru, tu ovšem ústřední výbor hned v prvním svém zasedání dne 20. dubna 1887 zvolil do ankety pány dr. Sobotku, Povolného a prof. Martínka, kteří se libovolně mohli doplniti a o všech návrzích podati měli důkladnou a odůvodněnou zprávu a příslušné návrhy. Zprávu této komise přednášel p. dr. Sobotka ve schůzi dne 27. prosince 1887; i uznáno, že z nedostatku peněžitých prostředků výbor ústřední nemůže přikročiti ku zřízení podobného peněžního ústavu.

Hned po I. schůzi vyzvána byla představenstva všech místních odborů, aby z usnesení valné hromady co nejdříve vyzvala spořitelny, by vyhověno bylo připsu vys. ministerstva vnitřní z roku 1885 a zřídily se odbory záloženské. Pouze místní odbor ve Vel. Meziříčí oznámil, že tak učinil, ale krok jeho se nepotkal se zdárným výsledkem.

Co se týče poměrů našeho rolnictva, i tu ústřední výbor, a sice z pobídky některých místních odborů všiml si některých otázek. Tak především na dotaz místního odboru ve Staré Říši, zda by nemělo ve všech místních odborech býti přednášeno o zhoubné dělitelnosti pozemků, výsledky pak toho jednání aby se zaslaly výboru ústřednímu, který by podle nich a pomocí odborníků v této věci příčné kroky mohl učiniti, zakoupen pro všechny místní odbory Salačův spis o této otázce a vyzvány byly všechny místní odbory, aby pořádaly podobné přednášky.

Na základě pak zkušeností a podrobností z krajů našich čerpaných a zaslaných místními odbory bude podána k říšské radě hromadná petice o přijetí zákona v tomto smyslu. Jest však žádoucnou, aby místní odbory co nejdříve zprávy tyto ústřednímu výboru podaly.

Jiné dvě otázky odborem Studenským přivedeny na přetřes. První návrh týkal se toho, aby včelařství v krajinách našich hojněji bylo pěstováno a aby v té příčině se působilo ku tvoření včelařských spolků neb odborů podobných; ústřední výbor vyzval za tou příčinou všechny místní odbory, aby o této otázce pořádaly přednášky a doporučil všem odborům, aby vedle pěstování jetele bílého neb aspoň míchání jeteliny červené s bílou, vedle vysazování stromů lípových a kaštanových pokusily se též pěstovati v našich krajinách rostlinu bunias zvanou.

Druhá otázka odborem Studenským vzbuzená týkala se pojišťování pro případ krupobití. Odbor ve Studené totiž navrhoval: „Povázíme-li, jak mnoho peněz na pojištění z našeho chudého kraje se rozváží do krajů bohatších, ano v hojně míře i našim nepřátelům národním, navrhuje, aby se působilo ku zřízení pojišťovny aspoň na krupobití (v okresu), nebť „N. J.“ působí k tomu, by celé obce u jedné firmy se pojišťovaly a pak nebyly různým způsobem pojišťovnami zkracovány a aby se jim též pojistné snížilo. Nedalo by se to snad spojití se zamýšlenými spořitelny? Konečně když by se ani tak nemohlo pomoci, tedy necht' zadá „N. J.“ petici ku sněmu zemskému o nucené pojišťování!“

Ústřední výbor jednáje o této otázce usnesl se takto: „ústřední výbor má za to, že jest záhodno, aby zavedeno bylo nucené pojišťování zemské a aby tudíž v té příčině byla podána petice k zemskému sněmu. Napřed však buďtež vyzvány všechny místní odbory, aby se o této otázce samy vyslovily a co nejdříve výboru ústřednímu zprávy podaly, na jichž základě ústřední výbor další kroky učini.“ — Ústřední výbor skutečně ihned všechny místní odbory vyzval za tím účelem, avšak dosud jen od málokterých došly odpovědi: dlužno proto i dnes místní odbory požádati, aby věci té se chopily a ústřednímu výboru své mínění sdělily, by tato otázka ku konci mohla býti přivedena.

Co se týče řemesel, učiněn byl místním odborem v Telči ústřednímu výboru návrh, týkající se řemeslnických děl odborných. Ústřední výbor na základě toho sestavil seznam české odborné literatury řemeslnické, který uveřejňoval ve „Věstníku“ a požádal místní odbor v Telči, aby sepsal a uveřejnil seznam cizojazyčných důležitých děl, o kterých by myslil, že by jejich překlad skutečně prospěl řemeslnictvu. Vydání děl podobných nemohl ústřední výbor z nedostatku peněžitých prostředků na se vzíti, avšak uvolil se, že bude vyjednávati s nakladateli, aby nutná taková díla mohla býti vydána.

Kde mohl, ústřední výbor pomáhal ku povznesení českého průmyslu a obchodu. Tak zejména v poslední době na popud místního odboru v Kuchařovicích zasadil se o zorganizování vývozu vína tak zvaného Zukrhandlského. Akademický pak odbor v Praze

opatřil ústřednímu výboru seznam společenstev, gremií a živnostenských jednot pražských.

Na poli hospodářském počaly už také odbory samy vyvíjeti zdatilou činnost. Tak s úspěchem pěstovaly hospodářskou vrbu tyto odbory: Batelov, Doupě, Krásonice, V. Lhota, Palupín, Stará Říše, a Studená. Posledně jmenovaný odbor pokusil se dokonce zříditi semenišť pro stromovou školu ve školní zahradě.

1888—1891.

Odbor živnostenský opatřil několika učňům místa a hleděl, pokud bylo možno, vyhověti všem dotazům, jež došly Národní jednotu v otázkách živnostenských a snažil se sprostředkovati odbyt některým výrobkům českým na Moravě a moravským v Čechách. Při zmínce o činnosti Nár. jednoty v oboru živnostenském dlužno také připomenouti, že výbor postaral se o to, aby živnostníkům z Moravy dovoleno bylo na proukázání se legitimací výboru obeslati vánoční tržnici v Praze, pořádanou bratrskými jednotami českými.

V ohledu národohospodářském omezila se činnost výboru na opatření několika přednášek hospodářských, pak na rozšíření poučení o pěstování vrby košíkářské, na upozornění na první přírodní vína moravská a t. p. V odboru tomto vznik svůj také vzala myšlenka zřízení české obchodní školy v Brně, jejíž potřeba uznána naléhavou. Pokladník p. Dr. J. Sovadina věnoval jednotě několik set výtisků pojednání v jeho časopisu „Čes. mor. národní hospodář“, o činnosti nár. jednot v ohledu hospodářském uveřejněného, kteréžto otisky byly odborům rozeslány, aby zájem pro jednotu se v lidu budil a šířil.

1891—1892.

Vánoční tržnice uspořádána ve prospěch Národní jednoty s ústř. spolkem českých živnostníků a z výtěžku odvedeno jednotě 90 K. Jednota navázala dále styky s českým vývozním spolkem v Praze.

1895—1896.

Národní jednota dále pokračovala ve své činnosti v oboru hospodářském, získavši pro to dva odborníky, a sice p. J. Kofroně, prof. na hospodářské škole ivančické a p. Fr. Suchého, vrchního zahradníka při zemském ústavě pomologickém v Brně. Přednáškami těmito rozšířil se program jednoty o themata zvláště na obyvatelstvo rolnické.

V prvním počátku tohoto spolkového roku učiněn pokus ke speciální akci národohospodářské. Dp. dr. Cyrill Seifert, člen odboru národohospodářského, dal podnět k založení katastru

voličstva a živnostnictva českého v Brně, za kterýmžto cílem také práce zahájil.

1896—1897.

Ve schůzi dne 18. května 1896 p. Kristian Žáček navrhl, aby byla vydána brožura prof. Kopeckého obsahující návod, jak mají obce zřizovati pokračovací školy. Pan dr. Koudela navrhl, by se obsah její doplnil novými nařízeními ministerskými a vydán nákladem jednoty a ústředního spolku českých živnostníků. Na návrh p. Tůny vyzvána Národní jednota k součinnosti, hlavně co se týkalo brožurky prof. Kopeckého.

Ve schůzi dne 8. června oznámil p. dr. V. Šílený, advokát v Tišnově, že se ustavila česká národohospodářská společnost pro Čechy, Moravu a Slezsko se sídlem v Praze a vyslovuje přání, aby ji Národní jednota ve svém obvodu dle možnosti podporovala. Dále vzato v úvahu zřízení konsumního spolku pro zboží koloniální.

Ústřední výbor rozeslal všem odborům brožurku obsahující přednášku p. Ant. Hanamanna „O záležitostech melioračních na Moravě“.

1897—1898.

Na návrh p. dra. Váchy vydáno bylo svolání k rodičům, aby synky dávali na dobrá remesla.

V odboru živnostenském zřízen: 1. odbor pro opatrování míst učňům; 2. pro usazování českých živnostníků zejména v místech smíšených; 3. pro podporu reklamy usedlých živnostníků, zejména v místech smíšených.

Odbory vyzvány, aby reklamovaly volební právo do zemědělské rady, jež v Čechách jim přiznáno.

Na podnět ústř. výboru uspořádána byla se zdárným výsledkem v Husovicích výstavka Muchových plakátů, při níž přednášku o Muchovi měl p. Jar. Tůna.

1898—1899.

Do výboru stálé výstavy a tržnice vyslán za ústř. výbor stavitel Tebich.

Ústřední výbor činil se též o volbách do obchodních komor.

1899—1900.

Ústřední výbor pozoruje v mnohých směrech nedostatek našich českých živnostníků, obchodníků, průmyslníků atd., pečoval o to, aby nedostatku tomu bylo odpomoženo a vskutku na mnohá místa podařilo se mu s úspěchem dostati naše lidi.

1900—1901.

Průmyslové a obchodní záležitosti podporovány styky s ústředním spolkem moravských živnostníků a se Zemskou jednotou živnostenských společenstev v Brně. Na popud jich podána též petice ku zemskému výboru za věnování místa ku pravidelným jarním výstavám a trhům výstavním na způsob hospodářských výstav o sv. Janě v Praze. Pomocí Vývozního spolku v Praze bylo podporováno usazování se českých lidí, obchodníků a živnostníků na Moravě. Zaopatření míst učňům a pomocníkům bylo žádáno jen třikrát. Výsledek docilen ve dvou případech.

1901—1902.

Po stránce hospodářské činila Národní jednota seč byla. Národní jednota byla spolusvolavatelkou sjezdu o „Vodních cestách“ v Přerově, dne 9. ledna roku 1901, a účastnili se ho za ústřední výbor rada Kancnýř, offic. Mása a rada Podbrdský. Chloubou Národní jednoty může býti, že právě její předseda MUDr. Veselý dal popud ku zvelebení a povznesení Luhačovic na lázeňské místo první třídy utvořením akciové společnosti, tak že se stanou perlou lázeňských míst.

Potěšitelným zjevem jest, že i odbory všímaly si letos hospodářství, všimnuvše si pokynu v minulé výroční zprávě. Některé odbory dbaly, aby vysazovány byly pusté stráně ovocnými neb lesními stromy, jako komínský, husovický, šebkovický, z nichž tento dostal od zemského výboru k tomu účelu 30 K a husovický 93 K 82 h, jiné obstarávaly opět stroje, jako batelovský sečí stroj, rousinovský 5 plétacích strojů, bohumělický zaopatřoval zase umělá hnojiva, hornoujezdský staral se o rationelní chov dobytka, vymohl si subvenci 182 K na obecního býka. Akademický odbor Národní jednoty v Praze zpravuje větší odběratele (zvláště zeleniny a okurek) o Znojemsku odporučováním českých firem a odhalováním šmejdů firem německých, jež si v Praze českými nápisy a českým dopisováním získaly odběratele, na Znojemsku však germanisují. Jiné odbory staraly se zase o docílení lepší komunikace mezi jednotlivými obcemi, jako meziříčský, jenž pokoušel se vymocí spojení do Polné, lhotský, který zažádal o venkovského listonoše a m. j. Mladičský odbor v Rozseči zřídil Raiffeisenovu záložnu.

Národní jednota, jsouc ve stálém spojení s ústředním spolkem moravských živnostníků a se Zemskou jednotou živnostenských společenstev v Brně, věnovala též pozornost průmyslovým a obchodním záležitostem. Ústřední výbor, byv jimi vyzván, aby do výstavního výboru pro uspořádání druhé učňovské výstavy vyslal svého delegáta, zvolil zaň J. Vašicu, jenž pověřen tam čestnou funkcí. Jsouce si vědomi, že v mnohých směrech na Moravě

máme nedostatek českých živnostníků, obchodníků a průmyslníků, dbali jsme pečlivě o to, aby i nedostatku tomu bylo odpomoceno.

1902—1903.

Ústřední výbor všimal si bedlivě hospodářského povznesení krajin na jihozápadní Moravě, vydal důležité pokyny v tom směru, jež důtklivě znovu odborům doporučujeme, a dospěl k tomu přesvědčení, že je nutno přikročiti ku bedlivému hospodářskému prozkoumání krajin zvláště v území ohroženém a teprve na základě získaných poznatků že bude lze přistoupiti ku stanovení určitého plánu.

S radostí pozorujeme utěšený rozvoj u odborů po stránce hospodářské. Jen pohledme na tu řadu odborů, které si vymohly od zemědělské rady subvence za tímto účelem. Odbor domamílský vymohl si subvenci na kančika, husovický na zalesňování strání 100 K, kdousovský Mladěnovicím, Kostníkům, Kdousovu a Jiraticím pro chov plemenných býků, velkomezirčický mužský spolu s hospodářskou jednotou 1420 K na zřízení krajské školy ovocnářské, kravský na zřízení vepřové plemenné stanice, lomský na plemenného býka a šebkovický 50 K na ovocné stromky, tasovský 50 K na vysazování pustých strání, hornoujezdský na očkování vepřového dobytka proti července.

Zemědělskou radou pořádány byly kursy dobytkařsko-pícnické v těchto odborech: Bitově, Nové Řiši, ve Studené, zelinářský v Žabovřeskách, hospodyňský v Mor. Budějovicích.

Odbor husovický založil okrašlovací a zalesňovací odbor, který osázel husovický kopec a zřídil tam hřiště pro děti, působením odboru Martinkovského založen velký obecní sad, vybudnutím odboru Budikovského koupeno k osazování 80 ovocných stromů, odbor Slavětický vysázel 100 topolů, 20 lip a 15 stromů ovocných, na vsi u rybníka 29 vrb, vomický přičinil se, aby pláne u osady vysázeny byly stromy a milotický vykonal přípravné práce k vysázení pustých strání.

Na žádost bačkovického odboru porížena v místě zemědělskou radou stanice chovu vepřového dobytka. Odbor blízkovický domáhá se zas zřízení obilního skladu pro okolí.

Odbor chlumecký podporoval zřízení vod. družstva. Prostřednictvím odboru kuchařovického zakoupena pro obec jicná roura. Odbor rozsečský vzal si za úkol nakupovati umělá hnojiva.

Potěšitelným zjevem jest, že odbory staraly se také o docílení lepší komunikace mezi jednotlivými obcemi, jako na př. rozsečský, který pracuje k tomu, aby obcí zřízena byla silnice, vomický, který zahájil účinnou činnost ve přičině stavby silnice do Vomic a j.

Z jiných záslužných kroků na poli hospodářském zaznamenati dlužno výstavku ranného ovoce v červenci a podzimního

v září, kteréžto výstavy uspořádal s úplným zdarem vomický odbor; krok ten zasluhuje následování všemi odbory zvláště ve větších místech, kde příležitost různého druhu k výstavám často se naskytá.

Ústřední výbor minil též u příležitosti výstavy výškovské pořádati zvláštní oddělení domácího průmyslu, leč upustil od započaté akce, seznáv, že domácí průmysl na jihozáp. Moravě jen velmi poskrovnou se pěstuje. Na poli průmyslovém v našem obvodu máme vůbec boj těžký a jsme v něm příliš slabí. Tam, kde mluví miliony, přestává naše drobná práce. Než i tu snažili jsme se zachrániti, co se dalo. Podařilo se nám usaditi dva obchodníky české ve smíšeném území a ústřední výbor má v evidenci místa, kde by se výhradně usaditi mohli různí obchodníci a živnostníci. Podporovány české podniky doporučováním jich ve Věstníku.

Ústřední výbor byl ve stálém styku s ústředním spolkem moravských živnostníků a se Zemskou jednotou živnostenských společenstev a zastoupen byl o sjezdu českomoravských živnostníků v Litomyšli 18. a 19. května členem výboru p. Aloisem Holubičkou. K otevření učňovské výstavy v Brně dostavili se za Nár. jednotu p. Jan Máša a Jar. Vašica. Na sjezdu moravských živnostníků v Břeclavi 1. března zastupoval ústřední výbor pan Jar. Vašica.

Zvláštního uznání na poli průmyslovém zasluhuje odbor rousinovský, jenž vydal vlastním nákladem brožurku „Průmysl Nov. Rousinova a okolí“, v níž poukázáno na domácí velmi rozšířený průmysl, a kterou rozdával o výstavě výškovské v oddělení Rousinova a zároveň zaslal všem odborům.

Vydatnější činnost na poli průmyslu zdržována nedostatkem prostředků.

Na poli hospodářském bylo horlivě pracováno i odbornými přednáškami hospodářskými, jichž v různých odborech vykonáno bylo v letošním roce 203, odebráním různých hospodářských časopisů v počtu 79, a čítacími večírky, kteroužto chvalitebnou činností vyznamenává se odbor bačkovický, dačický, krásnický.

1903—1904.

V tomto však směru Národní jednotu naše obmezila působnost svou jen na taková odvětví, ve kterých možno za daných prostředků dosáhnouti jistě příznivých výsledků. Jednota naše nemohla se tedy pouštět do žádných velkých podniků, nýbrž musila nejhlavněji snahu svou obrátiti k tomu, aby zavdala podnět k probuzení čilejšího hospodářského života tam, kde nalézají se podmínky toho.

Za první prostředek k dosažení toho pokládal ústřední výbor poučení a proto věnoval velkou pozornost tomu, aby konány byly v místních odborech časté odborné přednášky o předmětech

týkajících se hospodářství. V této snaze podporován byl ústřední výbor horlivostí některých odborů samých, jakož i obětavostí jednotlivců, kteří věnovali se tomu úkolu. Zvláštní podpory dostalo se ústřednímu výboru ve směru tomto od slavné zemědělské rady, která povolila, aby pp. inspektor Suchý, ředitel Cigler a hospodářští učitelé přednášeli v místních odborech jednoty. Vlasteneckým těmto pomocníkům ústředního výboru budiž vzdán při této příležitosti dík za jejich příspěvi a přičinění.

Vedle přednášek staral se ústřední výbor o poučení lidu rozšiřováním odborných, zvláště hospodářských časopisů. Ústřední výbor doporučoval místním odborům dobré české listy hospodářské a povoloval jim, aby část sebraných příspěvků použily ku předplacení na takové listy.

Maje na zřeteli poučení lidu, nemohl ústřední výbor zůstatí netečným ku hospodářskému školství. Než ve směru tomto nedošlo v žádném případě k pozitivnímu výsledku. Skvělého však úspěchu na tomto poli dosáhly školy Světlé ve Velkém Meziříčí, o čemž bližší zprávy podáváme ve školství. Mužský odbor Národní jednoty tamtéž daroval pokračovací škole 10 K.

Stejně důležitou jest otázka zakupování důležitých objektů ve smíšeném území i na rozhraní národnostním. Bohužel však, že jednotu naše pro skrovné finanční prostředky, ač mnohé důležité případy se vyskytly, nemohla nikde účinně zasáhnouti, a musila býti jen pasivnou sprostředkovatelkou.

Řady odborných hospodářských přednášek a návodů ústředního výboru v tomto směru neminuly se s účinkem, nýbrž vyvolaly utěšený rozvoj u odborů po stránce hospodářské. Že odbory na tomto poli skutečně pracují, toho nejlepším svědectvím jsou subvence v tom neb onom oboru udělené jim státem nebo zemí. Zemská subvence pro průmyslové a hospodyňské školy Světlé ve Velkém Meziříčí obnášela letos 1500 K, ostatní 1900 K; kromě toho v uznání hodnoty škol těchto propůjčila obec Světlé na tak dlouho školní dvoupatrovou budovu na náměstí, dokud spolek nepostaví vlastní školu novou.

Odbor v Mor. Budějovicích dostal od zemědělské rady subvenci na hospodyňský kurs 100 K, žabovřeský na zřízení matiční školky, na rozmnožování srstek a rybízu 100 K, bitovský na zakoupení býků plemenných 506 K 50 h a meziříčský mužský odbor na zelinářský kurs 150 K.

Kursy zemědělskou radou pořádané byly letos v těchto odborech: dobytčářsko-picnický v Bitově, hospodyňský v Mor. Budějovicích, dobytčářsko-picnický v Nové Říši, mlékařský v Telči a zelinářský v Žabovřeskách; kromě toho členové tvoříhrázkého odboru účastnili se kursu pořádaného Hospodářským spolkem znojenským, ovocnického v H. Dunajovicích a vinařského v Zerotcích.

Vysazováním stromků ovocných i lesních zabývala se celá rada odborů a většina z nich dostala zdarma sazenice od zemědělské rady. Jmenovitě tak činily odbory: M. Budějovice, Bytěš Velká, Chlunec, Kuřim, Meziříčí Velké (mužský odbor), Milonice, Rozseč, Slavětice, Tasov, Třebelovice, Vomice.

Ovocnářství zvláště se věnovaly odbory: Jundrov pokusil se o založení srstkového družstva, Kuřim působil na zvelebení ovocnářství ve své krajině, Vomice založil ovocný sad, Žabovřesky zřídil matiční školku na pěstování srstek a rybižu.

Stanice chovu vepřového dobytka zřízena byla přičiněním odboru v Bačkovicích, odbor v Jundrově dal podnět ku pojišťování hovězího dobytka a očkování vepřů, krumlovský odbor poskytl příspěvek 22 K 83 h na výstavu dobytka v místě, odbor žabovřeský založil v místě družstvo pro chov vepřového dobytka; též odbor pěstuje též zeleninu ve velkém.

Boj hospodářský nutil odbory naše k rozumnému sdružování: nutkal je, aby si lacino hleděly opatření potřeby hospodářské společným nákupem. Tak zakoupil odbor bohumělický pro své členstvo vagon umělého hnojiva, rovněž rozsečský odbor obstaral si nákup umělého hnojiva.

Národohospodářské besídky zavedl odbor v Bohumělicích, Dunajovicích H. a Krasonicích. Hodno následování.

Četné odbory staraly se letos opět o docilení lepší komunikace, tak na př.: meziříčský domáhá se zlepšení dopravy železniční a poštovní, olšanský žádá o silnici a domohl se denního poštovního spojení se Strmilovem, rozsečský vymáhá si poštu a silnici.

Výstavky v Třebíči, Kloboucích a Mor. Krumlově poukazují na vyspělost naší po stránce hospodářské, průmyslové, národopisné i umělecké. Ústřední výbor vyzval odbory, aby hojně agitovaly pro největší návštěvu výstav. Odbory netoliko vyzvání tohoto uposlechly, ale též nápomocny byly při jejich pořádání a účastnili se dosti četně pracovních sjezdů o výstavách těchto svolaných, jak Národní jednoty naší tak také i jiných spolků.

Do širšího výstavního výboru v Třebíči povolání byli starosta Národní jednoty naší MUDr. Fr. Veselý a jednatel Jar. Ed. Vašica. Ústřední pak výbor Národní jednoty pro jz. Moravu vyslal též svou expozici na výstavku trebičskou a klobouckou. Jednatel Jar. Ed. Vašica nakreslil totiž mapu Moravy, na níž různobarevně vyznačena sídla odborů naší Národní jednoty a odbory pro východní Moravu, dále odbory německého svazu pro severní a jižní Moravu; diagram znázorňující vzrůst počtu jmenovaných odborů, diagram znázorňující vzrůst počtu odborů Ústřední Matice Školské a Schulvereinu, diagram počtu členů v odborech a diagram znázorňující počet svazků knih v knihovnách odborových. Jednatel sestavil též statistiku odborů Národní jednoty pro jz. i východní Moravu, německého svazu pro jižní a severní Moravu, Ústřední Matice Školské a Schulvereinů, Sokolů a Turnvereinů.

Zřetelně mluvilo též grafické znázornění příjmů obranných spolků. Expozice tato počtena byla na trebičské výstavě pochvalným diplomem.

Obesláním této výstavy účastnil se též odbor ve Velké Bytěši, jenž vystavoval stěhovavou knihovničku a diagram návštěvníků své veřejné čítárny a knihovny.

Na hořícké výstavě zastupoval Národní jednotu naši člen Ústředního výboru p. Al. Holubička.

Pro hospodářský život neméně důležitá jsou též finanční střediska. Pokusy Ústředního výboru o zřízení záložny Národní jednoty pro jz. Moravu aspoň pro tento rok potkaly se s nezdarem, za to však zdárně prospívá Národní záložna v Husovicích, založena tamějším odborem a Raiffeisenka, založená odborem kravským pro Plenkovice a Raiffeisenka, založená 19. dubna 1903 odborem v Jamné.

Mnohé odbory po této stránce pracují společně s hospodářskými spolky jako odbor kuřimský, meziříčský a žďárský, jiné zase jako na př. odbor bitovský a dačický jsou členy České národohospodářské společnosti.

Se snahou přispěti ku zlepšení stavu rolnického pojila se v jednotě stejně upřímná péče o povznesení našeho živnostnictva. Na schůzi živnostnictva v Břeclavi zastupoval Národní jednotu jednatel Jar. Ed. Vašica, kromě toho Ústřední výbor byl ve stálém spojení s Ústředním spolkem živnostníků v Brně a navázal též styky s Československou obchodnickou besedou v Praze a s Českým spolkem pro opatrování služeb ve Vídni. Ústřední výbor snažil se dosaditi několik živnostníků v místech smíšených, byl prostředníkem při prodeji továrny, hostince, mlýna a j. nemovitostí v ohrožených místech.

Z odborů činil se opět v tomto směru odbor rousinovský a husovický, jenž v dubnu uspořádal obchodní a živnostenský kurs, kterého účastnilo se 25 posluchačů.

Poněvadž však nejbezpečnějším prostředkem hmotného i mravního povznesení našeho národa jest organizace konumu, či starost, abychom veškeré své potřeby kryli ze své výroby, připojen byl k výroční zprávě stručný addressář českého průmyslu a obchodu pro potřebu našich maloobchodníků, jakož veškerého obecenstva vůbec.

1904—1905.

Právě tak, jak o práci menšinovou stará se Národní jednoty i o hospodářské a kulturní povznesení našeho lidu, na prvním místě ovšem svých odborů, jak o tom § 3. našich stanov dosti obsírně pojednává. Ovšem že následkem špatných financí nemůže jednoty přispěti vždy peněžně, ale pěstující přátelské styky s českým odborem zemědělské rady a hospodářskými spolky, může přispěti aspoň radou a přímluvou, jak o tom svědčí

odborní v Bačkovicích a V. Bytšiš, kterým se prostřednictvím ústředního výboru dostalo subvence na zvelebení chovu dobytka, 10.000 kusů hlavatic smrkové a borové a roubů štěpařských za nepatrnou sumu náhradní 17 K.

Jest potěšujícím zjevem, že některé odbory z vlastního popudu staraly se o pokrok v obvodech své působnosti.

Tak odbor v Bačkovicích vypracoval žádost, aby do Bačkovic a Radotic docházel přespolní listonoš. Žádost o jízdní poštovní spojení ze Studené přes Velkou Lhotu do Dačic podal odbor ve Velké Lhotě. O jízdní poštu z Tasova, do Velkého Meziříčí žádal odbor v Tasově, rurální poštu Police a z Kravska zakročeno o zřízení venkovského listonoše, leč poslední bezvýsledně.

Odbor ve Slaveticích účastnil se jednání o zřízení místní dráhy z Mor. Krumlova do Jaroměřic.

Konečně začínají si naše odbory všimati hesla: „Svůj k svému“ a společného nákupu píce i hospodářských potřeb. Je zajímavé to, že ten odbor, který jedenkrát společný nákup ve velkém zkusil, již od něho neupouští. Je zde třeba poukázati na to, jak na př. odbory Svazu Němců jihomoravských pilně si společného nákupu všimají. Z našich odborů byly to hlavně odbor v Bačkovicích, který objednal pro své členy semeno jetele inkarnátu, v Chlunci krmivo, v Bohumělicích vagon umělého hnojiva od rolnické akc. továrny v Přerově, ač málem by se byla objednávka dostala židům. Podobný příklad hesla: „Svůj k svému“ poskytuje V. odbor pro Zábřdovice a okolí. Zavazuje morálně své členy, aby veškeré potřeby dle možností kryli u členů odboru, čímž nabývá odbor půdy v obvodu hlavně u živnostníků a obchodníků. Následování hodno.

Odbor v Bitově žádal o udělení práva voliti delegáta do zemědělské rady. Po zamítnutí rekuroval k c. k. místodržitelství a ač souhlas zemědělské rady byl na straně odboru, zamítnuto.

Největší část našich odborů všimá si ovocnictví. Pusté pláně jsou vysazovány, na př. odborem v Milonicích vysazeno 1600 sazenic akátových a 20 lip a podobně odbor v Husovicích 10.000 stromků, v Tasově sazenice lesních stromů a vrby košíkářské. Na vysazování od zemědělské rady obdržel odbor 55 K, ve Vomicích vysázen ovocný sad. Od zemědělské rady obdržel 75 šlechtěných třešní a malé švestkové stromky. Odbor v Tvořihrázi jest členem Zemského ovocnářského spolku.

Pěstěním rybízu a angreštu obírají se odbory v Jundrově a Žabovřeskách na značný hmotný prospěch svých členů.

Odbor v Mor. Budějovicích působil na silniční výbor a okolní obce k ochraně stromů a ptactva, v Nebovicích obdržel sazenice lesní, ve Věterově 50 kusů jablonových.

Nahore již byla zmínka o vysazování vrby košíkářské, odbor ve Volfírově zavádí zase pěstování lněného semene.

Kromě ovocnictví všimají si odbory ještě chovu dobytka, hlavně vepřového. Jsou to odbory v Kravsku, Lesonicích a Hor. Slatině. Subvenci na býka mají Nebovidy, Volfírov. Odbor v Nov. Rousinově působí proti odebírání uherské mouky, v Olšanech zavedl akci na stavbu silnice, jež korunována zdarem, na jaře se počne se stavbou.

Záslužnou činnost vykazuje také odbor ve Velké Lhotě, kde podnítil jednání o zřízení družstevního lihovaru.

Za účelem vzdělávání našeho živnostnictva a dělnictva pořádá V. odbor Národní jednoty pro Zábřdovice s okolím řízením pana Josefa Štěfána, c. k. účetního oficiála, bezplatný účetnický kurs, s počátku všeobecný, později odborný.

Účetnický kurs pro mistry pořádal odbor v Žabovřeskách, kterýž také zahájil akci studentské útulny a od obce i stavební místo obdržel.

1905—1906.

Každý nepředpojatý bojovník národní musí naznati, že veškeren kraj náš potřebuje hospodářského povznesení. Jsme přec po většině v území chudém, v kraji horském, průmysl skoro žádný a řemesla v úpadku.

A tu s radostí pozorujeme utěšený rozvoj u odborů po stránce hospodářské. Pohlédme jen na tu řadu odborů, které si vymohly od zemědělské rady subvence za tímto účelem! Náměšť a N. Veselí četné subvence na meliorační a zavodňovací práce, Chlunec na zalesňování pustých strání, Markvarec a Tasov smrkové sazenice na vysazování obecních pozemků a 50 K témuž účelu, subvenci na býka: Bitov, Domamil, Chlunec, Kdousov, Kravsko, Volfírov, na kance Kravsko, očkovací serum na očk. vepř. dobytka Věterov, subv. na zakoupení trieuu Kravsko, stříkačku na postřikování ovocných stromů Koryčany, nouzovou sůl a otruby Volfírov, subvenci na zalesňování strání Olbramkostel, na knihovnu hospodářskou 100 K Budišov atd.

Na žádost odborů pořádány byly českým odborem zemědělské rady hospodářské kursy na četných místech.

Tak uspořádal: Bitov: Kurs malířský (o prázdninách); Bohonice: Kurs ovocnářský pro rolníky; Brno, V. odbor: Kursy účetnické pro živnostníky; Klobouky: Kurs pro ženy a dívky; Krumlov Mor.: Zimní kurs hospodářský; Lhota Velká: Kurs dobytkařsko-hospodářský; Milonice: Kurs ovocnářsko-hospodářský, kurs dobytkařský a kurs pro malbu na skle (pro chasu) ve čtvrtek; Sedlec: Kurs dobytkařsko-hospodářský; Vomic: Pokračovací kurs nedělní (počty, země-, dějepis, ústava); Žabovřesky: Kurs účetnický (pořádán v Živn. společenstvu).

Členové odboru v Kozlancech účastnili se pořádaných kursů odborem milonickým.

Příčiněním odborů prováděny práce meliorační a zavodňovací v Náměstí a Novém Veselí. Působením odboru v Chlunci překročeno ku odvodňování mokřých pozemků a $\frac{1}{3}$ celého projektu rozpočteného na 20.000 K již provedena. Odborem v Mramotičích podniknuta akce ku scelování pozemků v okolí.

Pusté stráně zalesňoval odbor v Chlunci, smrkové sazenice vysazoval na obecních pozemcích odbor v Markvarci, ulice v městečku osázel kaštaný odbor v Tasově, odbor pak v Milonicích vysázel 5600 akátů na neúrodné pláne a lípky na hřbitově; odbor v Bilovicích sprostředkoval koupi stromků z lednické zahrady a odbor v M. Budějovicích založil činný okraslovací odbor.

Odboru v Sedleci propůjčila obec pozemek na zřízení školky. Ovocnárství všimal si bedlivě odbor budíkovický, jenž zasadil 130 ovocných stromů, koryčanský, jenž dostal k tomu účelu od zemědělské rady stříkačku na postřikování ovocných stromů, kuřimský, který pečoval o to, aby v městečku a okolí bylo racionálně pěstováno ovoce, vomický, jenž rozmnožil jím založený ovocný sad a odbor v N. Veselí, jenž rozprodal 130 stromků a 200 ovocných kerů.

Stanice chovu dobytka vepřového a sánských koz zřizuje za přispění zemědělské rady odbor lišenský; k ušlechtění vepřového dobytka přihlížel též odbor domamilský, jenž dostal od zemědělské rady podporu na kančika. Chovu hovězího dobytka všimaly si zas odbory bitovský, chlumecký, kdousovský, kravský a volčířovský. O zvelebení chovu drůbeže, jmenovitě slepic, hus a kachen pečoval hlavně odbor kravský.

Lišenský odbor, jenž po stránce hospodářské vyvinul letos značnou činnost, pronajal obecní rybník a zarybnil jej násadou kapří.

Boj hospodářský nutil odbory naše k hospodářskému sdružování: nutkal je, aby si lacino hleděly opatření potřeby hospodářské společným nákupem. Tak zakoupil odbor bohumělický 150 q hnojiva pro občanstvo, lišenský sprostředkoval společný nákup ovsa a mazadla.

S potěšením pozorujeme, že značná část odborů pracuje ruku v ruce s hospodářskými spolky, jako na př. koryčanský, kuřimský, meziříčský, žďárský a j. a že přistupují též za členy, jako na př. bitovský, kdousovský a dačický, České národohospodářské společnosti, koryčanský Hospodářského spolku v Kyjově atd.

Značná část odborů zavedla ve svých místnostech národohospodářské besidky a jest si jen přáteli, aby i ostatní odbory venkovské, které tak dosud neučinily, co nejdříve příkladu tohoto následovaly.

O docilení lepších komunikačních prostředků postaral se ústřední výbor pro Olešnou zřízením pošty tamtéž a odbor v Tasově, jenž vymohl si jízdní poštu.

Se snahou přispěti ku zlepšení stavu rolnického pojila se v jednotě stejně upřímná péče o povznesení našeho živnostnictva a obchodnictva. Zvláště příznivý obrat v tomto směru datuje se od 1. října roku 1905, kterýžto den zůstane povždy zapsán v dějinách bojů utlačovaného a ostrakovaného našeho moravského lidu jako den velepamatný.

Dvě síly střetly se tu — jak čteme v proslově k adresáři — elementární silou: právo malého národa, volajícího po splnění svých kulturních požadavků s jedné strany, násilí našich odvěkých nepřátel Němců, deptající surově každý svobodný náš rozmach, s druhé strany. Němci svým pověstným „Volkstagem“ hodlali jedinou ranou zabít české Brno, ale stalo se, co neočekávali: Německý „Volkstag“ probudil lid náš z národní lhostejnosti a vlažnosti, roznal v srdcích našeho lidu jiskru národního citění a vzkřísil ho k čilejšímu životu. Vyhrabána v haraburdí rezavějící a přec tak osvědčená zbraň — Palackého „Svůj k svému“ a zahájen boj hospodářský. A krok tento byl jedině správnou odvetou za urážky, které byly vmety nám Čechům ve tvář.

Němci nejen na Moravě, nýbrž zvláště v hlavním městě Brně žili dosud z českých peněz. Českými penězi zaplavovány byly německé obchody a německé živnosti. A němečtí i židovští obchodníci, živnostníci jsou vlastními sloupy nadvládu v hlavním městě Brně pomoci švindlu a nemravného násilňování závislých občanů.

Zanášeli jsme peníze Němcům. Co však sklizeli jsme za svoje peníze? Násilí a opovržení: Kradou nám naše děti, jimiž naplňují svoje školy a vychovávají je v renegáty; majice v rukách úřady (Rohrer!) vyhazují českého dělníka z práce, zbavují ho chleba a nutí ho takovým způsobem, aby zapíral svůj národ, ba pracoval proti němu; udržují uměle nadvládu v hlavním městě Brně pomocí švindlu a nemravného násilňování závislých občanů. Prvý říjen, díky známé trojici německých násilníků: Rohrerovy, Wieserovi a d'Elvertovi — probudil náš lid k odvetě, a aby odveta byla účinně provedena, projeveno se strany konsumentů a zákazníků (zvláště venkovských) přání, sestavit adresář českých obchodníků a živnostníků a podporovati tak našimi penězi jen skutečně české obchody a živnosti. Jediný krejcar český nesmí zanesen býti do německých kramů a dílen. Nebudou-li dostávati českých peněz, bude jim vytržena z ruky zbraň, kterou nás posměšně utloukali a sami upadnou v záhubu.

Provádění hesla „Svůj k svému“ musí se však díti věrně, důsledně a vytrvale.

Nedejme se klamati ani sladkými sliby ani úlisným lichocením vlákatí do nepřátelských nám obchodů. A budme na strážii nejen v dobách pohnutých, jakou byla doba právě minulá, nýbrž i tehdy, kdy jest na všech stranách klid. Nepřítel jest na strážii vždycky, silí pomalu a nepozorovaně na úkor českého lidu, aby tím větší silou a drzostí proti němu v době příhodné vystoupil.

Národní jednota pro jihozáp. Moravu podjala se nesnadného úkolu, vydala onen adresář a dala jej do ruky českého našeho obecnstva s tím vřelým přáním, aby práce tato nebyla marnou, ale aby knížka tato vykonala svoje určení.

Výsledek práce naší byl tím značnější, když uspořádány byly v okolí Brna ústředním výborem schůze, na nichž poukázáno bylo na důležitost hesla „Svůj k svému“ a když uspořádal dámský odbor Nár. jednoty v Brně v Besedním domě manifestační schůzi, na níž přísahaly slavnostně ženy české, že nedají již ani haléře našim odvěkým odpůrcům.

Ústřední výbor zaopatřil též několika učňům a osobám bez zaměstnání místa a zvolil po valné hromadě za tím účelem ještě zvláštní odbor sprostředkovací.

Ústřední výbor nabádal brněnské odbory, aby pořádaly ve svých okrscích účetnické kursy pro živnostníky, leč ze všech odborů uspořádal jej jediný V. odbor; kurs tento navštěvovalo pilně a svědomitě 30 posluchačů.

Bitovský odbor kromě malířského kursu uspořádal též zdařilou výstavu obrazů s pěkným morálním výsledkem.

Na poli hospodářském bylo horlivě pracováno i odbornými přednáškami hospodářskými, kursy, odebráním různých hospodář. časopisů a čítacími večírky.

III. Činnost vzdělávací.

a) Školství.

1886—1887.

V otázce školské vyvinula naše Nár. jednota hned v prvním roce neobyčejnou činnost. Ústřední výbor znamená především, že v okresním hejtmánství dačickém není žádné školy občanské a vída, že zejména dívky české našeho jihozápadu nemajíce se kde vzdělávati jazykem mateřským, škodu trpí tím duševní i hmotnou — ustanovil se na tom, aby požádána byla místní školní rada i obecní zastupitelstvo města Telče, aby zažádaly o zřízení dívčí školy měšťanské v Telči, a obrátil se sám přímo po této stránce na okresní školní radu.

Podobně pečoval ústřední výbor o to, aby zřizovaly se školy pokračovací pro řemeslnické učedníky. Učinil přípravné kroky ku zřízení školy této v Telči a odevzdal je výboru řemeslnické Besedy „Čestmír“.

Mimo to usnesl se ústřední výbor podporovati hmotně pokračovací školu.

Zároveň upozorněno v novinách, v Telči vycházejících, na školy řemeslnické na způsob jich zařizování a uhrazování nákladu

na ně. Ústřední výbor máje na zřeteli, že podporování studentstva a žactva různých škol jest dalším úkolem jednoty, věnoval matičním školám v Jihlavě a ve Znojmě po 25 zl., stát. gymnasiu v Třebíči a zem. reálce v Telči po 50 zl. Mimo to udělil dvě stipendia žákům c. k. prům. školy v Brně, a to J. Šutovi z Urbanova 50 zl. a B. Kroupovi z Telče 30 zl. Kromě toho vypsáno bylo stipendium 120 zl. pro žáka c. k. sochařsko-kamenické školy v Horčicích a 50 zl. pro žáka hospodářské školy ve Vel. Meziříčí. Avšak o tato stipendia, ač byla uveřejněna i novinami, nikdo se nepřihlásil, což jest zajisté velmi výmluvným svědectvím pro poměry na našem jihozápadu. Aby o vzdělání mládeže ještě více mohlo býti pečováno, aby zejména patričné předvzdělání měli naši řemeslníci a naši rolníci, a aby i méně zámožným z venkova mohl býti zjednan přístup ku vzdělání, o to se postaral ústřední výbor, založiv fond ke zřízení konviktu pro venkovské studující v Telči; o fondu tomto vedly se zvláště účty.

1887—1888.

I co do zřizování a podporování škol ústřední výbor činil seč mohl. O zřízení národní školy české v M. Krumlově zmíním se šire později. Vedle toho povolil ústřední výbor 600 K na zřízení české pokračovací školy ve Znojmě. Bohužel nedovolily mu více prostředky, aby roku loňského i Jihlavě byl mohl přispěti, ač o to byl žádán a ačkoli nutnost a nevyhnutelnost této školy rád uznává. Bude na novém výboru ústředním, aby v této příčině i zde pomohl, při čemž nutno odvolati se znovu na dobročinnost národa, který zajisté ve věcech tak nutných pomoci své neodepře.

Ústřední výbor obrátil se též zvláštní žádostí ku c. k. zemské školní radě na Moravě ohledně českých obcí Baňovic a Nových Dvůrů, které dosud jsou přiškoleny k německé škole v Hobzí, žádaje buď za zřízení samostatné školy pro obce tyto, nebo za přiškolení jich k Osejkovicům.

Zdařile vydarila se schůze Národní jednoty v Mor. Krumlově dne 21. srpna, konaná v sále v domě Krumlovské záložny. Zde za přítomnosti aspoň 500 účastníků přednášel jednatel prof. L. Čech: „O významu Národní jednoty“ a důstojný p. P. Kosmák: „O potřebě českého vychování pro české dívky vůbec a pro Krumlov zvláště“. Výsledkem této schůze bylo ovšem zřízení místního odboru v Mor. Krumlově, městě nejvyš ohroženém. Avšak nade vše významnějším stala se tato schůze tím, že tu obyvatelstvu českému v Mor. Krumlově mohla býti ohlášena veleradostná zpráva, že na zakročení ústředního výboru Národní jednoty pomocí Ústřední Matice školské, Národní jednoty a vlastenců krumlovských zřizena bude v Krumlově česká soukromá škola národní. Školy této v Mor. Krumlově bylo nanejvyš potřeba: neboť v tomto úplně českém městě byla pouze škola německá.

Ústřední výbor uznává, že zejména pro nedostatek místních odborův Ústřední Maticе školské, musí i účinně podporovati snahy tohoto nejpřednějšího spolku našeho, učinil tak především u příležitosti sbírek na cyrilomethodějský dar moravský, vyzvav všechny své odbory, aby se postaraly o pořádání sbírek těchto, kterémužto vyzvání četné místní odbory vyhověly a značnější dary, jako na př. Nová Říše, Dačice, Krásonice, Jevišovice a j., buď samy nebo ve spolku s jinými spolky sebraly.

Pro Ústřední Matici školskou sbírky podnikly: Lomy, Palupín a j.

Výbor ústřední doporučil vřele veškerému členstvu svému, aby bedlivě dbalo českého školství, této základní podmínky národní naší jsoucnosti.

Podporu studentstva ústřední výbor měl rovněž na zřeteli. Za tou příčinou ponechal loňská stipendia žáků c. k. průmyslové školy v Brně, mimo to udělil i stipendia jiná, jak ze zvláštního seznamu vysvitá; konečně se usnesl do konce července letošního roku vypsat i stipendium pro hospodářsko-inženýrskou školu v Humpolci na žádost místního odboru v Mor. Kamenici. Všichni stipendisté až na jednoho, jenž přestav choditi do školy, ovšem i stipendia pozbyl, osvědčili se stipendia toho hodnými, a o Šutovi z Urbanova zvláště pochvalně slavné ředitelstvo c. k. průmyslové školy v Brně se vyslovilo.

Na podporu chudého studentstva na vyšší zemské realce v Telči věnoval ústřední výbor i letos 50 zl.

Zřízení konviktu v Telči, ač návrh zříditi jej právě na podnět z venkova byl učiněn, nepotkalo se s výsledkem tak příznivým, jak se očekávati mohlo. Mimo 150 zl., jež ústřední výbor pro tento rok podniku tomu věnoval, sešlo se jen asi něco přes 50 zl. Ústřední výbor žádal snažně, aby nebyl se zřetele puštěn tento podnik, tak důležitý pro studentstvo nezámožného kraje našeho, který by velice vhodně k tomu mohl přispěti, aby rozmnožen byl počet intelligence na jihozápadní Moravě, již se nám zajisté nedostává. I upozornil ústřední výbor velmi důtklivě na to, že dle výpočtu časopisu Orla v Telči ze dne 6. srpna 1887 Němci mají jen pouze na podporu svého studentstva jihozápadní Moravy mimo četná stipendia a roční stále příspěvky podporovacích spolků základního jmění více nežli 12.151 zl., čili že základní toto jmění loni bylo 24krát větší než loňské veškeré jmění Národní jednoty pro jihozápadní Moravu, která však tyto příspěvky na rozmanité věci vynakládati musí. Kéž čísla tato skutečně každého přinutí k vážnému přemýšlení a přimějí ho k tomu, aby všemožně pečoval o rozmnožování duchového kapitálu!

Jako loni i letos ústřední výbor měl na zřeteli zaopatřování učednických míst. Bohužel nedodělal se tu výsledků znamenitých.

S E Z N A M

STIPENDISTŮ NÁRODNÍ JEDNOTY PRO JIHOZÁPADNÍ MORAVU.

Číslo	J m é n o	Odkud byl	Navštěvoval školu		Obnos stipendia	Požíval stipendia	Náležel k odboru
			jakou	kde			
1	Höger Josef	Telč	Odborná škola hodinářská	Karlstein	30 zl.	první rok	Telč
2	Kroupa Bohdan	Telč	C. k. státní průmyslová škola	Brno	30 zl.	druhý rok	Telč
3	Lazárek Leopold	Horky	dto.	dto.	25 zl.	první rok	Želetava
4	Roháček Emanuel	Třešť	dto.	Praha	60 zl.	první rok	Třešť
5	Srp Ludvík	Mrákotín	dto.	Brno	25 zl.	první rok	Mrákotín
6	Šuta Josef*)	Urbanov	dto.	dto.	50 zl.	druhý rok	Urbanov

*) Dostal vysvědčení s vyznamenáním.

1888—1891.

Odbor školský zejména všiml si otázky pokračovacích škol průmyslových a zavedl v té příčině akci, vydav z odborného péra zvláštní navedení, jakým způsobem pokračovati třeba při zakládání pokračovacích škol průmyslových. Pohříchu, že akce tato jen v několika málo místech nalezla ohlasu a měla výsledek pramalý. Na popud odboru toho také stalo se náležitě upozornění na stipendia pro posluchače odborné školy kamenické a sochařské v Hořicích.

V období tomto zrodila se také myšlenka zřízení české obchodní školy v Brně a učiněny kroky, aby byla brzy zrealisována.

Národní jednota naše udělila v minulých dvou letech také několik stipendií, převzala stipendisty, kteří již dříve dostávali podpory a poskytla podpory 2 žákům na tkalcovské škole v Humpolci, dále poskytla v několika případech chudým žákům podporu na zaplacení školného, udělila podporu jednomu učiteli, aby mohl složit zkoušku na učitele na pokračovacích školách, povolila 50 zl. podpory pro fond na povznesení města Telče. Udílení větších a čelnějších podpor posluchačům odborných škol nebylo možno s ohledem na smutné poměry hmotné.

1891—1892.

Ústřední výbor agitoval účinně s předměstskými a brněnskými odbory před zápisem do škol a svolal 8. září 1891 do Besedního domu velkou schůzi lidu, na níž poukázal na důležitost výchovy v jazyku mateřském. III. odbor svolal menší schůzi na Křenové a IV. na Starém Brně.

Na zakročení ústředního výboru zřízena pokračovací škola na Křenové a do výboru povolán vládou za Národní jednotu p. Krist. Žáček.

Moravským poslancům předloženo na popud IV. odboru memorandum stran přeložení starobrněnského nižšího gymnasia do horní části města a přeměnění na vyšší.

1894—1895.

Z činnosti ústředního výboru dlužno uvést, že podnětem p. Frant. Boř. Wurma svolána do Klobouk u Brna na 8. července 1894 veřejná schůze lidu, na níž přednášel člen ústředního výboru p. řed. Mareš o prospěchu z měšťanských škol. Schůze byla velmi čteně navštívena a obcovali jí z ústředního výboru vedle přednášejícího též předseda, pokladník a jednatel. Výsledkem schůze jest podání žádosti místní školní radou za zřízení měšťanské školy.

Pan předseda řídil dále akci obce Juliánovské proti zřízení německé obecné školy, a to s úspěchem dokonalým. — Taktéž poskytnuta podpora české pokračovací průmyslové škole na Křenové za přispění Cyrillo-Methodějské záložny a Ústředního spolku živnostníků moravských. Připraveny také kroky ku zřízení druhé takové školy na Starém Brně.

1895—1896.

Predevším nutno se zmíniti o zařízení a otevření mateřské školky v Černovicích u Brna, kdež jsme si tím zabezpečili důležitou pozici před německem brněnským, kteráž při své známé hrabivosti jistě by se tam bylo s podobným ústavem zahrnulo. Zásluha o uskutečnění podniku toho náležela jak činnému III. odboru Nár. jednoty, tak i výboru ústřednímu, jehož předseda pan dr. Josef Koudela celou obsáhlou právníkou a národněpolitickou agendu podniku toho ochotně provedl. Jak důležitá tím získána posice pro český živel v okolí Brna, o tom svědčí také ta okolnost, že ke slavnosti otevření mateřské školky přijel sám předseda „Ústřední Matice školské“, prof. dr. Jaromír Čelakovský z Prahy, jenž také význam onoho podniku jak náleží ocenil.

Druhý praktický úspěch, jež nám jest zaznamenati, získali jsme rovněž v odboru školství. Jest to otázka umístění české školy obecné na Starém Brně v nové vhodnější budově, jež až do poslední doby nacházela se ve stavení všem zdravotním ohledům se přičícím.

Dne 18. června odebral se totiž předseda jednoty pan dr. Josef Koudela s třemi zástupci českého obyvatelstva starobrněnského k místodržiteli bar. Spens-Boodenovi, aby jej se všim důrazem upozornili, že náprava věci té jest nezbytně potřebna. Intervence ta měla ten výsledek, že za tři dni po tom odebral se pan místodržitel se zemským školním inspektorem p. Rojtem do budov české školy na Starém Brně a na vlastní oči se přesvědčil, jak křiklavě nedostatečně jsou umístěny. Byla vyhlednuta pro školu budova jiná, kteráž ačkoliv není vzorem dokonalosti, přece jen oproti staré budově znamená ohromný pokrok.

Ještě jednu značnou vymoženost zaznamenati jest nám v odboru školství; totiž povolení měšťanské školy v Kloboucích u Brna. Čilý místní odbor tamější, s horlivým předsedou p. drem. Drbalem v čele, za účinného přispění „Ústředního výboru“, zvláště člena jeho p. F. B. Wurma, provedl totiž všechny předběžné práce co se týče statistických výkazů o návštěvě dětí a „Ústřed. výbor“ zvláště popoháněl záležitost tu u ústředních úřadů zemských v Brně, takže pokladník jeho pan F. B. Wurm ve schůzi dne 20. května 1895 mohl sděliti, že povolení školy měšťanské v Kloboucích jest hotovou událostí.

Do úspěchů ve školství českém docilených popudem, pokud se týče spolupůsobením Národní jednoty, sluší též vypočísti zřízení českého nižšího gymnasia ve Strážnici. Na popud jednoty totiž zažádali Strážničtí o zřízení ústavu toho, kteréž pak za spolupůsobení jiných činitelů přivedeno bylo k uskutečnění. Dále podnikla jednota akci za zřízením českých pokračovacích škol v Jihlavě, ve Zďanicích, v Rajhradě a Blansku.

1896—1897.

Ve schůzi dne 31. dubna uděleno nemajetnému a nadanému záku kamenické školy v Hořicích jednou pro vždy 20 zl.

Ve schůzi dne 15. června oznámil pan dr. Koudela, že „Ústřední Matice školská“ povolila zvýšení roční subvence na školku v Černovicích o 300 zl. Ve schůzi 8. července ujednána byla akce ve prospěch české mateřské školky v Černovicích. Školka byla v domě paní Tilové umístěna. Ale starosta tamější školku tu tam zakázal. Na návrh pana dra. Koudely zažádáno bylo o dodatečné schválení zpráv stavitelských, o místnosti té stavebnímu úřadu vydaných. Návrh přijat a proveden. S potěšením přijata byla zpráva p. K. Závacka, že ministerstvo vyučování povolilo zřízení české pokračovací školy na Starém Brně na závazek, že $\frac{2}{3}$ nákladu se zabezpečí a $\frac{1}{3}$ převezme stát.

Ve schůzi dne 6. července sdělil pan dr. Koudela, že byl povolán zemským výborem do výboru pro pokračovací školu na Starém Brně, že však funkce té pro jiná zaměstnání přijat nemohl. Na popud IV. odboru Národní jednoty zavedena akce za účelem zrušení přípravného kursu při brněnských německých školách pokračovacích. Stížnost na příslušnou instanci byla vypracována a podána.

1897—1898.

Na stipendium moravského chovance kamenické a sochařské školy v Hořicích věnována podpora 20 zl. a obdržel ji Jan Dvořák, žák školy té.

1898—1899.

Přičiněním ústředního výboru otevřena ve II. okrese města Brna nová česká škola; zároveň učiněny kroky k rozdělení obecné školy na Winterhollerově náměstí na chlapeckou a dívčí.

Agitováno účinně s nár. socialisty před zápisem do škol.

1901—1902.

Co se týče školství, věnovala mu Nár. jednota bedlivou pozornost. Vyhovujice usnesení valné hromady, podali

dne 10. května 1901 předseda dr. Veselý a dr. Andrlé p. mistodržitelovi memorandum stran urychlení stavby české reálky v Brně. Pan mistodržitel přislíbil, že učiní, co mu bude možno, a ujistil, že se stavbou počne se nejspíše na jaře 1902.

Před započatím školního roku působeno mezi českým lidem, aby děti své posílal do české školy, a za týmž účelem lepeny návštěvi a rozdávány letáky.

Na návrh p. učitele Šindeláře ve schůzi dne 13. listopadu dopsáno universitní komisi stran početi akce proti vystupování Němců proti technice naší, což uspíšilo manifestační schůzi ve přičině zřízení české university.

Rovněž odbory rozvíjely utěšenou působnost v oboru školním. Dámský odbor ve Velkém Meziříčí zřídil se vzácným nadšením a obětavostí dvojtřídní hospodyňskou školu „Světlou“ s 11 učitelskými silami. Poslední dobou přikročeno k tomu, aby stala se průmyslovou pokračovací školou a aby vedle toho zřídila se jednorozční dívčí škola obchodní a jednorozční škola hospodyňská rolnická.

Velmi zdařilou činnost v tomto oboru vyvíjí též III. odbor v Brně, jenž jako předešlá léta tak i letos vydržoval v Nových Černovicích, v místě to velmi ohroženém, školku nákladem 2000 K ročně.

Odbor husovický učinil příslušné kroky za zřízení místní měšťanské školy a Mor. Krumlov za zřízení místní měšťanské soukromé školy ve svých místnostech.

1902—1903.

Na poli školství stála jednota naše vždy po boku Ústřední Matici školské i brněnské, jejichž stanovky a prostředky namnoze nedovolovaly zasáhnouti tam, kde pomoci bylo zapotřebí. A tu na prvním místě chválu zasluhuje brněnský odbor pro III. okres, jenž za účinné podpory dámského kroužku vydržuje odbor už na sedmý rok mateřskou školku v Nov. Černovicích. Jelikož poměry a okolnosti nutkají odbor zříditi i školu v Nov. Černovicích, byl ústřední výbor nucen svolati důvěrnou širší schůzi v přičině stavby této školy, na níž zvolena zvláštní širší komise, složená ze zástupců finančních ústavů, obce židenické a členů ústř. výboru i odboru, jimž svěřeno rozřešení této palčivé otázky.

Dávno již ventilovaná otázka zřízení mateřské školky ve II. okrese reališována konečně 7. července 1902, kdy k novému a svěžímu životu nově probuzený brněnský odbor pro II. okres slavil otevření této školky. Zmíněný odbor dal pro tento rok na otevření a vydržování její Brněnské Matici 1200 K.

I nově zřízené odbory všimají si bedlivě důležitosti mateřských škol, na př. zábrdovický, jenž zasazuje se o udržení mateřské školky ve Svitavské ulici, a žabovřeský, který tímto

rokem ve skutek vtělil otevření mateřské školky v Žabovřeskách.

Velmi bedlivě všimáno bylo i otázky obecných škol. V tomto směru účinně zasáhl brněnský odbor III. ve příčině zřízení školy v Nov. Černovicích, zábrdovický na Vranovské ulici, řeckovický pro obec Medlány, dačický a velkolhotský pro Dolní Radíkov, nikde však dosud k realizování záměru nedošlo. Rovněž důležitou akcí ke zřízení obecních škol v Brně na Vranovské ulici a na Cejlu převzalo sdružení brněnských odborů, které minilo též působiti za zřízení školy měšťanské, vidouc však, že by všechny pokusy byly marny, upustilo od toho.

V tomto směru se štěstím potkal se odbor husovický, jenž svolanou schůzí protestní způsobil, že obecní zastupitelstvo zrušilo dřívější usnesení a přislíbilo zřízení dívčí měšťanské školy v Husovicích.

Nemenší pozornost věnována byla též školám odborným, na př. zřízení školy kamenické, řemeslnické, zimních hospodářských (zřízeny dvě, v Bystřici n./P. a Třebíči), jen že k uskutečnění všech dosud pro různé překážky nedošlo.

Dámský Odbor Nár. jed. ve Vel. Meziříčí vykonal minulý rok dílo významu všenárodního. V roce 1901 otevřel v poměrech sice skromňoučkých, ale velice obtížných, první ročník hospodynské průmyslové pokračovací školy „Světlá“ v jediné obci propůjčené světnici.

Žákyně byly jen z města v počtu dvaceti.

Usilovnou prací předsedkyně, jednatelky a celého obětavého výboru a všech šlechetných paní a dívek z města, s pomocí velect. místního učitelstva všech ústavů, pod organizační prací Dr. Adama Pičmana otevřen byl dnem 15. září 1902 druhý ročník pracovní průmyslové školy, pak jednotřídní dívčí škola obchodní a pensionát pro chovanky těchto škol.

Město věnovalo na tři roky škole, užívání budovy bývalé národní školy na náměstí o devíti větších a menších místnostech. Každý pochyboval o zdaru celé věci, ale myšlenka dobrá zvítězila. V plné moci Dám. odboru Dr. Pičman přistavěl ke školní budově lázně, prádelnu a jednu velkou světnici, zavedl vodovod do všech poschodí, najal místnosti ve třech domech a zařídil pro 50 chovanek pensionát vkusně a účelně.

Země dala první subvenci 2000 K a jest naděje na subvenci státní. Obchodní škola měla 18 žákyň z Moravy a z Čech, průmyslová pracovní dívčí škola přes 50 žákyň; v pensionátě bylo z celého počtu obou škol 46 chovanek, z nichž dvě třetiny z Čech, jedna z Moravy. Byt, strava, školné za všechny předměty, prádlo, posluha, lékař, koupele, to vše nesmí se měsíčně výš účtovat nežli 21 zl. r. č. Je to tudíž ústav i pro dcery méně zámožné inteligence české. Toto dílo zabralo všecku práci dam odboru tak, že přednáškové a jiné činnosti odbor patričně věnovati se nemohl a také suma 30.000 K., která již vydána byla a

příjmy daleko kryta nebyla, nedovolila Dám. odboru jiné národní účely peněžité podporovati, tak jak by si přál.

A přihlédneme-li ještě k tomu, že tento odbor v zimních měsících podílel šedesát chudých dětí v poledne polévkou, která se nyní vaří v kuchyni pensionátu „Světlá“, vidíme, že tento velečinný dámský odbor dobyt si čestně prvního místa mezi nejčinnějšími odbory.

I otázka vysokých škol v Brně byla velmi často projednávána zvláště na přednáškách a organizačních schůzích. Na sjezdě náměstském a výškovském přijata byla jednomyslně tato resoluce: 1. Budiž na Moravě co nejdříve zřízena česká universita, a to se sídlem v Brně. 2. České vysoké školy technické v Brně buďtež doplněny všemi potřebnými odbory, hlavně úplným oddělením zemědělským.

Ústřední výbor vyslal též dva pány delegáty na manifestační schůzi ve prospěch české university, která se odbyvala v létě v Besedním domě.

Národní jednota naše, jsouc stále v tísní finanční, nemohla přispěti většími obnosy na podporu školství, avšak morálně, kdekoli jen bylo možno, mileráda zasáhla.

Na podporu školství věnoval Ú. M. Š. odbor batelovský ve dvou letech 200 K, lesnický 31.24 K, studenský 58.24 K, volfírovský 7.52 K a hornoujezdský 76.02 K. Připočteme-li k tomu příspěvek 1200 K brněnského odboru pro II. okres Brněnské Matici a náklad 2000 K odboru brněnského pro III. okres na vydržování mateřské školky v Nov. Černovicích, činí podpora Nár. jednoty naší na školství věnovaná 3573 K 12 h.

Dle zvyku německého byly i naše odbory, jimž svěřena péče školní mládeže, nuceny uspořádati pro ně nadílky a učinil tak brněnský odbor pro III. okres na dětském výletě, dále o vánoční nadílce v ceně 199 K 88 h a brněnský odbor pro II. okres obnosem 254 K 78 h.

Byl tedy v uplynulém roce ku podpoře českého školství věnován značný úhrnný obnos 7027 K 78 h, svědčící o tom, že plně byl pochopen úkol české školy pro náš boj i celou budoucnost.

1903—1904.

Důležité posláni Národní jednoty pro jihozápadní Moravu jeví se v jejím kraji na poli kulturním. Jest to práce tichá, nehlučná, namnoze dosud neoceněná, avšak důsledky její jsou dalekosáhlé. Směle můžeme vyznati, že i tentokráte na tomto poli Národní jednota naše rovněž vykonal neocenitelný kus práce.

První místo vydobývá si opět dámský odbor Národní jednoty pro jz. Moravu ve Velkém Meziříčí. Činnost odboru tohoto za minulý rok dá se vypsati jedním slovem, totiž slovem „Světlá“.

Všecka snaha výboru věnována byla z daru dívčích škol „Světlá“. Za organisatorské činnosti manželů Pičmanových rozšířen byl pensionát na 65 míst, kteráž byla všechna na počátku letošního roku obsazena. „Světlá“ má letos dva ročníky průmyslové a jednorocní dívčí obchodní školu. Podařilo se získati ku vedení ústavu sl. Zdenku Wiedermanovu, předsedkyni Jednoty pokrokových učitelek na Moravě a rozšířiti učitelství vlastní sbor na 10 učitelek. Péče o školy „Světlá“ dovolila dámskému odboru i letos vařiti polévky pro 70 chudých dětí. Prostředky dali šlechtní dobrodinci a práci s vařením spojenou převzala kuchyně „Světlé“ a rozdělování polévky sl. učitelky na obecné škole.

Na poli školství zasluhuje dále chválu brněnský odbor pro III. okres, jenž za účinné podpory dámského kroužku vydrží už na osmý rok mateřskou školu v Nov. Černovicích a II. odbor, jenž přispívá Brněnské Matici na udržování mateřské školky v Reicheltově ulici. Zásluhou žabovřeského odboru otevřena byla v místě mateřská školka, jejíž význam je též před důležitý.

Před zápisem do škol sdružení odborové a zároveň jednotlivé odbory v Brně a odbor husovický jeví horlivou činnost, aby české dívky posílány byly jen do školy české. Za tím účelem pořádány byly na všech stranách veřejné přednášky a schůze s thematem: O důležitosti výchovy na základě jazyka mateřského a rozdáno na 10.000 letáků s týmž obsahem. Příznivý pro nás výsledek zápisů překvapil nemile obec brněnskou a byl příčinou nezřízeného jejího útoku na české školství v Brně.

Obec brněnská usnesla se totiž dne 7. července t. r. na zničení českých škol. Chtěla nám vzíti jedinou sedmitřídni školu českou chlapeckou, ležící poblíž vnitřního města, jen proto, poněvadž tato škola na základě § 12. zem. zák. z r. 1870 byla v r. 1899 rozdělena na dvě samostatné školy a letošním rokem nastala by obci brněnské opět povinnost školu tuto na dvě samostatné školy rozdělit. Aby znemožnila nám obec rozmnožení českých škol, proto usilovala o přeložení školy chlapecké na Winterhollerově náměstí na pokraj Giskrovy ulice a budovu, kterouž jsme měli po 18 let, dáti škole německé. Školy dívčí snaží se vystrčiti ze města a umístiti je do budov nevhodných, nezdravých, na Josefův, jen aby návštěvu jich oslabila.

Ke všeobecnému protestu na vyzvání ústředního výboru připojily se veškeré odbory brněnské, které účastnily se též veškerých schůzí i jiných spolků, směřujících proti drzému útoku brněnské radnice. Ministerstvo vyučování vyhovělo spravedlivému přání našemu a nepřipustilo obmyslené přestěhování zmíněných škol.

Boj husovického odboru o měšťanské školy v Husovicích nezástal rovněž bezvýsledným.

Nemenší pozornost věnována byla též školám odbornovati jen že k pozitivním výsledkům v tomto směru se nedošlo.

Rovněž otázka vysokých škol v Brně byla často projednávána na přednáškách a schůzích (Akademický odbor kloboucký a j.) a přijaty byly resoluce, aby co nejdříve zřízena byla česká universita a to se sídlem v Brně a aby české školy technické v Brně byly doplněny potřebnými odbory.

Velikého významu jsou podpory a příspěvky, darované odbory jednak školám samým ve zněmčeném území, jednak Ústřední a Brněnské Matici školské. Tak odbor bílovecký na školní potřeby pro děti daroval 63 K 44 h, Brno IV. věnoval na školství 25 K, Brno III. na vánoční nadílku 259 K 80 h, Brno V. 143 K, Brno VI. 60 K a průmyslové škole pokračovací 20 K, Černovice Nové 7 K, Husovice Krejcarovému spolku 10 K, Meziříčí Velké mužský odbor „Světlé“ 125 K, pokračovací škole 10 K, jednotě Prátel mládeže 125 K, Krumlov Mor. studujícím na reálce 9 K 20 h, Královo Pole na ošacení a polévky 800 K, Tasov chudým dětem 20 K, Telč d. 20 K, Třebíč 100 K. Pro Ú. M. Š. uspořádaly sbírky Dolní Němčice, Studená, H. Újezd a ze své pokladny darovaly: Batelov 52 K, Lesonice 28 K 86 h, Meziříčí Vel. mužský odbor 160 K, Tasov 10 K, Telč d. 40 K 24 h. Brněnské Matici na školku v Reicheltově ulici Brno II. 600 K a Brno V. 100 K.

Úhrnem na české školství bylo věnováno — včetně s výdaji na vydržování mateřské školy v Nov. Černovicích a škol „Světlé“ — 12.988 K 54 h, kterýžto obnos svědčí o tom, že plně je pochopen úkol české školy pro boj náš národní i pro celou naši budoucnost.

1904—1905.

Prvenství v činnosti školské náleží z našich odborů tak jako léta minulá dámskému odboru Národní jednoty pro jihozápadní Moravu ve Velkém Meziříčí vydržováním škol Světlé. Kdo popatří na sumu, která k vydržování a udržování slouží a obnáší 61.615 K, ten musí užasnouti nad neumdlévající energií a prací slavného dámského odboru. Při péči o vnitřní organizaci a zlepšení škol Světlé, kterou odbor škole věnuje, je přirozeno, že i v naší širší veřejnosti se známost její šíří a tím i návštěva její vzrůstá. Aby tento potřebám bylo vyhověno, byl pensionát na počátku školního roku rozšířen o 20 postelí a zřízení pro 20 chovaneček a dvě učitelky v nově najatém celém poschodí domu p. Šaska. V prázdninách provedena přístavba nové kuchyně ke školní budově Světlé. Přes to dámský odbor nedal se zastrašiti od jiných podniků, hlavně nezapomíná na malé ubožáky a stravuje po celou zimu 75 chudých školních dětí. Kromě toho podnikl odbor kroky u země i státu k zařízení selské hospodyňské školy ve Velkém Meziříčí a o zřízení dvouleté umělecko-průmyslové školy tamtéž.

Umělecko-průmyslový kurs pro hochy pořádal již odbor v Kloboucích u Brna a to s největším úspěchem, jak i náš veřejný tisk konstatoval. Nejbližším úkolem, který si tento odbor vytkl, jest zřízení národopisného musea v Kloboucích.

S největším uznáním dlužno se zmíniti o činnosti III. odboru, který již po 12 roků vydržuje mateřskou školku v Nových Černovicích ročním nákladem přes 2000 K. Nezapomínal na své žáky ani na škole obecné a platil na ty, kteří navštěvují obecnou školu v Židenicích 250 K. Dále podal žádost za zřízení české obecné školy v Nových Černovicích, za pomoci p. tajemníka Přerovského vypracován podrobný seznam dětí školou povinných a pětiletý průměr. Při tom nezapomínáno na knihovnu ani na práci organizační.

Nechci zbytečně rozšiřovati objem této zprávy osobní zprávou o boji, kterého Národní jednoty se podjala proti brněnské radnici při příležitosti zápisu do škol. Výňatek ze zprávy IV. odboru, který za pomoci ostatních brněnských, hlavně VI. odboru a jiných organizací národních celou akci školskou vedl, podá veřejnosti jasné doklady, jaká příkora činí brněnská radnice českému školství v Brně.

„Organizační komise, skládající se z 5 členů, tou dobou měla po ruce na 40 obětavých pracovníků a pracovnic a byla všude radou a skutkem pohotově, zvláště dobře osvědčily se informační kanceláře na Winterhollerově náměstí a Městanské ulici. Před zápisem pořádány byly velmi četně navštívené čtyry důvěrné schůze, v nichž podány námi lidem samým patričně informace, dále 8 veřejných schůzí, které však nepotkaly se se žádoucím výsledkem. V době zápisu spojila se komise naše se VI. odborem, s ctěn. pěstounkami, s Národní radou a s národním dělnictvem, kteří dali nám k dispozici na 20 vskutku činných členů. Rovněž novinami, letáky a hlavně osobně bylo působeno na české rodiče, aby dbali svých národních povinností; přes 200 jsme obešli a většina z nich propůjčila své podpisy na protesty proti bezpráví brněnské radnice. Získané informace a materiál — musili jsme totiž pro lepší jistotu zadržeti přes 100 vysvědčení od dítek, které nechtěli na tu neb onu školu přijati — odevzdán zástupcům brněnské Matice, aby s ním patričně dle svého uznání naložili.

Za sněmování dne 27. září svolána byla do Sokolovny Besedního domu veřejná schůze lidu za předsednictví místostarosty p. J. Máši, již se účastnili poslancové všech stran a na níž mimo p. Knejzlika a dra. Bulína promluvili tito pp. poslancové: Novák, Perek, Hruban. Ač jsme kromě toho udali v novinách všechny německé agitatory, ač jsme kaceřovali v nich bezohledně naše lidi, nedbající svých povinností, a ač akce školská jak po stránce fysické, tak po stránce finanční — 120 K 20 h vyžádala si, jak vidíte, značných obětí — přec, přes veškeré naše protesty

otázka školská, v níž dobrou radou byl nám po ruce též dp. P. Vlas — pro nás byla nepříznivě vyřízena.

Bedlivá pozornost věnována byla též mateřským školám, zvláště na St. Brně. Jednak členové ústř. výboru, jednak odborů účastnili se výletu mateřské školky na Videňce, Městanské a Sirotčí ulici, na Cejlu a III. odboru Národní jednoty v Nových Černovicích, dále radovánek mateřských školek na Videňce, Městanské, Pekařské, Schmerlingově ulici, Frant. Josefa třídě, na Josefově a j. Na pomůcky daroval odbor mateřské školce na Videňce 30 K, na Městanské ulici 25 K a na Pekařské ulici 20 K; celkem vydáno na akci školskou 195 K 20 h.

Kromě toho účastnili se členové naši též různých jiných schůzí, týkajících se školství, jako na př. nár. dělnictva, II. odboru Národní jednoty a j.“

Z okolních odborů při zápisu účastnily se Maloměřice, Husovice a Královo Pole. Odbor Husovický zaznamenává dva úspěchy: zřízení dívčí městanské školy a převzetí mateřské školky do správy obecní. Odbor v Králově Poli rozhodil při zápise do škol přes 2000 letáků a brožur o výchově v jazyku mateřském; taktéž učinil odbor v Žabovřeskách, kde část nové školy již zřízena.

V okrese dačickém při hranici moravské a na pomezí českého živilu leží skutečně české, avšak pod německou obecní vládou úpící chudé vesnice Horní a Dolní Radíkov a osada Nový Svět s něm. jednotřídní školou v Dol. Radíkově. Po 8 let vede se tu úporný boj o zřízení české jednotřídky v Dol. Radíkově. K účelu tomu uspořádány sbírky matičními odbory dačickým a telečským, kteréž až dosud vynesly 2392 K, k čemuž nejvíce přispěly města Dačice a Telč (přes 1500 K). Sbírek účastnily se velmi činně odbory N. j. v Dačicích, v Telči, V. Lhotě, D. Němčicích, Lesonicích.

Čeho nutno si povšimnouti, jest hojné podělování školních dětí potřebným i pamlsky.

Na nadílku a mateřským školám věnovaly tyto odbory:	
II. Nová ul. a okolí šaty, boty a p. obnosem	461.86 K
III. Křenová a okolí podarovala přes 100 dítek mater. školy v N. Černovicích	248.— „
IV. Staré Brno výnos ze zábavy obnosem	75.— „
V. Zábrdovice a okolí podělil 11 hochů a 1 děvče	120.— „
VI. Josefov a okolí 7 hochů a 3 děvčata úplné obleky	66.— „
VII. Giskrova ulice a okolí mateřským školám	60.— „
VIII. Cejl a okolí mateřským školám	25.— „
Na nadílku neb podporu místní škole věnovaly odbory: Královo Pole podělilo 250 dětí, 200 dětí po celou zimu stra- vováno	2000.— K
Žabovřesky podělily 70 dítek	200.— „

Bilovice pro chudé záky	20.— K
Bohumělice	12.— „
Tasov	10.— „
Telč dámský chudým studujícím	20.— „
Třebíč věnoval krejcarovému spolku	40.— „
Celkem přes 3150 K.	

V to nejsou započteny přímé dary Ústřední Matici Školské, které též nečiní obnos malý

VIII. odbor Matici brněnské	200 23 K
Tvořihráz	10.— „
Velké Meziříčí mužský (Maticím)	400.— „
Bilovice	30.— „
Komenský ve Vídni na podporu českého školství, odbor	
Bilovice	10.— „
Vomice	5.— „

Celkem tedy asi 655 kor. Přičteme-li nadílku a podporu školám, 3150 K.

Tedy celkem věnovala Národní jednota pro jihozápadní Moravu v období 1904/05 na účely školské (včetně výdaje na Světlu a vydání III. odboru) přes 67.112.— K

1905—1906.

Národní jednota pro jihozápadní Moravu, jsouc si dobře toho vědoma, že nejdůležitější poslání na poli národním a osvětovém plní školství národní, rozvinula ve školství horlivou akci na všech stranách rozsáhlého území, jež už nyní namnoze korunována zdárným úspěchem.

A tu na prvním místě chválu zasluhuje dámský odbor Národní jednoty pro jihozápadní Moravu ve Velkém Meziříčí, jenž v letech minulých za svou činnost vyznamenán byl od Národní jednoty pro jihozápadní Moravu diplomem čestného uznání; vykazuje za letošší rok ve své školské práci nové úspěchy. Školy „Světla“ rozšířeny jsou o dva nové pracovní odbory. Dne 15. února otevřena byla pod vlajkou dámského odboru Národní jednoty ve Velkém Meziříčí osmiměsíční selská škola hospodyňská a vedle ní samostatná osmiměsíční ženská škola zahradnická. Organizace obou nových škol svěřena je práci manželů Pičmanových. Mluví o potřebě a užitečnosti selské školy hospodyňské není věru třeba. Že měli jsme na celé Moravě doposud jen jednu hospodyňskou školu, totiž onu zemskou v Kroměříži, je to smutný úkaz nepochopení potřeb stavu rolnického.

Německo a Dánsko mají takových škol počet veliký. I v Čechách jest jich již šest. Ovšem selská škola hospodyňská v Meziříčí jest zařízena, ale nyní se musí hledati a buditi u našeho zemědělstva pro užitečnost takové školy pochopení, a to bude věc daleko těžší, nežli všecky trudy spojené se založením té školy.

Organisátoři selské hospodyňské školy chtějí theorii ve vyučování obmeziti na míru co nejmenší a přimknouti ji těsně k hospodyňským pracím samým. Žákyně se mají zúšlechťovati, zdokonalovati, ale nesmějí spanštěti. Tyto dny prolétla novinami zpráva, že hospodyňskou školu selskou s takovým praktickým směrem vláda v Sasku zařizuje na své útraty.

Co se týče zahradnické ženské školy, jsou organisátoři přesvědčeni, že tato škola, první svého druhu v Rakousku, bude pro povznesení zelinářství a pěstování ovoce velice dobře účinkovati a že v brzku takových škol založeno bude více. Netajíme se naději, že vedle těch žen, které se v ní budou učiti pro vlastní malé obchodní zahradnictví, uvítáme do zahrad školních značný počet dívek z rodin zámožných, které sem přijdou hledat zdraví v práci zahradní, na jasném slunci, v čistém vzduchu a při stravě velice dobré, při níž zelenina a ovoce budou převládati. Selská škola a zahradnická škola mají 36 měr pozemků na svahu s jižním sluncem. Ten kousek půdy může jednou býti pramenem krásných příjmů ústavu „Světla“ a pramenem zdraví pro chovanky. Dříve založené školy a pensionát „Světla“ zdárně a zdravě se vyvinují a přemáhají šťastně krise a obtíže, jakých žádný mladý ústav ušetřen nebývá.

Ze stávajících škol jde svému rozkvětu vstříc také kuchařská škola. Vedle učitelky účinkuje na této škole velectěná paní ředitelová Svobodová, která obětavě ujala se řízení. Rozumí se, že bohaté její zkušenosti a její obětavost jsou způsobily tuto školu vysoce povznést.

Dámský odbor Národní jednoty již čtyři roky každou zimu dává 80 chudým školním dětem v poledne polévku a zákusky. Letos péči o to převzaly: pí. radová Šimečková, řed. Káralová, řed. Svobodová a prof. Myslivcová a účastnily se této akce slečny učitelky veřejných škol a dámy z města.

Ústav jest umístěn v sedmi domech a platí nájmu ročně skoro 5000 K. Školy jsou passivní, pensionát aktivní. Výdaj na školy činí nyní ročně 20.000 K a celkový obrat dosáhne letos 100.000 K.

K odboru tomuto důstojně druží se III. odbor Národní jednoty pro jhz. Moravu v Brně, jenž za účinné podpory dámského kroužku vydržuje už desátý rok materskou školu v Nov. Černovicích. Kromě toho konal šetření školou povinných dětí v Nov. Černovicích a zřídí letoším rokem trojtřídku tamtéž za přispění Ústřední Matice školské. Provedl před zápisem do škol též soupis dětí ve svém obvodu v Brně. XI. odbor Národní jednoty pracuje pilně na zřízení materské školky v Komárově.

Příčiněním ústředního výboru odevzdáno Národní Radou 200 K dívčí pokračovací průmyslové škole při ústavě učitelském v Brně.

Před zápisem do škol uspořádal ústřední výbor na 30 schůzi o mateřských školách, na nichž propagoval zásadu nesmrtelného paedagoga J. A. Komenského a informoval se o rodičích českých, kteří by zamýšleli neb nuceni byli od svých chlebozárců dáti své děti do škol německých, načež učinil patričné kroky k zamezení podobných nepřístojností.

O prázdninách ještě provedl Sbor důvěrníků a zároveň jednotlivé odbory v Brně soupis českých dítek v Brně, zřídil o zápise informační kanceláře na vhodných místech a se značnými fyzickými a finančními obětmi přičinili se zároveň s Maticí Brněnskou a Nár. Radou o zdar zápisu do českých škol. Přes veskerou násilnou agitaci radnice brněnské činí přírůstek dítek na školách českých přes 100 dítek více než roku minulého. Výdaje odborů s akci školskou o zápisu do škol v obnosu 846 K 05 h zvětšují se značně tím, že chudým českým rodičům přislíbeno bylo, že děti jejich budou zrovna tak o nadílce vánoční podělení jako ve školách německých, čímž, přičteme-li výdaje brněnských odborů na mikulášské a vánoční nadílky v ceně 1192 K 96 h a vydržování mateřské školky III. odb. Nár. jednoty v Brně v Nových Černovicích v obnosu 1668 K 27 h, stojí odbory brněnské akce školské roku letošního 3707 K 28 h.

Nové školské zákony přinesly nám zklamání. Nekladou záruky, že dostaneme skutečně českých školních rad, ani že české děti nebudou pro příště přijímány do škol německých, třeba účel ten nové zákony sledují.

Kromě toho těžiště germanisace posunulo se na mateřské školky, čímž dosavadní práce naše se ztěžuje, ježto musíme děti už od kolébky rváti našim nepřátelům z náručí. Dosah námahy s tím spojené chápe jen ten, kdo prodělal sám dřívější zápisy do škol.

Před zápisem do škol pořádal též odbor husovický 12 důvěrných schůzí, na nichž poučován byl lid o důležitosti výchovy na základě jazyka mateřského.

Na popud odboru židlochovického podalo všech 33 českých obcí v tamějším okresu petici na zemský sněm o zřízení chlapecké měšťanské školy v Židlochovicích.

Odbor v Mor. Krumlově stará se o zřízení důstojné obecné (a ne „kurníku“) a hospodářské školy (po dva roky už marně).

Že i jiné odbory staraly se též o rozkvět českého školství v různých místech, tomu nasvědčují připojená dole data, pokud je bylo možno vyjmouti ze zasláných zpráv odborů:

Losy Brněnské Matice rozprodaly odbory v Bítově, Kozla-
nech a Telči (30 K). Vomice uspořádaly slavnost vánočního stromku.

Na účely školské věnováno:

Batelov, chudé mládeži	20 K — h,
Bilovice, Matici Brněnské	10 K — h,
Bítov, Mikulášská slavnost	180 K — h,
Bohumělice, Útulně ženské	5 K — h,
Bohumělice, místní škole	4 K — h,
Brno II., akce školská	20 K — h,
„ III., „ „	284 K 18 h,
„ IV., „ „	20 K — h,
„ V., „ „	120 K — h,
„ VI., „ „	201 K — h,
„ VIII., „ „	23 K 07 h,
„ IX., „ „	20 K 30 h,
Sbor důvěrníků, akce školská	70 K — h,
Ústřední výbor, akce školská	87 K 50 h,
Brno II., vánoční nadílku	323 K 64 h,
„ III., „ „	248 K 16 h,
„ V., „ „	94 K 80 h,
„ VI., „ „	135 K — h,
„ IX., „ „	129 K — h,
„ XI., „ „	130 K — h,
„ XIII., „ „	6 K — h,
Brno III., na vydržování mateřské školky	1668 K 27 h,
Dobelice, vánoční nadílku	20 K — h,
Husovice, českým školám	144 K — h,
Jundrov, Brněnské Matici	10 K — h,
Kravsko, Ústřední Matici Školské	31 K 55 h,
Mramotice, Ústřední Matici Školské	10 K — h,
Němčice Dolní, Ústřední Matici Školské	50 K — h,
Pole Královo, na ošacení a stravu	1337 K 53 h,
Telč (dámský), škole v Dolním Radíkově	70 K — h,
Telč (dámský), Ústřední Matici Školské	50 K — h,
Telč (dámský), chudým studujícím	30 K — h,
Tišnov, učitelskému spolku Budeč	30 K — h,
Tvorihráz	50 K — h,
Vomice, Komenskému ve Vídni	5 K 38 h,
Žabovřesky (dámský), vánoční podílku	250 K — h,
Žebětín, vánoční podílku	23 K — h,
Žebětín, školní pomůcky	50 K — h,

Celkem věnovala Národní jednota pro jhz. Moravu v období 1905/6 na účely školské (včetně výdaje na Světlou a vydání III. odboru v Brně) přes 60.000 K.

b) Přednášky.

1886—1887.

Jednak za organizačním účelem, jednak aby známost o snahách a cílech jednoty co nejvíce se rozšířila, účastnili se členové ústředního výboru ustavujících valných hromad, k nimž na mnohých místech připojili se členové výboru místního odboru v Telči, jakož i členové jednoty vůbec. Tímto způsobem vznikly na mnohých místech velmi účinné národní schůze, celkem pak řada přednášek, jejichž vlastenecká tendence co nejlépe působila. Tak uspořádáno bylo 16 přednášek „O významu Národní jednoty pro jz. Moravu“.

Na popud ústředního výboru téměř ve všech odborech konány skutečně různé přednášky. Zejména vyzval ústřední výbor všechny odbory, aby na památku šlechtného a vzácného vlastimila Karla z Žerotína seznámily svoje členstvo se životem a působením národního šlechtice tohoto, a tak konány v kraji našem velmi četné oslavy nezapomenutelného tohoto velikána.

Ústřední výbor uznávaje potřebu hlavně přednášek hospodářských, obrátil se na zemský výbor, aby polní kazatelé mohli na útraty zeměské též při schůzích Nár. jednoty přednáseti, avšak zemský výbor nevyhověl té žádosti, an nemá pro to žádného fondu. Ústřední výbor obrátil se pak s toutéž žádostí na c. k. moravskou hospodářskou společnost.

1887—1888.

Ku pořádání přednášek ústřední výbor místní odbory stále vybízel, kteréhožto vybízení odbory ochotně uposlechly. Zejména pak vyzval ústřední výbor odbory, aby slavily stoletou památku narozenin slavného učence českého J. E. ryt. Purkyně, což odbory také učinily. Celkem uspořádány byly v tomto období 103 přednášky.

1888—1891.

I v tomto období snažil se ústřední výbor s odbory vyvinouti co největší činnost, leč špatné finance a nedostatek obětavých řečníků nedopustily jemu dostoupiti té výše, jak si přál. Ze zachovalých kusých zpráv nemožno podati statistiku tou dobou konaných přednášek.

1891—1892.

Ústřední výbor i po této stránce snažil se vyvinouti zdárnou činnost. Hlavní pak zmínky zasluhuje tu JUC. Jar. Tůna, jenž uspořádal řadu přednášek o národopisné výstavě v Praze a o účelu naší jednoty.

1897—1898.

Na podnět pana dra. Pluhaře rozslány všem odborům jednoty dotazníky o přednáškách, počtu místních přednášeců, družích přednášek atd., leč odpovědělo na ně pouze 9 odborů (většinou z Telče založené); některé odbory dokonce poslaly dotazník zpět s poznámkou „Nepřijímá se.“ Po p. dru. Pluhařovi čestná vzpomínka budiž věnována p. inženýru Jos. Borovému, jenž uspořádal cyklus populárních přednášek elektrotechnických, které se těšily živému účastenství dělnictva.

1898—1899.

Jako jiná léta i tentokrátě přičiněním dr. Pluhaře uspořádána řada přednášek (přes 50) a hlavně cyklus přednášek o Palackém.

1899—1900.

V oboru přednáškovém vykonán byl velice zasloužilý kus práce, neboť vykonáno bylo 168 přednášek ve všech možných směrech.

1900—1901.

Pořádání přednášek stouplo o něco proti loňsku. Jest litovati, že páni professoři ústavů středních tak malou měrou přednášejí, ač by oni z bohatých fondů svých vědomostí značně mohli přispívati k duševnímu povznesení v okolí svých ústavů, jako se dalo na počátku trvání Národní jednoty kol Telče. Dnes jest tam i jinde mrtvý klid. Na tomto místě uvésti dlužno malé jubileum horlivého pracovníka národního pana MUDra. F. V. Bohdana v Ivanovicích u Vyškova, jehož zásluhou zřízen odbor v Mor. Málkovicích. Pan doktor konal totiž 11. listopadu m. r. v Orlovicích svou stou přednášku. Z nichž 23 v odborech naší Národní jednoty, 61 v království Českém. Takoví pracovníci z království jsou nám na Moravě velevítání!

Pořádání přednášek stouplo dosti vysoko. V období 1899—1900 bylo pořádáno 184 přednášek, v období 1900—1901 197 přednášek a v období 1901—1902 291 přednášek. V 58 odborech bylo pořádáno z tohoto počtu 236, z ústředního výboru mimo odbory konáno bylo 45, a to: MUDr. Fr. Veselý z Brna 6 (Hodonín, Husovice, Kroměříž, Luhačovice, Praha, Král. Pole), Bedřich Kancný z Brna 4 (Lipovec, Dačice, Blansko, Jemnice — vesměs v hospodářských spolcích), Jan Máša z Brna 7 (Dačice, Brno, Kyjov, Nové Město, Lhota Hroznová, Třebíč — ve spolcích hospodářských a záloženských), Leop. Šindelář z Brna 2 (Juliánov v Hospodářské Jednotě, Vomice), Ant. Večer z Vel. Meziříčí 1 (Křížanov v „Sokole“), Al. Kalík z Brna 3 (Tuřany, Žabovřesky,

Král. Pole), Jar. Vasica 2 (Bystrc, Hajčín), Jan Svozil 1 (Slatina), Josef Nevim 10 (Nová Říše, Studená, Líšeň 2, Ivanovice, Kojetín, Král. Pole, Blansko, Želetice, Brno), JUDr. Vil. Veleba 8 (Kuchařovice, Vyzovice 3, Znojmo 3, Pavlice).

Themata přednášek byla nejrůznější, časová i historická, národohospodářská i vzdělávací. Poslední dobou pěstovány byly též přednášky s rozhovorem. Ústřední výbor zakoupil skioptikon, a při ukazování obrázků tímto přístrojem konány rovněž poučné přednášky. Stalo se tak desetkrát za laskavé ochoty pp. Culíka a Sýkory, čímž dostoupeno zmíněné výše 291 přednášek. Číslice tato mluví zřetelně, že v odboru přednáškovém vykonán byl velice zasloužilý kus práce, obzvláště na poli národohospodářském, neboť většina přednášek vztahuje se právě k této působnosti.

1903—1904.

Na poli přednáškovém učiněn letos ještě větší pokrok. V žádném z uplynulých let činnost Nár. jednoty naší nebyl uspořádán tak velký počet přednášek jako tentokrát. Nár. jednota naše byla si toho plně vědoma, že vedle výchovy školské nutno vždy mít na mysli i výchovu dospělých, jednak za účelem rozšíření a prohloubení duševního vzdělání, jednak za účelem posilňování národního uvědomění našeho lidu. Přednášky tyto byly rázu populárního ze všech oborů lidského vědění, časové historické, vzdělávací, hospodářské a pod.

Mnohé odbory věnovaly výchovatskému úkolu přednášek hojnou pozornost a uspořádaly větší cykly přednáškové. Tak odbor telečský měl přednáškový cyklus o 15 přednáškách, tišnovský o 8mi, krumlovský a meziříčský o 7mi, třebičský a žďárský po 5ti.

Velký rozruch způsobilo pořádání hromadných přednášek, které uspořádal ústřední výbor a získal jimi mnohé příznivce a pracovníky na poli Nár. jednoty. První hromadné přednášky konány byly 30. listopadu 1902 v počtu 33 jen na Brněnsku, způsobily však, že došlo nás po nich tolik žádostí o nové pořádání přednášek, že ústředním výborem ve dnech 18. a 25. ledna pořádáno bylo 118 schůzí se 135 přednáškami a celkovou účastí asi 15.000 osob. Nejlépe obstaráno bylo Brněnsko (33 schůzí), dále Telečsko (15), Budějovicko (10), Meziříčsko, Krumlovsko, Tišnovsko, Vyškovsko, Židlochovicko (7), Ivančicko (5) atd.

Větší počet poučných přednášek pořádal odbor bitovský (12), brněnský pro I. okres (6), pro II. okres (8), pro III. okres (13), dačický (9), husovický (6), kdousovský (6), kravský (6), krumlovský (13), novorišský (6), tišnovský (12), třebešický (7), žďárský (17).

K tomu přičísti dlužno poučné přednášky se skioptikonem, které laskavě obstarali p. Culík a p. Sýkora z brněnského odboru

pro I. okres s počtem 9 a gramofonem, který ochotně vzal si na starost p. Barvič, počtem 6.

Uhrnem bylo v tomto správním roce pořádáno ústředním výborem 223 přednášek, vyvrcholil tudíž v tomto správním období počet přednášek v čísle 559, tedy o 268 přednášek více než roku předešlého. Z přednášek bylo 356 vzdělávacích a hospodářských 203.

Záslužného podniku ujal se odbor bačkovický, brněnský pro III. okres, dačický a kloboucký zavedením čítacích večírků a besídek, v nichž vedle poučné a vzdělávací stránky pečováno o zábavu i čísly hudebními a recitačními.

1904—1905.

Je-li pravdou tvrzení, že přednáškami a rozpravami o důležitých otázkách mocně působí se na duševní rozvoj člověka — a o tom přec nelze pochybovati — pak nutno uznati, že Národní jednota pro jhz. Moravu i v tomto roce přispěla opět skvělou hřívnou ku všeobecnému i odbornému vzdělání našeho lidu.

Při tom neméně závažným momentem jest, že opět rozprouděn byl čilý zájem pro přednášky odborné a hlavně pro přednášky hospodářské. Přednášky tyto přispívají k tomu, že lid náš snaží se opravdově o zlepšení svého postavení a o vymaňtí sebe z rukou nesevdomitých vyděračů a různých spekulantů. V tom spočívá náš budoucí blahobyt a hospodářská samostatnost celého národa.

Jak loni tak i letos pořádány byly ústředním výborem hromadné přednášky na Brněnsku, Budějovicku, Ivančicku, Meziříčsku, Krumlovsku, Telečsku, Tišnovsku, Vyškovsku, Židlochovicku, Hustopečsku, Dačicku, Krumlovsku, Třebičsku a Znojemsku. Za příkladem tímto uspořádaly též mužské odbory ve Velkém Meziříčí, Tišnově, Telči, Žďáře a j. též hromadné přednášky ve svém kraji.

Přednášek v jednotě naší pořádáno bylo 560 a bylo z nich 47 historických, 157 vzdělávacích, 61 zdravotních, 69 organizačních a 226 hospodářských.

1905—1906.

Vedle výchovy školské nutno vždy na mysli míti i výchovu dospělých, zejména těch, kdož škole odrostli, pečovati o rozšíření jich obzoru duševního, v srdcích jejich vznítiti vědomí české, získávati netečné i lhostejné a posilovati uvědomělé. Toť — vedle četby — úkolem slova mluveného přednášek.

Uhrnem bylo v odborech našich v uplynulém správním roce pořádáno 585 přednášek, v kterýž počet však letos nezařaděny všechny přednášky, konané členy ústředního výboru za účelem šíření poznání našich menšin i významu práce menšinové.

Mnohé odbory věnovaly výchovatelenskému úkolu přednášek značnou pozornost a pořádaly cykly přednáškové, zaujímající populární přednášky ze všech oborů věd, pro lid náš důležitých. Sluší tu předem jmenovati odbor husovický, jenž pořádal extenze české techniky, batelovský, který společně s Pošumavskou jednotou pořádal extenze středoškolské, vomický kursy vzdělávací, bitovský malířský kurs, který řídil akademický malíř R. Havelka a prof. Frant. Zvěřina, milonický kurs pro malbu na skle pro chasu a j.

Hromadné přednášky s heslem „Svůj k svému“ pořádány byly ústředním výborem v okolí Brna, které byly četně navštíveny a potkaly se s výsledkem.

Velký počet přednášek (přes 100) uspořádal v poměrně krátkém čase mladický odbor v Novém Městě. Celková návštěva přednášek byla 7648, maximum návštěvy 350, minimum padesát.

Značný počet přednášek uspořádaly též odbory: v M. Budějovicích (11), v Kloboucích (26), v Koryčanech (14), v M. Krumlově (14), ve Velkém Meziříčí (55), Telči, mužský (14), v Židlochovicích (25).

c) Knihovny.

1886—1887.

Ústřední výbor uznává, že jedním z nejsilnějších pilířů, na nichž spočívá celá budova Národní jednoty naší, je činnost knihovní, zvolil si už ve druhé schůzi knihovní odbor, jemuž připadla péče o zřizování knihoven, zejména v místech s obyvatelstvem málo jen uvědoměným a v místech neprávě národa českého ohrožených. Odbor knihovní tvořili pp.: Hrubý, Babor, prof. Smyčka, prof. Žanta, prof. Beringer, Ctibor Bloudek, L. Tomas a Emil Šolc.

První činnost svou zahájil odbor svoláním ke všem přátelům lidu českého s prosbou o příspěví nějakými knihami Národní jednotě. Prosbu ta neminula se cílem, neboť darováno bylo jednotě 439 svazků, koupeno 91 svazků, úhrnem 530 svazků, v ceně 379.19 zl.

Knihovní odbor má větší částku knih pohromadě, oznámil konkurs na zřízení několika knihoven. Žádali však toliko Remeslnický spolek v Jihlavě, jemuž propůjčena knihovna o 100 svazcích a obec Otejkovice, kamž zasláno 50 svazků. Místnímu odboru ve Znojmě dáno 100 a ve Studené 50 svazků. Úhrnem tedy propůjčeno 300 svazků 4 knihovnám a usneseno doplniti knihovny v Batelově a Lukách, a zaříditi knihovnu v Bilkově.

Aby usnesení toto co nejdříve se uskutečnilo, vydal knihovní odbor v měsíci únoru opětně svolání o podporování Národní jednoty knihami.

Knihovny, jež v obvodu působisté jednoty spolkem „Sazavanem“ již dříve zřízeny byly, odevzdány v místech, kde již odbory místní jsou, tímto na žádost ústředního výboru rovněž jednotě naší, která spravovala tak ku konci prvního roku svého trvání 14 knihoven.

1887—1888.

Knihovní odbor Národní jednoty pro jihozápadní Moravu pečoval i v roce uplynulém o zřizování knihoven v místech s obyvatelstvem málo uvědoměným a v místech ohrožených, a rozmnožil počet knihoven během roky zmíněného o šest, zřídil knihovny v Lukách, Přibyslavicích, Bilkově, Krasonicích, ve V. Lhotě a Želetavě, všudy o 50 svazcích. Mimo to přičinil se o to, aby ještě během května letošního roku propůjčeny byly knihovny o 50 svazcích místním odborům v Budči, Batelově, Doupi, Jevišovicích, Kdousově a Třebelovicích a knihovna o 20 svazcích aby zřízena byla v Lomech. K darovaným knihám, v nichž obsaženo 133 spisů v ceně 71.46 zl. přikoupeno ještě knih 271 v ceně 126.14 zl. Měla tedy v druhém roce Národní jednoty úhrnem 934 spisů v ceně 626.83 zl. ve svých knihovnách.

Přehled knihoven, založ. ústř. výborem

Číslo	Jméno	Spravuje odbor	Čítá	
			svazků	spisů
1	Jihlava	Jihlava	100	89
2	Otejkovice	Jemnice	50	45
3	Znojmo	Znojmo	100	90
4	Vel. Lhota	V. Lhota	50	48
5	Luka	Luka	50	42
6	Přibyslavice	Přibyslavice	50	46
7	Bilkov	Dačice	50	48
8	Krasnice	Krasnice	50	44
9	Studená	Studená	50	47
10	Želetava	Želetava	50	48
			600	547

Knihovny měly tyto odbory:

Batelov	o 50 svazcích
Budeč	50 "
Doupe	50 "
Jevišovice	50 "
Kdousov	50 "
Krasnice	50 "

V. Lhota	o	50	svazcích
Lomy	"	50	"
Luka	"	50	"
Přibyslavice	"	50	"
Puklice	"	50	"
Studená	"	50	"
Třebechovice	"	100	"
Znojmo	"	50	"
Želetava	"	50	"

1888—1891.

Odbor knihovní hleděl opatřiti co nejvíce knih, aby z nich sestavit mohl nové knihovny, a stávající již knihovny doplniti a také zásobovati obce, hlavně německým ohrožené, časopisy. Na knihách sešlo se dosti darů, takže bylo lze sestaviti 4 nové knihovny, některé doplniti a ještě zbylo něco knih pro dobu příští. V poslední době vyšel z odboru tohoto návrh na zřízení velké české lidové knihovny v Brně, jejíž potřeba byla již dlouho ohledem na národní probuzení a uvědomění v nejšířších vrstvách českých počítována. Odbor tento svolal dvě schůze v té příčině a rozšířil se v širší výbor.

Většími dary na knihách přispěli pp. Barvič, knihkupec, dr. J. Sovadina, advokát, vydavatel „Osvěty“ Vlček, jednatel V. Hübner, nakladatel F. Kubeš v Třebíči, sl. vydavatelstvo „Zahradnických Listů“, slav. vydavatelstva „České Práce“ a „Mor. Včely“ a j. v.

1891—1892.

Plně věrně úkol naň vznesený, otevřel slavnostně ústřední výbor dne 8. prosince 1891 o půl 3. hod. odpoledne ve velkém sále Besedního domu veřejnou knihovnu o 2000 svazcích pro lid, již věnoval až do roku 1900, kdy převzata byla do správy I. odboru Národní jednoty, velikou péčí. Tato veřejná knihovna založena byla Národní jednotou a Vesnou, která měla ve zmíněném počtu 1200 svazků, jež však si samostatně spravovali členové Vesny. Hlavní zásluha o to, že dílo toto tak záhy a zdárně bylo provedeno, připadá panu prof. Vávrovi, nynějšímu řediteli státního gymnasia v Přerově, jenž jsa v ní knihovníkem po 8 let, získal si o knihovnu tuto zásluh nevšedních.

1892—1894.

Ústřední výbor zároveň se spolkem Vesnou věnoval největší pozornost veřejné knihovně v Brně, aby lidu poskytnuta byla co

nejlepší četba. Jest to také jediná činnost, kterou se hlavně zásluhou prof. Vávry ústr. výbor tehdejší honositi může.

1894—1895

Na tomto poli pracoval hlavně akademický odbor.

Mimo značné řady přednášek, v seznamu uvedených, zřídil čítárnu studentskou, převzal pořádání Mikulášské zábavy, reprezentativního to podniku Moravanů v Praze, ujal se podniku založení při pražské universitní knihovně postrádajících dosud spisů, jednajících o Moravě: „Moravské oddělení“, pracoval s jinými o zřízení Lidových knihoven, kteréž chtělo věnovati české studentstvo českému dělnictvu v „uzavřeném území“ a pořádal množství výletů, vycházek a večírků, jak zábavných, tak poučných.

Knihovna založena toliko jedna v Husovicích, z knih darovaných feriálním klubem akademiků brněnských, spolkem českých akademiků Židů a Národní jednotou. Byla velmi cenná a čítala 529 svazků. Při slavnosti odevzdání 29. června 1894 přednášel pan prof. Vinc. Vávra o české knize, a MUDr. Veselý o účelu Národní jednoty. Návštěva schůze slavnostní byla velmi četná a stoupala po užívání knihovny, spravované odborem Národní jednoty v Husovicích každým dnem.

1895—1896.

Vzhledem ke knihovně odboru ústředního v Brně směle se může říci, že vykonávala největší část vlastenecké práce jednoty. Pojem o tom učiníme si také, když přečteme „zprávu o činnosti veřejné knihovny pro lid v Brně“ svazečku toho, pocházejícího s péra p. prof. Vinc. Vávry. Jako knihovna byla jádrem činnosti jednoty považována, tak byl p. prof. Vávra organizační její silou. Nejen ve příčině vzorné soustavy bibliotekární a evidence půjčovací, nýbrž i v nákupu nových svazků, jakož i organizace výpomocí, postavil pan prof. Vávra knihovnu na základ solidní. V tomto odboru zaznamenati též druhý úspěch. Jest to zřízení veřejné knihovny pro lid na St. Brně, kteráž 17. listopadu byla veřejně odevzdána. Knihovnu tuto odevzdal veřejnosti předseda IV. odboru dp. Frant. Sal. Bařina povznášejícím oslovením.

1896—1897.

Ve schůzi dne 11. května 1896 navrhl p. JUC. Jar. Tuna zakládání knihoven v obcích na náklad obecní a zavedení akce v tomto směru. Návrh tento vzat k vědomosti a usneseno v tom směru učiniti příslušné kroky.

Ve schůzi dne 11. ledna oznámil knihovnik p. prof. Vávra, že Františkovo Museum darovalo Národní jednotě 255 svazků knih, začez díky vysloveny byly.

Cyrillo-Methodějská záložna v Brně věnovala na knihovnu 200 zl., kterýž velký dar neobmezeného uznání došel.

Celkem půjčeno knih v uplynulém kalendářním roce 10.623, za posledních 5 let 43.153 knih.

1897—1898.

Knihovna založena byla v tomto období toliko jedna, a to v Žebětíně hlavně péčí a podporou dra. Veselého.

Jako minulá léta, tak i v tomto správním roce velmi utěšeně zkvétala veřejná knihovna v Brně přičiněním Nár. jednoty a Vesny.

1898—1899.

Založena přičiněním dra Veselého Palackého knihovna v Šaraticích.

1899—1900.

Veřejná knihovna, která zdárně byla vedena od 8. listopadu 1891 Vesnou a Národní jednotou, předána byla ústředním výborem do správy I. odboru v Brně a spolek Vesna zařídil si svoji veřejnou knihovnu a čítárnu. Oba dva spolky šly i nadále jako přátelé, svorní základní myšlenky: sloužit lidu knihou.

Ústředním výborem v tomto období zařízeno bylo 11 knihoven a to ve Velké Lhotě u Dačic, v Miroslavi, v Mor. Krumlově (2), ve Žďáře, v Chrlcích, v Mor. Budějovicích (2), ve Tvořihrázi, v Žeroticích a ve vojenském vězení na Špilberku.

1900—1901.

Činnost knihovni jevila se letos toliko rozesláním knihoven Palackého, které počtem 100 r. 1898 p. Joža Barvič, knihkupec v Brně, komitétu pro oslavu Palackého v Brně daroval. Bylo jich rozesláno 90 a zbývá jich tudíž ještě 10. Poděleny byly dle vůle dárce předně obce na Valašsku a toliko menší část poslána na západ Moravy. Veřejná knihovna pro lid v Brně odevzdána ve správu odboru pro I. okres brněnský.

1901—1902.

Činnost knihovni jevila se zakládáním knihoven stálých a přenosných. Pokud ze zaslaných zpráv zjistiti bylo možno, bylo

v odborech 43 knihoven o 10.471 svazcích. Případá tudíž průměrem na jednotlivou knihovnu 247 svazků. Počet tento překročuje knihovna v:

1. Brně I.	3989 svazků
2. Brně IV.	1209 "
3. Telci	1151 "
4. Kloboukách	610 "
5. Husovicích	440 "
6. Kdousově	355 "
7. Brně III.	300 "

Přenosné knihovny zřídily odbory:

1. Byteš Vel.	2
2. Krumlov	3
3. Meziríčí Velké	7
4. Žďár	5
5. Brno I.	3
6. Akademický odbor	2
Celkem	22

přenosných knihoven.

1902 1903.

Vedle výchovy školské a přednáškové bedlivě bylo přihlíženo též k činnosti knihovni, ku práci to sice drobné, tiché, ale vydatné. Rok minulý podává svědectví, že zájem pro českou knihu a četbu mezi členstvem Jednoty víc a více se síří. Důkazem toho jsou četné žádosti, které docházejí Ústřednímu výboru o založení, vyměnění neb doplnění knihoven. A Ústřední výbor, věda, že dobrá kniha má veliký vliv na každého a veden jsa snahou šířiti vzdělanost mezi lidem, vyhovoval, kde mu bylo možno; hlavně přihlížel k tomu, aby byly zakládány knihovny v ohroženém území, kde plní dvojnásobný úkol.

Až dosud vypraveny byly knihovny pro Nové Černovice o 100 svazcích, pro Brno-Zábrdovice o 50 svaz., povoleny knihy dále pro Bohumělice a Jamné, výměna knihoven pro Jundrov a Olbramkostel. Prostřednictvím Žďárského odboru zakoupeno bylo výhodně za 200 K knih na zřízení knihoven venkovských.

Kromě ústředního výboru i mnohé odbory samostatně vypravily přenosné knihovny do ohrožených míst jako akademický 3, brněnský pro I. okres 3, bytešský 2 po 30 sv. (v Osové Bytyšce a Radoškově), dačický 2 o 50 sv. (v Č. Olešné a Chlumci), krumlovský 5 (v Budkovicích, Jezeřanech, Křtěnicích, Raksicích a Žbánicích), velkomeziříčský 9 (1. Měřín 60, 2. Jablůnov 86, 3. na Budějovicu 62, 4. Nové Syrovice 52, 5. na Krumlovsku 51, 6. Lhotky 50, 7. Kuchařovice 50, 8. Bory Horní 41, 9. Lavičky 44 sv., celkem o 498 svazcích), žďárský 6 o 310 svazcích (v Ostrově 60, Obyštvě 46, Sázavě 49, Novém Veselí 60, Naj-

deku 60, Lhotce 45), úhrnem tedy 30 přenosných knihoven o 1300 svazcích.

Má tudíž dnes naše Národní jednota 86 knihoven o 26.122 svazcích.

Knihy ústřednímu výboru darovali pp.: prof. E. Bayer, vicesekretář, J. Máša, říšský a zemský poslanec Václav Šílený, MUDr. Fr. Veselý a sl. Marie Nikolajevna Veverica, krumlovskému odboru pak daroval p. dr. Štol 20 K na knihy.

Založeno dosud 32 přenosných knihovniček o 1342 svazcích.

Odbory samy vykazují 57 knihoven o 15.154 svazcích. Připočteme-li k těmto a předešlým výkazům knihovnu v Křepicích o 48 svazcích — po zaniklém odboru — shledáváme, že naše Národní jednota spravuje dnes 90 knihoven o 16.544 svazcích; oproti loňskému počtu o 2000 svazků více.

Tak věnoval na rozkvět knihovny odbor v Batelově 100 K 68 h, Bílovicích 37 K 65 h, Brně I. 123 K 62 h, Brně IV. 60 K, Brně V. 145 K, Dačicích 47 K 68 h, Dobřinsku 56 K 10 h, Husovicích 34 K 40 h, Komině 11 K 20 h, Krasonicích 25 K, Měřině 12 K 20 h, Milonicích 50 K, Olšanech 5 K 39 h, Puklicích 23 K 10 h, Řečkovících 8 K 40 h, Slatině H. 15 K 20 h, Tasově 100 K, Telči d. 20 K, Telči m. 229 K 08 h, Veselí 1 K 90 h, Věteřově 68 K 21. Úhrnem — pokud nám odbory oznámily — věnováno bylo na rozšíření knihoven 1114 K 81 h.

Značný přírůstek knih jeví se hlavně v knihovně odboru: Batelov 49, Bílovice 42, Bitov 42, Brno I. 271, Brno III. 144, Brno-Zábrdovice 113, Dobřinsko 33, Husovice 60, Komin 170, Kněžice 25, Lesonice 43, Milonice 103, Říše Nová 21, Studená 60, Syrovice Nové 40, Tasov 70, Věteřov 67.

Kromě toho odbor žďárský vypravil nové dvě kočovní knihovničky, čímž dovršen počet 32 stěhovavých knihoven.

Přehled kočovných knihovniček:

1903—1904.

Apostolát české knihy byl všude vřele vítán a plnil věrně své úkoly. Nemoha pro nedostatek místa připojití data, týkající se použití knihoven a statistiky čtenářů, jež jsou velmi zajímavá, předkládám veřejnosti ku posouzení aspoň zprávu knihovní I. odboru Národní jednoty pro jz. Moravu v Brně.

Odbor spravuje a vydržuje veřejnou knihovnu, založenou ústředním výborem a spolkem Vesnou r. 1891. Uplynulý již 12. rok působení veřejné knihovny podává zřejmé svědectví o tom, že zájem pro dobrou a českou knihu roste a touha po dalším vzdělání ušlechtilou četbou se šíří mírou netušenou. Po dobu

trvání knihovny přišlo do knihovny na 80.000 vypůjčovateli, jimž bylo půjčeno kolem 120.000 svazků knih. V roce 1903 půjčeno bylo ve 155 půjč. dnech 9023 čtenářům 12.437 svazků. V knihovně jest zapsáno 1325 čtenářů (+ 271). Knihovna čítá 4534 svazků. Od 10. července do 15. září byla knihovna zavřena. Knihy se půjčují vždy v úterý, ve čtvrtek a v sobotu od 6 do 7¹/₂ hod. večer, v neděli od 10 do 11¹/₂ hod. dopoledne. O půjčování knih pečuje ochotně zapisovatelský a vydavatelský sbor 20 dam a pánů. Správa knihovny a čítárny svěřena jest kuratoriu, v němž vedle knihovníka a novináře ještě 3 členové výboru zasedají. Přírůstek knih pozůstává hlavně z ukončených ročníků časopisů pro čítárnu odebíraných, pak z darovaných knih. Z dárců knih se vděčně uvádí pp.: prof. Frant. Dlouhý, A. Peka, Ferd. Šindelář, A. Šromota, prof. H. Fiala, A. Jambor, N. Orel, J. Vašica, dále pak pi. šl. ze Zapletalů, sl. Tausikova, sl. A. Langrova. Nákladem knihovny odebírány: Maticе Lidu a Libuše. Sbirkou některých členů odboru odebíraly se sebrané spisy: Arbesovy a Zeyerovy. Správa knihovny snaží se při všem hmotném nedostatku, aby odstranila citelné mezery v knihovně, tak aby časem čtenář našel v ní vše, co tvoří duševní majetek národa.

Na poli knihovnictví učiněn letos značný krok ku předu. Ještě v žádném z uplynulých let činnosti Jednoty naši nebyl takový počet knihoven nových zřízen, ještě nikdy nedosáhl náklad na knihovny takové výše jako v letoším období — 1114 K 81 h.

1904—1905.

Národní jednota věnovala hned od počátku trvání svého značnou péči, aby zřizovány byly knihovny stále i přenosné, a aby šířena byla dobrá četba.

V dobách největší stísněnosti, jež před několika lety musila jednota překonat, uvolnila se nedostatkem pracovníků také organizace knihovní. A tím dán knihovnickému odboru první úkol. Zjednatí nový přehled dosavadního stavu knihoven jednoty a odborů. Úkol ten podařilo se provésti poměrně dosti úplně. Objevilo se při tom, že sice na některých místech knihovny kdysi zřízené byly později zanedbány, jinde však naopak pilnou snahou správce svých zkvětají a přinášejí hojný užitek.

Dle zodpověděných podrobných dotazníků i dalších četných zpráv zvláštních jest stav knihoven Národní jednoty tento:

Verejná lidová knihovna a čítárna obsahovala dle stavu dne 31. prosince 1903 3504 inventární čísla o 4500 svazcích, z nichž všechny jsou vázané. Ve 152 půjčovnicích dnech v roce 1904 obnášel počet čtenářů 1546, jimž půjčeno bylo 9911 knih.

Téměř ve všech ostatních knihovnách jeví se značný přírůstek knih, jak částečně i značná položka na knihy naznačuje. Tak zejména odbory: Brno I., Brno IV. (170 K), Husovice (25 K),

Klobouky (34 K), Mramotice (66 K), Tasov (100 K), Telč (150 K), Věteřov (70 K), Žďár a Žabovřesky.

Odbor Žďárský vypravil dvě kočovné knihovničky, odbor Budišovský jednu a tím dosaženo počtu kočovných knihovniček 35.

Prehled kočovných knihovniček:

Akadem. odbor 3, Brno I. 3, Byteš Velká 2, Budišov 1, Dačice 2, Krumlov Mor. 5, Meziříčí Velké 9, Žďár 10, Úhrnem 35 knihoven o 1512 svazcích.

Odbory vykazují stálých 62 knihoven o 15.591 svazcích. Připočteme-li nově založené knihovny

Brno VII.	120 svazků
Brno VIII.	70 "
Kozlany	56 "
Nárameč	106 "
Vacenovice	87 "

celkem 439 svazků.

Spravuje tedy Národní jednota pro jz. Moravu 97 knihoven o 17.103 svazcích.

Odbor knihovní byl po celý rok odkázán jenom na získávání knih darem. Pokladna jednoty nemohla ničím přispěti; poněvadž pak jde nám pouze o získání knih opravdu cenných, byly zásoby stále nepatrné. Teprve koncem roku tento stav se rázem zlepšil.

Bylo to předně zásluhou snaživého a obětavého odboru Třebíčského, který poslal ústřednímu sboru velkou zásilku výborných knih (vázaných), jež přímo lze třídit ke zřízení nových knihoven.

Posléze v poslední době bylo i výboru možno povolit částku peněžní na zakoupení větší zásoby knih a na vazbu. Připočteme-li několik darů soukromníků, bylo možno konečně přece disponovati zásobou, z níž bylo lze přikročiti k zřizování pěkných, nových knihoven.

Odbor stanovil klíč, dle něhož mají poměrně býti zastoupena díla vhodně poučná (na př. hospodářská), historická, zábavná prosa i básnictví.

1905—1906.

Rok tento podává svědectví, že zájem pro českou knihu a četbu mezi členstvem jednoty víc a víc se šíří. Důkazem toho jsou četné žádosti, které docházejí ústřednímu výboru o založení, vyměnění neb doplnění knihoven. A ústřední výbor, věda, že dobrá kniha má veliký vliv na každého, a veden jsa snahou šířiti vzdělanost mezi lidem, vyhovoval, kde mu bylo možno; hlavně přihlížel k tomu, aby byly zakládány knihovny v ohroženém území, kde plní dvojnásobný úkol.

Nové knihovny vypravěny byly do těchto odborů; Brno VII., X., XI., XII., Ivaň, Olbramkostel, Velké Němčice, a vyměněna knihovna přenosná v Sobotovicích a v V. odboru v Brně.

Založení těchto knihovniček bylo umožněno hlavně tím, že odbor žďárský zaslal ústřednímu výboru k tomu účelu velký počet knih. Kromě darovaných knih od jednotlivců, povolil ústřední výbor sám, ač finance byly slabé, obnos na zakoupení nových knih.

Přenosnou knihovničku letošního roku založil odbor v Brně IV. a VI., Nové Město dvě a Vel. Meziříčí mužský dvě, takže stav přenosných knihoven je nyní tento:

Akad. odbor	3
Brno I.	3
Brno IV.	1
Brno VI.	1
Byteš Velká	2
Budišov	1
Dačice	2
M. Krumlov	5
Nové Město	2
Velké Meziříčí	12
Žďár	10

celkem tedy 42 přenosných knihovniček o 1812 svazcích.

S potěšením jsme poznali, že odbory samy snaží se zříditi si řádné knihovničky a že věnují k tomu účelu i dosti značné obnosy, jako na př.:

Babice	4 K 60 h
Brno IV.	144 K 54 h
Budč	9 K — h
Budišov	70 K 19 h
Budkov	68 K 07 h
Dobelice	30 K — h
Klobouky	40 K — h
Krasovice	5 K 64 h
Němčice D.	8 K 65 h
Říše N.	46 K 60 h
Slatina H.	20 K — h
Tasov	44 K — h
Tvoříhráz	17 K 72 h
Věteřov	4 K 80 h

celkem 513 K 81 h

Nár. jed. naše spravuje dnes 122 knihoven o 20.241 svazcích; oproti loňskému počtu přes 3000 svazků více.

Potěšitelným zjevem je, že z knihoven, jednotou zřízených, poněkud postupem vyrůstají veřejné knihovny lidové, jež všemu obecnstvu jsou přístupny, plní tak úkol obecních veřejných knihoven, jichž význam většinou našich obcí dosud nepochopen.

Odbor dobelický podělil o slavnosti vánočního stromku mládež vhodnými spisy a žabovřeský dámský zase uspořádal

dívám ze školy vystouplým slavnost na odchodnou a podělil je rovněž knihami.

d) Časopisy.

1886—1887.

Seznáváje ústřední výbor, že závažná příčina nedostatečného národního vědomí v krajinách našich též v tom spočívá, že náš lid málo má příležitosti a prostředků, aby čtením se mohl vzdělávati, pečoval o to, by rozšiřováním různých časopisů odpomohl velmi citelné potřebě této. Obstaral tudíž skoro všem odborům, které v této příčině projevíly své přání, různé časopisy, jsa vydatně podporován administracemi různých českých listů na Moravě, mimo to pak sl. výborem akademického místního odboru v Praze, který posílal četné listy do různých míst. Bohužel, že nedovolovaly toho prostředky jednoty, aby se mohlo poskytnouti tolik četby, kolik se jí žádalo a všude, kde toho byla potřeba nevyhnutelná!

1887—1888.

Ku vydávání zvláštních spisů, ani Věstníka Nár. jednoty, jehož nutnost již tehdy citelně pocítoována, ústřední výbor z nedostatku finančních prostředků nemohl se odhodlati. Za to však pokud možno rozšiřovány časopisy a jen nedostatek prostředků peněžitých byl na závalu, že více ještě státi se nemohlo. Při této příležitosti budiž podotknuto, že dobře se osvědčilo užívání zvláštního Věstníku Nár. jednoty pro jihozáp. Moravu v časopisech Orlu a Orlici v Telči, jež byly závazným orgánem jednoty.

Akademický odbor v Praze posílal různé časopisy do 19 obcí (3000 exemplářů).

1893—1894.

Zásluhou p. Wurma dále, že výbor ujal se sbírání přečtených novin a dodávání jich do zdejší zemské nemocnice, kdež byly od nemocných radostně uvítány.

A sice dodávaly je následující spolky a soukromníci: Slav. Český čtenářský spolek, Svatopluk, Výpomocná pokladnice, Cyrillo-Methodějská záložna, Benediktinská tiskárna, slav. redakce „Mor. Orlice“ a „Hlasu“, pp. dr. Koudela, A. Novák, kavárník, MUDr. Frant. Veselý a J. Wurm. Noviny posílaly se dvakrát týdně do nemocnice, kdež bývaly s povolením ředitelstva rozřizovány na jednotlivá oddělení. Treba byl počet zasílaných čísel značný, postačoval toliko pro zemskou nemocnici a musilo se od úmyslu, taktéž do nemocnice Milosrdných bratří noviny pře-

čtené zasílati, upustiti. — Akademický odbor v Praze zřídil čítárnu studentskou.

1896—1897.

Ve schůzi dne 7. prosince 1896 učinil pan dr. Veselý návrh, otevřít v místnosti Národní jednoty veřejnou čítárnu, jenž se uskutečnil 13. prosince. Časopisy dodávaly do ní redakce českých listů brněnských a tyto vykládaly se na každou neděli.

1897—1898.

Na požádání brněnského velitelství o zasílání českých knih pro vojenskou nemocnici v Zábřovicích, sbírány a zasílány byly ústředním výborem časopisy po celý rok jak pro všeobecnou, tak pro vojenskou nemocnici.

1899—1900.

Velkou důležitost kladl ústřední výbor i odbory na rozesílání časopisů do míst národně ohrožených neb národně zanedbaných, a učinil v tom směru seč byl.

1900—1901.

Rozesílání přečtených časopisů do chudých obcí bylo po nabytých zkušenostech omezeno. Dr. Veselý posílal občas troje noviny a official Máša z českého odboru zemědělské rady po celý rok jako loni. Delší dobu posílal II. odbor brněnský přečtené noviny několika odborům, ale zpronevěrou novináře, který od odborů vybral poštovné a pak s ním zmizel, přestalo se zasílati.

Vydávání měsíčníků potkává se s porozuměním i pěkným výsledkem. K „Buditeli“ odboru Budějovického (zvláštní péči pana odborného učitele Maráka) přistoupil ještě Žďárský Obzor, vydávaný pod firmou tamějšího odboru panem MUDrem Bedř. Drožem. Záslužného působení takovéto velmi levné, ale veledobré četby nelze ani doceniti.

1901—1902.

S potěšením pozorujeme zřizování veřejných čítáren odbory. První místo zaujímá tu I. odbor Národní jednoty v Brně, předkládáje čtenářům 180 časopisů, a k němu řadí se důstojně Bytš Velká, Klobouky a j. Některé odbory zřídily si jen spolkové čítárny, jako na př. Batelov.

Rozesílání přečtených časopisů do chudých obcí v letošním období značně se povzneslo. Posílali: dr. Veselý, official Máša z českého odboru zemědělské rady, Akademický odbor 25 čísel na Znojensko a Krumlovsko, Dačice do 24 obcí různé časopisy,

II. odbor do Lom a j. Vzpomenouti sluší tuto laskavé ochoty Mor.-Slezské Besedy v Praze, jež posílala časopisy do Bačkovic a Budče.

Vydávání měsíčníků Buditele a Žďárského Obzoru potkalo se ještě s lepším porozuměním a výsledkem než minulého roku. Ve 24 odborech odebíráno 359 výtisků Buditele a ve čtyřech 65 Mal. Buditele; celkem vydáváno bylo 4000 výtisků Buditele a 8000 Mal. Buditele.

Ústřední výbor v souhlase s ostatními Jednotami uznal menšinový časopis „Vyšehrad“ za orgán Nár. jednot a doporučil ho vřele též ostatním odborům. Z nepochopitelných příčin nenašel však časopis tento u nich dostatečného ohlasu.

1902—1903.

Na tomto poli první zmínky zasluhuje „Věstník Nár. jednoty pro jz. Moravu“, k jehož vydávání přes mnohé překážky přece ústřední výbor se rozhodl. Účel a význam tohoto našeho menšinového časopisu jak pro naše odbory, tak vůbec pro širší veřejnost byla, jest dalekosáhlý, jak už v úvodní části prvního čísla Věstníku velmi pěkně bylo to vypsáno. Hlavní snahou redakce je podávat soustavné zprávy z bojiště menšinového, by též čtenář poměrů menšinových neznalý nabyt obrazu o boji ve smíšeném území a podal nám též svou pomocnou a obětavou ruku.

Věstník jest zároveň velmi dobrým pojítkem mezi odbory a Ústředním výborem. Jest jen záhodno, aby odbory bedlivě si všimaly pokynů a rad Ústředního výboru, dle nich se řídily a na dotazy rychle a řádně odpovídaly.

Vedle věstníku všimaly si též odbory pilně druhého našeho menšinového časopisu „Buditele“, vydávaného odborem budějovickým za redakce odborného učitele St. Maráka. Že zájem pro tento veledůležitý časopis pro venkov vzrostl, seznati lze z toho, že jen odbory odebíráno bylo 293, celkem vydáno bylo 4000 výtisků Buditele a 8000 Mal. Buditele.

K tomu časopisu důstojně družil se druhý náš měsíčník „Žďárský Obzor“, vydávaný za redakce MUDr. B. Drože žďárským odborem.

V některých odborech odebírán byl též menšinový časopis Nár. jednot „Vyšehrad“, který však pro nedostatek finanční podpory letošním rokem zanikl.

Pokud ze zpráv odborů bylo možno stanoviti, docházely do odborů našich jednak zdarma, jednak v předplacení tyto časopisy: Buditel 293, Besedy lidu 1, Blaho lidu 1, Čas 2, Československý hospodář 2, Česká samostatnost 2, Československý kovář 1, Český strojník a elektrotechnik 1, Dačické listy 5, Divadelní listy 2, Drak 2, Dědictví Komenského 1, Hlasy z Hané 3, Hlasy ze záp. Moravy 6, Hlas Národa 2, Hlas 5, Hostinský 2, Hlas lidu 1,

Chrudimský Hosp. List 1, Kurýr Ilustrovaný 1, Kyjovský Týdeník 1, Lidové Noviny 9, Libuše 3, Listy Ilustrované 2, Mor. Orlice 6, Moravský Sever 1, Moravský Kraj 24, Milotický Hospodář 21, Moravský Hosp. 10, Mladý Čech 1, Matice Rolnická 2, Matice Lidu 2, Moravská Bibliotéka 1, Moravské Noviny 2, Moravský Rybář 2, Národní Listy 3, Národní Politika 7, Nový Svět 1, Našinec 1, Naše Doba 1, Naše Listy 2, Nové Jihlavské 1, Naše Noviny 1, Obrana Práce 1, Obzor národohospodářský 1, Podřípan 1, Pozor 1, Pokrok 2, Přítel Domoviny 1, Příroda 1, Radik. Listy 2, Rovnost 1, Rozhledy 2, Rol. Noviny 1, Textilník 1, Selské hlasy 5, Samostatnost 5, Stráž 3, Svět Zvířat 1, Stráž na Hané 1, Svět Ilustrovaný 1, Slovanský Přehled 1, Slovenský Hlas 1, Švanda Dudák 3, Šípy 1, Školský Obzor 1, Škola našeho venkova 1, Vyšehrad 7, V boj 7, Věstník 1, Vyskovské Noviny 1, Vlast 1, Vlastivěda 1, Včela Moravská 1, Zlatá Praha 1, Zvěrolékař 1, Zemědělská Politika 5, Zdraví 2, Z říše vědy a práce 1, Živnostenské a průmyslové listy 1, Život 1, Ženský Obzor 1, úhrnem tedy 506 časopisů.

Ústředním výborem zasílány byly různého druhu časopisy do ohrožených míst, a v akci této i mnohé odbory se vyznamenaly jako akademický, batelovský, brněnský I.—II., budějovický, dačický, krumlovský a m. j.

Kromě toho zasíláno bylo do jednotlivých odborů p. vice-sekretářem J. Mášou 45 časopisů a p. MUDr. Fr. Veselým na 30 časopisů.

Zdarma od redakcí byly jednotě zasílány: „Hlasy od květnice“, „Hlasy ze záp. Moravy“, „Hlasy z Pobečví“, „Mor. Kraj“, „Nár. Politika“, „Radikální listy“, „Řemesl.-živnostenské listy“, „Stráž“.

Na tomto místě nutno zmíniti se též o veřejných čítárnách, a tu prvního místa dobyt sobě opět odbor brněnský pro I. okres, jenž jednak za podpory jednotlivcův a poslední dobou na vyzvání ústředního výboru i mnohých spolků brněnských, hlavně však vlastní prací a obětavostí vydržuje nákladem 3000 korun veřejnou čítárnu a knihovnu; odbor předkládal čtenářům na 180 časopisů. K tomuto odboru řadil se v tomto oboru důstojně bytěský, jehož veřejná čítárna má na 100 časopisů vyložených. Též odbor batelovský a zábrdovický otevřel menšího druhu čítárny.

Chvály hodno je, že odbory odebíraly hlavně menšinové a hospodářské časopisy, které pro ně vskutku jsou předůležité. Účinky četby těchto časopisů jeví se velmi patrně už teď v činnosti odborů, jichž hlavní činnost je právě menšinová a hospodářská.

Započteme-li v počet vykládaných časopisů v odborech, zasílané J. Mášou a MUDr. Fr. Veselým, jakož i časopisy veřejné

čítárny v Brně a v Bytšech Velké, shledáváno, že vykládáno bylo v odborech s „Věstníkem“ přes 900 časopisů.

Mimo to vydal ústřední výbor k slavnosti náměstské pěkný „slavnostní list“.

1903—1904.

Pokud ze zpráv odborů bylo možno konstatovat, docházelo do odborů 605 časopisů, z nichž značný počet zasilán byl jednak od dobrodinců jednak od redakcí zdarma. Přes to vidět, ač pokladní zprávy, z nichž jsme obnosy tyto vypsalý, podány byly dosti nedbale, že odbory chápou důležitost četby časopisů a že věnovaly značný obnos na akci novinářskou. Tak vynaložil odbor:

Batelov 60 K 14 h, Bítov 4 K 80 h, Brno I. 1977 K 43 h (s vydržováním veřejné čítárny), Brno VI. 12 K 24 h, Budč 2 K 12 h, Budějovice 1717 K 58 h (s nákladem na Buditele), Dačice 33 K, Domamil 14 K 10 h, Krumlov M. 3 K 20 h, Kynice 16 K 90 h, Lesonice 79 K 76 h, Luhor 8 K 60 h, Martinkov 9 K 80 h, Milonice 20 K, Puklice 27 K, Sedlec 2 K 45 h, Slatina H. 2 K 40 h, Tasov 41 K 80 h, Třešov 4 K 80 h, Tvoříhráz 9 K 23 h, Újezd H. 11 K 50 h, Vesce 14 K 97 h, Volřířov 2 K 76 h, Žďár 100 K (se subvencí na Žďárský obzor).

Potěšitelným zjevem je, že mnohé odbory za příkladem Ústředního výboru a jeho starosty MUDr. Fr. Veselého a jeho náměstka J. Máši, zasilaly ohroženým odborům neb obcím přečtené časopisy, jež tam plnou měrou plní svůj úkol. Byly to jmenovitě odbory: akademický, batelovský, brněnský I., budějovický, dačický, bytěšský, krumlovský a žďárský. K nim důstojně radily se opět odbory, které jednak pro své členy, jednak pro jiné odbory neb obce zakupují značný počet čísel Buditele, Žďárského obzoru, Milotického hospodáře a Ruchu, tak na př. Batelov, Jundrov, Mor. Krumlov, Olšany, Syrovice Nové, Újezd Horní, Vesce a Věteřov.

Odbory upozorněny byvše důtklivě na samostatnou přílohu Mor. Kraje Ruch, kterýžto časopis pro svou rozmanitost a láci (číslo za 2 h, při hromadné objednávce sleva) měl vlastně být všemi odbory odebírán.

První místo zachoval si opět odbor brněnský pro I. okres, jenž za podpory některých spolků brněnských, hlavně však vlastní prací a obětavostí vydrží nákladem 3000 K veřejnou knihovnu a čítárnu. Čítárna tato, v níž vyloženo bylo 125 časopisů, z nichž bylo 52 politických a 73 časopisů a revuí, přístupna byla čtenářstvu ve 300 všedních dnech a v 63 nedělích a svátcích, celkem v 363 dnech.

Celoroční návštěva obnášela 15.844 čtenářů, takže na 1 den připadalo 44 čtenářů a poněvadž celkový počet přístupných

hodin čtenářských činil 1271, připadalo tudíž na 1 hodinu 12 čtenářů.

Dle povolání bylo 52·60% studujících, 13·65% úředníků, 21·83% řemeslníků, živnostníků a dělníků, 2·59% učitelů a učitelů, 1·42% vojáků a ostatních 7·91% připadá na dámy a různá jiná zaměstnání.

Veřejné čítárny měly též odbory bytěšský, jenž předkládá čtenářům na 50 časopisů, a batelovský, který měl vyloženo na 20 časopisů.

Na poli novinářském nutno zmíniti se též o Věstníku Národní jednoty pro jhz. Moravu, vydávaném nákladem jednoty naší, jenž vskutku osvědčil se opět neocenitelným pojítkem mezi odbory a ústředním výborem.

Po boku Věstníku jako věrný jeho druh vystupoval náš druhý menšinový časopis „Buditel“, vydávaný odborem budějovickým za redakce odborného učitele St. Mařáka.

Rovněž časopis „Žďárský Obzor“, vydávaný pro lid odborem žďárským za redakce MUDr. Bedřicha Drože, dobyt si plného uznání v kompetentních kruzích literárních a žurnalistických.

U příležitosti výstavy třebičské a kloboucké vydán byl redakcí Věstníka slavnostní list, do něhož laskavě zaslali své příspěvky pp.: Stanislav Ciliják, odb. uč. v Dačicích, JUDr. V. Šilný, zem. a říšský poslanec, JUDr. Pičman, advokát ve V. Meziříčí, JUDr. Fl. Štoll, advokát v Krumlově, A. Večeř, inženýr a prof. hospodářské školy ve Velkém Meziříčí, JUDr. Bedřich Drož, lékař ve Žďáře, redaktor Vil. Votruba; redaktor Věstníku p. J. Máša napsal reflexe na důvěrný sjezd pracovníků z jihozáp. Moravy, který se konal před šesti lety v Mor. Budějovicích a jednatel ústředního výboru Jar. Ed. Vašica podal stručný nástin činnosti Národní jednoty pro jihozáp. Moravu od jejího založení.

Kromě toho zasilány byly hlavně do brněnských a krajinských listů větší neb menší zprávy, týkající se jednak menšinových našich poměrů, jednak kulturních a hospodářských našich úkolů. Z brněnských pak listů věnovaly laskavě našim organizačním a informačním snahám zvláštní rubriku s nápisem Věstník Národní jednoty Mor. Orlice a Hlas, z krajinských Hlasy ze západní Moravy.

Úhrnný náklad odborů na akci novinářskou, pokud jej z jejich zpráv, namnoze nespécialisovaných zjistiti možno, obnáší 4175 K 88 h; připočteme-li k obnosu tomuto výdaje ústředního výboru s Věstníkem spojené 803 K, vidíme, že na akci novinářskou vydan byl v uplynulém roce obnos 4978 K 88 h.

1904—1905.

Zpráva novinářská obsahuje v sobě v tomto období zprávu o odborných čítárnách, zprávu o vydávání „Věstníku“ Ústředním

výborem Nár. jednoty, „Buditele“ odborem v Mor. Budějovicích a „Žďárského Obzoru“, vydávaného odborem žďárským.

Počet čítáren stále vzrústal, a to nejen v brněnských, nýbrž i ve venkovských odborech, na př. nově zřízena a pěkně vypravena (obsahuje značně časopisů hospodářských a řemeslnických) čítárna v Žabovřeskách.

Z brněnských čítáren je to hlavně čítárna I. odboru, jím v r. 1900 založená a dodnes spravovaná. Otevřena byla ve 362 dnech (ve všední dny od 5.— $\frac{1}{2}$ 9., v neděle a svátky od $\frac{1}{2}$ 10.—12. hod. dopoledne a od 5—8 večer.

Za rok 1904 bylo 13.403 čtenářů, z nichž bylo :

studujících	57·3%
řemeslníků a živnostníků	15·1%
úředníků	8·7%
dělníků	6·2%
stud. vys. škol	3·5%
učitelů	2·0%
vojínů	2·0%
sluhů	2·0%
obchodníků	1·7%
sazečů	0·4%
různých	1·0%
dam	0·1% = 20

Vyloženo permanentně 141 časopisů, z nichž :

denníků	10
vycházejících třikrát týdně	5
vycházejících dvakrát týdně	5
vycházejících jednou týdně	45
čtrnáctidenníků	26
měsíčníků	47
různě vycházejících	3

Každý návštěvovatel napsal se jménem a charakterem do vyloženého archu, oč se staral sluha, který v čítárně po dobu čítarenských hodin byl přítomen. Do cifry o návštěvě nejsou započtení členové odboru, Obchodnické jednoty, dobročinného komitétu dam a feriálního klubu akademiků.

K četně navštěvovaným čítárnám patří také čítárna ve Žďáře.

Časopisů odebíráno odbory, pokud se dá zjistiti, 685. Obsahem jsou různé. Potěšitelné jest, že počet hospodářských časopisů vstoupil, v nejednom odboru objevila se i Zeměd. politika. Značným počtem vyložených časopisů vyznačují se odbory v Batelově, Velké Bytš, Brno I. a IV., Dačice a Olsany. Z Ústředního výboru i od členů jeho zasilány přečtené časopisy do obcí ohrožených a chudých.

Věstník Národní jednoty pro jihozápadní Moravu vydáván ve lhůtách volných, neboť pro nepřekonatelné překážky nemohl

být vydáván měsíčně. Jako pojítka ústředí s odbory plnil svou povinnost dokonale. Kromě toho přinesl několik článků všeobecně poučných.

Odbory naše vydávaly dva mensinové časopisy: „Buditele“ za redakce odborného učitele p. St. Maráka v Moravských Budějovicích a „Žďárský Obzor“ za redakce MUDr. B. Drože ve Žďáře. Oba tyto literární podniky, směřující ku vzdělání, mravnímu povznesení a uvědomění nejbírdších vrstev lidových v našem pomězi, dosáhly pronikajícího úspěchu.

1905—1906.

Kdo chce sledovat myšlenkové proudění své doby, tomu nestačí jen kniha, ten bez četby časopisecké se neobejde. A jak jest tomu s jednotlivcem, tak jest s celým národem. S duševním rozvojem českého národa kráčí ruku v ruce i rozvoj tisku časopiseckého. Jednak pro tuto příčinu, jednak po stránce hmotné bylo nemožno odborům opatřit si z časopisecké literatury vše nejdůležitější, nezbývalo tudíž než volit z časopisů jen některé. Přirozený smysl pro hospodárnost kázal odborům zvolit ty, z nichž lze získati co nejvíce a co nejlepší duševní stravy.

Aby mohl ústřední výbor sám sledovat události v oblasti své, obrátil se na redakce všech čelnějších časopisů, by zasilaly jemu zdarma své časopisy, kteréžto žádosti vyhověly laskavě tyto sl. redakce :

1. Vyškovské Noviny, 2. Rovnost, 3. Pozorovatel, 4. Dačické, Listy, 5. Sokol, 6. Řemeslnicko-živnostenské Listy, 7. Moravské Národní Noviny, 8. Pokrok, 9. Česká Samostatnost, 10. Moravská Orlice, 11. Buditel, 12. Žďárský Obzor, 13. Červánky, 14. Obuvnické Listy, 15. Vzdělání Lidu, 16. Naše Noviny, 17. Hlas Lidu, 18. Našinec, 19. Hlasy z Povltaví, 20. Chov hospodář. zvířat, 21. Kravařsko, 22. Moravský Sever, 23. Selské listy, 24. Stráž na Slovačku, 25. Klatovské listy, 26. Moravský živnostník, 27. Stráž na Hané, 28. Hlasy z Pobečví, 29. Noviny z pod Radhoště, 30. Prákopník, 31. Hospodářské Rozhledy, 32. Národní Politika, 33. Národní Listy, 34. Časopis pokrok. Studentstva, 35. Přehled, 36. Ruch, 37. Komenický, 38. Domažlické listy, 39. Hlasy od Metuje, 40. Nové Horické Noviny, 41. Naše Zájmy, 42. Český řemeslník, 43. Jitřenka, 44. Slovanské listy, 45. Zdravotnické Rozhledy, 46. Mistr stavební, 47. Nový Havlíček, 48. Vinohradské listy, 49. Hostinské listy.

Uvedené časopisy získány byly teprve v poslední době a budou odborům rozděleny dle místních potřeb.

Časopisy z ústř. výboru se zasilají odboru Olbramkostel u Znojma: Dačické listy, Řemesl.-živn. listy, Moravské Národní

Noviny, Česká Samostatnost, Buditel, Vzdělání lidu, Chov hospodářských zvířat, Našinec, Komenský, Nár. Politika, Naše Noviny.

Ivňan u Židlochovic: Mor. Orlice, Hosp. Rozhledy.

Kozlany u Vyškova: Rovnost.

Pokud ze zpráv odborů, bylo možno konstatovat, dochází do odborů 760 časopisů, z nichž značný počet zasilán je jednak od dobrodinců jednak od redakcí zdarma. Přes to vidět, ač pokladní zprávy, z nichž jsme obnosy tyto vypsali, podány byly dosti kuse, že odbory chápou důležitost četby časopisů a že věnovaly značný obnos na akci novinářskou, totiž 520 K 84 h.

Potěšitelným zjevem je, že mnohé odbory zasílaly ohroženým odborům neb obcím přečtené časopisy, jež tam plnou měrou plní svůj úkol. Jsou to jmenovitě odbory: akademický, batelovský, brněnský I., budějovický, dačický, bytešský, krumlovský a žďárský. K nim důstojně radí se opět odbory, které jednak pro své členy, jednak pro jiné odbory neb obce zakupují značný počet čísel Buditel, Žďárského obzoru, Milotického hospodáře a Ruchu, tak na př. Batelov, Jundrov, Mor. Krumlov, Olšany, Syrovice Nové, Vesce a Věteřov.

Odbory upozorňujeme na výborný lidový list (s přílohou „Jižní Morava“) Ruch, kterýžto časopis pro svou rozmanitost a láci (číslo za 2 h, při hromadné objednávce sleva) měl by býti všemi odbory odebírán.

Nutno zmíniti se též o veřejných čítárnách, a tu prvního místa dobývá sobě odbor brněnský pro I. okres, jenž jednak za podpory jednotlivcův, hlavně však vlastní prací a obětavostí vydrží nákladem 3000 korun veřejnou čítárnu a knihovnu; odbor předkládá čtenářům na 180 časopisů. K tomuto odboru radí se v tomto oboru důstojně bytešský, batelovský, zábrdovický, žabovřeský, kteréžto odbory otevřely menšího druhu čítárny.

Na poli časop. první zmínky zasluhuje „Věstník Národní jednoty pro jhz. Moravu“, k jehož vydávání přes mnohé překážky zase ústřední výbor se rozhodl. Účel a význam tohoto našeho menšinového časopisu jak pro naše odbory, tak vůbec pro širší veřejnost jest dalekosáhlý, jak už v úvodní části prvního čísla Věstníku velmi pěkně to vypsáno. Hlavní snahou redakce bylo podávati informace odborům a soustavné zprávy z bojiště menšinového, by též čtenář poměrů menšinových neznalý nabyl obrazu o boji ve smíšeném území a podal nám též svou pomocnou a obětavou ruku.

Vedle Věstníku všímaly si též odbory pilně druhého našeho menšinového časopisu „Buditel“, vydávaného odborem budějovickým za redakce odborného učitele St. Mařáka. Že zájem pro tento veledůležitý časopis pro venkov vzrůstá, seznati lze z toho, že jen odbory odebíráno bylo 293, celkem vydáno bylo 4000 výtisků Buditel a 8000 Mal. Buditel. Na „Buditel“ předplácí

se na rok jednotlivě s Mal. Buditel po 1 K; bez přílohy při hromadné zásilce aspoň 10 výtisků pouze 80 h.

K tomu časopisu důstojně druží se druhý náš měsíčník „Žďárský Obzor“, vydávaný za redakce MUDr. B. Drože, žďárským odborem. Navyknou-li nejšířší vrstvy lidové čísti s porozuměním aspoň to, co jim „Žďárský Obzor“ podává, budou mít lásku ku přemýšlení, bude jim to popudem, by snažili se i jinou vzdělavací četbu si vyhledávati a po dobré knize toužiti.

e) Divadla a zábavy.

1886—1906.

K utužení spolkového života i k uvědomění širších vrstev lidu značnou měrou přispívaly ušlechtilé zábavy a dobrá lidová představení. Dále nesmíme zapomenouti, že vedle stránky poučné a vzdělavací byla divadla a zábavy zdrojem příjmů. Na mnoha místech hlavně zábavy nejruznějšího druhu byly jedinou osvědčenou cestou, již bylo možno zvýšiti příjmy odborů a již bylo možno ku příspěvkům na práci menšinovou získati i ty nejvláčnější a nejnetečnější k národní věci.

Účinek takových zábav zejména v místech na rozhraní národnostním a ve smíšeném území byl skutečně značný, uváží-li se, že často odbory naše byly jediným střediskem českého živlu v místě a že ušlechtilými zábavami odváděl se lid od obvyklých zábav druhu nejnižšího, a uvykal tím způsobem zábavám ušlechtilým.

Odbory neopomíjely zavádět do svých zábav národní písně a kroje, národní obyčeje a zvyky, jako obžinky, hody, vino braní, stínání berana, právo a j. Brněnské a též venkovské odbory získaly si tím přízeň a obdiv u obecnstva.

S potěšením pozorovali jsme u odborů zřizování zábavních, hudebních a pěveckých kroužků, jež účinně napomáhaly ku čilejšímu životu v odborech.

Odbory naše uspořádaly každého roku a zvláště poslední léta značný počet divadel, zábav, slavností atd. Jen od roku 1901 uspořádaly odbory přes 700 divadelních zábav a slavností.

Že též každoročně uspořádány byly našimi odbory oslavy našich velikánů, o tom snad netřeba se ani zmiňovati.

Aby pak obecnstvu zpříjemnily zábavu, nerozpakovaly se ani některé odbory věnovati větší částku, jednak na hudební nástroje, piáno, jeviště atd.

Vlastní jeviště zařídily si vůbec tyto odbory: Babice, Batelov, Bilovice u Pod., Bitov, Lukov, Mramotice a Tasov.

Poslední dobou zavádějí některé odbory ku pobavení maličkých i velkých loutková divadla, která se těší velké oblibě jak u malých, tak u velkých.

Když r. 1886 zakládána byla v Telči Národní jednota pro jihozáp. Moravu, měli tvůrčové její na mysli velké plány a úkoly, krásné naděje, jež realizovali v její stanovách. Na všech stranách hlásili se čili pracovníci, jednotlivci i místní odbory, a naděje zdály se blížiti potěšitelné skutečnosti. V jediném roce 1886 založeno bylo 32 odborů o 1625 členech, v roce pak 1887 47 odb. o 2040 členech!

Po takovém rozmachu nastalo ochabnutí, jež dosáhlo téměř až bodumrazu: ani ústřední výbor se nescházel, ani valná hromada se nekonala.

Preložením jednoty naší do Brna zdálo se sice z počátku, že spěje jednota k svému cíli, leč za krátkou dobu ukázal se opak: jednota naše spěla k záhubě — — —

V kritické právě chvíli vyskytl se muž, v jehož srdci plálo ještě nadšení, zápal a naděje v lepší budoucnost. Ke zkomírající už mrtvoje Nár. jednoty pro jhz. Moravu dostavil se výtečný lékař, jenž pro spásu nešťastné oběti obětoval veškeren svůj volný čas a spousty peněz, jenž věnoval veškeren svůj um ku záchraně její a neustal v počínání svém, dokud nezavanul ze srdce jejího volný vzdech, nasvědčující obrat k lepšímu. Oním mužem, jehož srdce plálo takým horoucím nadšením, oním výtečným lékařem, jenž zasvětil veškeré své myšlení a veškeren svůj um nešťastné oběti, jest MUDr. Fr. Veselý, dlouholetý starosta jednoty naší.

Leander Čech a Fr. Veselý, toť jasná dvojice, kterým za život svůj děkuje Nár. jednota pro jhz. Moravu a zároveň sta zachráněných duší. Onen jako zakladatel, tento jako křisitel zachovává si věčnou památku u českého lidu jihozáp. Moravy.

Jaké důvody vedly nynějšího ředitele české reálky v Nov. Městě ku založení jednoty, o tom svědčí jeho dopis, před touto zprávou vytištěný, na tomto pak místě podávám zkušenosti buditele Nár. jednoty naší, Dr. Fr. Veselého:

„Ze všech způsobů národní práce v jednotách jest nejúčinnějším bez odporu c e s t o v á n í činovníků ústředního výboru po odborech a celém kraji Nár. jednoty, a to objíždky pravidelné, systematické. Jedna návštěva stačí sotva ku vzájemnému poznání. Teprve při opětovných návštěvách dá se stanoviti, který způsob práce v kterém místě je potřebným, jakož který je také účinným. Lituji, že pro povolání své nemohl jsem každoročně těchto objíždek konati, neboť mnohý zaniklý odbor býval by se dal udržeti při životě a přivesti k úsilovné práci.

Druhá podmínka zdaru činnosti Nár. jednoty spočívá ve s p o l u p ů s o b e n í žen. Dokud všechny české ženy nebudou proniknuty p r e s v ě d ě n í m, že ne pouhou němčinou, nýbrž

odborným a co největším v z d ě l á n í m dospějí dítky jich lepší budoucnosti, že v z d ě l á n í a c h u ť ku práci jest lepším věnem, než sebe větš majetek, do té doby budeme v područí politickém i národohospodářském svých nepřátel. Bohudíky, že vystávají po příkladu Vesny v Brně a Světlé ve Vel. Meziříčí rady horlivých pracovnic na území naší Národní jednoty a zahánějí statečně tmu nevědomosti, šíří zoru vědění a tím napomáhají ku duševnímu i hmotnému povznesení svého okolí, úkolu to Národní jednoty. Že v době krátké dá se mnoho zanedbané práce dohoniti, ukazuje nejlépe činnost odboru v Novém Městě, jehož duši jest horlivá pracovnice paní Bláhová, choť profesora.

MUDr. Frant. Veselý.

Že v době krátké dá se mnoho práce zanedbané dohoniti, ukazují též nejlépe — dodávám opět já — poslední léta činnosti celé naší jednoty. Nebylo zajisté lze v několika letech odstraniti rázem z krajů našich ty hluboké stíny, jež rozloženy byly na všech stranách života národního, kulturního a hospodářského, a denní zkušenosti nás učí, kolik namáhání, kolik houževnatého úsilí jest k tomu zapotřebí, než některý světlejší paprsek pronikne tu hustou clonou úporného nepřátelství a nepřízně k našemu národu. Než máme-li doufati, že přec jednou ve vlasti naší po kruté, dlouhé zimě zastkvěje se veselé jaro, jest na nás, neochabovati v práci, nýbrž zachovati si zmužilost, vytrvalost a nadšení.

Jako nás dosud v Národní jednotě spojovala láska k národu a vlasti a vyplývající z ní povinnost vlastenecké práce, tak budiž i na dále a dále do časů pozdějších. Teď i potom budiž našim heslem: Nechť vzrůstá a vzkvétá významná naše Národní jednota, k níž jsme přirostli duchem i srdcem svým, ku zdaru a blahu celého našeho milého národa českého a celé krásné naší vlasti, nechť stále větší zdar a užitek jest výsledkem snah a prací našich!

Jar. Vašica,
jednatel.

Přehled všech místních odborů,
založených Národní jednotou pro jihozápadní Moravu.

Čís.	Odbor	Hejtmanství	Povoleno	Ustaven	Zrušen
1	Adamov	Brno	50/5 1904 č. 27183	Neust.	
2	Babice	M. Budějovice	19/2 1900 č. 4048	1900	
3	Bačkovice	"	8/2 1900 č. 3968	1900	
4	Báňovice	"	6/2 1900 č. 3952	1900	1905
5	Batelov	Jihlava	18/9 1900 č. 36235	1900	
6	Běhařovice	M. Krumlov	8/6 1900 č. 21882	1901	
7	Beranov V.	Jihlava	6/2 1900 č. 3224	1900	
8	Bilovice	Brno	30/5 1904 č. 28074	—	
9	Bilovice	Hodonín	15/2 1889 č. 5598	1889	
10	Bitov	Znojmo	2/10 1899 č. 40197	1899	
11	Bitovčice	Jihlava	8/10 1900 č. 21884	1900	1903
12	Blatnice	M. Budějovice	7/6 1900 č. 3961	1900	1904
13	Blažovice	Vyškov	26/8 1904 č. 43547	Neust.	
14	Blížkovice	M. Budějovice	8/2 1900 č. 4040	1900	1905
15	Blučina	Hustopeč	10/12 1905 č. 61104	Neust.	
16	Bohdalice	Vyškov	18/3 1906 č. 14593	1906	
17	Bohonice	Brno	26/8 1904 č. 43349	1905	
18	Bohumělice	Hustopeč	1896 č. 42566	1896	
19	Boňov	M. Budějovice	8/2 1900 č. 4043	1900	1905
20	Borovnice	N. Město	18/3 1906 č. 14592	Neust.	
21	Boskovstýn	M. Budějovice	6/2 1900 č. 3955	1900	
22	Bračice	Hustopeč	18/2 1906 č. 9187	Neust.	
23	Brno d.	Brno město	16/4 1902 č. 18791	1904	
24	Brno I.	"	17/1 1889 č. 2785	1889	
25	" II.	"	17/1 1889 č. 2787	1889	
26	" III.	"	17/1 1889 č. 2788	1889	
27	" IV.	"	17/1 1889 č. 2786	1889	
28	" V.	"	21/6 1902 č. 31498	1903	
29	" VI.	"	5/4 1903 č. 16536	1903	
30	" VII.	"	29/3 1904 č. 16814	1904	
31	" VIII.	"	29/3 1904 č. 16814	1904	
32	" IX.	"	30/5 1904 č. 28078	1904	
33	" X.	"	30/5 1904 č. 28077	1904	
34	" XI.	"	31/8 1904 č. 43119	1905	
35	" XII.	"	30/5 1904 č. 28071	1905	
36	" XIII.	"	29/3 1904 č. 16822	1905	
37	" XIV.	"	30/5 1904 č. 28072	Neust.	
38	Brtnice	Jihlava	14/9 1886 č. 28503	1886	1892

Čís.	Odbor	Hejtmanství	Povoleno	Ustaven	Zrušen
39	Břeclava	Hodonín	21/6 1902 č. 27338	1902	1903
40	Bučovice	Vyškov	29/3 1904 č. 16815	Neust.	
41	Buč	Dačice	28/10 1886 č. 33215	1886	
42	Budějovice M.	M. Budějovice	25/9 1899 č. 38602	1899	
43	Budíkovice	Třebíč	21/6 1902 č. 31501	1902	
44	Budišov	Třebíč	29/3 1904 č. 16816	1904	
45	Budiškovice	Dačice	23/4 1887 č. 11861	1887	1894
46	Budkov	M. Budějovice	7/3 1888 č. 7415	1888	
47	Bystřec	Brno		1904	
48	Bystřice n. P.	N. Město	25/9 1899 č. 39240	1900	
49	Bytěš Velká	V. Meziříčí	25/9 1899 č. 39235	1899	
50	Citonice	Znojmo	2/10 1899 č. 40196	Neust.	
51	Černovice N.	Brno	27/2 1903 č. 10926	1903	
52	Čidružice	M. Budějovice	8/2 1900 č. 4038	1900	1903
53	Čichov	Třebíč	22/5 1906 č. 27361	Neust.	
54	Dačice	Dačice	12/7 1886 č. 21040	1886	
55	Dešov V.	Znojmo	6/2 1900 č. 3954	1900	1905
56	Dobelice	M. Krumlov	8/6 1900 č. 21888	1900	
57	Dobřínsko	M. Krumlov	8/6 1900 č. 21891	1900	
58	Domamil	M. Budějovice	19/2 1900 č. 4046	1900	
59	Doupě	Dačice	12/1 1887 č. 1078	1887	1902
60	Drásov	Tišnov	26/1 1889 č. 3578	1889	1902
61	Dunajovice H.	Znojmo	2/10 1899 č. 40200	1899	
62	Hermanice	M. Budějovice	21/6 1902 č. 31500	1902	
63	Hostín	M. Budějovice	8/2 1900 č. 4041	1900	1905
64	Hrušovany	Hustopeč	10/12 1905 č. 61109	1906	
65	Hunkovice d.	"	9/12 1905 č. 59896	Neust.	
66	Hunkovice m.	"	10/12 1905 č. 61108	"	
67	Husovice	Brno	1894 č. 7980	1894	
68	Chlumec	Dačice	22/8 1902 č. 36362	1902	
69	Inačovice	Tišnov	26/8 1904 č. 43548	Neust.	
70	Ivaň	Hustopeč	9/1 1906 č. 922	1906	
71	Ivanovice	Vyškov	1891 č. 42401	1892	
72	Jakubov	M. Budějovice	8/2 1900 č. 4039	1903	1905
73	Jamně	Jihlava	15/5 1907 č. 23669	1901	
74	Jaroměřice	M. Budějovice	2/10 1899 č. 40192	1900	1903
75	Jedovnice	Boskovice	22/11 1905 č. 56633	Neust.	
76	Jehnice	Brno	23/5 1905 č. 24748	"	
77	Jemnice	M. Budějovice	30/5 1904 č. 28076	1904	
78	Jestřabice	Kyjov	10/12 1905 č. 61105	1906	
79	Jevišovice	Znojmo	1/2 1887 č. 3256	1887	

Čís.	Odbor	Hejtmanství	Povoln	Ustaven	Zrušen
80	Jihlava	Jihlava město	12/6 1886 č. 21037	1886	1889
81	Jiřkovice	Brno	26/8 1904 č. 43551	Neust.	
82	Jundrov	Brno	1891 č. 42402	1891	
83	Kamenice	Jihlava	6/8 1886 č. 24335	1886	1903
84	Kdousov	M. Budějovice	25/2 1887 č. 5592	1887	
85	Klobouky	Hustopeč	1895 č. 14755	1895	
86	Kněžice	Jihlava	5/11 1900 č. 42930	1901	
87	Kchoutovice	Brno	27/11 1904 č. 58539	Neust.	
88	Komárov	"	30/5 1904 č. 28075	"	
89	Komín	"	1895 č. 10196	1895	
90	Koryčany	Kyjov	28/3 1904 č. 15654	1904	
91	Koválovice	Vyškov	9/1 1906 č. 923	1906	
92	Kozlany	Vyškov	12/10 1904 č. 49178	1904	
93	Krasovice	Dačice	18/10 1886 č. 32164	1886	
94	Kravsko	Znojmo	2/10 1899 č. 40202	1900	
95	Krumlov M.	M. Krumlov	29/8 1887 č. 26105	1887	
96	Krumvíř	Hustopeč	29/3 1904 č. 16817	Neust.	
97	Křepice	Hustopeč	18/2 1906 č. 9183	"	
98	Křepice	M. Krumlov	8/6 1900 č. 21889	1900	1904
99	Křižanov d.	V. Meziříčí	7/2 1900 č. 3966	1901	1902
100	Kuchařovice	Znojmo	2/10 1899 č. 40193	1900	
101	Kuřim	Tišnov	1896 č. 31800	1897	
102	Kyjov	Kyjov	1891 č. 42400	?	
103	Kynice	Dačice	8/11 1887 č. 33778	1887	
104	Kyničky	Brno	27/11 1904 č. 58541	Neust.	
105	Lažany D.	M. Budějovice	7/2 1900 č. 3960	1903	
106	Lelekovice	Brno	27/3 1903 č. 9782	1904	
107	Lesonice	M. Budějovice	7/2 1900 č. 4034	1900	
108	Lhota Velká	Dačice	14/9 1886 č. 28502	1886	
109	Libochová D.	Nové Město	31/3 1906 č. 17028	Neust.	
110	Líšeň	Brno	5/4 1903 č. 17979	1903	
111	Litohoř	M. Budějovice	8/2 1900 č. 4042	1900	
112	Lomy	"	13/1 1887 č. 1079	1887	
113	Lukov	"	7/2 1900 č. 4035	1900	
114	Luka	"	11/7 1886 č. 21035	1886	1892
115	Lulč	Vyškov	17/12 1887 č. 38254	1888	1901
116	Málkovice M.	"	27/8 1900 č. 33158	1900	
117	Maloměřice	Brno	29/3 1904 č. 16820	1904	
118	Markvarec	Dačice	1892 č. 12471	1903	
119	Maršovice	M. Krumlov	6/6 1900 č. 21815	1900	
120	Martinkov	M. Budějovice	19/2 1900 č. 4047	1900	

Čís.	Odbor	Hejtmanství	Povoln	Ustaven	Zrušen
121	Mašůvky Hlub.	Znojmo	8/3 1888 č. 7417	1888	
122	Mašůvky Velké	"	8/3 1888 č. 7416	Neust.	
123	Mělčany	Hustopeč	18/2 1906 č. 9188	"	
124	Měnín	"	18/2 1906 č. 9185	"	
125	Měřín	V. Meziříčí	6/2 1900 č. 3965	1901	
126	Město Nové	N. Město	22/11 1905 č. 58029	1906	
127	Meziříčí V. d.	V. Meziříčí	8/6 1900 č. 21886	1900	
128	Meziříčí V. m.	"	12/7 1886 č. 21041	1886	
129	Mikulovice	Znojmo	19/2 1900 č. 4051	Neust.	
130	Milonice	Vyškov	29/9 1902 č. 47140	1902	
131	Mladoňovice	M. Budějovice	7/2 1900 č. 3962	1900	1903
132	Moratice	M. Krumlov	19/2 1900 č. 4050	1900	
133	Moutnice	Hustopeč	18/2 1906 č. 9186	Neust.	
134	Mrákotín	Dačice	6/8 1886 č. 24336	1886	1894
135	Mramotice	Znojmo	29/3 1904 č. 16818	1904	
136	Myslová Kost.	Dačice	18/12 1886 č. 38863	1888	
137	Náměšť n. O.	Třebíč	1891 č. 42403	1892	
138	Nárameč	"	30/5 1904 č. 28079	1904	
139	Nebovídy	Brno	16/4 1902 č. 18792	1902	
140	Nedvědice	Tišnov	8/6 1900 č. 21885	1901	
141	Němčice D.	Dačice	27/2 1903 č. 10927	1903	
142	Němčice V.	Hustopeč	16/9 1905 č. 45539	1905	
143	Nosislav	"	10/12 1905 č. 61110	1906	
144	Olbramkostel	Znojmo	2/10 1899 č. 40201	1899	
145	Olšany	Dačice	24/5 1887 č. 15332	1887	
146	Opatov	Třebíč	1/11 1900 č. 42730	1900	
147	Opatovice	Hustopeč	17/2 1906 č. 8125	Neust.	
148	Ostejkovice	M. Budějovice	7/2 1900 č. 3957	1900	1905
149	Pálovice	"	7/2 1900 č. 3956	1901	
150	Palupín	Dačice	12/2 1887 č. 4352	1887	
151	Pavlice	Znojmo	2/10 1899 č. 40194	1899	
152	Pavlovice	Vyškov	12/10 1904 č. 50638	1904	
153	Plenkovice	Znojmo	19/7 1887 č. 21695	1887	1891
154	Pohořelice	Hustopeč	15/2 1889	1890	1890
155	Pole Královo	Brno	25/9 1899 č. 39238	1902	
156	Police	M. Budějovice	19/2 1900 č. 4045	1903	
157	Popelín	Dačice	3/2 1888 č. 3514	1888	1894
158	Pozorice	Vyškov	1889 č. 2789	1889	
159	Požehnáni B.	Brno	2/10 1899 č. 39927	Neust.	
160	Prace	Vyškov	20/8 1904 č. 41442	"	
161	Praha	Praha město		1886	

Čís.	Odbor	Hejtmanství	Povolen	Ustaven	Zrušen
162	Prokopov	M. Budějovice	6/2 1900 č. 3949	1900	1905
163	Předín	Třebíč	3/11 1900 č. 42929	1901	
164	Přibice	Hustopeč	18/2 1906 č. 9189	Neust.	
165	Přibyslavice	Třebíč	30/5 1904 č. 28073	1887	
166	Příložany	M. Budějovice	6/2 1900 č. 3951	1900	1905
167	Přimětice	Znojmo	2/10 1899 č. 40198	Neust.	
168	Prisnotice	Hustopeč	10/12 1905 č. 61106	"	
169	Přístba	M. Budějovice	6/2 1900 č. 3950	1900	1905
170	Puklice	Jihlava	8/6 1900 č. 21890	1900	
171	Rajhrad	Brno	28/2 1906 č. 9192	Neust.	
172	Rousinov N.	Vyškov	6/6 1900 č. 20081	1900	
173	Rosice	Brno	8/5 1905 č. 23450	Neust.	
174	Rozdrojovice	"	27/11 1904 č. 58540	"	
175	Rozseč	Dačice	25/5 1901 č. 20255	1901	
176	Řečkovice	Brno	16/4 1902 č. 18787	1903	
177	Říše Nová	Dačice	14/9 1900 č. 36118	1900	
178	Říše Stará	"	29/1 1887 č. 2935	1887	1891
179	Sedlec	Náměšť	5/4 1903 č. 17980	1903	
180	Slatina H.	Dačice	22/8 1902 č. 42374	1902	
181	Slavětice	M. Krumlov	6/2 1900 č. 3967	1900	
182	Slavkov	Vyškov	1889 č. 2784	1889	
183	Sobotovice	Hustopeč	27/2 1903 č. 10926	1905	
184	Solkolnice	Brno	16/4 1902 č. 18789	Neust.	
185	Starč	Třebíč	31/8 1903 č. 44152	"	
186	Stražek	N. Město	16/3 1906 č. 13848	1906	
187	Studená	Dačice	26/7 1886 č. 23180	1886	
188	Stupešice	Krumlov	8/6 1900 č. 21887	1886	1905
189	Syrovce N.	M. Budějovice	7/2 1900 č. 3963	1900	
190	Syrovce	Hustopeč	9/1 1906 č. 924	1906	
191	Šardice	Kyjov	24/3 1906 č. 15599	1906	
192	Šepkovice	M. Budějovice	6/2 1900 č. 3953	1900	
193	Šlapanice	Brno	26/1 1889 č. 3188	1889	1902
194	Šošůvka*	Boskovice	7/1 1906 č. 64028	1906	
195	Štěpkov	M. Budějovice	7/2 1900 č. 3959	1900	1905
196	Tasov	V. Mezíříči	6/2 1900 č. 3964	1901	
197	Telč d.	Dačice	19/12 1887 č. 38376	1888	
198	Telč m.	"	11/1 1886 č. 11432	1886	
199	Telnice	Brno	16/4 1902 č. 18793	Neust.	
200	Tišnov	Tišnov	25/9 1899 č. 39239	1900	
201	Trebelovice	M. Budějovice	8/2 1900 č. 4044	1901	
202	Třebetice	"	27/1 1888 č. 2464	1888	1893

* Vlastně Sloup.

Čís.	Odbor	Hejtmanství	Povolen	Ustaven	Zrušen
203	Třebíč	Třebíč	21/6 1902 č. 31499	1902	
204	Tresov	"	8/6 1900 č. 21882	1902	
205	Třešť	Jihlava	12/7 1886 č. 21039	1886	
206	Tuřany	Brno	16/4 1902 č. 18786	Neust.	
207	Tvarožná	"	26/8 1904 č. 43550	"	
208	Tvořihráz	Znojmo	2/10 1899 č. 40199	1900	
209	Újezd	Hustopeč	18/2 1906 č. 9191	Neust.	
210	Újezd H.	M. Budějovice	19/2 1900 č. 4049	1900	
211	Újezd V.	"	7/2 1900 č. 3958	1900	
212	Únanov	Znojmo	2/10 1899 č. 40203	1900	
213	Urbanov	Dačice	12/7 1886 č. 21042	1886	1901
214	Vacenovice	Kyjov	29/3 1904 č. 16819	1904	
215	Vesce	M. Budějovice	7/2 1900 č. 4036	1900	
216	Veselí Nové	N. Město	27/11 1904 č. 57542	1904	
217	Věteřov	Kyjov	22/8 1902 č. 42375	1902	
218	Volfířov	Dačice	2/10 1899 č. 40201	1888	
219	Vomice	Brno	26/8 1901 č. 36949	1901	
220	Vranovice	Hustopeč	18/2 1906 č. 9190	Neust.	
221	Začany	"	18/2 1906 č. 9184	1906	
222	Zinsendorf	Brno	8/5 1905 č. 23451	Neust.	
223	Znojmo	Znojmo	26/7 1886 č. 23182	1886	1891
224	Žabčice	Židlochovice	10/12 1905 č. 61107	Neust.	
225	Žabovřesky d.	Brno	30/5 1904 č. 28070	1904	
226	Žabovřesky m.	"	16/4 1902 č. 18790	1902	
227	Žďár	N. Město	28/9 1899 č. 39236	1899	
228	Žebětín	Brno	26/8 1904 č. 43546	1905	
229	Želetava	Dačice	26/8 1886 č. 26626	1886	
230	Žerkovice	M. Budějovice	8/2 1900 č. 4037	1900	
231	Zerotice	Znojmo	15/1 1905 č. 1727	Neust.	
232	Židlochovice	Hustopeč	25/8 1905 č. 40689	1905	

JAR. VAŠICA.

Národnostní poměry v oblasti Nár. jednoty pro jhz. Moravu.

Území, v němž Národní jednotka naše pracuje, je vlastně české, avšak vážně národním odpůrcem výbojným ohrožené. Nehledě ani k silnému a mocnému nepříteli v Brně a na ostrůvku brněnském, nehledě k ostrůvku výškovskému, máme na celém jihozápadě Moravy území smíšená neb zněmčelá, odkud usilovně se pracuje na poněmčování našich lidí i na poněmčování našich vesniček i měst.

Úplná a podrobná znalost národnostních a národohospodářských poměrů jest prvním základem menšinové práce, již obrala si za úkol jednotka naše, jejížto činnost vztahuje se na bývalý kraj brněnský, jihlavský a znojmský. V pojednání tomto vzat také na to zřetel a ličení národnostních poměrů přizpůsobeno působišti jednoty, zahrnující v 16 politických obvodech 34 soudních okresů.

Za základ vzaty údaje úřední, o nichž sluší podotknouti, že namnoze skutečnosti neodpovídají, pravý stav národnostní nevystihující a na úkor české národnosti německý živel zveličující. Jest proto dalším úkolem menšinové práce zjistiti: kde, pokud a proč nepřišel živel český k platnosti.

Abychom mohli nabýti přehledu o národních poměrech, třeba znáti nejen přítomný stav, ale též kolonizaci německou v našich krajích i číselný obraz dřívější a nutno vše srovnati.

Až do konce XII. stol. byla Morava bez Němců. Teprve markrabě Vladislav (1179—1222) počal Němce na Moravě usazovati a jeho příkladu následovali biskupové, kapitola olomoucká a brněnská, kláštery a rytíři řádu Německého a Johannitů, kterým řečený markrabě propůjčil právo osadníky na své statky odkudkoli povolávati a německým právem vysazovati. Kolonisace šířila se ze severu do střední a jižní Moravy, kdež kolem r. 1220 osazeny jsou lidem německým Vršany (Frischau) u Znojma a Přitluky u Podivína a vůbec mezi r. 1210 až 1280 byla veškerá krajina nad Dyjí úplně poněmčena. V téže době šířili se Němci také kolem Jihlavy a Bytše, pak v různých osadách okolo Brna, Dolních Kounic a Miroslavi. Za krále Otakara II. přičiněním proboštů brněnských povstal německý ostrůvek mezi Rousínovem a Vyškovem, cisterciáků žďárských v Kučerově, slavkovské komendy řádu něm. v Kroužku a biskupa Brunona v Roztěnicích, Hlubočanech a Prusích. Nejstarší města moravská právem německým obdařená byla: Břeclav r. 1214, Znojmo r. 1225, Jemnice r. 1227, Hodonín r. 1228, Brno r. 1243, Jihlava r. 1247. Z míst zmíněných šířil se živel německý, jsa podporován rasou pánovitou

i snadno vznětlivou a obšťastněn různými výsadami, do okolních obcí a utvořil jednak široký pruh podél zemských hranic, jednak uvnitř různé ostrovy, chtěje si od jihu prorazití volnou cestu Brnem, Vyškovem a Olomoucem k svým spolubratrům na severu a pak klinovitými výběžky usurpovati též západ i východ Moravy.

Německý živel s většinou obyvatelstva utvořil tudíž jednak široký pruh na jihu podél zemských hranic, máje silnou oporu na alpských zemích, jednak ostrůvky brněnský, jihlavský a výškovský. Zub času však hlodá jak na jeho mohutnosti, tak i jeho síle.

Na jihu Moravy táhne se národnostní čára území, jež možno nazvati zněmčeným, od Růžene v hejtmanství dačickém v různé vzdálenosti od hranic a končí u Lednice na rozhraní hejtmanství mikulovského a hodonínského. Největší šířka území toho je u Pravlova v hejtmanství hustopečském, kde německý živel pronikl 30 km od zemských hranic, zabíral celou šířku hejtmanství mikulovského, část hejtmanství hustopečského a je toliko na 8 km vzdálen od německého ostrova brněnského. Nejméně zasahá živel německý dovnitř země u Veskova a V. Mašovic v hejtmanství znojmském a zabírá jedinou osadu Podmokle.

Obvod tohoto zněmčeného území lemován je na jedné straně zemskými hranicemi, na druhé — počínajíc od západu těmito obcemi: Dol. Radikov 43·3 (39·7)*% Č., H. Radikov 43 (46)% Č., Č. Rudolec 8·1 (11·2)% Č., Lipolec 3·6 (8·5)% Č., Hostkovic 2·5 (4·4)% Č., Urbaneč 4·8 (8·2)% Č., Norovice 3·5 (2·9)% Č. (hejtmanství Dačice); Staré Hobzí 29·2 (14·2)% Č., Frandorf 40·3 (24·8)% Č., Lovčovice 15·2 (15)% Č., Plačovice 14·3 (30·9)% Č., Dančovice 9·8 (7·9)% Č., Lubnice 2·5 (0)% Č. (hejtmanství Budějovice); Chroply 0% Č., Frejštein 0·2 (7·2)% Č., Chvalatice 17·3 (10·8)% Č., Lukov 2·1 (0)% Č., Ves Vranovská 11·2 (4·8)% Č., Mličovice 0·9 (7·2)% Č., Podmokle 8·7 (11·8)% Č., Něm. Konice 0·4 (0·4)% Č., Hradiště 26·5 (27·9)% Č., Mansberk 20·6 (29·4)% Č., Suchohrdly 9·9 (16·7)% Č., Těšetice 0·6 (0)% Č., Kyjovice 0% Č., Vitonice 23 (54·6)% Č., Velké Oleksovice 2·6 (0)% Č., (hejtmanství Znojmo); Chlupice 2·8 (4·1)% Č., Nispiče 0·2 (0·2)% Č., Kadov 6·9 (11·7)% Č., Miroslava 30·6 (19·3)% Č., Našimerice 3 (0)% Č., Olbramovice 5·6 (9·8)% Č., Kupčice 3·2 (0)% Č., Lodenice 8·3 (8·6)% Č. (hejtmanství Krumlov); Pravlov 0 (1·4)% Č., Ledec 43·3 (68·9)% Č., Vojkovic 8·4 (0)% Č., Medlov 0 (2·3)% Č., Smolín 3·9 (25·6)% Č., Pohorelice 24·9 (11·1), žid. ob. 2·1 (11·4)% Č. (hejtmanství Hustopeč); Ves Nová 0% Č., Pasohlávky 1·0 (2·0)% Č., Mušov 0% Č., Pouzdrany 2·3 (10·9)% Č. (hejtmanství Mikulov); Popovice 0·1 (0·1)% Č., Starovice 4 (0·4)% Č., Kurdějov 0·7 (2·3)% Č., Hustopeč 9·9 (10·4)% Č., Strachotín 6·2 (2·2)% Č., Zaječí 2·3 (3·4)% Č., Přitluky 0·2 (2·3)% Č. (hejt. Hustopeč); Lednice 3·5 (6·3)% Č., Selec 4·1 (4·5)% Č. (hejt. Mikulov).

*) V závorkách údaje dle úř. sčítání lidu z r. 1890.

Území to zabírající úplná soudní okresy: Jaroslavice, Mikulov a z části soudní okresy: Dačice, Hustopeč, Jemnice, Krumlov, Vranov, Znojmo, Židlochovice není však obydleno výhradně německým živlem, i zde domovem je český živel a tvoří v některých místech silnou menšinu. Sluší zároveň uvážiti, že značné procento Čechů ve zněmčeném území tom bydlících nepřihlásilo se z různých důvodů a příčin k obcovací řeči české a že ve skutečnosti nejedna obec má vlastně jen pouhý nátěr německý.

Český živel zastoupen byl ve zněmčeném území jihozápadní Moravy podle jednotlivých hejtmánství takto:

M. Budějovice	z 41.721 obyv.	86·3 ⁰ / ₀	Č. a r. 1890	85·3 ⁰ / ₀	Č. +
M. Krumlov	„ 43.644	„ 71·6 ⁰ / ₀	„ „	„ 70·9 ⁰ / ₀	„ +
Dačice	„ 50.270	„ 85·0 ⁰ / ₀	„ „	„ 84·1 ⁰ / ₀	„ +
Hustopeč	„ 74.382	„ 74·3 ⁰ / ₀	„ „	„ 72·7 ⁰ / ₀	„ +
Znojmo m.	„ 15.868	„ 11·6 ⁰ / ₀	„ „	„ 12·6 ⁰ / ₀	„ —
Znojmo venkov	„ 74.125	„ 23·4 ⁰ / ₀	„ „	„ 23·9 ⁰ / ₀	„ —
Mikulov	„ 36.872	„ 0·3 ⁰ / ₀	„ „	„ 0·2 ⁰ / ₀	„ +

Přirůstek proti dřívějšímu sčítání lidu jest nepatrný, neboť co jsme vyzískali v hejtmánství budějovickém, krumlovském a dačickém, ztratili jsme opět na Znojemsku a Mikulovsku.

Celkem napočteno bylo o posledním sčítání lidu v tomto zněmčeném území, jehož hranice jsme nahoře vymezili, 150.022 obyvatel, z nichž 10.202 tedy 6·5⁰/₀ přihlásilo se k obcovací řeči české. V roce 1880 napočteno bylo mezi 146.793 obyv. 7227, tedy 4·5⁰/₀ Čechů.

Porovnáme-li chod národnostní čáry nynější s onou na mapce od Czoerniga, která vydána byla v roce 1855, pozorujeme, že získali jsme od té doby tehdy národnostně smíšené obce: Bitov, Nové Dvory, Oslňovice, Vitonice, Vysočany (Znojmo), Smolín, Židlochovice (Hustopeč); německé obce: Bářovice, Police (M. Budějovice), Markvarec (Dačice), Ivaň (Hustopeč), Chlupice, Lisenice, Něm. Knínice (M. Krumlov); před tím už ztratili Němci: Valchinov, Vydrův, Kostelní, Bedřichov, Hrádek Červený, Vosoudov, Rabštýn (Dačice). Sluší též uvážiti, že už tehdy (v r. 1855) byla mnohá místa pro Němce ztracena, jako na př. Třebíč, kde nyní napočtena byla jen 4⁰/₀ Němců, a který dle Kronesa od německých osadníků okupován byl. Husitské bouře zasadily prý i zde první smrtelné rány německému životu. Totéž platí i o Ivančicích a Hodoníně, kam též německá kolonisace zasáhla.

Ještě žalostnější ztráty pro Němce vykazuje zněmčelý ostrůvek jihlavský, jenž rozprostíraje se na rozhraní Moravy a Čech, klínovitě zasahuje větší části do Čech, menší do Moravy. Na Moravě tvoří jej těchto 22 obcí: Beranec se 4, Cerekev Malá 8, Cížov 3·9, Loučky 4·3, Popice 5, Prostředkovice 4·7, Rancířov 3·5, Rošice 6·3, Štonařov 8·8, Vilánek 1·4, Vysoká 9·6, Dvory Hrušk. 42·7, Hosov 18·8, Jihlava 17·6, Kosov 26·4, Kostelec 15, Měřín 15·5, Mlýn Dřev. 23·8, Pístov 12, Salavice 13,

Suchá 11·8, Votín 11·1 ⁰/₀ Čechů. Celkem napočteno v tomto ostrůvku 31.727 obyvatel a mezi nimi 5382, tedy téměř 17⁰/₀ Čechů. Od roku 1855 a též už před ním ztratili Němci z něho mnohé posive v Čechách a rovněž tak na Moravě; na př. Malý i Velký Beranov, Dlouhou Brtnici, Luky, Řehořov, městys Brtnici, Jestřebí, Studnici Vysokou, Švábov, Spělkov, Něm. Rudolec, Jezlov, Markvarec, Markvartice, Waldorf, Předín, Novou a Starou Říši, Malou Brtnici, Pavlov, Urbanov, Zďár, Bezděkov, Batelov, Bukov a Třešť. Všechna tato jména jsou už jen pouhé trosky zaniklé državy německé, a ta zbývající ještě část německé državy na tomto ostrově je — dle slov prof. Fr. Helda — silně ohrožena od stále a stále doléhajících příbojů českého živlu, jenž podporován je příznivými poměry a bezstarostností Němců samých, kteří zvláště hospodářsky upadají. Dle mého náhledu je právě zde jasně viděti, jak přirozený vývin českého života a národního uvědomění nedá se nikterak utlumiti, ba naopak, jak se, když ne hned, aspoň časem vybavuje z ujařmených pout pánovitě rasy německé.

Neméně příznivý obrat národnostních poměrů vykazuje ostrůvek brněnský a vyškovský.

Prvně zmíněný tvoří tyto obce:

Heršpice Dolní 3·2 (3·2)⁰/₀ Č., Heršpice Horní 9·9 (7·3)⁰/₀ Č., Mlýn Kamenný 6⁰/₀, Modřice 1·9 (23·6)⁰/₀ Č., Moravany 7·8 (17·1)⁰/₀ Č., Žilosičky 0·5 (0·3)⁰/₀ Č., Černovice 31·4 (36)⁰/₀ Č., Ivanovice 11·4 (12·6)⁰/₀ Č., Komárov 23·5 (23·8)⁰/₀ Č., Přizřenice 10·9 (11·2)⁰/₀ Č.

Připočteme-li k uvedeným obcím město Brno, bylo v ostrově brněnském napočteno 119.085 obyv., z nichž bylo 40.096, tedy 36·1⁰/₀ Čechů; v r. 1890 napočteno tu 104.715 obyv., s 29·3⁰/₀ Čechů. Zajistě značný to pokrok! K tomu uvážiti dlužno, že dle Gehre ztratili už dříve Němci na Brněnsku tyto obce: Popovice, Hajany, Bračice, Rosenberg, Zinsendorf, Něm. Kýnice, Kratochvil atd.

Od ostrova brněnského odtržena je na východní straně německá vsada Maxmiliánov s 231 Němci a 10 (4·2⁰/₀) Čechy, kdež v r. 1890 nepřiznala se ani jedna osoba k národnosti české.

Ve zněmčeném ostrůvku vyškovském (v jz. směru od města Vyškova) jsou tyto německé obce:

Kučerov (okr. Bučovice) se 7·4 (11)⁰/₀ Č., Čechyň (okr. Slavkov) s 20·5 (24·2)⁰/₀ Č., Hluhočany (okr. Vyškov) s 9·6 (19·5)⁰/₀ Č., Lisovice (okr. Vyškov) s 0 (2·6)⁰/₀ Č., Hostěníce (okr. Vyškov) s 1 (1)⁰/₀ Č., Zvonovice (okr. Vyškov) 1·9 (0)⁰/₀ Č., Komořany (okr. Vyškov) se 13·6 (15·7)⁰/₀ Č., celkem 7 obcí s 3461 obyv. a s 8·4⁰/₀ Čechů.

Rovněž i zde ztratili Němci značné území. Czoernig počítá ještě za národnostně smíšené Starý a Nový Rousínov, Slavkov a za zcela německý Kroužek, který je nyní úplně český a Vyškov, kde posledně napočteno 89·4 (58·4)⁰/₀ Čechů. Dle Gehre ztraceny už dříve na Vyškovsku pro Němce tyto obce: Mannersdorf,

Kroužek, Němčany, Bochalice, Kozlov, Něm. Malkovice, Nebstich, Ruprechtov, Švábenice, Něm. Prusy, Noska, Tučapy atd.

Menší ostrůvky zmizí snad už brzy na mapkách národnostního ohraničení. Tak v Alexovicích u Ivančic napočteno posledně mezi 220 obyv. 49·6 (34·9)% Č., v Hodoníně mezi 8963 ob. 44·5 (57·2)% Č., v Krumlově mezi 2112 ob. 41·6 (35·6)% Č.

Dle jednotlivých hejtmanství a soudních okresů zastoupen byl živl český a německý u porovnání s předposledním sčítáním takto: (viz str. 141 a násl.)

Omezuje se v tomto pojednání na pouhé údaje bez dalších vysvětlivek a poznámek, činím tak proto, abych později mohl na základě dat z posledního sčítání poukázat na zjevné odumírání německého živlu v místech, kde umělým způsobem dána mu příležitost k rychlému rozvoji, a na ustupování živlu českého před živlem německým v některých pro nás důležitých posicích.

Na jeden však velmi závažný moment musím přece jen upozornit. Jako Chodové chránili vlast svou proti vpádu nepřátel, tak chrání a hájí naše české menšiny hlavně obranné naše spolky: Nár. jednota a Ú. M. Š..

Proti těmto výbojně postupují odbory Svazu Němců pro severní a jižní Moravu a Schulvereinu.

Probereme-li jednotlivá hejtmanství po sobě, vynoří se nám následující obraz českých obranných a německých výbojných menšinových spolků.

Brno, město.

Nár. jednota: I.—IV. okres, Brno dámský, Brno-Zábrdovice, pro Frant. Josefa třídu, Trnitou ul., pro Schmerlingovou, Giskrovou ul., Cejl, Obilní trh, Pekařskou ul., Videňku, Křidlovičkovou ulici.

Školské spolky: Brněnská matice školská, Matice hodonská, Dámský odbor brněnské mat. školské.

Svaz Němců jihomoravských: I. odbor, II. odbor, akad. odbor, paní a dívek.

Svaz Němců severomoravských: akad., paní a dívek, okresní svaz pro střední Moravu.

Těmto po boku stojí ještě: odbor „Böhmerwaldbundu“, „Deutscher Jugendbund“, „Deutscher Jugendbund Jungmähren“ a Verband: „Die Alldutschen des Bundes der Germanen“.

Školské spolky německé: Schulkreuzerverein, d. Schulverein Brünner deutschevangelischer Schulverein.

Činnost pak spolku „Brünner Vororteverein“ paralisovat se snaží Spolek brněnských předměstí, který utvořen byl ze sdružených odborů brněnských a předměstských.

Hejtmanství a soudní okresy	Němci	Češi	1900		1890	
			% Němců	% Čechů	% Němců	% Čechů
Brno město	68.702	38.365	63.9	35.7	68.7	31.3
Jihlava město	19.765	4.228	81.8	17.2	82.4	17.6
Znojmo město	14.014	1.854	88.4	11.6	87.4	12.6
Boskovice: Blansko	220	31.336	0.6	99.4	1.6	98.4
Boskovice	1.191	26.882	42.3	95.7	5.9	94.1
Kunštát	95	24.917	0.3	99.7	0.5	99.5
	1.506	83.135	1.8	92.2	2.5	97.5
Brno: Brno	12.565	85.095	12.8	87.2	12.2	87.8
Ivančice	1.929	31.679	5.7	94.3	6.1	93.9
	14.494	116.774	11.0	99	10.4	89.6
M. Budějovice: Jemnice	5.486	10.720	33.8	66.2	36	64
M. Budějovice	237	25.278	0.9	99.1	1.5	98.5
	5.723	35.998	13.7	86.3	14.7	85.3
Dačice: Dačice	7.422	13.710	35.1	64.9	37	63
Telč	76	29.062	0.3	99.7	0.6	99.4
	7.498	42.772	15	85	15.8	84.2
Hodonín: Hodonín	5.177	24.385	17.4	82.6	13.5	86.5
Breclava	3.834	23.367	14.1	85.9	14.1	85.9
	9.011	47.752	15.5	84.5		
Hustopeč: Hustopeč	10.401	13.817	42.9	57.1	45.4	54.6
Židlochovice	8.561	27.896	23.5	76.5	24.8	75.2
Klobouky	58	13.649	0.4	99.6	0.5	99.5
	19.020	55.362	25.7	74.3	27.3	72.7
Jihlava	7.257	29.606	19.7	80.3	20.6	79.4
	83	15.271	0.5	99.5	0.7	99.3
M. Krumlov: Hrotovice	12.326	15.964	43.5	56.5	44.8	55.2
M. Krumlov	12.409	31.235	28.4	71.6	29.1	70.9

Hejtmanství a soudní okresy	Němci	Češi	1900		1890	
			^{0/0} Němců	^{0/0} Čechů	^{0/0} Němců	^{0/0} Čechů
Kyjov: Kyjov	740	35.475	3·2	97·8	4·5	95·5
	203	13.615	1·5	98·5	2·3	97·7
	943	49.090	1·9	98·1	3·8	96·2
Nové Město: Bystrice N. Město Žďár	34	22.465	0·1	99·9	0·3	99·7
	44	22.164	0·2	99·8	0·3	99·7
	26	14.037	0·2	99·8	0·7	99·3
	104	58.666	0·2	99·8	0·4	99·6
V. Meziříčí: V. Byteš V. Meziříčí	65	13.231	0·5	99·5	—	—
	296	27.656	1·1	98·9	2·2	97·8
	360	40.887	0·9	99·1	2·2	97·8
Mikulov	36.087	785	94·7	0·3	94·8	0·2
Třebíč: Náměšť Třebíč	70	15.326	0·4	99·6	1·0	99·0
	972	37.877	2·5	97·5	4·5	95·5
	1.042	53.203	1·9	98·1	3·4	96·6
Tišnov	258	32.668	0·8	99·2	1·1	98·9
Vyškov: Slavkov Bučovice Vyškov	981	29.361	3·2	96·8	3·6	96·4
	848	18.773	4·3	95·7	5·0	95·0
	2.912	36.828	7·3	92·7	12·0	88·0
	4.741	84.962	5·3	94·7	7·6	92·4
Znojmo: Vranov Jaroslavice Znojmo	8.114	1.257	86·6	13·4	87·3	12·7
	22.155	325	98·6	1·4	99·4	0·6
	26.537	15.737	62·6	37·4	39·1	39·1
	56.806	17.319	76·6	23·4	76·1	23·9

Jihlava, město.

Odbor Nár. jednoty byl založen v roce 1886, leč v roce 1890 zanikl; ze školských spolků jest tam jedině odb. Ú. M. Š. *Svazy pak Němců* existují tyto: Deutscher Böhmerwaldbund, Bund der Deutschen Nordmährens, Deutscher Jugendbund, Bund der Deutschen Nordmährens, Deutscher Jugendbund, Bund der Deutschen Nordm., odbor paní a dívek, okresní svaz téhož a odbor des Deutschevangelischen Bundes für die Ostmark. Dále nesmí se pustit se zřetele Zweigverein des allg. Deutschen Sprachvereines a Bund der Deutschen der Iglauer Sprachinsel. *Školské spolky německé*: Schulkreuzerverein, d. Schulverein, týž paní a dívek.

Znojmo, město.

Z českých spolků obranných jest tu pouze odbor Ú. M. Š., náš odbor zanikl r. 1891.

Své sídlo mají tu tyto svazy: Deutscher-Böhmerwaldbund, Ústr. výbor a odbor Svazu Němců jižní Moravy, tělocvičný a paní a dívek odbor téhož svazu, Bund der Germanen „Göthen“, odbor a župa Svazu Němců jižní Moravy.

Školské spolky německé: Schulkreuzerverein, d. Schulverein a týž odbor paní a dívek.

Boskovice.

Národní jednoty: Jedovnice, Sloup.

Školské spolky české: Ú. M. Š.: Boskovice, Kunštát, Olešnice, Rájec, Blansko, Třebetín Kr. spolek.

Schulverein: Boskowitz, Blansko a Schulkinder-Suppeverein Boskowitz.

Brno, venkov.

Národní jednoty: Rosice, Jundrov, Král. Pole, Husovice, Komín, Boží Požehnáni, Vomice, Tuřany, Bystrc, Rečkovice, Sokolnice, Žabovřesky m., Nebovídy, Telnice, Černovice, Lelekovice, Líšeň, Maloměřice, Komárov, Bilovice, Žabovřesky d., Adamov, Žebětín, Tvarožná, Jiřkovice, Bohonice, Kyničky, Rozdrojovice, Kohoutovice, Jehnice a Zinsendorf.

Ú. M. Školské spolky: Matice Královop., Česká mateřská školka, Dolní Kounice Ú. M. Š., Tišnov Ú. M. Š., Židenice Krejc. spolek, dtto Veverí Byt., dtto Husovice, Adamov Ú. M. Š., dtto Šlapanice, dtto Rosice, dtto Ivančice, Troubsko, Popůvky, Ořechov, Krejc. sp. Žabovř., Kr. sp. Růžomberk, Matice Dolnokounická, Kr. sp. Telnice.

Svaz Němců severní Moravy: Královo Pole, Komárov, Modrice.

Svaz Němců jižní Moravy: Ivančice, H. Heršpice, dále Deutsch. Jugendb. der Markomanen: Heršpice.

Schulverein: Ivančice, Modřice, Maxmiliánov, Kinderg. Kounice.

Mor. Budějovice.

Národní jednota: Lomy, Kdousov, Budkov, Boskovstýn, Pálovice, Šepkovice, D. Lažany, Litoňov, Třebelovice, Lukov, Lesonice, Vesce, V. Újezd, Domamil. Police, Mor. Budějovice, Zerkovice, Bačkovice, N. Syrovice, Martinkov, Babice, H. Újezd, Heřmanice, Jemnice.

Školské spolky Ú. M. Š.: M. Budějovice.

Svaz Němců jižní Moravy: Vratěnín, Desná, Deutsche Winzerinnen Vrbovec, Hobzí Staré.

Schulverein: M. Budějovice, Vratěnín.

Dačice.

Národní jednota: Telč, Dačice, Studená, Želetava, V. Lhota, Krásonice, Budč, Kostelní Myslová, Palupín, Olšany, Kynice, Telč ž., Volfířov, Markvarec, Nová Říše, Rozseč, Chlunec, H. Slatina, D. Němčice.

Školské spolky: Ú. M. Š. Telč, dtto. Dačice, dtto. ž. N. Říše.

Svaz Němců jižní Moravy: Laskovec, Slavonice, Hostkovice, Lipolec, Stáلكov, C. Rudolec, Matějovice, Lideřovice, D. Radíkov, Cíckrajov, Peč.

Schulverein: Slavonice.

Hodonín.

Nár. jednota: Bilovice.

Školské spolky: Ú. M. Š. Břeclava, Hodonín, dtto., Hodonská Matice: Hodonín, Břeclava, Podivín, Ratiškovice, St. Břeclava, D. Bojanovice, Bilovice, Tvrdice, Čejkovice, Mutěnice, Hodonín ž., Čejč, Hodonín akad., Nová Ves.

Svaz Němců jižní Moravy: Břeclava a dále Deutscher Jugendbund, Verband Totila des Bundes der Germanen.

Schulverein: Hodonín, Břeclava, Hodonín ž., Břeclava ž.

Hustopeč.

Národní jednota: Klobouky, Bohumělice, Sobotovice, Krumvíř, Židlochovice, V. Němčice, Hunkovice d. a ž. Přisnotice, Blučina, Nosislav, Hrušovany, Žabčice, Syrovice, Iván, Opatovice, Moutnice, Začany, Křepice, Měnin, Bračice, Mělčany, Přibice, Vranovice, Újezd, Rajhrad.

Svaz Němců sev. Moravy: Bojkovice.

Svaz Němců jižní Moravy: Hustopeč m. a ž., Pohořelice, Popovice, Příkluky, Medlov.

Školské spolky: Klobouky Ú. M. Š., dtto Židlochovice, Matice hodonská, V. Pavlovice, Kobyli, Vanovice, Šardice, Štajrovičky.

Schulverein: Pohořelice; Hustopeč: něm. zahrádka, Schulverein; Židlochovice: něm. zahrádka.

Jihlava, venkov.

Nár. jednota: Třešť, V. Beranov, Puklice, Batelov, Kněžice, Jamné.

Svaz Němců severní Moravy: Stonářov, Vilanec, Kostelec, Rancířov, Handelsdorf, Sollowitz, Studnice Malá, Myšín.

Školské spolky: Ú. M. Š. Třešť, dtto Batelov.

Schulverein: Brtnice, Třešť, Stonářov.

Krumlov.

Nár. jednota: Krumlov, Slavětice, Moratice, Dobřínsko, Dobelice, Běhařovice, Maršovice.

Školské spolky: Krumlov Ú. M. Š.

Svaz Němců sev. Moravy: Rybníky, Loděnice.

Svaz Němců již. Moravy: Miroslava, Kubšice, Hostěradice, Skalice, Suchohrdlí.

Schulverein: Krumlov Schulverein, Miroslava dtto, Krumlov Kindergarten.

Kyjov.

Nár. jednota: Kyjov, Veteřov, Koryčany, Vacenovice, Jestřábice, Šardice.

Školské spolky: Kyjov Ú. M. Š., Matice hodonská, Kelčany, Milotice, Šardice, V. Lovčice, Vacenovice, Ždánice ž., Želetice, Ždánice m., Ždánice Ú. M. Š.

Schulverein: Kyjov Kindergarten, Schulkreuzerverein, Koryčany.

Nové Město.

Nár. jednota: V. Bystrice, Žďár, Nové Veselí, Nové Město, Borovnice, Stražek.

Školské spolky: Ú. M. Š. V. Bystrice.

Vel. Meziříčí.

Národní jednota: V. Meziříčí, V. Byteš, Měřín, Tasov, Vel. Meziříčí d.

Školské spolky: Ú. M. Š. V. Mezirůči, dto. Křizanov.
Schulverein V. Mezirůči.

Mikulov.

Jediné hejtmanství, kde nemáme ani jednoho obranného, ba vůbec českého spolku.

Svaz Němců jižní Moravy: Dunajovice L., Mikulov, Drnholec, Vistonice Dolní, Nové Sídlo, Lednice, Mikulov (Jugend-Bundesgruppe), Pardorf, Perná, Nová Ves, Selce, Polany, Mikolov (župní svaz), Guldenfurt, Klentice, Mušov, Nové Sídlo (paní a dívek), Vistonice Horní, Gutenfeld, Mikulovice (Thaya), Vlasatice, Milonice, Bratelsbrun, D. Vistonice (Eiche, Traube), Pulgarov.

Schulverein: Mikulovice, Perná, D. Dunajovice, Drnholec, Guttenfeld, H. Vistonice a Schulkreuzerverein, D. Vistonice.

Třebíč.

Národní jednota: Náměšť, Třesov, Opatov, Předín, Třebíč, Rudikovice, Sedlec, Starč, Budišov, Nárameč, Přibyslavice, Čichov.

Školské spolky: Ú. M. Š. Třebíč.

Schulverein: Třebíč.

Tišnov.

Národní jednota: Kuřim, Tišnov, Nedvědice, Inačovice.

Školské spolky: Ú. M. Š. Lomnice, Kuřim.

Schulverein: Tišnov.

Vyškov.

Nár. jednota: Pozořice, Slavkov, Ivanovice, M. Malkovice, Milonice, Bučovice, Prace, Blažovice, Kozlany, Pavlovice, Rousinov N., Kovalovice, Bohdalice.

Školské spolky: Ú. M. Š. Bučovice, Vyškov dto., Ivanovice dto., Kr. sp. Ivanovice, Hořtice dto., Dědice Kr. sp.

Svaz Němců sev. Moravy: Kučerov, Rostěnice, Hlubočany, Zvonovice, Komořany, Čechyň, Lesovice.

Schulverein: Bučovice, Vyškov, N. Rousinov, Vyškov.

Znojmo.

Národní jednota: Jeviřovice, Mašovice, Mašůvky, Olbramkostel, Kuchařovice, Pavlice, Citonice, Bitov, Přímětice, Tvořihráz, H. Dunajovice, Kravsko, Únanov, Mikulovice, Mramotice, Žerotice.

Svaz Němců severní Moravy: Čížov.

Svaz Němců jižní Moravy: Jaroslavice, Strachotice, Stosíkovice na louce, Prosteměřice a Bohunice, Lichovice, Tasovice,

Božice, Křidlovice, Oblaz, Vranov, Fryšava, Šumvaldov, Liliendorf, Vrbovec, Šaldorf Starý, Hodonice, Dyjákovice M., Stosíkovice, Kallendorf, Mlčovice, Šaldorf N., Štítary, Vračovice, Dyjákovice V., Bohumělice, Kaidling, Suchohrdlí, Edelšpice, Popice, Suchohrdlí ž., Práč, Brechov H., Frainersdorf, Milfron, Vrbovec (deutschen Burschen), Kyjovice, Miemanice, Borotice, Podmole, Vrbovec ž., Vrbovec, Vrbovec (Markomanen), Šatov, Želetice, Tasovice, Oleksovice, Kounice Něm., Těšetice, Sukov, Freistein, Chvaletice, Grafendorf, Hradisko, Želetice, Gerstenfeld, Čull, Starý Šaldorf ž., Edelšpice ž., (Kriemhilde), Nejezchléb, Stosíkovice, Krhovice, Pulgarov.

Schulverein: Kr. sp. Vranov, Schv. Bořice, dto Šatov, dto Frainersdorf, Křidlovice Kr. sp., Pechovice, Jaroslavice, Bořice Kr. sp.

K odborům našim dlužno ještě připočísti akademický odbor v Praze a ke svazu Němců jihz. Moravy odbor ve Vidni, jenž čítá na 200 členů.

Celkem tedy máme v oblasti Národní jednoty pro jihozápadní Moravu 194 odborů Národní jednoty, které odrážejí zuřivé příboje 125 odborů Svazu Němců jižní Moravy a 29 odborů Svazu Němců severní Moravy. Oproti pak finančně dobře situovaným 59 školským spolkům německým stojí sice 82 českých na stráž, které však netoliko vidí často dno své pokladničky prázdné, ale i častokráte, tonouce v dlužích, mají smutné perspektivy do budoucnosti.

Německé spolky naproti tomu nejen jsou štědře podporovány od svých bratrů z říše, ale mohou se též honositi, že její členové a soukmenovci plní věrně povinnosti členské a národní.

Tak také zářným příkladem pro ryze české kraje (Boskovice, Nové Město, Tišnov, Vyškov atd.) mělo by býti na příklad hejtmanství mikulovské, kdež téměř v každé obci je odbor Svazu Němců jižní Moravy. Podobně je tomu též v německých obcích na Znojemsku.

Než marné jest volání a dávání za vzor našim krajům českým zářivých příkladů našich národních odpůrců. Ten dobrý český lid ten dovede snést příliš mnoho. Co jemu na tom záleží, že jeho bratr neb sestra je duševně mrzačena a hospodářsky vysávána, jen když on je v pokoji a bázni boží živ. A vzplane-li přec v něm v rozhořčeném a spravedlivém hněvu krev, vzplane v něm jen na chvíli a pak upadne opět v lethargický spánek.

V nitru lidu českého doutná příliš nepatrná jiskerka národního vědomí. A proč? Poněvadž máme příliš málo národně uvědomělých českých matek! Starořímské matrony vodily dítky své na hroby proslulých bohatýrů, starokřesťanské matky přiváděly své syny a dcery na hroby mučovníkův a — kam, kam vodi naději svou matky české?! U nás ospalost národní skoro pod každým prahem. U nás hnízdí národní lhostejnost a bují rychleji než

Přehled menšinových spolků v oblasti Národní jednoty pro jhz. Moravu.

Číslo	Autonomní města a hejtmanství	Nár. jednota pro jihozáp. Moravu		Svaz Němců				Školské spolky			
		mužs.	ženské	severo-mor.		jihomoravských		české		německé	
				mužs.	ženské	mužs.	ženské	mužs.	ženské	mužs.	ženské
1	Brno město . . .	14	1	3	1	3	1	2	1	3	.
2	Jihlava „ . . .	.	.	2	1	.	.	1	.	2	1
3	Znojmo „	.	.	.	.	2	1	1	.	2	1
4	Boskovice	2	.	.	.	.	.	7	.	3	.
5	Brno venkov . . .	30	1	3	.	2	.	18	.	4	.
6	Budějovice M. . .	24	.	.	.	3	1	1	.	2	.
7	Dačice	18	1	.	.	11	.	2	1	1	.
8	Hodonín	1	.	.	.	1	.	15	1	2	2
9	Hustopeč	25	1	1	.	4	1	7	.	5	.
10	Jihlava venkov . .	6	.	8	.	.	.	2	.	3	.
11	Krumlov Mor. . . .	7	.	2	.	5	.	1	.	3	.
12	Kyjov	6	.	.	.	.	.	10	.	2	1
13	Město Nové	6	.	.	.	.	.	1	.	.	.
14	Meziříčí Velké . .	4	1	.	.	.	.	2	.	1	.
15	Mikulov	.	.	.	.	25	1	.	.	7	.
16	Třebíč	12	.	.	.	.	.	1	.	1	.
17	Tišnov	4	.	.	.	.	.	2	.	1	.
18	Vyškov	13	.	7	.	.	.	6	.	4	.
19	Znojmo venkov . .	16	.	1	.	59	4	.	.	8	.
20	Praha	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
21	Videň	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.
	Celkem	189	5	27	2	116	9	79	3	54	5

kopřivy. U nás rozbíjí své stany sobectví a účinkuje až běda. Pod našimi krovy stále rozervanost. A proč? Naše české ženy a matky neumějí vychovávatí své děti národnostně, neumějí pěstiti v útlých srdcích cit hrdosti a lásky k rodnému jazyku, národu a vlasti a raději za kus bídného hávu a za jidášský groš zaprodají svůj drahý klenot drápm odvěkého našeho nepřítele.

Obracím se tudíž především k Vám, ženy a matky české, s vroucí prosbou, abyste probouzely dosud dřímající družky z ospalosti národní a postavily se hrdě v šiky naše.

V rukou Vašich spočívá spása i smrt našeho drahého národa, v rukou Vašich chlouba naší vlasti! U vychovejte nám rádné muže, **ryzí charaktéry** a vykonáte pro vlast více nežli mužové sami a jejich vůdcové v parlamentech.

Vedeme zvláště nyní zápas krutý, zápas krutější nežli hrdinové thermopylští. Tam ze hrstkou malou chrabrých bojovníků stál národ veskeren proti nepříteli — zde národ kleslý těžkou ranou, vyrván jsa teprve nedávno z náručí hrozné smrti a probuzen k lepšímu životu, poznává sám sebe ve svých bojovnících.

Chceme-li z boje toho odnést si palmu vítězství, a tím také uchovat dědictví otců svých, tu třeba především o b ě t a v ý c h, p i l n ý c h p r a c o v n í k ů, a z a d r u h é p e n ě z. A jest-li každý podá nám své pomocné a štědré ruky, pak provázet nás bude plný zdar, kterého jednota naše v hojně míře zasluhuje a potřebuje, aby úkolu svému čestně dostála.

Často naříkáme nad ztrátou té neb oné naší posice. Kdo ji má zachovati národu? Národ sám ve svých jednotách obranných! K tomu však třeba vedle obětavých a svědomitých pracovníků i peněz, a nebude-li Národní jednota finančně silna, nebude moci plně úkolu svého konati, třeba sebe ostražitěji na stráži stála. Mají-li konečně přestatí jeremiády o ztrátách půdy národní, pak povinností našeho území českého je, aby ze všech sil svých přispělo jednotě po stránce peněžní, aby dary a příspěvky členské byly nejen v rozpočtech obecních, spolkových, peněžních a průmyslových závodů našich, nýbrž i v rozpočtu každého jednotlivce, jenž hlásí se k národu našemu!

Posledních 6 let Národní jednoty vykazuje značnou činnost, na mnoze i krásnými úspěchy provázenou. A třeba se dosud nemůže vykáhati výsledky tak imponujícími, jako šťastnější jednoty sesterské v království, přece jen s povděkem říci musíme, že ledy vlažnosti a lhostejnosti ponenáhlu ale jistě roztávají a že jednota naše dochází zasloužené přízně a porozumění veřejnosti naší!

Dnes má Národní jednota naše 6502 členů.

Kolik míst však máme ještě, kde není odborů! Kolik lidí zámožných a uvědomělých, kteří nejsou její členy! A přec ne-

mělo by býti opravdu uvědomělého Čecha, jenž by nebyl v radách našich, nemělo by býti místa, vesničky a města, kde by nebylo odboru našeho. A dnes bohužel máme ještě okresní města, města ryze česká, města se středními a jinými školami, kam marně odbory proniknouti se snaží, kde nenašlo se 15 lidí, kteří by založili odbor Národní jednoty.

Jest to věru smutné, že vlastní tělo, vlastní krev necháváme zmírat v mukách mezi odpadlictvím a nevlastenectvím. Mluvíme plnými ústy vlastenecké fráze, ale nejsme s to, abychom podali pomocné ruky tonoucím menšinám. To je při nejmenším nesvědomitost. Na skutky jsme chudi a tuto ubohost zakrýváme slzami nad neutěšenými poměry — — —

Kéz už tedy ledy lhostejnosti k naší Nár. jednotě roztají, aby konečně rozproudil se zdravý, pokrokový ruch po celém poli působnosti Národní jednoty pro jihozápadní Moravu!

Pokrok v oblasti Národní jednoty pro jihozáp. Moravu po stránce národohospodářské.

Psáti o pokroku národohospodářském, jaký se udál v jisté oblasti v době dvaceti let, není tak snadno, protože vyžaduje to důkladného prostudování spousty materiálu a znalosti místních poměrů. Omezím se tedy na referát stručný a kusý, pokud mi bylo možno v tak krátké době, jaká k vypracování referátu vyměřena, látku spracovati.

Že ani po stránce hospodářské neustrnula naše západní polovice Moravy v stagnaci, právě jako v ohledu kulturním a národním, jest samozřejmo.

Tomu nasvědčuje síla průmyslových a obchodních podniků za posledních dvacet let vzniklých a utěšený rozvoj rolnictví, buďsi to již v dobytkařství, pěstování plodin, strojnictví, vzdělávání půdy anebo v rozhojnění institucí kulturně-hospodářských.

Co od věků brzdilo postup speciálně našeho českého průmyslu, obchodu a zemědělství, byl boj s našimi nepřáteli — Němci. Nadání všelikými privilegii vlády, země a po případě i správ obecních, osobili si časem taková práva, že leckde ovládli situaci a Čech stal se cizincem ve své vlastní vlasti, byl odstrkován, utlačován. K tomu ovšem přidružují si mnohé hospodářské nedostatky, jež jsou jen výsledkem některých nedostatků naší povahy. Mám tu na mysli zejména známou naši českou nepodnikavost, houževnatý konservatismus, nedostatek obchodního ducha a národní vlažnost. V uvedených vlastnostech nás roz-

hodně Němci a Židé předčí, a jest to také příčinou, proč jsou hospodářsky silnějšími. Brno samo na př. má dobrou polovici českého obyvatelstva, ale hospodářsky jest slabší než Němci; tito okupovali průmysl a obchod, kdežto české obyvatelstvo spojilo se postavením závislým jako úředníci a dělníci. Než, i v těchto odvětvích pomalu spěje český živel ku svému vývinu. Máme-li si však pravdu pověděti, musíme říci, že v oblasti naší máme málo podniků ryze českých. Velké podniky obchodní a průmyslové jsou napařád v rukách Němců a Židů (na př. známé brněnské textilnictví).

Co to znamená pro české obyvatelstvo nejen v naší oblasti, nýbrž i v celé Moravě, když pomyslíme, že Brno jest jedním z nejprůmyslovějších měst v mocnářství Rakousko-Uherském, snadno lze si domyslit: Německé hradby Brna bude nám těžko dobývat, dokud hospodářská převaha bude na straně Němců. Menších podniků máme sice dosti, ale výrobky jsou většinou německé. Z těch pak, které jsou českými, nese značná část (viz Brno!) signum národní vlažnosti, nerozhodnosti. Nezapomenutelný lonský „Volkstag“ ukázal mnohé slabiny našeho hospodářského života a přesvědčil nás, že jest nám ještě mnoho doháněti. Máme snad nejvýše svůj obchod, ale nikoli svůj průmysl. Celá dlouhá léta ani bohatství lidské síly, ani bohatství půdní nenacházelo dosti upotřebení a nové podniky jen velmi pomalu se zakládaly. V zemědělství se značně až do dnešní doby pokročilo. Morava jest zemědělskou zemí par excellence. Má 97 proc. veškeré plodné půdy proti 3 proc. plochy neplodné. Asi 50 proc. jest úrodnou rolí, kdežto pastvin jest pouze 10 proc., zahrad a luk něco přes 8 proc., lesů přes 26 proc. Zemědělství, s nímž spojeno jest dobytkařství a lesnictví, jest na vysokém stupni rozvoje a jest nejdůležitější živností moravského lidu. Po většině vzdělávají se i u nás pole racionálně, ba, možno říci vzorně; jen některé zastrčené kouty jdou věrně ve šlépějích svých starých dědů, protože pokrok hospodářský se jich takřka ani nedotknul. Praktičtí hospodáři sami dobře by mohli vyprávěti, že za posledních dvacet let vykonalo hospodářství znamenitý krok ku předu ve všech částech výroby zemědělské: v orbě, setbě, sklizni, zpracování plodin, chovu dobytka atd. Neposlední zásluhu o tento rozvoj zemědělství má hospodářský průmysl (strojnictví, cukrovarnický, lihovarnický, sladovnický, pivovarský, cihlářský, vápenický, škrobárenský, olejnický, mlékařský, mlynářský a j.), který, buďsi že stará se o podmínky vzrůstu budoucí plodiny (jako průmysl strojnictví), buďsi přetváří vhodným způsobem k různým účelům hotové suroviny, jest vždy nerozlučným společníkem moderní oekonomie.

S potěšením konstatujeme, že v posledních 20 letech povstala v užší polovici Moravy celá řada rolnických mlékáren, škrobáren, lihovarů, lnářských družstev, obilních skladů a jiných

různých podniků, jež nelze pro nedostatek místa ani podrobně vypočítavati a které vesměs svědčí o utěšeném rozmachu na poli moderního zemědělství.

Ač naše západní polovice Moravy jest, pokud se jakosti půdy týče, chudší polovice východní, kde rozkládá se větší část pozeňnané Hané, přece i tu daří se skoro všem hlavním plodinám hospodářským. Pšenice daří se nejlépe na Brněnsku, Vyškovsku, Hustopečsku, Hodonínsku, Krumlovsku. Méně dobré půdy pro pšenici jsou na Novoměstsku, Jihlavsku a Velkomeziříčsku.

Žitu vede se dobře na Brněnsku, Vyškovsku, Velkomeziříčsku, Třebíčsku, Krumlovsku, Dačicku, Hodonínsku, Hustopečsku — možno tedy říci, že v celé jihozápadní Moravě.

Ječmenné půdy jsou na Vyškovsku, Brněnsku, Hustopečsku, špatné na Jihlavsku, Velkomeziříčsku, Novoměstsku.

Ovesnou úrodou bývají obdařeny nejspíše na Brněnsku, Krumlovsku, Dačicku, Boskovicku, Vyškovsku, Třebíčsku. Špatné úrody ovesné bývají na Kyjovsku a Hodonínsku.

Výnos jednotlivých plodin bude nejlépe patrný z tohoto přehledu:

Pšenice: Hodonínsko po ha 17·2 hl., Žďársko 5 hl., Bystricko p. H. 6 hl., Novoměstsko 6 hl.; 1 hl. nejvíce váží v okresích: Židlochovice 77·8 kg., Krumlov 78·9 kg., Znojmo 78 kg.

Žito: Hustopečsko po ha 18 hl., Hodonínsko 18 hl., Ždánice 18 hl., Břeclava 21·9 hl., Vranov 17·9 hl., Znojmo 17·8 hl.; 1 hl. váží v okresích: Židlochovice 75·9 kg., Slavkov 75 kg., Klobouky B. 74 kg., Ivančice 74·9 kg., Kyjov, Ždánice a Břeclava po 74 kg., Boskovice 67·9 kg., Nové Město 67·7 kg.

Ječmen: Tišnov po ha 22 hl., Ivančice 18 hl., Brno 17 hl., Břeclava 18 hl., Hrotovice 20 hl., Slavkov 18 hl., Vyškov 20 hl., Žďár 9 hl., Bystrice p. H. 9 hl., Nové Město 10 hl., Vel. Meziříčí 10·4 h.: 1 hl. váží v okresích: Židlochovice 66 kg., Klobouky B. 65 kg., Hustopeč 64 kg., Blansko 66 kg., Boskovice 65 kg., Brno 65 kg., Dačice 66 kg., Telč 66 kg., Ždánice 67 kg., Břeclava 66 kg., Vel. Meziříčí 66 kg., M. Krumlov 68 kg., Třebíč 67 kg., Slavkov 68 kg., Vyškov 66 kg., Znojmo 66 kg., Nové Město 59 kg., Žďár 60 kg., Bystrice p. H. 60 kg.

Oves: Blansko 22 hl., Boskovice 20 hl., Kunštát 20 hl., Ivančice 22 hl., Tišnov 26 hl., Břeclava 26 hl., Hrotovice 21 hl., Příbor 20 hl., Bučovice 20 hl., Žďár 12 hl., Nové Město 12 hl.; 1 hl. váží v okresích: Blansko 45 kg., Boskovice 45 kg., Kunštát 46 kg., Tišnov 45 kg., Dačice 48 kg., Jemnice 46 kg., Telč 45 kg., Velké Meziříčí 45 kg., Mor. Žďár 46 kg., Třebíč 46 kg., Slavkov 45 kg., Bučovice 45 kg., Mor. Budějovice 46 kg., Znojmo 45 kg., Hustopeč 40 kg., Brno 40 kg., Ždánice 40 kg., Hodonín 39 kg., Nové Město 40 kg., Vyškov 40 kg.

Dle toho sype tedy pšenice nejvíce v kraji břeclavském (23 hl.) nejméně na Žďársku (5 hl.). Rozdíl sklizně v nejbohatším a nejhudším kraji činí po 1 ha. 18 hl. Nejvíce váží na Krumlovsku (78·9 kg), nejméně na Židlochovicku (77·8 kg.)

Žito nejvíce sype na Břeclavsku (21·9 hl.), nejméně na Znojmsku (17·8 hl.); nejvíce váží na Židlochovicku (75·9 kg.), nejméně na Kloboucku, Kyjovsku, Ždánicku a Břeclavsku (74 kg.)

Ječmen nejvíce se urodí na Tišnovsku (22 hl.), nejméně na Žďársku a Bystricku p. H. (9 hl.); nejvíce váží na Krumlovsku, nejméně na Novoměstsku (59 kg.)

Oves nejvíce sype na Břeclavsku (26 hl.), nejméně na Žďársku a Novoměstsku (12 hl.); nejvíce váží na Dačicku (48 kg.), nejméně na Hodonínsku (39 kg.)

Cifry vzaty jsou ze zpráv ministerstva orby, jsou tedy zcela pravdivy. Jsou nám nejlepším dokladem, jak i v této naší oblasti jsou rozdílné poměry tellurické a jak dle toho také pokrok kolísá.

Mimo uvedené plodiny pěstuje se též po různu v menší nebo větší míře proso, vikev, kukurice, hrách, řepka, mák, anýz a fenykl, len, zemáky, cukrovka, zelí, jetelové semeno. Taktéž jsou bohaty krajiny jihozápadní Moravy loukami, jež jsou základem zdárného chovu dobytka. Zmínky zasluhují také vinařství a ovocnictví. Známé jest moravské zelinářství, zejména ivančický chřest, znojmské okurky, zelí a kapusta z Brněnska. Jaké na př. ohromné množství okurek ze Znojemska se vypěstuje, o tom učiní si každý pojem, když uvedeme, že v r. 1897 prodalo se jich 100 vagonů a 70.000 beden.

Chov dobytka jest rovněž v utěšeném rozvoji. Nejpěknější koně jsou na Brněnsku a Znojmsku. V dobytku hovězím nejsou ustálené rasy, ale zeměd. rada všemožně se stará o zvelebení chovu hovězího dobytka zakupováním plem. býků, pořádáním výstav, poskytováním odměn chovatelům a pod. Chov ovcí sice rok od roku klesá, nicméně v některých krajinách se udržuje; ovšem že ovce jemnovlnné, před lety pěstované, ustoupily jako všude ovcím hrubovlnným, masařským.

Ač jest Morava poměrně malou zemí, přec její chov dobytka má pro říši značnou důležitost. Počet dobytka značně se zvětšil a v budoucnosti bude třeba zaříditi intensivní chov dobytka, protože spotřeba masa a živočišných výrobků stále bude na Moravě stoupati. Také má budoucnost chov drůbeže a králíků; nutno oboje co nejvíce rozšířiti, a lze předem ujistiti, že stane se intensivní chov drobného zvířectva pěkným zdrojem příjmu a pramenem blahobytu nejhudších vrstev. Mnoho peněz vyhazujeme za vepřový brav, který by se právě u nás mohl mnohem více pěstovati, abychom nebyli odkázáni jako až posud na přivoz.

Od roku 1886 prodělávalo naše zemědělství v jhz. Moravě všelijaké krise, zaviněné ponejvíce konjunkturou a pohromami živelními. V roce 1892 nad to výmínečně ochromeno bylo nejen

rolnictví, nýbrž i veškerá ostatní výroba a průmysl cholerou, která náhle v Německu vypukla. Oblast naše byla sice před ní uchráněna, ale přísnými policejními předpisy bylo omezeno obchodní spojení, zakázáno odbývání trhů, a to právě v územích, která platila za největší konsumenty. Tím rušena nejen výroba, nýbrž i prodej a utrpěly škody na prvním místě nejnižší třídy výrobní a pracovní t. j. malí řemeslníci, obchodníci, dělníci, protože nastal nedostatek surovin ku zpracování potřebných. Do krajnosti hnaná profylaxe zavinila špatnou výživu — a okolnost tato již sama málem stačila k přivedení epidemie.

Ruch komunikační bral se v oblasti jihozápadní Moravy odjakživa hlemýžďím krokem, ač v tom směru pokoušela se bezpočtukrát obchodní a živnostenská komora brněnská a ač statisticky bylo odkázáno, že nedostatek lokálních drah má neblahý vliv na populaci obyvatelstva v jednotlivých krajinách.

I průmyslová kolonisace, která pro zřizování lokálních drah mluvila a veliká jejich důležitost národohospodářská vůbec byla po celá desíti i dvacítiletí, slabým důvodem pro povolání faktory. Byly tedy lokální dráhy zřízeny postupně takto:

R. 1884 dráha Bzenec—Kyjov, r. 1885 dráha Brno—Tišnov, r. 1886 dráha Boží Požehnutí—Okříško, r. 1886 dráha Studenec—Vel. Meziříčí, r. 1887 dráha Brno—Kyjov, r. 1888 dráha Uh. Brod—Vlářský průsmyk, r. 1889 dráha Mor. západní, r. 1889 dráha Rohatec—Stražnice, r. 1891 dráha Hodonín—Holice.

Mimo to 9. září 1894 povolena byla lokálka Vranovice—Židlochovice a tentýž rok 10. září Mor. Budějovice—Polička. Roku 1896 zřízena byla zemědělská banka, která si obrala za úkol podporovati mezi jiným také stavbu lokálek. Ruch komunikační by mohl oblast naši ještě mnohem více národohospodářsky pozdvihnouti, kdyby se čileji rozproudil; dlužno podotknouti, že zřizování lokálních drah u nás jest daleko ještě za Čechami, Štýrskem a Haličí.

V roku 1898 vzaly svůj původ živnostenské soudy, tak jak jsou dnes konstituovány. Kompetence živnostenského soudu rozšířena mimo Brno na obce: Královo Pole, Jundrov, Horní a Dolní Heršpice, Komárov, Černovice, Židenice, Husovice, Maloměřice, Juliánov, Obrány, Přízřenice, Bohonice, Zábrdovice a Kamenný Mlýn. Tomuto soudu jsou podřízeny všechny podniky v okrsku živnostenského soudu se nacházející, kromě železnic. Podniky ty dělí se na sedm skupin: 1. Velkovýroba kovů a strojů. 2. Malovýroba kovů a strojů. 3. Textilní průmysl. 4. Stavební živnosti. 5. Živnosti kožní a oděvní, ozdobnické a čalounické. 6. Živnosti obchodní. 7. Ostatní všechny živnosti.

Vývoj živnostnictva, obchodnictva i rolnictva bral se tím směrem, že utvořil každý stav o r g a n i s a c i, jež hájí jeho zájmy. Živnostnictvo má svoji Zemskou jednotu a Ústřední spolek živnostníků moravských, obchodníci svoji Obchodnickou jednotu pro

Moravu a Slezsko. Rolnictvo není sdruženo ve zvláštní celistvou organizaci stavovskou a sdružuje se jen ve spolky hospodářské místní a okresní. Za to drží nad ním patronát zemědělská rada, jež se vzorně o jeho prospěch stará. Jinak má ono zvláštní odborné spolky, jež pečují o povznesení jednotlivých odvětví hospodářských; jsou to následující zemské spolky: ovocnický, drůbežnický, ústřední včelařský, rybářský, ústřední svaz rybářský, vinařský.

Jest to právě naše oblast, která oplývá jednak bohatými krásami přírodními, jednak některými praktickými zvláštnostmi. Obě jest pro obyvatelstvo její zdrojem příjmů, protože přitahuje mnoho cizinců. Mám na mysli zvláště Moravský Kras s jeho romantickými krápníkovými slujemi a propastí Macochou. Na Slavkovsku u obce Šaratice objeveno bylo roku 1896 zřídlo minerální vody, která pod jménem „Šaratica“ roztváří se v obrovském množství nejenom doma, nýbrž i do ciziny. Tak na př. již roku 1896 vyvezeno bylo 50.000 láhví, roku 1897 již 95.000. Spotřeba Šaratice rok od roku stoupá a vypravují se ve velkém zásilky až do Kalifornie, Srbska a Ruska. Láhve a korky kupují se od různých českých firem, tak že i po té stránce podporuje se český obchod a průmysl. Majitelem zřídla jest dr. Fr. Veselý, známý příznivec naší Národní jednoty a bývalý její starosta. Jsou to bohužel ojedinělé případy, kde podniky tak výnosné octnou se v podnikavých českých rukách.

Základní podmínkou pokroku, ať již v průmyslu, obchodu nebo rolnictví jest řádné školství odborové. Nebudu se podrobně rozepisovati o tomto předmětu, protože jest to úkolem školského referátu, kterým pověřen byl p. uč. Matějčík. Chci jen všeobecně podotknouti, že za posledních dvacet let byl učiněn v zařizování škol odborových ohromný krok ku předu. Rolnictvo v naší oblasti nemůže si stěžovati, že by trpělo nedostatkem škol, protože je takřka v každé krajině již škola, ať zimní, ať rolnická, ať ovocnická. Rolnické školy (s 2letým vyučováním) máme v Ivančicích, Vel. Meziříčí, Bzenci (= rol.-vinařská); zimní hosp. školy (se 7 měsíčním vyučováním v zimních měsících): v Boskovicích, Bystrici p. P., Vel. Bytš, Dačicích, Jaroměřicích, Jihlavě, Náměšti, Podivíně, Slavkově, Šlapanicích, Tišnově, Třebíči, Vyskově. Pomologický ústav jest v Bohonicích u Brna, lesnická škola zřizuje se v Jemnici, Inářská ve Žďare, zimní hosp. v Kyjově. V Kloboucích u Brna zřízena bude škola vinařská. Ve Velkém Meziříčí jest tamějším dámským odborem Národní jednoty zřízená vydržovaná hospodyňsko-zahradnická škola „Světla“, jediná to svého druhu škola v Rakousku vůbec. Vzdělání hospodářskému napomáhají mimo to kursy hospodářské a hospodyňské, pořádané každoročně zemědělskou radou a pokračovací školy hospodářské, — jež se však bohužel nevíly ještě tak, jak by toho zasluhovaly. Značnou důležitost má také zemská výzkumná stanice v Brně,

kteřá řízením odborníka ředitele Vaňhy vykonává svoje úkoly ve prospěch rolnictva jak náleží.

Živnostenské školy (řemeslnické) potřebují důkladné reorganizace a intervenováno v tom smyslu u ministerstva obchodu již lonského roku. Živnostnictvo domáhá se zřízení české státní všeobecné řemeslnické školy, protože posud neexistuje na celé Moravě ani jediné a jest zřízení její nesmírně důležité pro odbornou výchovu živnostenského dorostu. Posud děje se tak jen v řemeslnických školách pokračovacích a ve zvláštních kursech.

O obchodní vzdělání jest již lépe postaráno; máme tu nejen obchodní školy pokračovací, nýbrž i vyšší obchodní školu českou v Brně, zřízenou r. 1897 a privátní školu obchodní (pro pány i dámy) prof. Ziskala, která zřízena byla roku 1899.

Odborné vzdělání průmyslové a technické skýtá vyšší průmyslová škola a vysoká škola technická. Loni bylo intervenováno u místodržitelství o průmyslové pokračovací a odborné školy v Brně, Březové, Černé Hoře, Hrotovicích a Letovicích.

Pokud se některých zvláštností v pokroku hosp. v oblasti naší tčče, sluší jmenovati zřízení dvou nových okr. hejtmanství v r. 1896 a sice Tišnov a Mor. Budějovice.

O hospodářském mohutnění Brna samého dalo by se mnoho psáti, ale že brněnská správa obecní k mohutnění hospodářskému nepřispívá, ba naopak je dusí, snad těžko by uvěřil ten, kdo do machinace této „vzorné správy“ není zasvěcen. Připomínáme jen jeden moment, do něhož si sami Němci trpce stěžují a to jest nesmírné přetěžování obyvatelstva daněmi a přírážkami. Jest to jednak rapidní zvyšování obecních přírážek, jednak přírážek k činži domovní, které v dohledné budoucnosti dostoupí závažné výše. Ve výroční zprávě Obchodní a živnostenské komory z r. 1896 se do slova praví: „Tyto momenty v souvislosti se zvýšenými cenami uhlí nutno připomenouti, ježto zdražují životní podmínky osob v průmyslu a obchodu zaměstnaných a jsou příčinou, že konkurenční poměry podniků hlavního města Brna stěžují a industrii vždy více z Brna vytlačují.“

Bude jistě českou veřejnost zajímati, podáme-li obrázky průmyslových, obchodních a eventuelně zemědělských poměrů v okresích jednotlivých odborů Národní jednoty, tak, jak nám byly v posledních výročních zprávách — ovšem hodně kuse — popsány.

Na Jihlavsku (sděluje odbor v Batelově) jest továrna suken a fesů L. Novotného. Škrobárna jest u samého Batelova, ale na území již českém. Rozšířen jest také průmysl perleťářský a truhlářský. Z odboru v Třešti oznamují, že jest tam v rozkvětu průmysl dřevařský (vyrábějí se hodinové skříně, stolky, poklopy na síci stroje, nábytek). Je tam dále továrna na sukna a na sirky. Průmysl dřevařský a drobné podniky jsou české; celkem českých dřevařských podniků jest šest, hlavní jest německý

a patří firmě Stern & Knapp. Bohužel jest národní život na Jihlavsku velice chabý a není tedy s to, využívatí příznivou situaci, jaká se mu právě v přítomné době podává k národohospodářskému zmohutnění. Takovým způsobem ztrácíme ostrůvek jihlavský pomalu, ale jistě. Právil jsem, že přítomná doba jest k získání ostrůvku jihlavského nad jiné příznivou. Proč? Němci hospodářsky na Jihlavsku upadají; jest to následek holdování německého rolnictva výstřednímu, nezřízenému, prostopásmému životu, jehož zásluhou přicházejí i nejlepší statky rolnické jeden po druhém na buben. Česká podnikavost mohla by se tu výborně uplatniti, kdyby uvědoměli rolníci čestí skupovali tyto německé statky.

S hospodářskou silou českého živlu dostavila by se sama sebou také uvědomělost národní a v nedlouhé době poměry na Jihlavsku by se obrátily. Podobně lze získati i některé velkostatky. K úkolům těm byly by povolány v první řadě odbory Národní jednoty a jest tedy nesmírně důležité, aby pevná organizace národní provedena byla na Jihlavsku do všech podrobností a promyšleně a sice v době co možná nejbližší. Bude tedy nutno, aby stávající odbory probudily se k intensivní činnosti a aby založena byla celá síť odborů nových. Tím by bylo také blahodárně paralysováno zhoubné působení „Nordmährerbundu“, který, požívaje přízně a podpor peněžních ústavů, zámožných jednotlivců i spolků, udolává naše české menšiny v seveních krajích Moravy.

Na Dačicku (odbor Budč a Nová Říše) jsou mlýny s pohonem vodním a parním, pily, cihelna, vápenka, lihovar. V Dačicích jest německá továrna na hospodářské stroje fy. Klang & syn. Jinak obyvatelstvo žíví se rovněž rolnictvím. V Studené jest továrna na knoflíky (česká), která zaměstnává na 80 dělníků a patří hrab. Podstatskému; mimo to jest tam pivovar a velkovýrob uzenářský.

Na Třebíčsku (odb. Opatov a Předín) kvete průmysl knoflíkářský (perleťářský), zejména v Předíně. Průmysl tento však postrádá organizace, která by sprostředkovala nákup materialu a prodej výrobků. Porozumění pro tuto organizaci by tu beze vší pochyby bylo, jen jest potřebí, aby se jí povoláné ruce chopily. Tri dvory s lihovarem (Nárameč) patří Němci dru. Richardu Barattovi; na české dělnictvo nečiní se se strany velkostatku nátlaku a ponechává se mu jeho přesvědčení. V Třebíči jsou koželuzny, jircháry a dílny na obuv, které zaměstnávají na 2000 dělníků. Z Náměsti oznamují, že průmysl tam není žádný a že tkalci vymírají.

Ve Znojmě a na Znojemsku vůbec potřebuje český živl zvláště v hospodářském ohledu všemožné podpory a zastání. K tomu účelu bylo by záhodno, vedle jiných podniků, založiti dvouletou českou hospodářskou školu, která by vychovávala rolníky inteligentní a uvědomělé. Důležité jest, okupovati

předu českými zemědělci a využitkovatí každou příležitost, kde to jen možno. V tom směru starají se odbory Národní jednoty jak jen mohou. Odbor Bitovský vyzval na př. Národní Radu, Národní jednotu a redakce čelnějších listů, aby tamější velkostatek v ceně 3 mil. korun, který dospěl ku prodeji, koupil náš český člověk. Bohužel narážejí podobné výzvy buďto na nedostatek podnikavosti anebo kapitálu. Odbor v Kravsku referuje o německé továrně na hliněné zboží, jež zaměstnává asi 100 dělníků; jest tam vůbec průmysl hliněný značně rozšířen. Podobně referuje i odbor v Tvořihrázi o cihlářství (v menším rozsahu) a hrncářství (ve větším rozsahu). Odbor v Únanově poznamenává, že tamější německá čistírna kaolinu zaměstnává v době letní asi 60 českých dělníků; v zimě se tak nepracuje. Mimo to jest v obci lihovar.

Znojensko jest nejdůležitější naší posicí jižní a jest zase úkolem v první radě našich odborů, tento kraj jednak hospodářsky, jednak národnostně sesíliti a paralyzovati tak vliv výbojného „Südmährerbundu“, který na Znojensku má své těžiště a roztahuje se po celém moravském jihu způsobem nestydatým. Při poslední své valné hromadě (letošní) konstatoval tento „Südmährerbund“ 113 odborů.

Mor. Budějovicko jest krajinou na průmysl chudou a převládá výroba zemědělská. V Mor. Budějovicích stojí za zmínku výroba hosp. strojů a perleťářství. V Budkově jest parní pila, v Oponěšicích lihovar; obě jest majetkem velkostatku Liechtensteinského (německého), jehož ústřední správa nachází se v Mor. Krumlově. V Domamilu provozuje se bednářství z měkkého dříví; v místě jest osm mistrů bednářských. V Lesonicích jest lihovar a parní pila. Taktéž v Litohoři a v Jakubově jest po lihovaru; první je v rukách německých, druhý v německo-židovských. V Pálovicích jest poplužní dvůr s lihovarem, rovněž v rukách německo-židovských.

Na Hodonínsku (referuje odbor v Bilovicích) jest kruhová cihelna, cukrovar Kuffner & spol. v Břeclavě.

Židlochovicko vyznamenává se čilým průmyslem, bohužel po většině německým. V Syrovicích jest lihovar, v Hrušovanech cukerní raffinerie, která zaměstnává po celý rok stále asi 100 dělníků, v době kampaně 800—900. V Rajhradě jest rolnická akciová sladovna Wintrova, v Židlochovicích Steinova. Ve Vranovicích cukrovar české cukerní společnosti, v Noslavi značný počet cihelen. V Židlochovicích jest cukrovar firmy Robert & Co., zaměstnávající po celý rok 120—150, v kampani 400—500 dělníků. Nájem arcivévodského panství Židlochovického firmy Robert & Co. má dvory v Židlochovicích, Hrušovanech, Ledci, Žabčicích, Vel. Němčicích (2), Měnině (4), u Pohořelic (3).

V okrese Židlochovickém jest značná část půdy schopna ku zpracování cihlářskému a hrncářskému a dal by se tu snad vzbuditi průmysl kamenický.

Na Kyjovsku jsou větší závody v rukách Němců a Židů. Thonetova továrna na nábytek z ohývaného dřeva v Koryčanech zaměstnává asi 1800 dělníků, tataž Platzerova ca 80 dělníků. V Rohatci jest cukrovar, sklárny v Kyjově, Jaronovicích, Dubňanech, hnědouhelné doly v Kyjově a Dubňanech. Závody tyto jsou vesměs v rukou německých. Ve Vracově zabývají se zelinářstvím a nakládáním okurek, což mají v rukou židé. Ve Zdáncích jest cukrovar kníž. Liechtenstena, který má najat německý nacional Seidel. Ve Starěšicích jest továrna na niklové náčiní firmy Viktorin a Frohn; firma tato není výlučně německá, ale kloní se ku straně německé.

Boskovicko jest jedním z krajů nejprůmyslovějších. Setkáváme se tu s pivovary (Rájec, Černá Hora, Boskovice), lihovary (Rájec, Boskovice, Kunštát, Olešnice, Letovice a celá řada lihovarů hospodářských), škrobárnami (Letovice, Olešnice, Boskovice), cukrovary (Rájec), parními pilami (Letovice, Rájec, Boskovice), rolnickými a j. strojirny (Blansko, Letovice, Adamov), železárnou (Blansko), koželužnami (Olešnice), parními a vodními mlýny, cihelnami, sklárnou (Protivanov). V Kunštátě jsou lomy mramorové a břidlicové. Bohužel, nemáme na Boskovicku skoro žádných odborů. A tak přicházíme k dvojmu poznání:

V krajinách hospodářsky chudých ukládá se odborům, aby vymanily české obyvatelstvo z područí německé výroby, v krajích hospodářsky a průmyslově bohatých — jako právě na Boskovicku — nenacházejí odbory dosti podpory a jest práce kulturně-národní pomijena velkopanskou nevšímavostí. Na Boskovicku jest vedle intenzivní výroby průmyslové také intenzivní výroba zemědělská.

Podobné poměry jsou na V y š k o v s k u; ostatně převládá zde výroba zemědělská, která snaží se úrodná role na Hané co nejracionalněji využitkovatí. Neznámější jest zde veliký cukrovar Vyskovský, který v celém širokém okolí má najato asi 30 dvorů a provozuje na nich intenzivní repařství. Podnik tento patří společnosti německé a byl dlouhou dobu oporou umělé domény německví ve Vyskově.

V Telči jest továrna na sátky (majit. pí. Tomášková), zaměstnávající asi 30 dělníků, kotlářství, strojnictví, výroba zalusí; obchody jsou z velké části židovské.

Na Novoměstsku (odbor Nové Veselí) kvete hrncářství, punčochářství; jinak jest to krajina zemědělská a poměrně chudá. Nově založený odbor v Nov. Městě pokouší se v ohledu hospodářském kraj tento všemožně pozdvihnouti.

Ve Velkém Meziříčí jest několik průmyslových závodů, zejména česká koželuzna a továrna na obuv.

Brno samo jest jedním z nejprůmyslovějších měst v mocnářství a v tom směru zaznamenati dlužno v posledních letech neobyčejný rozmach. Jest zde zastoupen všemožný průmysl a bylo by zbytečno v podrobnostech o něm se šířiti. Ovšem, že průmysl i obchod nachází se většinou v rukách německých a židovských. V nejbližším okolí Brna jest bohatě rozvětven průmysl cihlářský; jsou to zejména německé cihelny Kohnova, Blochova, Čermákova. Z českých cihelen sluší jmenovati na prvním místě cihelnu dra. Švece v Žabovřeskách a cihelnu Lehkého. V Maloměřicích jest cihelna (žid.-německá) s vápenicí; mimo to továrna na lepenku asfalt (jest majetkem mírného Němce). V Králově Poli jsou tři továrny železné, vesměs v rukách německých; sladovna jest rovněž německá, továrna na kočáry česká. U Rosic (odbor ve Vomicích) jest na postupu průmysl košíkářský; zmínky zasluhuje také železárna, doly, cukrovar v Rosicích, pila v Tečicích. V Žebětíně nachází půdu pometlářství.

Již z tohoto kusého přehledu zemědělských, průmyslových a obchodních poměrů v oblasti Národní jednoty pro jihozápadní Moravu a z nedokonalého pokusu, nastíniti vývoj těchto odvětví jest patrné, že naskytá se odborům našim při tak rozmanitých poměrech dosti příležitosti, chopiti se práce hospodářské a v intencích stanov plniti jeden z nejdůležitějších úkolů: starati se o povznesení národohospodářské ve všech koutech oblasti. Povinností veřejností české a zvláště našich velkovýrobních tříd jest, opláceti jim tuto snahu hojnou podporou finanční.

F. V. Kolátor.

Rozvoj českého školství v jihozáp. Moravě od r. 1886.

Národní jednota pro jihozápadní Moravu vytkla si za úkol přispívati k národnímu, duševnímu a hmotnému zvelebení krajin ve středě, na jihu a západě Moravy. Je samozřejmo, že při vytčení tak vysokého cíle nemohlo býti pominuto nejdůležitějšího činitele a jediné pevného podkladu každé politické, kulturní a hospodářské obrody — školy. Národní jednota byla si dobře vědoma důležitého poslání školy hned od počátku své činnosti. Ze stručného přehledu rozvoje českého školství v jhz. Moravě za posledního dvacetiletí nejlépe vysvitne, co na tomto poli vykonáno a co ještě třeba vykonati.

V roku 1899 zaslivila na českém nebi v mlhách nesplněných vládních slibů hvězda naděje. „Dostaneme v Brně vysoké školy, nejdříve techniku a brzy po ní universitu“ — tak nás

tenkrát z Vídně utěšovali a tak jsme tomu i věřili. Bohužel, hvězda záhy pobledla a zůstalo z ní jen trochu matného světla bludičky. . . . Zřízena sice toho roku v Brně česká vysoká škola technická, ale jen se dvěma odbory: stavebním a strojním a s kursem pro zeměměřiče. Podnes čekáme, aby česká škola technická vypravena byla tak jako německá. A zdá se, jakoby požadavek české university v Brně také vyprchával z paměti i s loňskými krvavými dny říjnovými. Bude nutno znovu a znovu burcovati svědomí naše i vládní alespoň tak, jak to Národní jednota v přechytných přednáškách a schůzích po léta již činila.

Utěšený vzrůst českých středních škol nás přímo nutí, abychom požadavek úplných českých vysokých škol na Moravě ani na chvíli neodkládali. Mámeť v jihozáp. Moravě nyní 7 gymnasií a 6 reálék. Do r. 1886 byla tu jen gymnasia v Brně I. (zal. r. 1864), Třebíči (r. 1871*) a Brně II. (r. 1885); v posledním dvacetiletí k nim přibyla ještě gymnasia ve Strážnici (r. 1897), obec. v Kyjově (r. 1898), soukromé ve Vyškově (r. 1899) a Boskovicích (r. 1900). K německým pěti starším gymnasiím přibýlo jen obecní gymnasium břeclavské r. 1897. Reálky jsme měli do r. 1886 pouze dvě: v Telči (r. 1871) a v Brně (r. 1880); k nim pak přibýly v Hodoníně (r. 1894), v Novém Městě (roku 1894), ve Velkém Meziříčí (roku 1899) a v Bučovicích (roku 1901). Němcům přibyla v tomto období jen reálka hodoňská (r. 1894); mají tedy v téže oblasti 5 reálék.

Jest zde dosud patrný nepoměr na úkor náš, který musí býti v budoucnu vyrovnán. V Brně vedle povolené již druhé školy reálné bude dlužno pomýšletí na zřízení třetího gymnasia, rovněž ve Znojmě a Jihlavě již v nejbližší době měly by se zřídit české školy střední. Plnily by zde nejen svůj úkol kulturní, ale i v ohledu národnostním byly by na pravém místě.

Nár. jednota pro jihozápadní Moravu v několika případech činně zasáhla v rozvoj středních škol. Již v r. 1886 věnoval ústř. výbor na podporu chudého studentstva reálky v Telči 100 K, v r. 1887 na stipendia pro šest žáků téže reálky vydal 440 K. Na zřízení komittu v Telči věnováno 400 K. Podporováno dále zřízení českého gymnasia ve Strážnici a v roce 1901 podána předsedou drem. Veselým a drem. Andrlem místopředsedou memorandum ve příčině urychlení stavby české reálky v Brně.

Méně příznivým byl rozvoj škol průmyslových. Rozšířena sice v r. 1901 nižší průmyslová škola v Brně na vyšší, ale to bylo jediné, čeho v posledním dvacetiletí dosaženo. Všude tam, kde průmysl zapouští kořeny, mělo by se pomýšletí na zřizování

*) Gymnasium toto původně české přeměněno r. 1873 na německé s čes. paralelkami v 1. a 2. tř. Teprve roku 1885 přeměněno na české s německými paralelkami, které pak od r. 1887 postupně zrušovány.

odborných škol průmyslových, jinak marné budou naše touhy po obrodě národohospodářské. A stačilo by, kdyby jen toho dosaženo, aby český dělník odborně vzdělaný lépe zhodnotil svoji pracovní sílu a byl sebevědomějším vůči germanisujícímu kapitálu. Nebyly by pak možny takové přehmaty továrníků, jakých jsme dnes svědky v Brně, Hodoníně, Břeclavě, Dol. Kounicích, Třebíči, Jihlavě a j. Němci mají mimo vyšší průmyslovou školu v Brně ještě odbornou školu hrnčířskou ve Znojmě, učilistě pro textilní průmysl v Brně, my naproti tomu mimo jmenovaný již ústav nemáme v celé jihozáp. Moravě ani jediné průmyslové školy odborné. Abych nezapomněl. Při německé textilní škole brněnské jest zřízena také česká odborná pokračovací škola večerní, kterou v posledním školním roce navštěvovalo 11 posluchačů. Českých pokračovacích škol průmyslových napočítal jsem v oblasti Nár. jednoty pro jhz. Moravu 35.

Národní jednota hned od svého založení živě pocitovala tento nedostatek škol průmyslových a domáhala se nápravy. Již v r. 1886. podala žádost k obchodní komoře brněnské za zřízení kamenické školy v Mrakotíně u Telče a po nepřiznivém vyřízení žádost v r. 1903. obnovila. Žádosti však opět nevyhověno, protože prý rozvoj kamenictví na Mrakotínsku není takový, aby mohl snést náklad se školou spojený. Slibeny pouze odborné kursy kamenické v Předklášteří u Tišnova a v Bučovicích, kterýžto slib podnes nesplněn. V r. 1886 vypsál Ústřední výbor stipendium 240 K pro žáka c. k. sochařsko-kamenické školy v Horicích, leč nikdo se o ně neucházel. V r. 1887 na zřízení české pokračovací školy ve Znojmě povoleno 600 K. Podporovány české pokračovací školy v Brně a přičiněním Národní jednoty zřízena v r. 1896 třetí česká škola pokračovací na Starém Brně. V r. 1905 pořádán s velikým úspěchem umělecko-průmyslový kurs v Kloboucích u Brna.

Obchodní školy máme v jihozápadní Moravě tři: českou obchodní akademii v Brně, městskou obchodní školu v Třebíči a dvoutrídni obch. školu ve Vyskově. Kupecké pokračovací školy jsou v Brně, Kyjově, Vel. Meziříčí Třebíči a Vyskově. Školy ty jsou nám zárukou, že i pro tuto důležitou stránku života hospodářského vzrůstá porozumění, a jest si jen přát, aby v brzkou všechn český obchod vyrván byl z rukou nám nepřátelských. Národní jednota podporovala živnostnictvo a obchodnictvo ve snaze po prohloubenějším vzdělání obchodním zřizováním a podporou četných účetnických kursů.

Neobyčejného rozkvětu dosáhli jsme v jihozápadní Moravě v oboru školství hospodářského. Do r. 1886 měli jsme pouze dvouleté rolnické školy v Ivančicích a Vel. Meziříčí, v posledním pak dvacetiletí přibýlo k nim 13 zimních hospodářských škol (Boskovice, Bystrice n. P., Bytes Vel., Dačice, Jaroměřice, Jihlava, Náměšť n. Osl., Podivín, Slavkov, Šlapanice, Tišnov,

Třebíč, Vyskov), pomologický ústav v Bohonicích, lesnická škola v Jemnici a lnářská škola ve Žďare. Poslední dvě nebyly dosud aktivovány, ač již r. 1903 sněmem byly povoleny. Mimo to jedná se o zřízení vinařské školy v Kloboucích u Brna a zimních hospodářských škol v Mor. Krumlově a Kyjově. Neodchýlíme se příliš od pravdy, tvrdíme-li, že lví podíl na tomto rozkvětu hosp. školství má nynější starosta Národní jednoty pan cís. rada J. Máša.

České školství dívčí representováno je v jihozápadní Moravě dvěma vynikajícími ústavmi: Vesnou v Brně a Světlou ve Vel. Meziříčí. Školy Vesniny vznikly v témže roce jako Národní jednota. Začátek učiněn školstvím průmyslovým, později rozšířena o školu literní, která nahraditi měla citelný nedostatek jediné české dívčí školy měštanské při ústavě učitelek. V r. 1900 zřízeno šestitřídni dívčí lyceum a tím dovršena vnitřní stavba tohoto nádherného pomníku emancipačních snah české ženy.

Pod praporem Nár. jednoty vznikla r. 1901 dívčí škola „Světlá“ ve Velkém Meziříčí, založená tamním dámským odborem. U kolébky její stáli manželé Pičmanovi, kteří s bezpříkladnou u nás láskou a obětavostí pečovali o rozkvět ústavu na jejich popud zřízeného, a česká veřejnost může býti ubezpečena, že jejich přičiněním je vnitřní hodnota a ideální snažení tohoto ústavu i do budoucna zajištěna. Jasný jejich příklad volá ku všem, kdož ještě neztratili smyslu pro povinnost národní: „Jděte a učíte podobně!“ V r. 1901 otevřena byla v poměrech sice skrovňoučkých, ale velice obtížných první ročník hospodářské průmyslové pokračovací školy „Světlá“ v jediné obci propůjčené světnici. V r. 1902 otevřen byl druhý ročník průmyslové školy, pak jednotřídni škola obchodní a pensionát pro chovanky těchto škol. Pak zřízeny kursy kuchařské a ženské konfekce.

Dne 15. února t. r. otevřena byla osmiměsíční selská škola hospodyňská a vedle ní samostatná osmiměsíční škola zahrádknická. Mimo to má se zřídit o prázdninách zahrádknický kurs pro učitelky. Ústav je nyní umístěn v sedmi domech. Škola je passivní, pensionát aktivní. Výdaj na školy činí ročně 20.000 K a celkový obrat dosáhne letos 100.000 K. Kdo chceš poznati vnitřní organizaci ústavu, dopiš sl. dámskému odboru o zprávu každoročně vydávanou. Najdeš v ní mnoho cenného i pro sebe.

Z dívčích ústavů jmenovati jest nám ještě dívčí jednorocní obchodní kurs v Třebíči a loni založenou dívčí pokračovací průmyslovou školu při ústavě učitelském v Brně, které přičiněním ústředního výboru Nár. jednoty odevzdáno 200 K subvence.

O stavu škol měštanských a obecných v jz. Moravě podáváme tento přehled dle úředního výkazu za rok 1905.

Školní okres	Školy měšťanské		Školy obecné			Školy soukromé	
	čes.	něm.	čes.	něm.	utr.	čes.	něm.
Brno město	2*	11	8	28	—	—	4 (ev. 3 kl.)
Jihlava město	—	2	2	8	—	—	1 (kl.)
Znojmo město	—	2	—	6	—	1 (Maticе)	1 (klášť)
Boskovice	4	—	91	2	—	2 (kl.)	2 (tov.)
Brno (venkov)	7	—	89	17	1	1 (klášť)	1 (kl.)
M. Budějovice	5	—	43	12	3	—	—
Dačice	2	1	59	13	—	1 (ev.)	—
Hodonín	3	4	46	7	—	1 (ev.)	1 (tov.)
Hustopeč	1	1	48	12	—	1 (klášť)	—
Jihlava (venkov)	2	—	32	14	—	—	2 (žid.)
M. Krumlov	1	3	52	14	—	1 (Maticе)	—
Kyjov	1	—	45	3	—	—	—
Vel. Meziříčí	2	—	53	1	—	—	—
Nové Město	5	—	88	—	—	1 (ev.)	—
Mikulov	—	3	—	44	—	—	—
Tišnov	2	—	48	1	—	—	1 (Brno)
Třebíč	2	2	78	2	—	—	—
Vyškov	4	1	97	11	—	2 (kl.)	—
Znojmo (venkov)	—	1	24	66	1	—	—

Jest tedy nyní v jhz. Moravě měšťanských škol 43 českých a 31 německých, obecných škol veřejných 903 českých a 261 německých. V roce 1886 bylo tu měšťanských škol 8 českých a 14 německých, obecných škol přibližně 730 českých a 230 německých. Přibýlo tedy v jhz. Moravě v posledním dvacetiletí měst. škol: 35 českých a 17 německých, obecných škol přibližně 170 českých a 30 německých.

Poměr se ve prospěch náš značně zlepšil, ale daleko ještě není takovým, jakým by měl být vzhledem k počtu obyvatelstva. Mají-li Němci v jz. Moravě 31 škol měšťanských, měli bychom jich mítí my přes 90. Mnoho práce tu ještě zbývá jednak v Brně samém, jednak v nejbližším okolí Brna a rovněž i v ostatních krajích jz. Moravy. V poslední době akci zřizování škol měšťanských převzala Jednota učitelstva čes. škol měšťanských na Moravě. Můžeme předem jménem všech odborů Nár. jednoty ujistiti ji svojí nejúčinnější podporou, protože Nár. jednota od svého vzniku všude, kde byly jen poněkud příznivé podmínky, rozvoj měšťanských škol podporovala. Učinila tak zejména v Kloboučích u Brna

*) Při ústavech učitelských.

a v Husovicích, kde přímo na její popud nové měšťanky zřízeny, v přítomné době pak připravuje půdu pro nové měšťanské školy v Koryčanech, Žabovřeskách, Lišni, Zidlochovicích a j.

Většina škol obecných v jihozápadní Moravě stojí na pevně a klidně půdě volného vývoje, velmi mnoho jich však dosud stojí v bitevní čáře proti germanisaci a proti všem mocnostem, které ji řídí a udržují. To platí zejména o školách na Brněnsku, Znojemsku, Jihlavsku, Hodoňsku, Krumlovsku, Budějovsku, Vyškovsku, Hustopečsku a Dačicku. Národní jednota dobře pochopila důležitost obranné své posice a byla vždy v první řadě těch, kteří houževnatě chránili právo dítěte na výchovu a vzdělání v mateřtině. V r. 1887 na pracovním sjezdu Nár. jednoty v Mor. Krumlově přijata jednohlasně resoluce, již „vysoká c. k. vláda se vyzývá, by předložila říšské radě návrh zákona, dle něhož dítě jen do té školy by mohlo být přijato, v níž se vyučuje tím jazykem, jehož dítě je močno.“ Ovocem tohoto sjezdu bylo, že ještě téhož roku zřízena byla v Mor. Krumlově škola matiční, o níž do dnes s Maticí pečuje. Podána dále žádost k zem. škol. radě za zřízení samostatné školy pro obce Baňovice a Nové Dvory, protože přískoleny byly k německé škole v Hobzí, sbíráno na stavbu jednotřídky v ohroženém Horním Radíkově, vykonány přípravy k založení školy v Nových Cernovicích. Odbory naše zamezily zřízení německých škol v Juliánově, Maloměřicích a Žabovřeskách. Na podnět Národní jednoty ustaven v r. 1904. Spolek brněnských předměstí, který paralysovat má germanisační akci Vorortervereinu. Pracuje nyní za podpory Nár. jednoty na založení českých škol v Komárově.

Před zápisem do škol vyvíjena zvláště v posledním pětiletí v Brně a předměstích horlivá agitace, která se neminula s výsledkem. Lid v četných schůzích a přednáškách poučován, rozdávány letáky a brožury, pojednávající o výchově v jazyku mateřském, na mnoha místech vykonaly odbory soupis českých dětí, před zápisem zřizovány informační kanceláře, jinde zase hmotná lákadla škol německých paralysována vydatnou podporou chudých českých dětí. Kdyby v české veřejnosti bylo pro snahy Nár. jednoty více porozumění a obětavosti, mohlo se i v této příčině vykonati daleko více, než dosud. Akce předzápisová musí být v první řadě dobře finančně podepřena, jinak výsledky bývají sotva znatelné. Kdy to pochopí naše spolky, obce, peněžní ústavy a zámožní jednotlivci?

Na nové zemské zákony školní nelze spoléhati. Předáci němečtí veřejně ve schůzích prohlašovali, že tak zv. lex Perek bude bezvýznamným, jakmile dítě jen několik slov německých dovede pronésti. A učitelé němečtí v památné lednové anketě spokojili se průkazem jazykové znalosti, odpoví-li dítě „ja“ nebo „nein“. Němci prostě posunuli těžiště germanisace na školy mateřské, jak vidno z překotného zřizování nových školek

německých v Brně, předměstích brněnských a j. Tímto směrem musí nyní jít také naše práce obranná. Dosavadní stav českých školek novým poměrům, hlavně nové agitaci německé nedostačuje. Matice brněnská hledí tomuto nedostatku odpomoci zřízením nových školek, v čemž účinně ji podporuje naše Národní jednota. Dosaženo letos již počtu 16. Odbory naše zřídily a vydrží dosud mateřské školky v Nov. Černovicích (od r. 1895) a Žabovřeskách. Několik odborů pečuje každoročně o vánoční podílku dětí ve školkách. Ústřední Matice vydrží svým nákladem školky v Břeclavě, Hodoníně, Jihlavě, Dol. Kounicích, Mor. Krumlově, Skalici, Znojmě a Židlochovicích. I ona bude novými okolnostmi nucena zakládati nové školky mateřské všude tam, kde jich bude nutně potřeba, a kde jich nelze zříditi nákladem jiným.

Všeobecně řečeno: novými zemskými zákony školními nebyl rozřat gordický uzel národnostních sporů, nýbrž učiněn jimi pouze náběh k nápravě dosavadního nepřirozeného stavu. Malý český člověk bude i na dále vydán kvůli svého zaměstnavatele, který bude těžit z jeho sociální odvislosti na prospěch snah germanisačních jako dosud. Viděli jsme to při zakládání národnostních katastrů. Novými školními zákony změněna bude pouze taktika boje, na nás pak jest, abychom ani na okamžik neskládali zbraň k noze. Národní jednota pro jiohozáp. Moravu bude opět na přední stráž.

Jos. Matějík.

Rozdělení odborů dle hejtmanství.

Boskovice: Jedovnice, Šošůvka (Sloup) (2).

Brno: Brno dámský, Brno I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII., IX., X., XI., XII., XIII. (15).

Brno venkov: Adamov Bilovice, Bohonice, Bystřec, Černovice Nové, Husovice, Jirikovice, Jundrov, Komin, Komárov, Kohoutovice, Kyničky, Lelekovice, Líšeň, Maloměřice, Nebovidy, Král. Pole, Boží Požehnaní, Rosice, Rozdrojovice Řečkovice, Sokolnice, Telnice, Tuřany, Tvarožná, Vomice, Žabovřesky m., Žabovřesky d., Žebětín (29).

Mor. Budějovice: Babice Bačkovice, Boskovštýn, Budkov, Budějovice, Domamil, Heřmanice, Jemnice, Kdousov, Lažany, Lesonice, Litoňov, Lomy, Lukov, Martinkov, Mikulovice, Pálovice, Police, N. Syrovice, Šepkovic, Třebelovice, H. Újezd, V. Újezd, Vesce, Zerkovice (25).

Dačice: Budč, Dačice, Chlumeč, Krasonice, Lhota, Markvarec, Myslová Kostelní, Kynice, D. Němčice, Olšany, Palupín, Rozseč, Nová Říše, Studená, H. Slatina, Telč m., Telč ž., Volfířov, Želetava (19).

Hodonín: Bilovice.

Hustopec: Bračice, Blučina, Buhmělice, Hunkovice m. a ž., Hrušovany, Ivaň, Klobouky, Krumvíř, Křepice, Sobotovice, Měnin, Mělčany, Moutnice, V. Němčice, Nosislav, Opatovice, Přisnotice, Přibice, Rajhrad, Syrovice, Újezd, Vranovice, Začany Žabčice, Židlochovice (26).

Jihlava: Batelov, Beranov V., Jamné, Kněžice, Puklice, Třešť (6).

Krumlov Mor.: Běhařovice, Dobelice, Dobřínsko, Krumlov, Maršovice, Moratice, Slavětice (7).

Kyjov: Jestřabice, Koryčany, Kyjov, Šardice, Vacenovice, Věteřov (6).

Nové Město: Borovnice, Bystřice n. P., Libochová Dolní, Nové Město, Stražek, Nové Veselí, Žďár (7).

V. Meziříčí: V. Byteš, V. Meziříčí m., Měřín, V. Meziříčí d., Tasov (5).

Třebíč: Budišov, Budíkovice, Náměšť, Nárámeč, Opatov, Předín, Přibyslavice, Starč, Sedlec, Tresov, Třebíč (11).

Tišnov: Inačovice, Kuřim, Nedvědice, Tišnov (4).

Vyškov: Blažovice, Bohdalice, Bučovice, Ivanovice, Kovalovice, Kozlany, M. Malkovice, Milonice, Pavlovice, Pozořice, Prace, Rousínov N., Slavkov, Vyškov (14).

Znojmo: Bítov, Citonice, H. Dunajovice, Jevišovice, Kravsko, Kuchařovice, Mašovice, Mašůvky, Mramotice, Olbramkostel, Pavlovice, Přímětice, Tvoříhráz, Unavov, Žerotice (15).

Čestní a zakládající členové jednoty.

a) Čestní:

1. Leander Čech, ředitel c. k. české reálky v Novém Městě.
2. MUDr. Frant. Veselý, majitel zřídla Šaratice a ředitel lázni Luhačovic v Brně.
3. Jan Máša, cís. rada a tajemník českého odboru zeměd. rady.

b) Zakládající:

1. Slavné obecní zastupitelstvo města Telče.
2. Vzájemná záložna v Telči.
3. Společnost „Parlament“ v Telči.
4. † JUDr. Josef Sobotka v Telči.
5. Bohdan Pelzl, obchodník v Telči.
6. Emil Šolc, knihkupec v Telči.
7. JUDr. V. Faber, advokát v Dačicích.
8. † JUDr. F. Fanderlík, advokát, zemský a říšský poslanec v Uh. Hradišti.
9. † JUDr. Josef Tuček, advokát, poslanec atd. v Brně.
10. † Fr. Bartoš, ředitel gymnasia ve výslužbě.
11. † Josef Vlk, notář ve Znojmě.
12. Fr. Urbánek, knihkupec v Praze.
13. JUDr. Fr. Kominik, advokát v Jihlavě.
14. Okresní zastupitelstvo ve Vysokém Mýtě v Čechách.
15. J. Konečný, majitel bělidla v Popelině.
16. Slavné obecní zastupitelstvo města Žďáru.
17. Slavná občanská záložna ve Žďáře.
18. Slavný okresní silniční výbor ve Žďáře.
19. MUDr. František Veselý, majitel Šaratice a ředitel lázni Luhačovic v Brně.
20. J. Rabas, stavební rada.

Příjmy Národní jednoty pro jhz. Moravu.

Příjem v roce 1886—1887 K 2905·98, v roce 1887—1888 K 2809·54, v roce 1894—1895 K 1711·50, v roce 1895—1896 K 1615·78, v roce 1896—1897 K 1840·48, v roce 1898—1899 K 1594·—, v roce 1899—1900 K 1120·40, v roce 1900—1901 K 1635·02, v roce 1901—1902 K 1603·35, v roce 1902—1903 K 3453·15, v roce 1903—1904 K 3244·—, v roce 1904—1905 K 4373·—, v roce 1905—1906 K 7761·—.

Jar. Vašica.

Odbory zařídte v místě prodeju národního kolku, kde dosud není!

*

Širte jedině národní kolek, na jehož výtěžku budeme míti podíl!

*

Na vstupenky do zábav a divadel. na členské legitimace, na účty a různé listiny užívejte důsledně národního kolku! Sklad v kanceláři Národní jednoty (Brno, Solniční ul.).

*

Ústřední sklad národního kolku jest v Brně (Solniční ul. 13).

*

Působte k tomu, aby naše spolky, korporace, ústavy peněžní, jednotlivci a naše obce užívaly všude národního kolku!

*